

**ДОБРИЙ ПАСТИР: НАУКОВИЙ ВІСНИК
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО
Богослов'я. Філософія. Історія
Випуск 19/2 2024**

**ISSN 3041-1777 (Online)
ISSN 3041-1785 (Print)**

«Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія» заснований 21 березня 2007 р. Івано-Франківською Теологічною Академією як періодичне фахове наукове видання, що рецензується, реорганізований 16 листопада 2018 р. у науковий журнал.

Видається один раз на рік.

Засновник: Приватний заклад вищої освіти «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого». 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Софрона Мудрого (Гарбарська), 22.

Видавець: Видавництво «Нова Зоря» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. 76018, м. Івано-Франківськ, пл. Міцкевича, 5.

Адреса редакції: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Софрона Мудрого (Гарбарська), 22, ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
e-mail: gp@ifaz.edu.ua
web-сайт: <http://journal.ifaz.edu.ua>

Зареєстровано Національною Радою України з питань телебачення і радіомовлення:
онлайн-медіа: [протокол № 14 від 09.05.2024 р. - ідентифікатор медіа - R40-05179](#),
друковане медіа: [протокол № 27 від 16.11.2023 р. - ідентифікатор медіа - R30-01942](#).

Журнал зареєстрований, реферується та індексується:

- ▶ [ISSN](#)
- ▶ [Index Copernicus International](#)
- ▶ [Google Scholar](#)
- ▶ [Crossref](#)
- ▶ Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
- ▶ «Україніка наукова»

Редакція наукового вісника може публікувати статті й матеріали, не поділяючи позиції їх авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори публікацій.

Подані рукописи рецензуються і не повертаються.

Редакція залишає за собою право виправляти мову і редагувати матеріали.

Редакція не вступає у листування з авторами.

При передруку посилання на «Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія» обов'язкове.

Усі права застережені ©

УДК 215-08

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2>

Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія / Гол. ред. Р. А. Горбань. Випуск 19. Частина 2. Івано-Франківськ : ІФА, 2024. 288 с.

Good Parson: scientific bulletin of Ivano-Frankivsk Academy of John Chrysostom. Theology. Philosophy. History / Editor-in-Chief R. A. Gorban. Issue 19. Part 2. Ivano-Frankivsk : IFA, 2024. 288 p.

У журналі вміщені наукові статті з богослов'я, релігієзнавства, філософії та історії Церкви в Україні. Для фахівців з соціально-гуманітарних та богословських наук, докторантів, аспірантів і здобувачів, студентів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться богослов'ям, релігієзнавством, філософією та історією.

Редакційна рада:

Голова редакційної колегії: Митрополит Володимир Війтишин, доктор богослов'я, професор;
Головний редактор: прот. Річард Горбань, габілітований доктор богословських наук, професор;
Заступник головного редактора: митр. прот. Олег Каськів, доктор наук з богослов'я, професор;
Відповідальний секретар: Ольга (с. Андрея) Маслій, кандидат історичних наук, доцент.

Редколегія:

Богослов'я: прот. Річард Горбань, габілітований доктор богословських наук, професор (Україна);
митр. прот. Олег Каськів, доктор наук з богослов'я, професор (Україна);
прот. Андрій Чорненко, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
Василь Тучапєць, доктор наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Василь Гоголь, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Віталій Козінчук, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Руслан П'яста, кандидат наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Павло Василів, доктор наук з богослов'я, доцент (Україна);
прот. Святослав Княк, доктор філософських наук, доктор богослов'я, професор (Україна);
Володимир Шеремета, доктор богослов'я, доцент (Україна);
прот. Ярослав Москалик, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
кс. Кжиштоф Гуздзь, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
кс. Кжиштоф Гузовскі, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
кс. Мірослав Ковальчик, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
Кароль Клявза, габілітований доктор богословських наук, професор (Польща);
кс. Лешек Адамовіч, габілітований доктор канонічного права, професор (Польща);

Філософія: Анатолій Колодний, доктор філософських наук, професор (Україна);
Людмила Филипович, доктор філософських наук, професор (Україна);
Петро Яроцький, доктор філософських наук, професор (Україна);
Вікторія Ларіонова, доктор філософських наук, професор (Україна);
Володимир Возняк, доктор філософських наук, професор (Україна);
Іван Климишин, доктор фізико-математичних наук, професор, академік (Україна);
Ольга Климишин, доктор психологічних наук, професор (Україна);
Василь Костицький, доктор юридичних наук, професор (Україна);
Михайло Марчук, доктор філософських наук, професор (Україна);
Віктор Москалець, доктор психологічних наук, професор (Україна);
Микола Сидоренко, доктор філософських наук, професор (Україна);
Ірина Богачевська, доктор філософських наук, професор (Україна);
Іван Остащук, доктор філософських наук, професор (Україна);
Павло Павленко, доктор філософських наук (Україна);
Олег Савчук, кандидат філософських наук (Україна);

Історія: Василь Балух, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олег Білоус, кандидат політичних наук, доцент (Україна);
Руслан Делятинський, кандидат історичних наук, доцент (Україна);
Олег Єгрешій, кандидат історичних наук, доцент (Україна);
Степан Качараба, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олександр Лисенко, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олег Малярчук, доктор історичних наук, професор (Україна);
Василь Марчук, доктор історичних наук, професор (Україна);
Ігор Пилипів, доктор історичних наук, професор (Україна);
Ігор Райківський, доктор історичних наук, професор (Україна);
Олексій Сухий, доктор історичних наук, професор (Україна);
Петро Шкраб'юк, доктор історичних наук, професор (Україна).

Затверджено до друку Вченою радою ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого» (протокол № 7 від 12 червня 2024 р.)

© ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», 2024

© Авторі статей, 2024

ЗМІСТ

Богослов'я

Пасторальне богослов'я

МАЗУР Тетяна, КАСЬКІВ Олег

Внесок владики Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ.....6

РОХМАН Богдан, САВЧУК Олег

Діяльність єпископа Софрона Мудрого з активізації соціального служіння.....23

ПАСІЧНИК-РАК Василь

Мій досвід військового капелана: виклики, труднощі, досягнення.....32

Догматичне богослов'я

ТУЧАПЕЦЬ Василь

Богословська рефлексія світосприйняття особи Ісуса Христа у світлі історичного розвитку христологічних моделей.....39

ВАСИЛІВ Павло

Біблійний аспект терміна «непорочність», як підґрунтя догми про Непорочне Зачаття.....50

Біблійне богослов'я

РУДЯК Денис, ЯЦИШИН Андрій

Наративні та богословські аспекти судової справи перед Пилатом в Євангелії від Івана 18:28 – 19:16а.....71

МАРТИНЮК Назарій, ЯЦИШИН Андрій

Ісус та терапія у Євангелії від Матея 8:2–9:35.....85

Літургійне богослов'я

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Михайло

Процес переходу УГКЦ на новий календар.....96

Християнська педагогіка

ВОЛОШИНОВИЧ Володимир, ФЕДЯК Ірина, ПРИЛЕПСЬКИЙ Юрій,

БУЛЬБУК Олександр

Християнське виховання молоді – запорука національної безпеки

України в умовах російсько-української війни.....100

Філософія

Історія філософії

ДЕРКАЧ Віталій

Українська національна ідея як один із основоположних складових самобутності Української держави в контексті європейського співтовариства.....111

Релігієзнавство

ДУБЦЬКА Ольга, ФИЛИПОВИЧ Людмила

Місія УГКЦ в екуменічному діалозі: взаємини із Східнокатолицькими Церквами.....114

ЯРОЦЬКИЙ Петро

Російське православ'я у використанні радянською, московсько-кремлівською владою для знищення української релігійності й культури.....130

КОНЦУР-КАРАБІНОВИЧ Наталія

Важливість релігійної складової у формуванні національного світогляду під час війни.....133

ХМІЛЬОВСЬКА Ольга

Релігійний вимір війни росії проти України: контекст національної безпеки.....140

ЧІТАДЗЕ Ніка

Як російсько-українська війна змінила геополітичну картину світу.....152

Історія

Історія Церкви в Україні

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан, ЄГРЕШІЙ Олег, МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея),

ГАЛЯН Тарас, ГРЕСЬКО Андрій

Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020).

Частина 3: Біограми на літеру «А», випуск 3.....176

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея), МАКСИМІВ Оксана

Історичний розвиток Рожнятівського деканату Львівської архієпархії Греко-католицької церкви (1907–1946 рр.).....191

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан, ПОПИК Віталій

Чортківський деканат Станиславівської Греко-католицької єпархії у 1939–1946 роках.....207

Релігія і політика

ТОДОРОВ Ігор

Політико-правовий вимір перспектив запрошення України до НАТО.....222

ЧАДЮК Валерія, КОЗАНЬ Наталія, КОЦЮБИНСЬКА Юлія

Проблеми реалізації підходів до ідентифікації загиблих внаслідок військової агресії на території України та шляхи їх вирішення.....231

ЧАЛЬЦЕВА Олена, МЕЛЬНИК Катерина

Проблеми та перспективи реалізації гендерної рівності у сфері безпеки та оборони України.....237

ЧІТАДЗЕ Ніка

Військові окупації, здійснені росією в ХХІ столітті та їхні наслідки: приклади Грузії та України.....241

Хроніка наукового життя

БІЛОУС Олег, ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан, МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

Хроніка наукового життя Івано-Франківської академії Івана Золотоустого у 2023–2024 роках.....265

Автори журналу.....281

До відома авторів.....285

Богослов'я

Пасторальне богослов'я

УДК 271.4(477.86)-78-055.2(092)Мудрий С.

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.1>

ВНЕСОК ВЛАДИКИ СОФРОНА МУДРОГО У СТВОРЕННЯ ПЕРШИХ СПІЛЬНОТ «МАТЕРІ В МОЛИТВІ» ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЇ УГКЦ

МАЗУР Тетяна

*доктор філософії з фізики та астрономії, доцент
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
кафедра загальної та прикладної фізики
вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: tetiana.m.mazur@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-00024047-832X>*

КАСЬКІВ Олег

*доктор наук з богослов'я, професор
ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»
кафедра богослов'я
Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ
вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: kaskiv.o@ifaiz.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>*

Бібліографічний опис статті: Мазур Т., Каськів О. (2024). Внесок владики Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 6–22. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.1>

«Предвічний Отець, найсвобіднішим і незбагненним рішенням своєї мудрості і доброти створив увесь світ, а людей постановив піднести до участі в Божому житті, і коли вони впали в Адамі, не залишив їх, даючи їм постійно засоби до спасіння, з огляду на Христа-Спасителя, що є Образом невидимого Бога, первородним усякого створіння» (Кол. 1, 15).

Анотація. У статті розглядається внесок владики Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії (ІФА) Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ). Розкривається ключова роль материнства та духовності у контексті

релігійного життя та акцентується увага на розвитку та впливі спільноти «Матері в молитві» ІФА УГКЦ, визначаючи її актуальність у сучасному світі на формування духовних цінностей та моральних переконань віруючих. Зокрема, дослідження спільноти «Матері в молитві» ІФА УГКЦ виокремлюється через підкреслення її важливості в місійній та духовній діяльності. **Наукова новизна** полягає в тому, що на основі доступних першоджерел та наукової літератури здійснено спробу дослідити і проаналізувати внесок владика Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. Також розглянуто роль матері в контексті материнства та духовності, враховуючи основи Святого Письма, церковне життя та участь у молитовних спільнотах, а також показано важливість ролі материнства для всього світу.

Ключові слова: владика, спільнота, «Матері в молитві», молитва, Святе Письмо, вірянин, Христова Церква.

Annotation. The article examines the contribution of Bishop Sofron Mudryi to the creation of the first communities of “Mothers Prayers” of the Ivano-Frankivsk Archdiocese (IFA) of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC). The key role of motherhood and spirituality in the context of religious life is revealed and attention is focused on the development and influence of the “Mothers Prayers” community of the IFA UGCC, determining its relevance in the modern world on the formation of spiritual values and moral beliefs of believers. In particular, the study of the “Mothers Prayers” community of the IFA UGCC is highlighted by emphasizing its importance in missionary and spiritual work. **The scientific novelty** lies in the fact that, on the basis of available primary sources and scientific literature, an attempt has been made to explore and analyze the contribution of Bishop Sophron Mudryi to the creation of the first “Mothers Prayers” communities of the Ivano-Frankivsk Archdiocese of the UGCC. The role of the mother in the context of motherhood and spirituality is also examined, taking into account the foundations of Holy Scripture, church life and participation in prayer communities, and also shows the importance of the role of motherhood for the whole world.

Keywords: Bishop, community, “Mothers Prayers”, prayer, Holy Scriptures, religious, Christ’s Church.

Поставка проблеми та актуальність статті є незаперечною, позаяк аналогів подібного дослідження в середовищі УГКЦ не існує, а внесок владика Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» ІФА УГКЦ є надзвичайно важливим.

У сучасному світі християни не лише беруть активну участь у житті Церкви, але також вкладають великі зусилля в поширення Божого Слова та втілення християнських цінностей у практичні дії. Життя вірян стає світлом, що відбивається від вчення Святого Євангелія, даруючи можливість не лише чути, але й відчувати його животворчі наслідки в сучасному світі.

Однією із прикладних ініціатив, що втілює в себе ці цінності, є спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. Спільнота стає справжньою «іконою Божої доброти й любові у світі»¹, яка надає допомогу матерям, які об'єднуються з метою спільної молитви за своїх дітей та онуків, а також шукають необхідну підтримку одна в одній.

Спільнота «Матері в молитві» не лише надає можливість матерям об'єднати свої молитви, але стає практичною підтримкою в життєвих труднощах. Учасниці спільноти взаємодіють, діляться досвідом, допомагають духовно збагачуватися. Через цей взаємний обмін та спільне служіння, спільноти «Матері в молитві» втілюють у життя слова Святого Євангелія та прагнуть покращити не лише свої родини, але й світ навколо себе.

Метою статті є дослідження внеску владики Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» ІФА УГКЦ та висвітлення діяльної участі молитовних спільнот «Матері в молитві» ІФА УГКЦ у житті матерів, парафій, Архієпархії, України та їхній ролі в духовно-моральному вихованні та утвердженні цінностей християнської родини в церкві та українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Владика Софрон Мудрий, будучи Правлячим Архиєреєм Івано-Франківської єпархії УГКЦ від 1997 до 2004 року, працював над її розбудовою.² Преосвященний владика розбудував Івано-Франківський теологічно-катехитичний духовний інститут (тепер Теологічна академія Івана Золотоустого) і вивів його у число найкращих духовних навчальних закладів, добився повернення будинку під консисторію, розбудував єпископську резиденцію. За час свого єпископства рукоположив понад 130 священників. Владика Софрон написав багато праць, випустив понад 150 релігійних аудіокасет, грамплатівок, відеофільмів українською мовою.³

Владика Софрон Мудрий був добрим порадиником для молоді та мудрим наставником для вірян, але також виділявся надзвичайно відданим пастирським служінням. Його глибока духовність і невичерпна любов до Господа вражали та надихали тих, хто завертався в пошуках духовності.

Преосвященний владика ніс в собі не лише роль вченого та духівника, але і великого благодійника, який завжди був готовий допомогти тим, хто потребував фізичної чи духовної підтримки. Його діяльність сягала не тільки словесні настанови, але й конкретні та милосердні вчинки, що залишали свій слід в серцях тих, хто з ним стикався.

«Вчорашній день вже не мій. Завтрашній день ще не мій. Але нинішній день мій. Отже, кожний нинішній день стараюся проживати всю повноту злуки

¹ Служіння ближньому – дияконія – в житті УГКЦ. Посинодальне послання Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 2016 року до духовенства, монашества і мирян. *Офіційні документи Української Греко-Католицької Церкви*. Дата оновлення: 27.10.2016. URL: <https://docs.ugcc.ua/160/> (дата звернення: 12.11.2023).

² Владика Софрон Мудрий Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 20.10.2023).

³ Владика Софрон Мудрий Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 20.10.2023).

з Богом, з Його святою волею і, де можливо, творити добро й уникати зла. Це філософія мого життя»,⁴ – любив повторювати владика Софрон Мудрий.

Преосвященний владика Софрон приділяв велику увагу розвитку своєї єпархії і вживав активні заходи для її становлення та зміцнення. Свідомий того, що участь мирян є необхідною для життя церкви, він активно сприяв їхній активній участі в різноманітних аспектах церковного життя.⁵

Владика розумів, що діяльність вірян важлива не лише для самої церкви, а й для духовного зростання кожного вірянина. Тому він витрачав час і зусилля на те, щоб створити сприятливі умови для їхньої участі в різноманітних служіннях, групах і подіях, що сприяли духовному збагаченню і об'єднанню громади. Він вважав, що активне включення мирян є ключовим чинником у будівництві сильного та взаємодоповнюваного церковного співтовариства.

Преосвященний владика Софрон також відзначав важливість створення доброї та об'єднаної церковної спільноти, де матері відігравали ключову роль у молитві та духовному розвитку. Він підкреслював, що матері, як серце родини, мають особливу місію у передачі віри своїм дітям і формуванні духовного середовища вдома.

Владика сприяв ініціативам, що спрямовувалися на об'єднання жінок-матерів у спільній молитві, роздумах та обміні духовним досвідом. Він вбачав у цьому не лише засіб підтримки для матерів, але й ефективний спосіб формування міцної церковної спільноти, в якій кожна жінка могла знайти підтримку та натхнення у своєму духовному шляху. Таким чином, він прагнув підкреслити роль матерів у розвитку церковної громади та їх величезний внесок у молитовність та духовну життєздатність Христової Церкви.

У одній із своїх праць владика писав: «Таїнство Церкви не є тільки таїнством і предметом богословського знання чи абстрактною дійсністю. Церква Христова – це спільнота людей, живе і видиме товариство, яке є водночас людським і Божим, дочасним і вічним, природним і надприродним. Церква складається з Божого і людського елементу: Вона є для того, щоб усі люди досягнули повної єдності в Христі. Христос посвятив ціле своє життя справі заснування Церкви. Він зібрав учнів і апостолів своїх, які покинули все та пішли за Христом (Мт. 8, 12-22; 19, 21)».⁶

Владика Софрон Мудрий говорив, що життя Церкви Христової розглядається як тривалий процес, що включає три етапи: етап слави в небесах, етап очищення в чистилищі та етап подорожі на землі. Таким чином, Царство Боже не починається лише з приходом Христа на землю, але й має своє завершення в небесах.⁷

⁴ Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 216.

⁵ Кодекс канонів Східних Церков проголошений Іваном Павлом II / Авторизований переклад Й. Кобів; Канонічна комісія: о. Протоархимандрит І. Патрило, о. С. Мудрий, о. К. Корчагін і о. Т. Галицький. Львів: Вид-во ОО. Василян, 1995. С. 125-127.

⁶ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 215.

⁷ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 216.

Важливо відзначити, що термін «Церква» вужчий у своєму значенні, оскільки відноситься до вірян, які зараз перебувають на землі. Ця група віруючих формує Христову громаду, а сам Христос є засновником цієї громади.⁸ Таким чином, Церква Христова існує як духовна спільнота віруючих, які визнають Христа як свого вчителя та наставника.

«Тому належність до народу Божого, до Царства Божого, до Церкви – це дар Божий, дар нескінченної Божої любові до людей,»⁹ – говорив преосвященний владика Софрон.

«Вірний Бог, що ви через Нього покликані до спільноти Сина Його Ісуса Христа, Господа нашого»,¹⁰ – висловлювання з першого послання апостола Павла до Коринтян. Цей вислів вказує на наше призначення в Христовій Церкві та підкреслює участь у різних групах і спільнотах, де ми можемо використовувати Божі дари і таланти для служіння Церкві – Народу Божому.

Наріжним каменем для членів мирянських спільнот повинен бути Христос, оскільки, як говориться в Псалмах: «Коли Господь та не будує дому, – дарма працюють його будівничі».¹¹ Якщо не Христос перебуває в центрі спільноти, якщо вони не розуміють своєї участі в Його місії, якщо не в Його ім'я об'єднуються разом, то створення таких спільнот немає сенсу.

Усвідомлюючи істину про самого себе, своє призначення в спільноті, свої обдарованості та покликання у Христі, кожна мирянська спільнота в цілому, а також кожен її учасник зокрема, будуть брати більш активну та відповідальну участь у виконанні завдань апостольської роботи серед мирян у сучасному світі та у благословенній місії Церкви.¹²

Церква Христова, аналогічно до будь-якого людського об'єднання, як колективна спільнота, необхідна для свого існування та досягнення цілей, потребує належної ієрархічної структури та влади. Ця структура визначається як щось, що має стимулювати членів громади до досягнення спільної мети.¹³

Владика Софрон Мудрий, розглядаючи Церкву як духовну спільноту, висловлював думку, що Христос, як її засновник, вже передав своє видання конституції, яке було збережено в Євангеліях.¹⁴ У цьому виданні Христос чітко визначив головну мету Церкви – спасіння людських душ. Крім того, він подав засоби для досягнення цієї великої мети, а саме – Святі Тайни. Також владика розглядав встановлену Христом форму управління Церквою як монархічно-

⁸ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 216.

⁹ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 216.

¹⁰ 1 Кор. 1, 9.

¹¹ Пс. 127, 1.

¹² Покликані до спільноти. Посібник зі створення і проведу мирянських спільнот / авт. і упор. О. Сорока. Львів, 2018. С. 12.

¹³ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 216.

¹⁴ Мудрий С. Короткий коментар Кодексу Канонів Східних Церков. Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут, 1995. С. 20-21.

демократичну, яка, за його словами, повинна лишатися незмінною до завершення світу.¹⁵

«Церква – це людська спільнота, але й Божа установа,»¹⁶ – висловлювався владика Софрон Мудрий.

Історія першої людської спільноти розпочалася словами: «Тоді сказав Господь Бог: – Не добре чоловікові бути самому».¹⁷ Це вказує на те, що Бог, створюючи небо, землю, рослини, тварин, і, у кінцевому підсумку, людину за своїм образом і подобою, задовольнив іншу потребу людини. З самого початку людина була створена як істота, якій необхідно бути в спільноті, і самотність не є для неї доброю.¹⁸ Людина отримала від Бога владу панувати, розмножуватися, наповнювати землю, підпорядковувати її собі, давати імена іншим творінням. Однак це все було неможливо досягти самотійно. Глибока потреба в іншому не є дефектом при створенні, це не помилка Творця, бо все, що він створив, було добрим. Це є природа, яку людина успадкувала від Бога.¹⁹

Оскільки ми створені за образом Божим, наше життя не може існувати в ізоляції. Ми не існуємо у вакуумі та не обмежені самі собою. Бог не створив нас як роботів, щоби ми керували світом. Навпаки, Бог створив нас з внутрішньою потребою у спілкуванні з іншими людьми.²⁰ Від самого початку, Бог, творячи людину та встановлюючи з нею зв'язок, створює цілу спільноту – народ Божий. У цій спільноті не може існувати самотності, оскільки в кожного із нас є спільний Творець, який створив нас та кличе до спільності один з одним. Це створення відбувається з любові та в любові.²¹

Звертаючись до учасників наради ректорів, настоятелів і духівників богословських семінарій візантійського обряду країн Європи, владика Софрон Мудрий говорив: «Найбільший дар від нашого Творця і Бога – це наше людське життя і покликання. Але це людське життя і покликання кожної людини стоїть перед нами, як велика містерія, зроджена з ідеї Бога. Вона має бути зреалізованою при допомозі невинної формації людини, постійного шукання і віднайдення свого покликання та остаточного рішення іти за ним, реалізуючи його. Треба завважити і те, що живемо в країні, де існувала так звана незалежна і природна, а не християнська етика про морально досконале життя людини, що його проповідував Христос і навчає Церква. Ця незалежна і природна етика виключає Бога й усяку релігію, а ґрунтується тільки на правдах, пізнаних

¹⁵ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 216.

¹⁶ Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіяльних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Секретаріат Патріаршого Собору, 2003. Том 1, С. 216.

¹⁷ Бут. 2, 18.

¹⁸ Християнська родина. Із пастирського вчення Митрополита Андрея Шептицького. Львів: Артос, 2014. С. 23.

¹⁹ Покликані до спільноти. Посібник зі створення і провду мирянських спільнот / авт. і упор. О. Сорока. Львів, 2018. С. 13.

²⁰ Баршевський Т. Покликання і місія мирян у Церкві: біблійно-богословське обґрунтування. *Наукові записки Українського католицького університету. Серія: Богослов'я.* 2015. Вип. 2. С. 391-424. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/taras-barshhevskiy-1.pdf>.

²¹ Рости, дозрівати, приносити плід. Посібник з активних методів християнської формації мирян. Комісія УГКЦ у справах мирян. Львів, 2020. С. 55.

людським розумом. Ця природна і незалежна етика, у якій виховувалось наше покоління, в атеїстичній і безбожній державі, не визнають головних правд Бога про мету людини, тому вони не мають непохитної певності й зобов'язуючої сили, як це має Христова Церква».²²

Згідно біблійного контексту, у своєму покликанні Церква Христова, як Божественна інституція, шукає і знаходить людину в різних сферах суспільного буття: соціальній, виховній, правозахисній, благодійній, що є невід'ємним суб'єктом процесу формування громадянського суспільства в сучасній Україні.²³

Згідно навчання II Ватиканського Собору: «Спільність з Богом історично перетворюється в реальність Церкви».²⁴ За словами владика Софрона Мудрого, інституційна форма Церкви є гарантією спасіння людини, тобто її вічного життя в Бозі.²⁵

У своїх працях преосвященний владика Софрон навчав: «У Бога – єдина велика ціль: спасіння всіх людей, які виконують Його волю і люблять Його як свого Спасителя. Але для кожної нації і навіть для кожної людини у Нього своя програма. Бо, за Тарасом Шевченком, «у кожного своя доля і свій шлях широкий». Це правда. Бажання Бога – спрямувати і цей шлях до свого престолу. Бог «склав» окремі програми для Адама, Ноя, Авраама, Давида і Соломона та всіх царів; для Ісаї та всіх великих і малих пророків; для апостолів – і для нас також. Хто виконує їх, той на дорозі спасіння».²⁶

Перечитуючи працю владика Софрона Мудрого «Національна ідея – це християнська ідея», можемо відмітити такі слова: «У нашого народу дуже давні, змістовно прекрасні, гуманні національні традиції, звичаї й обряди. Ще в ранній період християнства в нашій країні, за Київської Русі-України, Галицько-Волинського королівства, наші колись язичницькі звичаї й обряди набули євангельського змісту; вони охристилися, як охристився наш народ за Володимирового хрищення. Наші прекрасні колядки, щедрівки, веснянки, пасхальні, троїчні, богородичні пісні – яскравий приклад єднання народного, національного з християнським, євангельським. І ніякі руйнівні посягання, жодні жалюгідні спроби реваншу примітивного язичництва... не поборять національних і християнських ідеалів етнічного українства. Ці ідеали стали нашою долею і дані нам навечно».²⁷

²² Мудрий С. Слово до учасників наради ректорів, настоятелів і духівників богословських семінарій візантійського обряду країн Європи. Львів, 27 червня 1999р. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 147.

²³ Мудрий С. Церква в Україні на початку XXI століття. Київ, 23 жовтня 2001 р. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 165.

²⁴ Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2014. 608 с. URL: https://issuu.com/svichado.ua/docs/dokumenty_druhoho_vat_soboru_demo.

²⁵ Мудрий С. Церква в Україні на початку XXI століття. Київ, 23 жовтня 2001 р. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 165.

²⁶ Мудрий С. Національна ідея – це християнська ідея. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 137.

²⁷ Мудрий С. Національна ідея – це християнська ідея. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 137.

«У своєму щоденному житті віруюча людина повинна не лише зберігати віру і вірність, але щоденною працею поглиблювати її. Мусимо пам'ятати й про те, що віра і розум – це наче два крила, на яких людський дух підноситься до споглядання істини. Сам Творець і Бог наш прищепив людському серцю сильне прагнення до пізнання істини, остаточною метою якого є пізнання Його самого, щоби людина, пізнаючи і люблячи Його, могла осягнути повноту істини про себе»,²⁸ – ще один важливий вислів владика Софрона.

Адже, за словами преосвященного Софрона Мудрого: «Людина за своєю природою і покликанням – істота розумна і релігійна. Одержавши від Бога свою розумну душу, вона прямує до Бога, до свого Творця і найліпшого Батька. Людина живе повністю людським життям лише тоді, коли вона вільно переживає свій зв'язок з Богом».²⁹

Єпископ Софрон Мудрий надзвичайно глибоко розумів роль релігійного виховання у житті людини, спільноти, парафії. Він говорив, що релігійне виховання – це складова частина людського і національного виховання. Всяка духовність породжує шляхетність, допомагає людині стати справжньою людиною, членом суспільства і своєї нації.³⁰ Владика вважав, що релігійне виховання дає основи найкращій світовій педагогіці.³¹

«Там, де горить ненависть, мусимо нести братню любов. Лише справжнє релігійне християнське виховання поверне нашому народові здорові ідеали і запевнить щасливе майбуття: дочасне і вічне»,³² – підкреслював преосвященний владика Софрон Мудрий.

Погляд на Церкву до II Ватиканського Собору (1962-1965) обмежувався ієрархічною структурою, де на вершині був Папа, єпископи та священники, а миряни займали вторинне положення, розглядаючись як «споживачі» духовних благ.³³ Однак II Ватиканський Собор вніс значні зміни в це уявлення, приділяючи особливу увагу місії мирян.³⁴

Собор акцентував увагу на співучасті та співвідповідальності мирян у реалізації спасительної місії Церкви у світі. Це перетворило стереотипне

²⁸ Мудрий С. Слово про віру і розум «Fides et Ratio» в житті людини в Інституті Менеджменту та Економіки. м.Івано-Франківськ, 24 травня 2002 р.Б. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 158.

²⁹ Мудрий С. Слово про віру і розум «Fides et Ratio» в житті людини в Інституті Менеджменту та Економіки. м.Івано-Франківськ, 24 травня 2002 р.Б. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 159.

³⁰ Мудрий С. Слово з нагоди спільного регіонального засідання представників церкви, управлінь освіти та інших зацікавлених державних структур Львівської, Тернопільської, Чернівецької та Івано-Франківської областей. Львів, 15 березня 1997 р. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 192.

³¹ Мудрий С. Слово з нагоди спільного регіонального засідання представників церкви, управлінь освіти та інших зацікавлених державних структур Львівської, Тернопільської, Чернівецької та Івано-Франківської областей. Львів, 15 березня 1997 р. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 192.

³² Мудрий С. Слово з нагоди спільного регіонального засідання представників церкви, управлінь освіти та інших зацікавлених державних структур Львівської, Тернопільської, Чернівецької та Івано-Франківської областей. Львів, 15 березня 1997 р. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 193.

³³ Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2014. 608 с. URL: https://issuu.com/svichado.ua/docs/dokumenty_druhoho_vat_soboru_demo.

³⁴ Формацийна школа для лідерів мирянських спільнот та організацій «Покликані до святості». Збірник матеріалів / Українська Греко-Католицька Церква; Комісія у справах родини і мирян. Львів, 2020. С. 9-10.

уявлення про мирян, переносячи їхню роль з пасивних спостерігачів та споживачів духовних благ на активних учасників спільноти та Христових апостолів у світі.³⁵ Це нове розуміння підкреслює важливість активної участі кожного вірянина у житті Церкви та її місії, зміцнюючи взаємодію між ієрархією та її народом.³⁶

Справжнім прикладом Божої доброти й любові у світі, допомоги матерям, які бажають разом молитися за своїх дітей та онуків та знайти необхідну підтримку є спільнота «Матері в молитві».

Вперше рух «Матері в молитві» (Mothers Prayers) був заснований в Англії у листопаді 1995 р. Б.³⁷

Дві жінки – Вероніка Вільямс та її братова Сандра – відчули в собі Божий поклик започаткувати спільноту «Матері в молитві», щоб в особливий спосіб молитися за своїх дітей і онуків. Ведені Господом, під час молитви, вони збагнули, що Ісус хоче, щоб усі матері доручили Йому опікуватися своїми дітьми, віддали Йому свій материнський біль, щоб він пролив своє благословення на їхніх дітей та дітей усього світу. Вони відчули, що слід віддати Господу весь свій біль і хвилювання за своїх дітей та довіряти Його словам: «Просіть і дасться вам».³⁸

14 вересня 2000 р. Б. із благословення Блаженнішого кардинала Любомира Гузара кілька жінок стали на першу материнську молитву в Архікатедральному Соборі Святого Юра у Львові. Відтоді такі мирянські спільноти почали виникати при багатьох храмах Львова, Львівської області та загалом всієї України – скрізь, де матері прагнули разом молитися за своїх дітей. Зараз спільноти «Матері в молитві» є у всіх Архієпархіях, єпархіях та екзархатах УГКЦ.³⁹

Хоча 2 червня 2005 року Папа Римський Бенедикт XVI прийняв зречення з уряду за віком єпископа Івано-Франківського владика Софрона Мудрого,⁴⁰ проте Преосвященний владика добре знав про спільноту «Матері в молитві», яка активно почала поширюватися в УГКЦ. А своїми духовними працями він й надалі продовжував надихати Христову Церкву на створення таких спільнот. Наступником владика Софрона Мудрого на престолі Івано-Франківської єпархії УГКЦ став владика Володимир Війтишин, з благословення якого

³⁵ Блаженніший Любомир Гузар, Еклезіальний вимір спільноти. *Роль мирянських спільнот і організацій у служінні та розбудові Христової Церкви як Божого Царства у світі: матеріали з'їзду голів та духівників мирянських спільнот і організацій (м. Львів, 20 листопада 2013 р.)*. Львів, 2014. С. 11.

³⁶ Кодекс канонів Східних Церков проголошений Іваном Павлом II / Авторизований переклад Й. Кобів; Канонічна комісія: о. Протоархимандрит І. Патрило, о. С. Мудрий, о. К. Корчагін і о. Т. Галицький. Львів: Вид-во ОО. Василян, 1995. С. 125-127.

³⁷ Матері в молитві. *Українська Католицька церква святого Володимира в місті коventрі (Велика Британія)* URL: <https://coventry.altervista.org/html> (дата звернення: 25.10.2023).

³⁸ Історія руху. *Mother Prayers* URL: <https://www.mothersprayers.org/index.php/uk/history> (дата звернення: 1.11.2023).

³⁹ Матері в молитві. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Матері_в_молитві (дата звернення: 2.11.2023).

⁴⁰ Владика Софрон Мудрий *Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви* URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 20.10.2023).

почали створюватися спільноти «Матері в молитві» в Івано-Франківській Архієпархії УГКЦ.

Спільноти «Матері в молитві» в ІФА УГКЦ об'єднують матерів, які регулярно збираються для спільної молитви, вчать довіряти Богові та одна одній, прагнуть разом служити Богородиці та бути світлом для світу, моляться спільну молитву з наміром духовного порятунку власних дітей.

Спільнота «Матері в молитві» ІФА УГКЦ походить від міжнародної спільноти «Утіха», що має свій осідок у Севенуоксі (Англія).⁴¹

Архієпархіальна спільнота «Матері в молитві» не є асоційованим членом міжнародної спільноти «Утіха», а тільки використовує молитовні практики, які були засновані у цій спільноті, щоб разом молитися, слухати голос Господа Нашого Ісуса Христа та міцніти у своїй вірі. Небесною Покровителькою спільноти «Матері в молитві» є Матір Божа.

Рух «Матері в молитві» в ІФА створений в 2005 році і на даний час налічує більше як 215 спільнот, в яких понад 5 тисяч матерів відчули Божий поклик спільно молитися за дітей, які є у великій небезпеці, віддати Ісусові свій материнський біль і просити Його, щоб пролив на них своє благословення.⁴²

Перша спільнота «Матері в молитві» ІФА, за Божим провидінням, була заснована на парафії Святого Апостола Юди Тадея, м. Івано-Франківськ, 16 липня 2005 р. Б. у день святкування Матері Божої Параманної, з благословення настоятеля храму о. Ярослава Гринюка. Слугинею обрали п. Іванну Бойко. В спільноті налічувалося 12 матерів. Зараз у спільноті є близько 30 матерів. Слугинею є п. Марія Сіщук, яка завжди активно долучається до всіх заходів, які здійснюються у спільноті «Матері в молитві» ІФА. Кожного вівторка о 18:00 матері спільноти збираються на спільну молитву за своїх дітей та дітей цілого світу, за мир, спокій, злагоду в кожній сім'ї, родині, в Україні та цілому світі. Духівником спільноти є о. Іван Козяр.⁴³

Вже 26 липня 2005 р. Б., у часі святкування храмового празника на парафії Свв. Володимира і Ольги, з благословення настоятеля храму о. Івана Яковлюка, була заснована друга спільнота «Матері в молитві» ІФА, в якій молилося 14 жінок. Сьогодні спільнота нараховує понад 120 матерів і є найчисельнішою спільнотою нашої Архієпархії. Сестрички зустрічаються щовівторка о 17:45, щоб молитися не тільки за своїх дітей, але й за хворих, немічних, дітей-сиріт, за кращу долю України тощо. Слугинею спільноти є п. Анна Проців, яка з великою любов'ю, материнською опікою та молитвою огортає кожну учасницю спільноти уже понад 17 років. Духовний супровід спільноти здійснює о. Володимир Широкий.⁴⁴

⁴¹ Мирянська спільнота (детальний опис). *Комісія у справах мирян УГКЦ*. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanska-spilnota-detalniy-opis/organizational.html> (дата звернення: 4.11.2023).

⁴² Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *Спільнота Матері в молитві ІФА*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (дата звернення: 15.11.2023).

⁴³ Парафія Святого апостола Юди Тадея. *Івано-Франківська Архієпархія*. URL: <https://old.ugccif.org.ua/novyny/2880-sviatoho-apostola-yudy-tadeia.html> (дата звернення: 5.11.2023).

⁴⁴ Спільнота «Матері в молитві». *Парафія Свв. Володимира і Ольги*. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100068771025144> (дата звернення: 5.11.2023).

Однією з перших спільнот «Матері в молитві», 30 квітня 2006 р. Б., з благословення настоятеля храму о. – мітр. Івана Репели та сотрудника парафії о. Тараса Огара, була заснована спільнота при церкві св. вмч. Параскеви в с. Опришівці, Південний протопресвітеріат Івано-Франківська. На одну з перших молитовних зустрічей приїхала п. Віра Чмелик. Слугинею спільноти є п. Тетяна Пилипів, авторка гімну спільноти «Матері в молитві», який став відомий на всю Україну та цілий світ.⁴⁵

Поступово спільноти «Матері в молитві» ІФА почали з'являтися на багатьох парафіях нашої Архієпархії. З року в рік їхня кількість стрімко зростала. Так, у 2012 р. Б. вже було засновано 127 молитовних спільнот, в 2013 р. Б. їх нараховувалося вже 149, на 2021 р. Б. було створено 202 молитовні спільноти. На даний час, протягом 2022-2023 р. Б., додалося ще 12 нових спільнот.⁴⁶

З моменту заснування спільноти «Матері в молитві» в нашій Архієпархії і до серпня 2021 р. Б. її провідницею, координатором, була п. Наталія Говдяк, яка сама відкрила та заснувала понад 170 спільнот. Своєю великою, безмежною, материнською любов'ю, невтомною, сердечною молитвою, безмежною опікою та неперервною турботою вона огортала кожен сестричку спільноти.⁴⁷

З 28 серпня 2021 р. Б., за Божим провидінням та з благословення Владики ІФА Володимира Війтишина, координатором спільноти є п. Тетяна Мазур.⁴⁸

Духовний супровід спільноти здійснюють о. Роман Пташник та о. Мирослав Пронюк.⁴⁹

Спільнота «Матері в молитві» – це великий Божий дар для всіх матерів та їхніх дітей. Проблеми з дітьми існують в кожній сім'ї. Господь Бог любить всіх людей і бажає усім допомогти. Треба тільки просити Його про це і віддати в Його могутні батьківські руки свої проблеми та турботи, повіривши в слова Христа, які були звернені до нас: «Просіть – і дано буде вам, шукайте – і знайдете, стукайте і вам відчинять».⁵⁰

Спільнота «Матері в молитві» – це багатство дарів та талантів, якими вона повинна мудро і розсудливо управляти не лише для свого зростання й розвитку, але і для блага ширшої спільноти, тобто Христової Церкви. Незалежно від чисельності групи, Бог, який покликав її до життя, «спроможний обсыпать усякою благодаттю, щоб у всьому мали завжди те, що потрібне, та щоб ще й зосталось на всяке добре діло».⁵¹

⁴⁵ Спільнота «Матері в молитві». *Парафія святої великомучениці Параскеви*. URL: <https://sv-paraskeva.if.ua/spilnoty/spilnota-materi-v-molytvi/> (дата звернення: 6.11.2023).

⁴⁶ Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *ІФА УГКЦ*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (дата звернення: 6.11.2023).

⁴⁷ Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. Спільнота Матері в молитві ІФА. URL: <https://www.facebook.com/materi.v.molytvi> (дата звернення: 6.11.2023).

⁴⁸ Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *ІФА УГКЦ*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (дата звернення: 7.11.2023).

⁴⁹ Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *ІФА УГКЦ*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (дата звернення: 7.11.2023).

⁵⁰ Лк. 11, 9.

⁵¹ 2 Кор. 9, 8.

Кожна молитовна зустріч є постійним спілкуванням з Богом. Матері моляться до Святого Духа, щоб Він провадив їхню спільну молитву, молитву про захист від всякого зла, молитву-прохання про прощення своїх гріхів, молитву за єднання серця та розуму, молитву прослави Бога, молитву єднання з усіма спільнотами «Матері в молитві», а також завжди відбувається читання Святого Письма та подяка Богу за дар материнства.

Створення спільноти «Матері в молитві» на парафіях ІФА потрібне, щоб допомогти матерям на шляху до святості через усвідомлення власної ідентичності та покликання і приготування до місії свідчити Євангеліє, освячувати та служити.⁵² Кожна парафіяльна спільнота, не зважаючи на харизму, має жити Словом, читати і втілювати його; має молитися особистою молитвою кожної сестрички, спільнотовим правилом, а найперше молитися молитвою Церкви; служити потребуючим всередині спільноти і поза нею на парафії, в околиці, близьким і чужинцям.⁵³

Владика Софрон Мудрий у своїх посланнях до вірних Христової Церкви підкреслює: «Український народ довірив свою країну Богові, і це є запурука того, що ніякий враг-супостат вже не буде топтати нашої землі. Радіймо ж і веселімося у Бозі, бо велика нагорода нас чекає на землі і на небесах за збереження в наших серцях скарбниці віри в Господа нашого Ісуса Христа. Йому слава, честь і поклоніння, тепер і на віки вічні!»⁵⁴

У іншому посланні Преосвященний Єпископ додає: «Без належного усвідомлення всіма українськими християнами необхідності ... запропонованих змін, а також міжконфесійної толерантності й екуменічної перспективи як чинника консолідації українського суспільства, без енергійних зрушень до діалогу, без рішучого мораторію на конфронтацію – українське християнство і його Церкви не посядуть належного їм місця в суспільно-політичному та релігійному житті світу, не виконають своєї ролі в духовному та моральному відродженні України. Про це вчить нас історія. На це вказують нам небезпечні ознаки нашого часу. Вміймо розуміти їх, слухати їх. Це клич наших предків! Лише Христова Церква і дух Христовий відродить душу нашого народу. До нас, усіх християн і людей доброї волі, нині кличе Христос – Володар Всесвіту: «Я Дорога, Правда і Життя! Не бійся, мале стадо! Я подолав світ! Я з вами до кінця світу!»⁵⁵

Стараймося взяти до уваги цінні поради владика Софрона Мудрого, які спрямовані на правильну розбудову Христової Церкви. При цьому важливо активно втілювати ці ідеї в нашому власному житті, наслідуючи приклади Преосвященного владика у вірі та покорі. Зосереджуймося на формуванні об'єднаної спільноти, яка справжньою силою стає в молитві матері, де

⁵² Ноуен Г. Духовне формування. Іти вслід за рухами Святого Духа / пер. Г. Лелів Київ: Нард, 2016. С. 18.

⁵³ Християнська родина. Із пастирського вчення Митрополита Андрея Шептицького. Львів: Артос, 2014. С. 112.

⁵⁴ Мудрий С. Скарбниця віри і довіри. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 215.

⁵⁵ Мудрий С. Галицька митрополія і роль Церкви Христової в історії України. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. С. 145-146.

відчувається взаємна підтримка та глибокий зв'язок. Нехай ці настанови будуть для нас не лише словами, але й запрошенням до внутрішнього перетворення та розвитку в християнському дусі, прикладом якого є спільнота «Матері в молитві».

«Як сильно бажав би я собі, щоб не було між вами ніякого терпіння, ні біди. Щоб усі ви – старі і молоді, вчені і менше грамотні, вбогі і багаті – були щасливі. В цьому житті і навіки! Я дуже хотів би витерти сльози з очей тих, що плачуть, потішити кожного, хто сумує, покріпити кожного, хто слабкий і немічний, уздоровити кожного, хто хворий, просвітити кожного, хто темний! Так я Вас люблю, що радо готов би я вам подати не лише Божу науку, але й душу, й життя своє,»⁵⁶ – Єпископ Софрон Мудрий.

Висновки. Підсумовуючи, можемо сміливо ствердити, що внесок владики Софрона Мудрого у створення перших спільнот «Матері в молитві» ІФА УГКЦ є визначним та важливим в першу чергу завдяки його богословським посланням та працям до вірних Христової Церкви. Преосвященний владика завжди підкреслював важливість молитви та духовної єдності для кожного християнина, вчив любити Христову Церкву, бути її активним учасником. Вважав, що молитва, а особливо спільна молитва вірних, є наймогутнішою зброєю проти зла та негараздів.

Спільнота «Матері в молитві» – це великий Божий дар для всіх матерів та їхніх дітей. Вона допомагає матерям на шляху до святості, допомагає усвідомити власну ідентичність та покликання, а також приготуватися до місії свідчити Євангеліє, освячувати та служити. Спільнота «Матері в молитві» в Івано-Франківській Архієпархії УГКЦ є однією з найчисельніших у світі. Вона об'єднує понад 5 тисяч матерів, які щотижня збираються для спільної молитви за своїх дітей та дітей усього світу.

Спільнота «Матері в молитві» ІФА УГКЦ є прикладом того, як миряни можуть активно брати участь у житті Церкви та її місії. Вона є джерелом духовної підтримки та єдності для всіх матерів, які прагнуть бути добрими християнками та виховувати своїх дітей у любові та вірі. Дана спільнота є яскравим прикладом того, як молитва може змінити світ на краще. Вона є джерелом надії та підтримки для багатьох матерів, які моляться за своїх дітей та за мир у всьому світі. Знання, досвід та духовне лідерство владики Софрона Мудрого, який активно підтримував та сприяв розвитку спільноти «Матері в молитві», додають глибину та значення ініціативі, спрямованій на молитву та взаємну підтримку серед матерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барщевський Т. Покликання і місія мирян у Церкві: біблійно-богословське обґрунтування. *Наукові записки Українського католицького університету. Серія: Богослов'я.* 2015. Вип. 2. С. 391-424. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/taras-barshhevskyj-1.pdf>.

⁵⁶ Мудрий С. Скарбниця віри і довіри. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. 216 с.

2. Блаженніший Любомир Гузар, Еклезіальний вимір спільноти. *Роль мирянських спільнот і організацій у служінні та розбудові Христової Церкви як Божого Царства у світі: матеріали з'їзду голів та духівників мирянських спільнот і організацій (м. Львів, 20 листопада 2013 р.)*. Львів, 2014. С. 11.
3. Владика Софрон Мудрий *Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви* URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (дата звернення: 20.10.2023).
4. Документи Другого Ватиканського Собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі. Львів: Свічадо, 2014. 608 с. URL: https://issuu.com/svichado.ua/docs/dokumenty_druho_ho_vat_soboru_demo.
5. Історія руху. *Mother Prayers* URL: <https://www.mothersprayers.org/index.php/uk/history> (дата звернення: 1.11.2023).
6. Кодекс канонів Східних Церков проголошений Іваном Павлом II / Авторизований переклад Й. Кобів; Канонічна комісія: о. Протоархимандрит І. Патрило, о. С. Мудрий, о. К. Корчагін і о. Т. Галицький. Львів: Вид-во ОО. Василян, 1995. 472 с.
7. Матері в молитві. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Матері_в_молитві (дата звернення: 2.11.2023).
8. Матері в молитві. *Українська Католицька церква святого Володимира в місті ковентрі (Велика Британія)* URL: <https://coventry.altervista.org/html> (дата звернення: 25.10.2023).
9. Мирянська спільнота (детальний опис). *Комісія у справах мирян УГКЦ*. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanska-spilnota-detalnij-opis/organizational.html> (дата звернення: 4.11.2023).
10. Мудрий С. Короткий коментар Кодексу Канонів Східних Церков. Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічно-Катехитичний Духовний Інститут, 1995. 208 с.
11. Мудрий С. Пастирське слово «Ми – Христова Церква». Документи Єпархіальних Соборів 2001-2002 / упор. М. Димид. Львів: Афіша, 2003. Том 1, 566 с.
12. Мудрий С. Під опікою Божого Провидіння. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. 216 с.
13. Ноуен Г. Духовне формування. Іти вслід за рухами Святого Духа / пер. Г. Лелів Київ: Нард, 2016. 216 с.
14. Парафія Святого апостола Юди Тадея. *Івано-Франківська Архієпархія*. URL: <https://old.ugccif.org.ua/novyny/2880-sviatoho-apostola-yudy-tadeia.html> (дата звернення: 5.11.2023).
15. Покликані до спільноти. Посібник зі створення і проводу мирянських спільнот / авт. і упор. О. Сорока. Львів, 2018. 220 с.
16. Рости, дозрівати, приносити плід. Посібник з активних методів християнської формації мирян. Комісія УГКЦ у справах мирян. Львів, 2020. 174 с.
17. Святе письмо Старого і Нового Завіту (Біблія) / пер. І. Хоменка Львів:

Місіонер, 2018. 1480 с.

18. Служіння ближньому – дияконія – в житті УГКЦ. Посинодальне послання Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 2016 року до духовенства, монашества і мирян. *Офіційні документи Української Греко-Католицької Церкви*. Дата оновлення: 27.10.2016. URL: <https://docs.ugcc.ua/160/> (дата звернення: 12.11.2023).
19. Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *ІФА УГКЦ*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (дата звернення: 7.11.2023).
20. Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *Спільнота Матері в молитві ІФА*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (дата звернення: 15.11.2023).
21. Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ. *Спільнота Матері в молитві ІФА*. URL: <https://www.facebook.com/materi.v.molytvi> (дата звернення: 6.11.2023).
22. Спільнота «Матері в молитві». *Парафія Свв. Володимира і Ольги*. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100068771025144> (дата звернення: 5.11.2023).
23. Спільнота «Матері в молитві». *Парафія святої великомучениці Параскеви*. URL: <https://sv-paraskeva.if.ua/spilnoty/spilnota-materi-v-molytvi/> (дата звернення: 6.11.2023).
24. Формаційна школа для лідерів мирянських спільнот та організацій «Покликані до святості». Збірник матеріалів / Українська Греко-Католицька Церква; Комісія у справах родини і мирян. Львів, 2020. 200 с.
25. Християнська родина. Із пастирського вчення Митрополита Андрея Шептицького. Львів: Артос, 2014. 180 с.

REFERENCES

1. Barshchevskii T. Vocation and mission of the laity in the Church: biblical and theological justification. *Scientific notes of the Ukrainian Catholic University. Series: Theology*. 2015. Issue 2. P. 391-424. URL: <https://nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/taras-barshhevskyj-1.pdf>.
2. Blessed Lubomyr Huzar, Ecclesial dimension of the community. *The role of lay communities and organizations in the service and development of Christ's Church as God's Kingdom in the world: materials of the congress of heads and clergy of lay communities and organizations (Lviv, November 20, 2013)*. Lviv, 2014. P. 11.
3. Vladyka Sofron Mudryy *Synod of Bishops of the Ukrainian Greek Catholic Church* URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-sofron-mudryy-472/> (access date: 10/20/2023).
4. Documents of the Second Vatican Council (1962-1965): Constitutions, decrees, declarations. Comments. Lviv: Svichado, 2014. 608 p. URL: https://issuu.com/svichado.ua/docs/dokumenty_druhoho_vat_soboru_demo.
5. History of the movement. *Mothers Prayers* URL: <https://www.mothersprayers.org/index.php/uk/history> (date of application: 11/1/2023).
6. The Code of Canons of the Eastern Churches promulgated by Ivan Paul II /

Authorized translation by J. Kobiv; Canonical commission: Fr. Protoarchimandrite I. Patriilo, Fr. S. Mudryi, Fr. K. Korchagin and Fr. T. Halytskyi. Lviv: Vyd-vo OO. Vasiliyan, 1995. 472 p.

7. Mothers Prayers. *Wikipedia*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Mothers_prayers (access date: 11/2/2023).

8. Mothers Prayers. *Ukrainian Catholic Church of St. Volodymyr in the city of Coventry (Great Britain)* URL: <https://coventry.altervista.org/html> (date of access: 10/25/2023).

9. Lay community (detailed description). *Commission for Lay Affairs of the UGCC*. URL: <http://www.laityugcc.org.ua/mirjanska-spilnota-detalnij-opis/organizational.html> (access date: 11/4/2023).

10. Mudryi S. A brief commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches. Ivano-Frankivsk: Ivano-Frankivsk Theological and Catechetical Spiritual Institute, 1995. 208 p.

11. Mudryi S. Pastoral word "We are Christ's Church". Diocesan documents Soboriv 2001-2002 / emphasis. M. Dymid. Lviv: Afisha, 2003. Volume 1, 566 p.

12. Mudryi S. Under the protection of God's Providence. Ivano-Frankivsk: Nova Zorya, 2008. 216 p.

13. Nouen G. Spiritual formation. To follow the movements of the Holy Spirit / trans. G. Leliv Kyiv: Nard, 2016. 216 p.

14. Parish of the Holy Apostle Jude Thaddeus. *Ivano-Frankivsk Archdiocese*. URL: <https://old.ugccif.org.ua/novyny/2880-sviatoho-apostola-yudy-tadeia.html> (date of application: 11/5/2023).

15. Called to the community. Guide to creating and conducting lay communities / author. and emphasis. O. Soroka. Lviv, 2018. 220 p.

16. Grow, ripen, bear fruit. Guide to active methods of Christian formation of the laity. Commission of the UGCC for the Affairs of the Laity. Lviv, 2020. 174 p.

17. The Holy Scriptures of the Old and New Testaments (Bible) / trans. I. Khomenka Lviv: Missioner, 2018. 1480 p.

18. Serving one's neighbor - diakonia - in the life of the UGCC. Post-synodal message of the Synod of Bishops of the Ukrainian Greek Catholic Church in 2016 to the clergy, monastics and laity. *Official documents of the Ukrainian Greek Catholic Church*. Date of update: 10/27/2016. URL: <https://docs.ugcc.ua/160/> (access date: 11/12/2023).

19. "Mothers Prayers" community of the Ivano-Frankivsk Archdiocese of the UGCC. *IFA UGCC*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (date of application: 11/7/2023).

20. "Mothers Prayers" community of the Ivano-Frankivsk Archdiocese of the UGCC. *Community of Mothers Prayers IFA*. URL: <https://materivmolytvi.com.ua/> (date of application: 11/15/2023).

21. "Mothers Prayers" community of the Ivano-Frankivsk Archdiocese of the UGCC. *Community of Mothers Prayers IFA*. URL: <https://www.facebook.com/materi.v.molytvi> (access date: 11/6/2023).

22. "Mothers Prayers" community. *Parish of St. Volodymyr and Olga*. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100068771025144> (access date: 11/6/2023).

11/5/2023).

23. "Mothers Prayers" community. *Parish of the Holy Great Martyr Paraskeva*. URL: <https://sv-paraskeva.if.ua/spilnoty/spilnota-materi-v-molytvi/> (date of application: 6.11.2023).

24. Formation school for leaders of lay communities and "Called to Holiness" organizations. Collection of materials / Ukrainian Greek Catholic Church; Commission for Family and Lay Affairs. Lviv, 2020. 200 p.

25. Christian family. From the pastoral teachings of Metropolitan Andrey Sheptytskyi. Lviv: Artos, 2014. 180 p.

*Стаття надійшла до редакції 26.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 14.02.2024 р.*

УДК 271.4(477.86)-722.52-46

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.2>

ДІЯЛЬНІСТЬ ЄПИСКОПА СОФРОНА МУДРОГО З АКТИВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО СЛУЖІННЯ

РОХМАН Богдан

кандидат філософських наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

e-mail: bogdan.rokhman@pnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6684-4674>

САВЧУК Олег

кандидат філософських наук, доцент

ЗВО «Університет Короля Данила»

кафедра психології та суспільствознавчих дисциплін

імені академіка УАН отця І. Луцького

вул. Є. Коновальця, 35, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна;

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут родини і капеланства ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: oleh.savchuk@ukd.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5855-1628>

Бібліографічний опис статті: Рохман Б., Савчук О. (2024). Діяльність єпископа Софрона Мудрого з активізації соціального служіння. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 23–31. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.2>

Анотація. Шляхом аналізу діяльності єпископа С. Мудрого в Івано-Франківській єпархії УГКЦ розкривається його внесок у розвиток еклезіальних структур цієї церкви. В статті досліджуються громадянські та соціальні ініціативи владики, їх морально-етична й національна наповненість а також вплив на розвиток соціального служіння.

Ключові слова: соціальне служіння, релігійна культура, національна ідентичність, відродження духовності, християнська солідарність, християнська толерантність.

Постановка проблеми. Маркери соціального служіння в українському греко-католицизмі втілюються на двох рівнях. Перший полягає у тому, щоб

зберігати й розвивати свої традиції, свою ідентичність. А другий – активній участі в глобальному розвитку, інтегральною частиною якого є соціальне служіння. Перед необхідністю визначити власну ідентичність після виходу з підпілля опинилась й УГКЦ, котра зустрілась з національними викликами, маючи досить оригінальний досвід: причетності до Вселенської церкви, з її соціально-харитативною спадщиною, та в той самий час, самотніх національних християнських традицій.

Метою статті є соціально значуща діяльність владики С. Мудрого та його внесок у національно-патріотичне виховання українського суспільства.

Відповідно до мети, ставимо перед собою розв'язання таких завдань:

- з'ясувати роль соціального служіння у формуванні релігійної ідентичності;

- виділити релігійно-педагогічні позиції С. Мудрого;

- проаналізувати освітні ініціативи владики С. Мудрого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми національно-патріотичного виховання в душпастирському служінні владики Мудрого й УГКЦ побіжно висвітлені у працях О. Нечвідова [11], П. Яроцького [12] та інших. Узагальнюючі праці з постульованої проблематики відсутні, що зумовлює актуальність представленої розвідки.

Виклад основного матеріалу. Життєвий і творчий шлях владики С.Мудрого в контексті аналізу його соціального служіння розкривається на трьох рівнях: перший рівень становить об'єктивну логіку життя, – це послідовність зовнішніх подій; другий – зміна переживань, цінностей як еволюція внутрішнього світу людини, як логіка його внутрішніх подій; третій – як результати його діяльності.

Яскравою сторінкою в новітній історії УГКЦ є громадянська активність владики Софрона Мудрого в період його архипастирського служіння на Івано-Франківщині (1997-2005 рр.). Після прибуття з Риму С. Мудрий у 1994 р. отримав призначення на посаду Генерального вікарія Івано-Франківської греко-католицької єпархії. А 2 березня 1996 р. С. Мудрий був номінований на єпископа-помічника Івано-Франківської єпархії з правом наступництва. За час його архипастирського служіння активно розвивалась єпархія: соціальні заходи відповідали інтересам прикарпатців, а культурно-просвітницька діяльність була скерована на піднесення моралі, освіти та духовності народу в регіоні.

В архівах Івано-Франківського обласного радіо збереглися аудіозаписи зі спогадами та духовними настановами преосвященного владики щодо початку його служіння. «Я приїхав до України після п'ятдесятирічної відсутності на поклик: Господь – сила моя! Я дякую Богові, що дав мені змогу повернутися сюди. У моєму поверненні завдячую покійному владиці Софронові Дмитеркові. У той час я мав повертатися з Риму до Америки, маючи американське громадянство. Але владика попросив: "Україна потребує Вас", на що я не заперечив, як і моє керівництво у Ватикані. Отак він взяв мене за руку і привіз до любого Івано-Франківська. Тут я знайшов справді добрих, віруючих людей, які допомогли поставити на ноги нашу семінарію. Я висвятив тут близько 140

священиків, маємо нині 250 студентів, 12 докторів. Маємо змогу виховувати їх на Заході, є вже добрі виховники, які можуть дати світло для розуму, духовної обнови нашого народу, щоб вони справді були дітьми Божими. Це нас спасе. Нас ніколи не спасуть великі гроші, великі капітали, гарні палаци», - промовляють аудіоархіви голосом владики Софрона Мудрого, що зберегли для історії та громади ще й інтонацію, настрій та сердечне тепло цього Великого Українця [11].

Титанічні зусилля щодо легалізації „катакомбної” церкви та її повернення до повноцінної соціальної активності та служіння чи не найвиразніше продемонстрували наявність величезного потенціалу етноконфесійної свідомості в українському суспільстві. Роки архіпастирського служіння С. Мудрого на Івано-Франківщині були присвячені фактичному відновленню структур УГКЦ і таким чином докорінної зміни усєї релігійно-конфесійної та релігійно-культурної ситуації в цьому регіоні України, вони змусили замислитися над більшою пасіонарністю греко-католицької конфесії. Для власного відродження і поступу церква скористалася тими можливостями, які виникають саме в переломні моменти історії.

Особливість пошуку ефективних шляхів виховання молоді в Україні зумовлювалася, як відсутністю державності, так і наявністю різних підходів у розв'язанні цієї проблеми. Базовим принципом у вихованні особистості українця, на думку С. Мудрого, є створення можливості всім дітям навчатися у рідній школі, виховання національної гідності та свідомості; відчуття етнічної причетності до свого народу. У розвитку національної свідомості особистості виділяють три етапи. Виховання дитини починається з раннього періоду життя в сім'ї, з маминої колискової, з бабусиної казки, з участі дитини у народних обрядах, із народної пісні, причетності до народної творчості. У ранньому дитинстві формується культ рідного дому, сім'ї, предків, рідного села чи міста. У «Своєму слові про християнську духовність як чинник виховання» владики наголошує, що дуже важливо розвинути й оздоровити християнську культуру родини. Важливим для виховання дітей є те, щоб практикувати спільні засади християнського життя [5, с. 237].

У власному служінні С. Мудрий дотримується принципу антропоцентризму, вважаючи, що «людина – унікальне Боже творіння, потребує як фізичного, так і духовного піклування, культивування. А місію виховання людини в першу чергу виконують батьки, школа, громада, церква і держава. Природне право людини наказує мати повну співпрацю й гармонію усіх тих чинників». Треба вчити школярів до співпраці з Богом і Його Законом [3, с. 5].

Концепція національного виховання УГКЦ, як частина соціального служіння, має чіткий антропологічний вимір: формування духовного, культурного, інтелектуального світовідчуття і світорозуміння людини, сприяння її активній участі в суспільному, особливо економічному і політичному житті, прилучення людини до національних і загальнолюдських

цінностей, співвідносних з християнськими культурно-цивілізаційними цінностями [12, с. 462].

У практичних діях та науково-теоретичних надбаннях єпарха чітко відстежується національно свідомо позиція, що полягає у відданні належної шани борцям за державну незалежність українського народу, а також усвідомленні необхідності релігійної та національної єдності українців. Громадська діяльність С.Мудрого була насиченою й багатогранною, що підтверджують його промови на найрізноманітніших заходах.

Так, зокрема, 31 жовтня 2002 р. у Слові до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення Івано-Франківської області доповідач звернув увагу на співпрацю церкви і держави у процесі творення громадянського суспільства, опертого на християнському етико-аксіологічному імперативі.

Багато уваги владикою Софроном Мудрим було приділено розмірковуванням про потребу вдосконалення відносин держави і церкви, та відповідну оптимізацію законодавства. Актуальними є погляди С. Мудрого на церковно-державні відносини, адже владику визначає «... церкву і державу сприймаємо як дві повноправні інституції, що спільно відповідають за утвердження і примноження історично притаманних українській нації християнських цінностей з метою побудови водночас високо духовного і демократичного суспільства» [3, с. 25]. У цьому ж зверненні було висловлено пропозицію внесення до програм навчальних закладів України навчання Закону Божого і релігійної культури України. Адже реалізація правової освіти громадян, на думку владики, не може відбутись без пізнання тисячолітньої релігійної культури України, незважаючи на конфесійну приналежність учнів та вчителів.

Патріотичний характер соціального служіння С.Мудрого знайшов особливе відображення в участі у популяризації та збереженні музейних пам'яток, які стосуються історії регіону. Будучи активним учасником громадсько-культурного життя Івано-Франківщини, єпископ Софрон Мудрий брав участь у відкритті Меморіального музею в рідному селі С. Бандери, Старий Угринів, у січні 1998 р. Під час виступу владику вкотре наголосив на необхідності патріотичного виховання та збереження історії українського народу, зазначивши, що «...коли ми стали на шлях національного відродження незалежності України, духовний поступ нації сьогодні необхідний і злободенний, як ніколи. Тому започаткування музею, цінної школи історії визначної людини, борця і мученика за найвищу ідею волі рідного народу від наїзників, колоністів і душолюбів. Тож прийшов час збирати у музей цінні зерна історії наших визвольних змагань, щоб вони видали плід свідомості і усвідомлення, ціною яких жертв, терпінь і крові окуплена наша нинішня воля» [2, с. 8].

У жовтні 1998 р. черговий раз виявивши власну патріотичну позицію, єпископ С. Мудрий освятив пам'ятник жертвам сталінських репресій в 1939-1941 роках у Дем'яновому Лазі, де під час благословення владику

підкреслював, що рукотворні свідки непростой української історії – водночас церковної, культурної й політичної – можуть слугувати осередками не лише духовно-культурного, але й патріотичного виховання української молоді, актуальність якого не потребує окремих пояснень.

Зокрема, владика брав активну участь у культурно-просвітницькій діяльності міста Івано-Франківська. Так, з нагоди освячення Статуту міста, 7 травня 1999 р., С. Мудрий розкрив позитивні сторони урбанізації, як підстави для переходу на вищий щабель розвитку цивілізації: «Історія вчить нас, що міське життя – це не що інше, як здобуток досвіду життя суспільного. Духовна історія людства, Біблія, розповідає нам як життя людей переходило до осілого а відтак міського ... Біблія відображає процес зростання міст і підвищення їх ролі в цивілізації» [7, с. 46]. С. Мудрий як представник УГКЦ намагався визначитися з позиціями та формулював свої настанови стосовно злободенних проблем сучасності, особливо духовних і соціальних: відродження духовності, протистояння спокусам споживацтва та конформізму, бідності і маргінальності.

Єпископ розумів гостру потребу плекання національної еліти, при цьому чітко усвідомлюючи історичні причини її знищення, якими він справедливо називав у тому числі й Голодомор 1932-1933 рр. Мислитель зауважує, що великою мірою «процес Голодомору української інтелігенції» тривав на зламі ХХ-ХХІ ст., він виражався у тому, що українська мова потребувала державної підтримки, українське шкільництво нищилось, був відчутним дефіцит різноманітних фахівців гуманітарної сфери, адже багато з них змушені були виїздити за кордон, слід зазначити, що нажалі ці процеси мають місце й у наш час.

Як журналіст із багаторічним стажем, С. Мудрий добре розумів вагому роль засобів масової інформації для популяризації духовних цінностей, про це він висловився у Слові з нагоди міжнародного телефестивалу «Різдво в Карпатах» (2003 р.): «Для доповнення літургійних богослужб, усіх народних обрядів, не можна було запропонувати кращого способу для прослави, звеличення та всенародного усвідомлення важливості дня народження Втіленого Слова Божого, як це робимо нині, міжнародною традицією – телефестивалем «Різдво в Карпатах» [1, с. 48]. Активно долучаючись до культурно-мистецького життя Івано-Франківщини, владика Софрон Мудрий брав участь у відкритті Всеукраїнського фестивалю «Прикарпатська весна» у травні 2009 р. Під час промови ієрарх УГКЦ окреслив християнські засади утворення духовного світу людини: «...любов Творця створила світ, видимий і невидимий, а на завершення цього всесвіту створила найкращий твір – людину з пернів земних та подиху Божого» [10, с. 41].

Оскільки громадянське становлення С. Мудрого відбувалось на Заході, то він добре розумів важливість толерантного ставлення до сусідів України, з метою зайняти гідне місце у великій європейській сім'ї народів. У цьому контексті на спільній зустрічі представників ієрархії католицьких церков України і Польщі, що відбулася у Львові 2003 р. єпископ наголошував на необхідності дотримання міжнаціональної толерантності задля збереження

добросусідських взаємин на міжнародній арені, не заважаючи на всі труднощі історичного співжиття українського і польського народів. Всі трагедії які, мали місце в минулому, на слушну доповідача, не повинні стати перешкодою для творення сучасних взаємин: «...нині нам треба бути не мрійниками, а прагматичними реалістами, тобто не жити лише минулим, а думати передусім про завтрашній день для побудови спільної європейської цивілізації» [9, с. 110]. Цими слова С. Мудрий доводить що християнська солідарність та толерантність є невід'ємними складовими суспільного вчення українського греко-католицизму, яке схвалює співпрацю кожного громадянина для загального добра, а участь у громадянському житті для представників цього вчення є загальним правилом.

Владика дуже критично характеризував період радянського тоталітарного режиму, справедливо вважаючи, що це був час не просто антирелігійної пропаганди а й дегуманізації свідомості молоді, нівелювання традиційних норм моралі. Так у Слові до учасників наради ректорів, настоятелів і духівників богословських семінарій візантійського обряду країн Європи, що відбулася 27 червня 1999 р. С. Мудрий з цього приводу зазначив, що десятиліття радянської пропаганди «призвели до створення вакууму в культурі поведінки людей... внаслідок цього особливо у молоді зникла повага один до одного, самоповага, прийшли в занепад столітні традиції і звичаї українського народу, які ґрунтувалися на християнській любові взаємоповазі, людській доброті і порядності» [6, с. 49]. Тоталітарний режим комунізму залишив руйнівні наслідки не тільки для життя церкви, але й для гуманістичної культури окремих народів. Зокрема, комунізм поширив та вніс у свідомість нових поколінь українців негативну ідею про церкву, священників, монахів і монахинь. Наслідки цього особливо відчуваються сьогодні у великих містах України в університетських і культурних середовищах, сприяючи зменшенню числа справжніх релігійно активних християн.

Як церковний правник і водночас український патріот С. Мудрий високо цінував прийняття Основного Закону України, справедливо міркуючи, що закладені у ньому положення необхідно обов'язково наповнити національно-патріотичним змістом: «... тільки політична зріла нація може в такій повноті й послідовності висловити принципові положення ідейні мотиви, які визначають головну мету Конституції. Добре те, що в основу цього документа покладено найвищий авторитет усіх законів – Творця всесвіту, Господа Бога. Саме в цьому я думаю, полягає неоціненна вартість Конституції України».

Феномен участі С. Мудрого у соціальному служінні для українського суспільства, охоплює практично всі сфери і вносить свою лепту у світоглядно-духовну орієнтованість майбутнього громадянства України. Характеризуючи становлення особи, родини, групи, нації С. Мудрий вважає необхідним з'ясувати етнополітичні, культурні й соціальні обставини творення ідентичності, як нації так і особи. Церковний педагог виділяє три фундаментальні елементи у процесі виховання національно свідомої особистості: обставини в яких відбувається виховання та формація, відповідне

навчання виховних та нормативних предметів, які будують людську особу в правді, насправді гуманна та християнська атмосфера. Розвиваючи думку ієрарх наголошує на належній еволюції кожного з цих елементів в історичному контексті та їх особливій ролі у процесі виховання [4, с. 5].

Висновки. На основі дослідження теоретичних та практичних аспектів соціального служіння С.Мудрого слід зазначити що його головні вектори є актуальними у процесі реалізації ефективної співпраці держави, церкви та громадянського суспільства. Реалізуючи свій соціальний потенціал за посередництвом С.Мудрого УГКЦ реагувати на виклики часу, зокрема на зміну пріоритетів при формуванні та функціонуванні релігійної духовності сучасного віруючого, специфіка якої виявляється через конструкти індивідуалізації.

Діяльність С. Мудрого з активізації соціального служіння Івано-Франківської єпархії засвідчує прагнення УГКЦ до захисту інтересів українського суспільства та української державної ідеї шляхом вирішення найважливіших завдань. На прикладі служіння владики переконаємось, що домінантною для УГКЦ є турбота про спільне добро всіх громадян через дотримання суспільного консенсусу і досягнення певного впливу на освітній процес й через участь у різноманітних просвітницьких заходах та програмах.

Завдяки соціальним ініціативам владики Мудрого УГКЦ зміцнила свої позиції і розширила церковну інфраструктуру та накопичила суттєві напрацювання в освітній і соціальній діяльності, модернізувала душпастирство молоді, спрямувавши його на відповідь викликам глобального світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мудрий С. Слово з нагоди міжнародного телефестивалю «Різдво в Карпатах» (2003 р.) / С. Мудрий // Слово. – Вип. 2. – Івано-Франківськ: ІФТА, 2004. – С. 47 – 48
2. Мудрий С. Слово при відкритті меморіального музею в рідному селі Степана Бандери / С. Мудрий // Слова. – Вип. 1. – Івано-Франківськ: Вид-во Теологічна Академія, 2002. – С. 8 - 9.
3. Мудрий С. 31 жовтня 2002 р. у слові до учасників засідання Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення Івано-Франківської області / С. Мудрий // Слово. – Вип. 2. – Івано-Франківськ: ІФТА, 2004. – С. 25 - 29.
4. Мудрий С. Ідентичність східної католицької церкви / С. Мудрий // Нова Зоря. – Число 29. – 25 травня 1997 . – С. 5.
5. Мудрий С. Своєму слові про християнську духовність як чинник виховання / С. Мудрий // Слова. – Вип. 5. – Івано-Франківськ, 2011 – С. 237 - 243.
6. Мудрий С. Слові до учасників наради ректорів, настоятелів і духівників богословських семінарій візантійського обряду країн Європи / С. Мудрий // Слово. – Вип. 1. - Івано-Франківськ: ІФТА, 2002. – С. 48-50.

7. Мудрий С. Слово з нагоди освячення статуту міста Івано-Франківська / С. Мудрий // Слова. – Вип. 1. – Івано-Франківськ: Вид-во Теологічна Академія, 2002. – С. 46 - 47.
8. Мудрий С. Слово з нагоди спільного регіонального засідання представників Церкви, управлінь освіти та інших зацікавлених державних структур Львівської, тернопільської, Чернівецької та Івано-Франківської областей (Львів, 15.03.1997 р.) / С. Мудрий // Слова. – Вип. 1. – Івано-Франківськ: Вид-во Теологічна Академія, 2002. – С. 5 - 7.
9. Мудрий С. Слово на спільній зустрічі представників ієрархії католицьких церков України і Польщі / С. Мудрий // Слово. – Вип. 2. – Івано-Франківськ: ІФТА, 2004. – С. 108 - 111.
10. Мудрий С. Слово при відкритті Всеукраїнського фестивалю «Прикарпатська весна» / С. Мудрий // Слово. – Вип. 5. - Івано-Франківськ: ІФТА, 2011. – С. 41 - 42.
11. Нечвідова О. Софрон Мудрий: Нам належить тільки сьогодні / О. Нечвідова [електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://zbruc.eu/node/28664>
12. Яроцький П. Соціалізація католицької релігії як умова її збереження / П. Яроцький // Релігія-Світ-Україна. Колективна монографія в 3-х книгах. Книга III: Релігійні процеси в перспективі їх виявів. – К., 2012. – С. 457-475.

REFERENCES

1. Mudryi S. Slovo z nahody mizhnarodnoho telefestyvaliu «Rizdvo v Karpatakh» (2003 r.) / S. Mudryi // Slovo. – Vyp. 2. – Ivano-Frankivsk: IFTA, 2004. – S. 47 - 48
2. Mudryi S. Slovo pry vidkrytti memorialnoho muzeiu v ridnomu seli Stepana Bandery / S. Mudryi // Slova. – Vyp. 1. – Ivano-Frankivsk: Vyd-vo Teolohichna Akademiia, 2002. – S. 8 - 9.
3. Mudryi S. 31 zhovtnia 2002 r. u slovi do uchasnykiv zasidannia Vseukrainskoi mizhvidomchoi koordynatsiino-metodychnoi rady z pravovoi osvity naselennia Ivano-Frankivskoi oblasti / S. Mudryi // Slovo. – Vyp. 2. – Ivano-Frankivsk: IFTA, 2004. – S. 25 - 29.
4. Mudryi S. Identychnist skhidnoi katolytskoi tserkvy / S. Mudryi // Nova Zoria. – Chyslo 29. – 25 travnia 1997 . – S. 5.
5. Mudryi S. Svoiemu slovi pro khrystyiansku dukhovnist yak chynnyk vykhovannia / S. Mudryi // Slova. – Vyp. 5. – Ivano-Frankivsk, 2011 – S. 237 - 243.
6. Mudryi S. Slovi do uchasnykiv narady rektoriv, nastoiateliv i dukhivnykiv bohoslovskykh seminarii vizantiiskoho obriadu krain Yevropy / S. Mudryi // Slovo. – Vyp. 1. - Ivano-Frankivsk: IFTA, 2002. – S. 48-50.
7. Mudryi S. Slovo z nahody osviachennia statutu mista Ivano-Frankivska / S. Mudryi // Slova. – Vyp. 1. – Ivano-Frankivsk: Vyd-vo Teolohichna Akademiia, 2002. – S. 46 - 47.
8. Mudryi S. Slovo z nahody spilnoho rehionalnoho zasidannia predstavnykiv Tserkvy, upravlin osvity ta inshykh zatsikavlenykh derzhavnykh struktur Lvivskoi,

ternopilskoi, Chernivetskoï ta Ivano-Frankivskoi oblastei (Lviv, 15.03.1997 r.) / S. Mudryi // Slova. – Vyp. 1. – Ivano-Frankivsk: Vyd-vo Teolohichna Akademiia, 2002. – S. 5 - 7.

9. Mudryi S. Slovo na spilnii zustrichi predstavnykiv iierarkhii katolytskykh tserkov Ukrainy i Polshchi / S. Mudryi // Slovo. – Vyp. 2. – Ivano-Frankivsk: IFTA, 2004. – S. 108 - 111.

10. Mudryi S. Slovo pry vidkrytti Vseukrainskoho festyvaliu «Prykarpatska vesna» / S. Mudryi // Slovo. – Vyp. 5. - Ivano-Frankivsk: IFTA, 2011. – S. 41 - 42.

11. Nechvidova O. Sofron Mudryi: Nam nalezhyt tilky sohodni / O. Nechvidova [elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do statti: <http://zbruc.eu/node/28664>

12. Yarotskyi P. Sotsializatsiia katolytskoi religii yak umova yii zberezhennia / P. Yarotskyi // Relihiia-Svit-Ukraina. Kolektyvna monohrafiia v 3-kh knyhakh. Knyha III: Relihiini protsesy v perspektyvi yikh vyiv. – K.,2012. – S. 457-475.

*Стаття надійшла до редакції 28.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 17.02.2024 р.*

УДК 355.098:27-722.53]-021.475.4-021.161

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.3>

МІЙ ДОСВІД ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНА: ВИКЛИКИ, ТРУДНОЩІ, ДОСЯГНЕННЯ

ПАСІЧНИК-РАК Василь

доктор східних церковних наук

Парафія св. апостола Луки УГКЦ м. Івано-Франківська

вул. Медична, 3Б, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

e-mail: interedscience@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Пасічник-Рак В. (2024). Мій досвід військового капелана: виклики, труднощі, досягнення. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 32–38. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.3>

Мій досвід військового капелана – від початку повномасштабної війни в Україні. 26 лютого 2022 р. я зателефонував до Митрополита Володимира Війтишина та висловив, що особисто хочу щось робити більше для війська, а навіть, стати військовим капеланом. Це при тому, що обіймаю інші обов'язки. Владика пообіцяв, що відповість. Через тиждень у четвер 1 березня я був в Єпархіальному управлінні. Владика розказав, що в нього був військовий комісар. Справді на контакт вийшов заступник начальника Івано-Франківського обласного ТЦК та СП по роботі з особовим складом. Декрет на призначення капеланом військової частини А7091 та Івано-Франківського міського ТЦК та СП виданий 18 березня 2022 р.

Частина формували на базі ліцею ім. Гурика (23 школа). Я був щасливий, коли серед числа хлопців зустрів моїх парафіян Андрія Свідрака, Якова Федоришина та інших знайомих. Директор школи Микола Василик та його заступник Володимир Чижик усіляко сприяли. Ми обладнали все необхідне для церковної служби. Було домовлено проводити служіння по неділях о 6.00 ранку. Для допомоги у Сповіді дирекція попросила священників сусіднього храму Різдва Христового. Серед тижня у середу о 21.00 год. я проводив додаткові служби – Акафісти, Хресна дорога. Мали місце спілкування, довгі розмови (див. фото 1 – в актовому залі після проведеної Хресної Дороги).

Скажу окремо про рішення стати військовим капеланом. Це був справжній виклик! Підсилив його загальний страх та приклад, коли призовні пункти були переповнені. На гадку чомусь прийшли образи з книжки о. І. Говери про Літургію в підпільній Церкві, як примушували священників до участі в Львівському псевдособорі 1946 р. та до підпорядкування РПЦ¹. Я подумав, що

¹ І. Говера, Літургійне життя священників в Українській Греко-Католицькій Церкві: Українська Греко-Католицька Церква в період підпілля (1946-1989). – Львів: Свічадо, 2019. – 400 с.

краще піти вовку в зуби, з гідністю померти, аніж наражати себе на ненависне приниження від москалів.

У середу 13 квітня перед Квітною неділею я вже благословив воїнів в дорогу на Схід. Під час відправки хлопців чомусь виразно запам'ятав батька о. Р. Федчика, який доставив частині бус VW T3, придбаний за кошти, які син зібрав в Америці (див. фото 2 – проводи воїнів зі 'школи').

Від самого початку для допомоги військовим я почав звертатися до наших священиків закордоном. Допомога була різна відповідно до потреб військових та можливостей: спальні мішки, каримати, тактичні рукавиці, уніформа, наколінники, турнікети, каски, бронежилети, шоломи, термобілизна, електрогенератори. З продуктів найбільше питали розігрівачі супи та гарніри.

Архієпархія теж не відмовляла продуктами. Радий, що майже відразу зумів у своєму храмі Трьох Святителів обладнати центр виготовлення маскувальних сіток. Нашими скромними силами ми виготовили до п'ятдесяти різних маскувальних сіток. Залучені були всі - старші, молодь та діти (див. фото 3 – сітки для нашого воїна Я. Федоришина).

По звіту від 20 лютого 2023 я зробив підрахунок речової допомоги, яка пройшла через мої руки на користь частини. Вийшла гарна сума. Далі я перестав рахувати. Для чого? Коли хлопці гинуть, втрачають здоров'я. На початку хотілося знати результати для себе та для випадку, коли хто буде сумніватися чи потрібний капелан серед військових. Одним словом, як капелан я старався і військовим щодо мене в певній мірі пощастило.

Далі почалися поїздки на Схід. Всіх разом до цього моменту було вісім. Загально пригадаю коли і куди саме. Це певний досвід зі своїми викликами та труднощами. Перші дві відбув я разом з екіпажами гуманітарної допомоги від Івано-Франківської міської ради: 20-23 квітня 2022 - до м. Житомир, м. Красноград, с. Любівка, м. Лозова Харківської обл. 18-21 травня 2022 – НТП «Десна» Чернігівської обл., м. Полтава, м. Лозова, позиції біля с. Іванівка (див. фото 4 – св. Миколай на ящику з-під БК). Під час стоянки в м. Лозова воїни запропонували сфотографуватися в повному військовому камуфляжі в бронежилеті та в касці. Я довго не думав. На плече дулом вниз звисили автомат. Фото вийшло *бомбезне*, в темних окулярах та з панамою на голові. На фоні автозаправки. Повернувшись додому, разом з іншими фото помістив до свого фейсбук-профілю. Але буквально наступного дня засумнівався: не знати хто як зреагує, краще нікого не спокушати. І видалив. Забув. Через тижнів два заходжу до духовного начальства, а воно відразу до очей: ти то, ти се, як, чому? Зі Львова дзвонили, священик на публіку зі зброєю в руках! Як у воду дивився. Відповідаю, мовляв даруйте, помилку усвідомив сам, виправив, не помиляється той, хто нічого не робить. Отакий казус, що не засмучує, а навпаки, бадьорить. Пригадую як хлопці раділи фотографуючи їхнього *крутого* отця. Тішилися, і я ся тішив. Тим був радий, щоби навіть в такий спосіб стати всім для всіх, якось підтримати на душі тих, життя та здоров'ю яких обивателі глибокого тилу та наші молільники мають в усьому завдячувати.

Поділюся наступним. Я ніколи перед тим зблизька не бачив такого прекрасного родючого чорнозему як на сході України. Я був шокований! Ми трішки заблукали і поїхали напівпольовими дорогами. З вікна буса земля і без сонця виблискувала як масло. На початок повномасштабної то були зорані, засіяні поля, яким, враження, кінця краю нема. Цілі області найкращої у світі орної землі! Тоді я зрозумів, що земля - найбільше українське багатство, унікальний ресурс. Прийшло також певне усвідомлення психотипів українців. Повинна бути різниця між затиснутим ландшафтами гір та горбів характером галичан (ніби тут ми найкращі, а тут найбідніші) та широкою, щирою вдачею так званих *східняків*. Ми різні. Це прекрасно, значить не все втрачено, можемо навзаєм збагачувати одне одного.

Далі я вирішив їздити сам. Третя поїздка була з 30 липня по 3 серпня 2022 на позиції біля с. Мечибилів Лозівського р-ну Харківської обл. Тоді 2 серпня на пророка Іллі по нас стався *прильот* касетними ракетами. Дякувати Богу, не дотягнули (див. фото 5 – касетна ракета на полі поруч позицій). Того самого дня після обіду я посвятив споруджений нашими воїнами хрест в с. Червона Поляна. Виготовив військовий Василь Верхоляк з іншими своїми колегами. Прекрасна робота! (див. фото 6 – хрест в Червоній Полянці). Хлопці розказували, як під час прильотів ховалися під хрестом. Від подібної розповіді мені кров стигла в жилах. Воїни з радістю показували мені відео як вони самі на Святої Трійці відкривали того хреста. Під обстрілом касетних. Староста села Неля запросила, щоби я приїхав на Спаса посвятити фрукти.

Так і сталося, четверта моя самостійна експедиція пройшла незабаром 18-22 серпня. Ранком о 10.00 надворі під тим хрестом почали Службу, опісля – посвята першоплодів. Я молився, щоби ворог не вирахував і не було прильоту. З людей, на певне моє засмучення, мало хто прийшов. Та що запросила, староста, теж *мотала кола*, була на сторожі чи раптом що не прилетить. Хто не боявся, це військові, які прибули з різних позицій. Потребували священика, богослужби. Сповідалися, причащалися.

До п'ятої поїздки 13-18 жовтня 2022 приєднався о. В. Дурда, священик емерит, в час АТО був капеланом у Львівській 80-ці. Тоді ми привезли дві *боржуйки* та різного роду продукти й речі. Службу відправили на Покрову о 10.00. Привітали хлопців зі святом захисника. Молільників було дуже мало, тому що того ранку прийшов наказ на передислокацію. Як зараз перед очима командир одного із взводів, якому я передавав *боржуйку* та речі. Сам з Бучі, прекрасна людина. Через два-три тижні покінчив із життям. Кажуть, на основі сімейного розлучення. Зранена автоагресивна психіка, що в людей зі зброєю в руках може дуже швидко обернутися в трагедію.

Шоста поїздка пройшла з 29 грудня 2022 р. по 2 січня 2023 р., щоби хлопцям трішки розвіяти час переходу з одного на другий рік. Військова частина опинилися тоді в Золочівському р-н., Харківської обл. 31 грудня мене визначили благословити позиції на самому кордоні з Росією сіл Івашки, Басове, Одноробівка. В бронжилеті та касці довелось побігати, місцями ворог за якихось 150-200 м. Заступник командира з МПЗ вітав з 'наступаючим', а я

роздавав медальйончики, посвячені Блаженішим Святославом. З одного боку – образ Матері Божої із Зарваниці, з другого – архистратиг Михаїл. Хлопці були щасливі! (див. фото 7 – медальйони на руках).

Службу відправили 1 січня. Приміщення в підвалі, прибране та доволі чисте. З метою безпеки наказали залишати авта на різній віддалі від одного кілометра. Телефони мали бути вимкнені.

Сьома поїздка 2-6 червня 2023 на П'ятдесятницю в м. Лиман, Донецької обл. Служба відбулася в одному з обійсть. Хлопці розказували, що ця хата мабуть вціліла тому, бо тут жили особливо віруючі люди. На східній стіні показали молитовний куточок з ікон, лампада. На тому самому місці молився я також під час восьмої поїздки 24-29 вересня. 27 вересня я відправив службу Воздвиження відправив за старим календарем. А хлопцям яка різниця? Головне - святковий настрій (фото 8 – під час Літургії).

Тепер про загальний стан військового капеланства в Архієпархії. На даний момент маємо п'ять штатних капеланів – о. Р. Кострабій, о. В. Кузьмин, о. В. Духович, о. Р. Проців, о. Р. Винничук. Усі вони працюють тут на місці в глибокому тилу. На східні позиції виїжджають капелани-волонтери. Їх ще менше. Це ще о. В. Олійник та о. В. Петрів. Останній прибув на початку повномасштабної з Філядельфії (США), щоби стати капеланом. В кінцевому результаті до військового штату його не зарахували через надто високий вік. Протягом пів року від початку повномасштабної військовим капеланом при 102-ій ТРО був о. В. Підлуський. Є ще декілька таких собі капеланів-емеритів, які в той чи інший спосіб долучаються до загальної справи. Головним військовим капеланом із періоду АТО залишається о. Р. Залеський.

Деякі скептики запитують: що дало мені оте військове капеланство? Цікаве питання, правда? Ще цінніше, коли звучить з уст осіб *поважних...* Неймовірні відчуття! Даруйте, залишається за питання подякувати, бо певний сенс все-таки має. Відповідь моя одна – досвід. Окреслюючи ближче, це відкритість, витривалість, мужність, спокій, людяність, обережність, терпеливість, радість, дружба, єдність, милосердя, любов. Щось цінніше за це?

В якості капелана, я мав нагоду ділитися досвідом в громадах УГКЦ закордоном. По-перше, треба було людям подякувати, підтримати отців, які так багато стараються для перемоги. Це потрібно. По-друге, треба було відповісти на певні запитання. Зовсім недавно в середовищі жінок-заробітчанок доповідач нарешті дістав інсайт від слів комбата В. Римарчука, які той доносив мені ще у серпні 2022 р. Тоді він чітко мені сказав: «Не везіть сюди продуктів! Їсти є що. Це все людські гроші. Фронт не може того всього прийняти. Мені треба, щоби хлопці були швидкими, мобільними, а не возилися з банками та макаронами. Коли буде обстріл, чи що інше, більша половина з того пропаде. Перекажіть це всім!» І справді, як я побачив закордоном, люди у певній мірі вичерпались, зневірилися, бо мовляв багато з їхнього крадуть, пропадає. Перепитую – та ж з власної ініціативи скуповували, організовувалися. Та справа мабуть в іншому. Волонтерство - це спонтанний хаотичний рух. Армія при всіх своїх проблемах (бо там такі самі українці) - це структурований та організований процес. Кухня

в першу чергу. Ми ж хочемо 'загодувати' воїнів так як ми це уявляємо - солодощами, вареннями... Кому це потрібно? Але мало хто хотів на це зважати. Звичайно, велика вдячність за всі величезні зусилля, за глибоку єдність. Але, знову ж таки, нащо? Це марна витрата ресурсів. Коли ж насправді стають потрібними кошти на речі тактичного та бойового характеру, то натомість вже не має ні бажання, ні можливостей, приходить зневіра, опускаються руки. Автентичний інстинкт та часто сліпа любов, хто може це стримати, коли розум вражений картинами все нових жертв та втрат? Командир був правий.

Я би ще міг більше розповісти про організацію богослужб та душпастирства. Узагальнюючи, скажу: є певні особливості, зачасту важливі.

Що найбільше страхало – руїни, руїни. Хто і як це буде відновлювати? (див. фото 9-12 - руїни). Але спочатку треба думати і постійно працювати для нашої перемоги. Господи Боже, допоможи, на Твою силу й допомогу вся надія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Говера І., Літургійне життя священиків в Українській Греко-Католицькій Церкві: Українська Греко-Католицька Церква в період підпілля (1946-1989). – Львів: Свічадо, 2019. – 400 с.
2. Департамент військового капеланства Патріаршої курії УГКЦ, Компас військового капелана. – 2021. – 48 с.

REFERENCES

1. Hovera I., Liturhiine zhyttia sviashchenykyv v Ukrainskii Hreko-Katolytskii Tserkvi: Ukrainська Hreko-Katolytska Tserkva v period pidpillia (1946-1989). – Lviv: Svichado, 2019. – 400 s.
2. Departament viiskovoho kapelanstva Patriarshoi kurii UHKЦs, Kompas viiskovoho kapelana. – 2021. – 48 s.

*Стаття надійшла до редакції 01.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р.*

Догматичне богослов'я

УДК 2-184.27-31

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.4>

БОГОСЛОВСЬКА РЕФЛЕКСІЯ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ОСОБИ ІСУСА ХРИСТА У СВІТЛІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ХРИСТОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ

ТУЧАПЕЦЬ Василь

доктор наук з богослов'я, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: tuchapec.v@ifaiz.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9748-603X>

Бібліографічний опис статті: Тучапець В. (2024). Богословська рефлексія світосприйняття особи Ісуса Христа у світлі історичного розвитку христологічних моделей. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 39–49. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.4>

***Анотація.** Особа Ісуса Христа протягом багатьох століть людства залишається релігійним феноменом. Поява Ісуса Христа в історії людства дві тисячі років тому та його особлива релігійна діяльність залишається по-сьогодні актуальним питанням. Традиційно відношення до особи Ісуса Христа розділяється на дві позиції: тих, хто вірує та визнає Його Божественне походження і тих, хто не вірує та намагається заперечувати Божественність Ісуса. З точки зору фундаментального богослов'я та релігієзнавства не вповні розкритим науковим питанням є дослідження тих двох антиномічних позицій, зокрема їх дискусійний взаємозв'язок, перманентність та поглиблення релігійних поглядів віруючої сторони та релятивність і видозмінення поглядів про Ісуса невіруючої сторони. У результаті, впродовж багатьох епох розвитку людської думки ми отримали дві площини христологічних моделей: площина доповнень та поглиблення віри в Ісуса Христа та площина протиставлень, заперечень цієї віри. Дане дослідження зосереджується саме на цій другій площині: висвітлення позицій протиставлення віри та невірства в Ісуса Христа.*

***Ключові слова:** Ісус Христос, віра, невірство, христологічні моделі.*

THEOLOGICAL REFLECTION OF THE PERCEPTION OF THE PERSON OF JESUS CHRIST IN THE LIGHT OF THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF CHRISTOLOGICAL MODELS

***Annotation.** The person of Jesus Christ has remained a religious phenomenon for many centuries of mankind. The appearance of Jesus Christ in the history of mankind two thousand years ago and his special religious activities remain a relevant issue today. Traditionally, the relationship to the person of Jesus Christ is divided into two positions: those who believe and recognize His divine origin and those who do not believe and try to deny the Divinity of Jesus. From the point of view of fundamental theology and religious studies, the study of those two antinomian positions, in particular their debatable interrelationship, the permanence and deepening of the religious views of the believing side and the relativity and modification of the views about Jesus of the non-believing side, is an incompletely resolved scientific question. As a result, during many epochs of the development of human thought, we received two planes of Christological models: the plane of additions and deepening of faith in Jesus Christ and the plane of oppositions and denials of this faith. This study focuses precisely on this second plane: highlighting the opposing positions of faith and unbelief in Jesus Christ.*

***Keywords:** Jesus Christ, faith, infidelity, christological models.*

Постановка проблеми. Попри принципове розуміння віри, що Ісус Христос той самий завжди навіки, людство від самих початків Його земного життя по сьогодні намагається окреслювати Ісуса у світлі свого власного світобачення, трансформувати та пристосувати Його до конкретних ідей історичних епох. Щоб описати основні тенденції людського сприйняття та навчання про Христа належить розділити це вчення на дві великі категорії: протиставлень та доповнень. Перша категорія належить до площини дослідження та вивчення фундаментального богослов'я, друга – до площини христології (*однісі з основних частини догматичного богослов'я*).

До першої категорії (*Христологічних систем протиставлення*) відносяться антитезисні системи людської віри та невіри в Ісуса, як Божественної особи. Замість того, щоб шукати та пізнавати об'єктивну правду про Ісуса Христа, частина людей докладала зусилля, щоб цю правду окреслити суб'єктивно, апріорі нівелюючи елемент віри в Його надприродність. Слова ізраїльських первосвящеників до сторожі гробу (*яка звістила їм про факт воскресіння Ісуса (Мт. 28, 11-15)*), про те, що вони в це категорично не вірують і придумують обман, як це пояснити народу – залишаються дуже актуальними у цій площині понять.

До другої категорії (*Христологічних систем доповнення*) належать внутрішні християнські напрямки, які народжувалися внаслідок розвитку позитивної богословської думки про пізнання Ісуса Христа, як великого таїнства нашої віри (1 Тим. 3, 16) або христологічних єресей (хибного вчення), які парадоксально слугували не лише апологетичному, але і позитивному

розвитку богослов'я (через заглиблення Отцями Церква в таїнства віри, написання нових догматичних праць, скликання соборів, проголошення догм) .

Та повернімося до першої категорії (*Христологічних систем протиставлення*), що становить безпосередню тематику нашого дослідження у площині фундаментального богослов'я: віри та невірства в Ісуса Христа. В цілому ж проблематика дослідження сформована у світлі комплексної теми: «Християнська віра в Бога – парадигма духовних сил людини в кризових ситуаціях сучасного українського соціуму» (*затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол № 2 від 15.09.2022 р.*), яку спільно досліджує кафедра богослов'я Івано-Франківської академії Івана Золотоустого та її Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Тематика дослідження віри в Ісуса Христа від I-го століття по сьогодні залишається актуальною, особливо XX-те століття, яке відзначилося розвитком войовничого атеїзму, загострило питання християнської віри та невірства в Ісуса Христа. Серед дослідників, які вивчали цю христологічну проблематику, належить виділити: Я. Пелікан⁵⁸, О. Мень⁵⁹, Й. Рацінгер⁶⁰, В. Мессорі⁶¹, В. Каспер⁶², К. П. Тіде⁶³. Серед останніх українських тематичних видань належить виділити монографію о. Петра Балого (зокрема його дослідження сприйняття особи Ісуса Христа в сучасному світі)⁶⁴ та переклад книги австрійського богослова Карла Йозефа Валльнера⁶⁵.

Це проблематика фундаментального богослов'я є дуже актуальна у вченні Католицької Церкви, про неї ще зазначав Іван Павло II у своїй першій енцикліці «*Спаситель людини*»⁶⁶, про неї багато писав папа Бенедикт XVI⁶⁷, про цю проблематику наголошує і сучасний папа римський Франциск, зокрема в енцикліці «*Світло віри*»⁶⁸.

Об'єктом дослідження є проблема фундаментального богослов'я щодо людської віри та невірства Божественність Ісуса Христа.

Предметом дослідження є світосприйняття особи Ісуса Христа у контексті історичного розвитку протилежних христологічних моделей.

Метою дослідження є висвітлити основні наративи фундаментального богослов'я про послідовність християнського визнання віри в історичне існування особи Ісуса Христа та Його Божественність та розкрити внутрішню суперечність і

⁵⁸ Пелікан Я. Ісус крізь століття: Його місце в історії культури / пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2015. 344 с.

⁵⁹ Мень О. Син Людський / пер. з рос. Л. Хмельковський. Львів : Свічадо, 2015. 372 с.

⁶⁰ Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Ісус з Назарету. Частина друга: Від в'їзду в Єрусалим до Воскресіння / пер. з нім. І. Терзової. Жовква : Місіонер, 2011. 287 с.

⁶¹ Мессорі В. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. 296 с.

⁶² Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. 427 с.

⁶³ Тіде К. П. Ісус: віра і факти / пер. з нім. Н. Заторського. Львів : Свічадо, 2006. 176 с.

⁶⁴ Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання. Київ : Кайрос, 2019, 436 с.

⁶⁵ Валльнер К.Й. Який є Бог? Відповідь християнства / пер. з нім О.Коцюба; Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Івано-Франківськ – Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. 216 с.

⁶⁶ Іван Павло II. Енцикліка «Відкупитель людини», п. 15. *Енцикліки Вселенського Архієрея Івана Павла II*. Торонто-Рим : Видавництво оо. Василян, 1989. С. 31.

⁶⁷ Бенедикт XVI. Місце Бога у світі. Влада, політика, право. Львів : Свічадо, 2014. С. 35 – 36.

⁶⁸ Енцикліка папи Франциска «Світло Віри» (*Lumen Fidei*), п. 18. URL : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.

змінність ідейних систем, які намагалися заперечувати історичне існування Ісуса Христа чи породити сумніви щодо Його Божественності.

Основні результати дослідження

Основою дослідження буде аналіз систем протиставлення віри та невірства в Ісуса Христа, які сформувалися та розвивалися в історичному контексті.

1. Христологічна система протиставлень: Ісус – Месія *contra* Ісус – лжеучитель

Перша історична система віри та невіри в Ісуса, сформувалася безпосередньо в час Його земного життя та діяльності: проголошення Євангельського вчення, чинення знаків (чудес), які засвідчували Його Божественну природу. Яскравим прикладом є біблійні свідоцтва визнання віри в Ісуса з Назарету, як очікуваного Месії. Серед найбільш знаних: це визнання віри ап. Натанайла під час покликання апостолів (Ів. 1, 43-49), знаменне визнання віри св. ап. Петра (Мт. 16, 13-16), визнання розп'ятого розбійника (Лк. 23, 41-42), слова визнання сотника біля хреста (Мт. 27, 54), визнання «невіруючого» апостола Томи після воскресіння (Йо 20, 28). У цю категорію визнань слід зарахувати богословські осмислення та перші символи визнання віри особливо в посланнях св. ап. Павла (I Кор. 15, 3-8; Рим. 1, 3-4; Флп. 2, 5-11; Кол. 1, 15-20)⁶⁹.

Паралельно знаємо про існування яскраво вираженої опозиції до Ісуса Христа, зокрема фарисеїв та релігійних очільників Ізраїля (синедріону, первосвящеників Анни та Кайяфи), які не лише не прийняли Ісуса, але доклали дуже багато зусиль, щоб фізично знищити Його, змусивши місцеву римську владу (префекта Понтія Пилата) видати наказ про смертну кару (розп'яття) Ісуса, як ізраїльського політичного лжецаря (Ів. 19, 1-18)⁷⁰.

Слід наголосити, що на самих початках (в I-му столітті), історичне існування Ісуса з Назарету не піддавалося сумнівам, з уваги на життя ще багатьох людей, хто був безпосереднім свідком Ісусової діяльності. Вся увага критиків була зосереджена на ідейному запереченні змісту Його Євангельського вчення, на спробах довести, що Ісус не той, за кого себе вдає, що Він – «лжеучитель», «лжепророк», «лжемесія»⁷¹.

Саме тому поряд із євангельськими текстами, маємо, найперше, єврейські історичні джерела, свідоцтва про життя Ісусу, зокрема єврейського історика Флавія (37/38 – 100 р.), який особисто хоча ставився негативно до Нього, однак не наважився у своїх історичних творах (зокрема в «Юдейській античності» 93-94 рр.) заперечувати реального існування та релігійну діяльність Ісуса з Назарету. Ще більше із презирством ставиться до особи Ісуса єврейський Талмуд, який називає його «позашлюбним сином», «чаклуном і облудником»,

⁶⁹ Дюпласі Ж. Віра. *Словник біблійного богослов'я* / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпласі, А. Жоржа та ін. / перекл. з франц. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. С. 149 – 152.

⁷⁰ Катехизм Католицької Церкви, п. 596. С. 149.

⁷¹ Леон-Дюфура К. Ісус Христос. *Словник біблійного богослов'я* / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпласі, А. Жоржа та ін. / перекл. з франц. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. С. 344 – 347.

за що його на передодні Пасхи було розп'ято. Але попри весь єврейський негатив, знаменним є те, що абсолютно відсутня спроба заперечити історичну реальність особи Ісуса та його діяльності⁷².

2. Христологічна система протиставлень: Ісус історичний *contra* Ісус міфічний

Натомість, коли з плином часу (в II-III столітті) безпосередньо історична пам'ять почала потрохи затиритися, відразу виникла нова опозиційна ідеологія, що Ісус – це релігійний міф, людські фантазії породженні поганськими легендами про сходження небесних богів на землю.

Цей час в історії християнства окреслюється як епоха Отців Апологетів, які захищали Євангельські свідчення та Ісусове вчення від синкретизму з поганськими релігіями (наприклад гностицизму). Остаточо перемігши поганство, християнство (Церква) на I-му Вселенському Соборі в Нікеї (325 р.), формуючи основне віровчення (Нікейсько-Константинопольський Символ Віри) у христологічній частині, внесла історичну деталізацію, що Ісус «був розп'ятий за Понтія Пилата». Тим самим, прагнула засвідчити, що Христос не міфічна постать, а реальна історична особистість, яка жила і була страчена за часи правління римського намісника Юдеї префекта Понтія Пилата, щоуправляв цією територією з 26/27 по 36/37 роки від іменіримськогоімператора Тиберія, володаря Imperium Romanum з 14 по 37 роки н.е.⁷³.

Ще більш знаменно історична епоха життя Ісуса засвідчена на початку Євангелія від Луки: «П'ятнадцятого року правління кесаря Тиверія, коли Понтій Пилат був правителем Юдеї, Ірод – четверовласником Галилеї, Филип же, його брат, четверовласником краю Ітуреї та Трахонітиди, а Лісаній четверовласником Авілени, за первосвящеників Анни та Каяфи, слово Боже було до Йоана...» (Лк. 3, 1-2). Описати тодішню, таку складну і заплутану систему управління, міг лише безпосередній свідок тих євангельських подій, зважаючи, що в 70-му році I-го століття вона була цілком знищена⁷⁴.

Слід звернути увагу, що ідеологічна система «Ісус – це міф» декілька разів поверталася в систему людської невіри, наприклад: в епоху Просвітництва, а особливо активно поширювалася у XX-му столітті в часи атеїстичної пропаганди комуністичного режиму СРСР⁷⁵.

Однак доречним тут буде згадати слова біблійного науковця Фредеріка Брюса, автора монографії «Документи Нового Завіту. Чи достовірні вони?», що дехто може бавитися такою ілюзією, як «міфічність Христа», проте робити це, посилаючись на історичні свідчення, неможливо. Оскільки історичність Ісуса Христа, як і Юлія Цезаря є аксіомою для неупередженого історика⁷⁶. Адже

⁷² Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. С. 234 – 238.

⁷³ Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. С. 16 – 17.

⁷⁴ Мессорі В. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. С. 200.

⁷⁵ Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. С. 24 та 70.

⁷⁶ Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. С. 229.

маємо справу із достовірними та незалежними (із середовища поганських релігій) історичними згадками про Христа та ранніх християн. Серед них авторитетні тогочасні особистості: «найвидатніший історик стародавнього Риму» Корнелій Тацит (55-120 р.), римський історик I-го століття Светоній (близько 75-160), автор історичних «Хронік» Флегон із Тралл (II століття), автор «історії світу Східного Середземного моря...» Талл (I століття), грецький письменник Лукіан із Самостати (друга половина II ст.), філософ-стоїк сирійського походження Мара Бар-Серапіон (I століття) та інші⁷⁷.

Таким чином, наглядно знову можемо бачити, як чергова спроба заперечення віри в історичного Ісуса в наслідок Його міфологізації, не витримала тодішньої наукової критики з сторони християнських апологетів та істориків.

Опісля, слід згадати, що від IV-го по VIII-ме століття, особа Ісуса Христа, Його Боголюдськість, була дуже детально досліджувана, але вже у внутрішньо-християнському релігійному світлі, в наукових (богословських) дискусіях поміж христологічними ересьми (*аріанство, аполінаризм, несторіянство, монофізитизм, монотелетизм*) та ортодоксійним вченням, яке остаточно сформувала Христова Церква на Семи Вселенських Соборах⁷⁸.

Величний розвиток християнства в I-му Тисячолітті, християнізація Європи на межі I-го та II-го Тисячоліття, розквіт богословського (*схоластичного*) вчення в XII-XIV століттях та внутрішньо-церковні події, особливо виникнення Реформації (*протестантизму*) й оновлення Католицької Церкви на Тридентському соборі (1545-1563 рр.) – все це в сукупності спричинилося, що властиво до XVIII століття не сформувалася нова христологічна система протиставлення віри та невірства.

3. Христологічна система протиставлень: Ісус історичний *contra* Ісус віри

У XIX-XX столітті ідея міфічності Христа, програвши беззаперечній історичній правді про Його існування, трансформується у нову ідею людських сумнівів: навіть якщо Ісус з Назарету і був реальною історичною особою та насправді провадив релігійну діяльність на початку I-го століття, однак християнство (*учні Христа та пізніші послідовники*) протягом наступних декілька століть Його особу та вчення максимально гіперідеалізували, надали Йому образ легенди, напівміфу⁷⁹.

Батьком такої ідеї можна визнати Е. Канта, який намагався раціонально пояснити феномен Ісуса Христа з усією притаманною для нього критичністю до метафізики, тому він промує думку, що ідеальний образ Ісуса Христа є емпіричним прикладом ідеї про людину, яка в повні догодила Богові та поєдналася з Ним у моральному плані. Таким чином історична особа Ісуса і

⁷⁷ Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. С. 230 – 234.

⁷⁸ Катехизм Католицької Церкви, п. 464 – 475. С. 117 – 120.

⁷⁹ Більш детально про цю проблематику, див.: Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. С. 49 – 57.

актуальне, трансформоване через століття, ідеальне сприйняття Ісуса людьми є цілком відмінним⁸⁰.

Як бачимо ця нова ідея є модифікацією напрямку «міфічності Христа», але з прийняттям гіркої правди в реальність історичного існування Ісуса, однак із збереженням невіри у Його Божественність і намаганням звести усе у площину людської суб'єктивності: любов послідовників до Христа породила Його возвеличення, гіперболізацію. А це все є плодом людської уяви про Нього, таким чином реальний історичний Ісус був зовсім відмінним, а ніж пізніше гіперідеалізований Ісус, в якого вірують християни⁸¹.

Таким чином християнство поставили перед вибором визнати: або «історичного Ісуса», або «Ісуса віри», провівши поміж ними знак взаємовиключення тверджень. І в цьому взаємовиключні було скрите людське намагання звести наш вибір поміж двома окремо взятими правильними істинами, оскільки християнство від самих початків наголошувало, як на історичній дійсності Ісусового буття, так і на необхідності прийняття віри в Його Божественність.

Протиставлення цих двох важливих істин, як антиномій однієї наукової системи є неприйнятним, оскільки для християнства «Ісус історичний» та «Ісус віри» є однією цією ж особою. Адже історія життя та діяльності Ісуса та віра в Нього є однією інтегральною площиною, бо приймаючи історію Його народження, служіння, розп'яття, воскресіння, вознесіння, ми віруємо в Його Божественність. Євангелія – це книга свідчення про історичну діяльність Ісуса з Назарету та книга віри в Ісуса Христа, Сина Божого та Сина Людського⁸².

Підтвердженням цього основоположного християнського світогляду є слова визнання віри, що сформовані в сучасному Катехизмі Католицької Церкви, які нерозривно поєднанні з історичним свідченням:

«Ми віруємо і визнаємо, що Ісус із Назарета,

народжений від дочки з Ізраїлю у Вифлеємі за царя Ірода Великого та імператора Цезаря Августа I, тесля за ремеслом, що помер, розп'ятий на хресті в Єрусалимі за намісника Понтія Пилата, за панування імператора Тиберія,

є вічним Сином Божим, що став людиною; що «від Бога вийшов» (Ів.13, 3), «зійшов з неба» (Ів. 6, 33), «прийшов у плоті» (1 Ів. 4, 2), бо «Слово стало плоттю, і оселилося між нами, і ми славу Його бачили – славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого...» (Ів. 1, 14.16)»⁸³.

4. Христологічна система протиставлень: Ісус віри *contra* Ісус постмодернізму (персональний)

Сучасна епоха постмодернізму характеризується вільнодумністю та багатоманітністю релігійних ідей про Христа. Для деяких релігійних течій Він просто приналежить до плеяди засновників та діячів великих релігій:

⁸⁰ Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. С. 70.

⁸¹ Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. С. 187.

⁸² Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. С. 188.

⁸³ Катехизм Католицької Церкви, п. 423. С. 107.

Ісус = Магомет = Будда Шак'ямуні = Конфуцій, для інших він ідентичний їхнім місцевим релігійним поглядам: Крішна = Христос⁸⁴.

Та найбільше характерним та найпоширенішим елементом в сучасні часи є сприйняття Ісуса через призму особистого суб'єктивізму та власного світосприйняття: об'єктивний образ євангельського Ісуса – Ісуса віри (Сина Людського та Сина Божого) трансформується у площину особистих (приватних) поглядів про Нього⁸⁵.

Таким чином замість стати перед обличчям правдивого Бога (Христа), сучасна людина (яка звикла усі речі підлаштувати під свої персональні налаштування) трансформує цей образ Христа максимально під свої приватні погляди та під свій власний спосіб життя. Таким чином Ісус вже не наш єдиний Господь (*голос якого ми покликанні почути й піти за Ним*), а мій власний, особистий, приватний. У результаті, щоб прийняти вірою Ісуса, вже не потрібно духовне навернення, зміна морального життя, розвиток духовного життя людини, оскільки достатнім є змінити образ Ісуса під персональні погляди людини (*навіщо змінюватися, Він мене любить та приймає таким, яким я є з усіма недосконаlostями*)⁸⁶.

У такий спосіб Ісус (*істина віри*) роздроблюється на маленькі персональні елементи для всіх і для кожного зокрема. Як наслідок свою приналежність до Нього можуть ідентифікують усі, навіть дуже далекі від християнської віри люди, чи ці, хто живе цілком протилежно євангельським настановам Христа. Сьогодні цілі суспільства подібно трансформують образ Ісуса під власні національні чи політичні погляди. У результаті ми отримуємо парадоксальний результат, що Ісус прихильник і усіх модерн-ліберальних поглядів та усіх крайніх правих політичних поглядів.

Здавалось би – це великий ідейний ноу-хау сучасності. Однак, якщо описати цей процес створення Ісуса (*на свій власний образ і подобу*) у світлі біблійних правд, то однозначно – це дуже близьке старозавітному ідолотворенню (ідолопоклонству), бо не шукаємо та не почитаємо правдивого Бога Ісуса Христа, а поклоняємося ідейним витворам (*ідолам*), які створені людськими руками (*людським розумом*)⁸⁷.

Як зазначає італійський дослідник Вітторіо Мессорі: «Ісуса постійно переодягали і маскували залежно від актуальних уподобань чи модних течій у суспільстві»⁸⁸. Йому постійно вішали ярлики: «просвітителя» у часи Відродження, «драматичного генія» у часи романтизму, «творця етики та

⁸⁴ Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання, Київ : Кайрос, 2019, С. 396 – 407. Аудіозапис дослідження «Особа Ісуса Христа в сучасному світі» див. CREDO подкасти книги отця Петра Балого ОР «Віра шукає розуміння». URL : <https://credo.pro/2023/12/359173>

⁸⁵ Канталамесса Р. Віра, яка перемагає світ: Звіщення Христа в сучасному світі / пер. з італ. П. Смука. Львів : Свічадо, 2010. С. 61 – 69.

⁸⁶ Вальнер К.Й. Який є Бог? Відповідь християнства / пер. з нім О.Коцюба; Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Івано-Франківськ – Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. С. 99 – 103.

⁸⁷ Вайнер К. Ідоли. *Словник біблійного богослов'я* / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпасі, А. Жоржа та ін. / перекл. з франц. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. С. 338 – 339.

⁸⁸ В. Мессорі. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. С. 115.

моралі» в часи ідеалізму Канта і навіть «соціального лідера скривджених та бідних» в епоху будівництва комунізму⁸⁹.

Парафразуючи євангельську благовість про Ісуса Христа, необхідно визнати (*в ім'я об'єктивної правди*), що не потрібно Його приодівати в «ідейні шати», бо історично він залишається завжди «Той самий навіки» (Євр. 13, 8): роздягненим та розп'ятим на хресті Сином Людським та воскреслим Сином Божим із незаперечним історичним знаком пустого гробу.

Висновки

Ознайомлення із дослідженням фундаментального богослов'я щодо вірування в історичну реальність та божественність особи Ісуса Христа, наочно підтверджує, що майже в кожен епоху частина людей шукала способів заперечити феномен особи Ісуса Христа та не визнавати віру в Нього.

Першочергово – це була спроба релігійних представників юдаїзму в I-му столітті заперечити месіанськість та божественність Ісуса з Назарету.

Опісля, із смертю реальних свідків життя та релігійної діяльності Ісуса Христа, була спроба надати Йому виключних ознак міфічності.

Третьою великою спробою було намагання просувати ідею про духовну гіперідеалізацію історичного Ісуса учнями та послідовниками.

Четвертою ж спробою є постмодерністичний підхід, персоналізація особи Ісуса Христа через призму особистого суб'єктивізму та власного світосприйняття.

Таким чином, дане дослідження показало внутрішню суперечність і часову змінність ідейних систем, які намагалися заперечувати історичне існування Ісуса Христа чи породити сумніви, щодо віри в Нього. Паралельно дослідження засвідчило послідовність християнського визнання віри в історичне існування особи Ісуса Христа та Його Божественність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балог П. Віра шукає розуміння. Подорож стежками пізнання. Київ : Кайрос, 2019, 436 с.
2. Валльнер К. Й. Який є Бог? Відповідь християнства / пер. з нім О. Коцюба; Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Івано-Франківськ –Львів : Галицька видавнича спілка, 2022. 216 с.
3. Енцикліки Вселенського Архієрея Івана Павла II. Торонто-Рим : Видавництво оо. Василіян, 1989. 344 с.
4. Енцикліка Папи Франциска «Світло Віри» (*Lumen Fidei*). URL : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.
5. Катехизм Католицької Церкви. Синод Української Греко-Католицької Церкви, 2002. 772 с.
6. Каспер В. Ісус Христос / пер. з нім. А. Павлишин. Київ : Дух і літера, 2002. 427 с.

⁸⁹ Ibidem. С. 115–116.

7. Канталамесса Р. Віра, яка перемагає світ: Звіщення Христа в сучасному світі / пер. з італ. П. Смука. Львів : Свічадо, 2010. 72 с.
8. Мак-Дауелл Дж. Нові незаперечні свідчення, що потребують вироку / під ред. О. Чулій, С. Филипчук, П. Наконечний. Черкаси : Стефанус, 2005. 1106 с.
9. Мень О. Син Людський / пер. Л. Хмельковський. Львів : Свічадо, 2015. 372 с.
10. Мессорі В. Гіпотези про Ісуса / пер. Л. Гайдуківського. Львів : Свічадо, 1998. 296 с.
11. Москалик Я. Нарис христологічної доктрини. Львів : Свічадо, 1998. 88 с.
12. Пелікан Я. Ісус крізь століття: Його місце в історії культури / пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2015. 344 с.
13. Рацінгер Й. Вступ до християнства: Лекції про Апостольський символ віри з новим вступним есеєм / пер. О. Конкевича. Львів : Місіонер, 2008. 332 с.
14. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Ісус з Назарету. Частина друга: Від в'їзду в Єрусалим до Воскресіння / пер. І. Терзової. Жовква : Місіонер, 2011. 287 с.
15. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри / пер. з нім. Н. Лозинської. Жовква : Місіонер, 2009. 420 с.
16. Святе Письмо Старого та Нового Завіту: новий переклад, здійснений за ориг. євр., арамієс. та грец. текстами / пер. о. І. Хоменко. Львів : Свічадо, 2021. 1504 с.
17. Словник біблійного богослов'я / під ред. К. Леон-Дюфура, Ж. Люпасі, А. Жоржа та ін. / пер. та заг. ред. С. Мудрий. Львів : Місіонер, 1996. 934 с.
18. Тіде К. П. Ісус : віра і факти / пер. Н. Заторського. Львів : Свічадо, 2006. 176 с.

REFERENCES

1. Baloh P. Vira shukaie rozuminnia. Podorozh stezhkamy piznannia. Kyiv : Kairos, 2019, 436 s.
2. Vallner K.I. Yakyi ye Boh? Vidpovid khrystyianstva / per. z nim O. Kotsiuba; Ivano-Frankivska akademiia Ivana Zolotoustoho. Ivano-Frankivsk - Lviv : Halytska vydavnycha spilka, 2022. 216 s.
3. Entsykliky Vselenskoho Arkhiereia Ivana Pavla II. Toronto-Rym : Vydavnytstvo oo. Vasyliian, 1989. 344 s.
4. Entsyklika Papu Frantsyska «Svitlo Viry» (Lumen Fidei). URL : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.
5. Katekhyzm Katolytskoi Tserkvy. Synod Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy, 2002. 772 s.
6. Kasper V. Isus Khrystos / per. z nim. A. Pavlyshyn. Kyiv : Dukh i litera, 2002. 427 s.
7. Kantalamessa R. Vira, yaka peremahaie svit: Zvishchennia Khrysta v suchasnomu sviti / per. z ital. P. Smuka. Lviv : Svichado, 2010. 72 s.
8. Mak-Dauell Dzh. Novi nezaperechni svidchennia, shcho potrebuiut vyroku / pid red. O. Chulii, S. Fylypchuk, P. Nakonechnyi. Cherkasy : Stefanus, 2005. 1106 s.
9. Men O. Syn Liudskiy / per. L. Khmelkovskiy. Lviv : Svichado, 2015. 372 s.

10. Messori V. Hipotezy pro Isusa / per. L. Haidukivskoho. Lviv : Svichado, 1998. 296 s.
11. Moskalyk Ya. Narys khrystolohichnoi doktryny. Lviv : Svichado, 1998. 88 s.
12. Pelikan Ya. Isus kriz stolittia: Yoho mistse v istorii kultury / per. z anhl. Kyiv : Dukh i Litera, 2015. 344 s.
13. Ratsinger Y. Vstup do khrystyianstva: Lektsii pro Apostolskyi symvol viry z novym vstupnym eseiem / per. O. Konkevycha. Lviv : Misioner, 2008. 332 s.
14. Ratsinger Y. (Venedykt XVI). Isus z Nazaretu. Chastyna druha: Vid vizdu v Yerusalym do Voskresinnia / per. I. Terzovoi. Zhovkva : Misioner, 2011. 287 s.
15. Ratsinger Y. (Venedykt XVI). Boh i svit. Tainstva khrystyianskoi viry / per. z nim. N. Lozynskoi. Zhovkva : Misioner, 2009. 420 s.
16. Sviate Pysmo Staroho ta Novoho Zavitu: novyi pereklad, zdiisnenyi za oryh. yevr., aramiis. ta hrets. tekstamy / per. o. I. Khomenko. Lviv : Svichado, 2021. 1504 s.
17. Slovykbibliinohobohoslovia / pidred. K. Leon-Diufura, Zh. Liupasi, A. Zhorzha ta in. / perekl. z frants. ta red. S. Mudryi. Lviv : Misioner, 1996. 934 s.
18. Tide K.P. Isus : vira i fakty / per. N. Zatorskoho. Lviv : Svichado, 2006. 176 s.

*Стаття надійшла до редакції 28.05.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 17.06.2024 р.*

УДК 27-565.8-284

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.5>

БІБЛІЙНИЙ АСПЕКТ ТЕРМІНА «НЕПОРОЧНІСТЬ», ЯК ПІДГРУНТЯ ДОГМИ ПРО НЕПОРОЧНЕ ЗАЧАТТЯ

ВАСИЛІВ Павло

доктор наук з богослов'я, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: vasylivp@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6523-5570>

Бібліографічний опис статті: Василів П. (2024). Біблійний аспект терміна «непорочність», як підґрунтя догми про Непорочне Зачаття. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 50–70. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.5>

Анотація. У даній статті ми розглядали біблійні підстави вчення Церкви про Непорочне Зачаття. Католицька Церква виходить від біблійного поняття «κεχαριστωμένη», яке й лягло в основу вчення про цю славетно маріїну догму. У даній праці були представлені лінгвістичні джерела даного терміну, які проливають світло на діяння Святого Духа, Який помиляючись над усім створінням з волі Отця через Сина, будучи їхньою спільною особовою Любов'ю творить Марію як новий Твір. У Єф 1, 6 св. Павло говорить про наше оправдання завдяки волі Отця по благодаті в Його улюбленому Сині Ісусі Христі. Апостол Народів використовує дієслово «χαριστώω», що означає, що Богородиця завдяки випереджуючі дії Святого Духа з волі Сина і Отця була наперед оправдана. Бог не був би всемогутнім, якби не захистив від гріха прародичів Своєю Матір. Саме тому Він завдяки майбутньому Воплоченню у випереджуючий спосіб забороняє Пречисту від первородного гріха, щоби через Неї прийняти тіло і відкупити увесь світ на Хресті. Дана праця повинна стати містком у поєднанні католиків, православних та протестантів, які по-новому повинні подивитися на Христа через призму досконалої святості Марії від Зачаття.

Annotation. In this article, we considered the biblical basis of the Church's teaching on the Immaculate Conception. The Catholic Church proceeds from the biblical concept of «κεχαριστωμένη», which formed the basis of the teaching about this glorious Marian dogma. In this work, the linguistic sources of this term were presented, which shed light on the actions of the Holy Spirit, Who, erring over all creation with the will of the Father through the Son, being their common personal Love, creates Mary as a new Creation. In Eph 1, 6 St. Paul speaks of our justification through the will of the Father by grace in His beloved Son Jesus Christ. The Apostle of the Nations uses the verb «χαριστώω», which means that the Mother of God was justified in advance thanks to the anticipatory action of the Holy Spirit with the will of the Son and the Father. God would not be omnipotent if He did not protect

His Mother from the sin of the ancestors. That is why, thanks to the future Incarnation, He forbids the Most Pure One from original sin in an anticipatory way, so that through Her He may take the body and redeem the whole world on the Cross. This work should become a bridge between Catholics, Orthodox and Protestants, who should look at Christ in a new way through the prism of Mary's perfect holiness from the Conception.

Святий Дух, виконуючи план Небесного Отця, щоби «Слово стало тілом, і оселилося між нами, і ми славу його побачили» (пор. Ів. 1, 14), тобто щоби Слово Боже увійшло у видимий світ і стало видимим для творіння, вималював образ Тієї, Яка отримує завдання стати Матір'ю Божого Сина. Майбутня матір повинна бути досконалою, святою і здатною виконати це завдання Творця. Саме тому Творець вималював Її у Своїй Божественній волі як Зачату без гріха. Свята Церква проголосила цю догму 8 грудня 1854 року в буллі «*Ineffabilis Deus*» блаженним Пієм IX *ex cathedra*.

Хоча догма була проголошена більш як півтора століття тому назад, але дебати на тему про Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії не вщухають і до сьогодні. Актуальність розгляду цього питання є очевидною в апологетичному ключі для утвердження у вірі.

Аналізуючи догму про Непорочне Зачаття, у цій праці свідомо і не випадково введено термін – Обожествленне Зачаття, яке в дусі східного богослів'я з іншого ракурсу краще проливає світло на правду про досконалість Марії від самого Зачаття, яка була створена Святим Духом і захоронена від первородного гріха.

Термін «Обожествленно Зачата» є відповідником терміна «Непорочно Зачата». Правда про відсутність первородного гріха у Марії від Зачаття, тобто «Непорочне Зачаття», яке для православних братів звучить дещо юридично, в августинівському дусі є катафатичним проголошенням правди про Марію, яке акцентує на відсутності «пороку», «гріха» та «зіпсуття». Християнський Схід повинен також в богословсько-містичному ключі визнати цю правду про Марію, яка була б термінологічно близькою для нас. Тому-то в більш апофатичному ключі доцільніше було б підкреслити цю ж правду термінологічно, спираючись на святоотцівське богослів'я.

Прикметник «Непорочна» відповідає єврейському терміну «טָמִיִּם» [tāmîm] та грецькому «ἄμωμος», словотвірний корінь якого «μωμος» означає «порочність», а префікс «ἄ» виключає таку можливість. Ця лексема означає, що дійсність, тобто дане буття, є «без вади». Той, хто без дефекту та зіпсуття, може назватися повністю невинним та непорочним.

Біблійне розуміння терміну «непорочність» не полягає тільки у фізично-моральній чистоті та дівичій незайманості, але також у повній безгрішності та етично-морально-духовній свободі від гріха. Слово Боже голосить, що існує:

1) фізична непорочність (досконалість). Царю Навуходносору приводять молодих ізраїльтян з царського та шляхетного роду, в яких немає «жодної вади» [ἄμωμος καὶ εὐειδέϊς] (Дан. 1, 3-4). Закон Мойсея також говорив про фізичну непорочність, тобто про принесення Богові досконалих жертв без вади (Вих. 29, 1. 38; Єз. 43, 22. 23. 25; 45, 18. 23; 46, 4. 6. 13);

2) етично-духовна непорочність. Слово Боже стверджує про непорочність Божого Закону (Пс. 18, 8а; 2Сам. 22, 31) та серця людини. Автор Псалмів зауважує, що серце (καρδία) є непорочним (εὐπρῆ/ἄμωμος) у того, хто зберігає Закон Господній (пор. Пс. 119, 80). Цар Давид просить створити серце чисте, тобто непорочне в ньому (пор. Пс. 50, 12). Бог наказує Ізраїлю тримати своє серце непорочним, тобто вірним Йому та Його Заповідям (пор. Пс. 86, 11);

3) ритуальна непорочність. У Книзі Макавеїв (пор. 1Мак. 4, 42) Богонатхненний Автор підкреслює, що священники повинні були очистити Ізраїль, щоби відновити Заповіт із Богом, укладений ще Мойсеєм на горі Синай (пор. Вих. 19-24);

4) містагогійна непорочність. У новозавітні часи св. ап. Петро навчає, що ми стали обмиті *дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого Ягняти* [τιμίῳ ἀίματιῶς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ]» (1Пт. 1, 19). Ці слова є відгомном Вих. 12, 5, адже Верховний Апостол підкреслює те, що Христос є нашою новозавітною Пасхою, в Якому ми стали учасниками «нового життя».⁹⁰

Текст Святого Письма (від книг Мойсея до Одкровення) змержений терміном «непорочність». Цей біблійний термін має глибинне, багатогранне значення та багатовікову традицію. Тому-то Отці Церкви, знаючи глибоке біблійне значення терміна «непорочність», застосовували його до Богородиці, Яка є цілковито досконалою й безгрішною, та Її Зачаття.⁹¹

Термін «Непорочне зачаття» акцентує нашу увагу **на наслідку самого акту зачаття**, тобто юридично заперечує присутність первородного гріха у Марії, і тому ментально ближчим є саме для християн латинського обряду. Натомість для християн східного обряду цю догматичну правду в богословському ключі краще виражає термін «*Обожествленне Зачаття*», адже він підкреслює, що **первісним або причинним актом зачаття є дія Бога** – тобто обожествлення.

Це свідчить, що обожествлення є дією Святого Духа. Марія була і є суб'єктом дії Святого Духа, Який Її створив досконалою Новою Євою, бо де є Утішитель, там ні на мить не може існувати гріх та відсутня влада сатани. Саме ця реінтерпретація марійної догми є першим кроком для зближення зі східними нез'єдиненими християнами та протестантами.

Термін «*Обожествленно Зачата*» включає в себе також правду, що Пречиста весь час потребувала благодаті, яку Творець безнастанно уділяє Богоматері, а Вона Її акумулювала та помножувала у Своему духовному естві. Марія зростала в благодаті і з нею співпрацювала. Тому-то це не є одноразове уділення благодаті, але – безнастанний процес співпраці свобідної волі покірної Непорочнозачатої Господньої Слугині.

Аналіз термінів «κεχαριστήριον» і «непорочність»

Основоположним текстом для нашої віри в Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії є слова привітання архангела Гавриїла під час події Благовіщення,

⁹⁰ Катехизм Української Греко-католицької Церкви “Христос – наша Пасха”, Львів 2011, 9.

⁹¹ Пор. A. SERRA, “Fondamenti biblici del titolo ‘Cuore Immacolato’ di Maria”, Marianum 79(2017), 83-152.

які передав нам євангелист Лука (Лк. 1, 28): «καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν· χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σου!» (Ввійшовши до неї ангел, сказав їй: «Радуйся, благодатна, Господь з тобою! Благословенна ти між жінками»).

Подія Благовіщення відбулася в Назареті, у маленькому містечку, яке перші християни з повагою назвали містом, бо це було місце, де жила Пречиста Діва Марія. Хоча в часах Ісуса Христа Назарет не мав доброї слави (пор. Ів. 1, 46), проте першою християнською спільнотою воно сприймалось по-іншому. Саме в це місто був посланий архангел Гавриїл до Діви Марії.

Коли змії прибув до Єви, то вона прийняла його пораду і сатана – древній змії хитрістю спокусив праматір Єву. В раю до Єви приходить змії, який мав матеріальний вигляд, а тому її зойк чуємо при кожному народженню маляти, що приходить у світ.

До Марії приходить ангел, який мав вигляд вогняного духа, а не як матеріальний спокусник. Якщо наслідком приходу змія став зойк праматері, то до Марії ангел говорить: «радуйся». Народження воплощеного Емануїла приносить радість і Марія разом із спасенним людським родом радіє Його Різду, бо родився безболісно.

Бог не допустив спокусника до Марії, адже була в стані молитви і прослави Бога, а не як Єва в стані роздумів над принадою плоду дерева пізнання добра і зла. Ангел прибув у власному вигляді, а не ховався під видом змія.

Ангельське благовістя було відоме ще з часів праотців. У Святому Письмі зустрічаємо декілька описів благовістя про народження синів, наприклад, Авраамові та Сарі (Бут. 18, 1-16), матері Самсона (Суд. 13, 2-23) та священникові Захарії (Лк. 1, 5-25). Хоча між тими біблійними подіями є сотні років, проте спільними є п'ять ключових етапів: з'ява, страх, благовістя, здивування та знак.⁹²

	Бут. 18, 1-16	Суд. 13, 2-23	Лк. 1, 5-25
з'ява	Господь з'явився йому в діброві Мамре, як він сидів при вході до намету під час денної спеки...	Ангел Господній з'явився молодиці	І ось одного разу, коли Захарія за порядком своєї черги служив перед Богом, згідно зо звичаєм священничої служби, випав на нього жереб увійти в святилище Господнє і покадити. А вся сила народу під час кадіння молилася знадвору. Тоді з'явивсь йому ангел Господній, ставши праворуч кадильного жертовника.

⁹² Пор. S. DE FIORES, Maria sintesi di valori. Storia culturale della mariologia, Cinisello Balsamo 2005, 63-64.

страх	як тільки він їх побачив, метнувся від входу намету їм назустріч і вклонився до землі...	й сказав їй: «Оце ти неплідна й не маєш дітей, але ти зачнеш і породити сина. Остерігайся ж, не пий ні вина, ні п'янючого напою, і не їж нічого нечистого.	Захарія, побачивши його, стривожився, і страх напав на нього.
благовістя	(Один) і каже: "Я вернуся за рік о цій порі, й Сара, твоя жінка, буде мати сина."...	Бо оце зачнеш і породити сина; та щоб бритва не торкалась його голови, бо хлопчина цей від материнської утроби буде посвячений Богові, і він зачне визволяти Ізраїля з рук філістимлян.»	Ангел же сказав до нього: «Не бійся, Захаріє, бо твоя молитва вислухана; жінка твоя Єлисавета породить тобі сина, і ти даси йому ім'я Йоан. І буде тобі радість і веселість, і багато з його народження радітимуть; бо він буде великий в очах Господніх; не питиме ні вина, ні напою п'яного, і сповниться Духом святим вже з лона матері своєї, і багато синів Ізраїля наверне до Господа, їхнього Бога. І сам він ітиме перед ним з духом та силою Іллі, щоб навернути серця батьків до дітей і неслухняних до мудрости праведних, щоб приготувати Господеві народ прихильний.»
здивування	Авраам же й Сара були старі, дожили пізніх літ, і в Сарі перестало бувати, що звичайне в жінок. Тож і засміялася Сара, кажучи сама до себе: "Оце б то, зів'янувши, та здобутись на таку втіху? І чоловік мій вже старенький."...	Пішла молодиця та й оповіла своєму чоловікові... Тоді Маноах попросив Господа й мовив: «Благаю, Господи, нехай Божий чоловік, що його прислав еси, прийде ще раз до нас та й навчить нас, як нам поводитися з хлопцем, що має народитися.»	Захарія ж сказав до ангела: «По чому знатиму це? Я бо старий, і жінка моя на схилі свого віку.»
знак	"Хіба для Господа є щось трудне? За рік в отій самій порі повернусь я до тебе, й Сара матиме сина".	Тоді Маноах узяв козенятко й офіру та й приніс на камені Господеві, дивному в своїх вчинках. Маноах з жінкою дивились на те. Коли полум'я знялось від жертovníка до небес, знявся й ангел Господній разом з полум'ям жертovníка. Побачивши те Маноах та його жінка, впали ниць до землі.	Ангел озвався до нього: «Я Гавриїл, що стою перед Богом, і мене послано з тобою говорити та принести тобі цю благовість. І ось замовкнеш і не зможеш говорити аж до дня, коли це здійсниться, за те, що ти не повірив словам моїм, які здійсняться свого часу.»

Після останнього благовістя священникові Захарії шостого місяця Бог послав ангела Гавриїла у місто Назарет, і це ангельське благовістя було кардинально іншим, ніж усі попередні. Адже це була не з'ява, як у попередніх випадках, а посольство; тут не було страху, а лише збентеженість, у завершальному етапі це був не просто знак, а ще й покірна згода.

Схематично перебіг цієї події можна зобразити наступним чином:

Лк. 1, 26-38	
Посольство	Шостого місяця ангел Гавриїл був посланий Богом у місто в Галилеї, якому ім'я Назарет, до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, з Давидового дому; ім'я ж діви було Марія.
Привітання	Ввійшовши до неї ангел, сказав їй: «Радуйся, благодатна, Господь з тобою! Благословенна ти між жінками.»
Збентеженість	Вона ж стривожилась цим словом і почала роздумувати в собі, що могло значити те привітання.
Благовістя	Ангел їй сказав: «Не бійсь, Маріє! Ти бо знайшла ласку в Бога. Ось ти зачнеш у лоні й вродиш сина й даси йому ім'я Ісус. Він буде великий і Сином Всевишнього назветься. І Господь Бог дасть йому престол Давида, його батька, і він царюватиме над домом Якова повіки й царюванню його не буде кінця.»
Здивування	А Марія сказала до ангела: «Як же воно станеться, коли я не знаю мужа?»
Знак	Ангел, відповідаючи, сказав їй: «Дух Святий зійде на тебе й сила Всевишнього тебе отінить; тому й святе, що народиться, назветься Син Божий. Ось твоя родичка Єлисавета - вона також у своїй старості зачала сина, і оце шостий місяць тій, що її звать неплідною; нічого бо немає неможливого в Бога.»
Покірна згода	Тоді Марія сказала: «Ось я Господня слугиня: нехай зо мною станеться по твоєму слову!»

Та унікальність благовістя у Назареті прослідковується навіть з філологічного ракурсу, адже першими словами, якими ангел Гавриїл звертається до Преблагословенної Диви Марії, був термін «κεχαριτωμένη».

Лексема «κεχαριτωμένη» об'являє той факт, що Марія завжди була отінена благодаттю Отця, задля приходу у світ Того, Хто від Неї отримає Тіло і спасе світ.⁹³ «Чистотою та пренепорочністю Богородиця перевищує все видиме й

⁹³ Пор. I. DE LA POTTERIE, "Kecaritwmen, nh en Lc 1, 28. Étude philologique", *Biblica* 68(1987), 357-382; пор. M. CAMBE, "La ca,rij chez saint Luc. Remarques sur quelques texts, notamment le KECARITWMENH", *Revue Biblique* 70(1963), 193-207.

невидиме творіння і водночас належить до людського роду, поширеного від Адама і зібраного в Божому Сині».⁹⁴

Євангелист Лука вказує на особливу роль Святого Духа в житті та діяльності Ісуса, згадуючи 17 разів про Святого Духа (натомість св. Марко про Святого Духа згадує лише 6 разів, а св. Матей – 12 разів). Здавалося б, що втручання Святого Духа починається щойно при Зачатті Ісуса (пор. Лк. 1, 35). Але термін «κεχαριτωμένη» (*благодатна*) повинен розглядатися як той, який показує випереджуючу дію Утішителя, якою Він, Податель усіх благодатей, у Своїй ласкавості захищає від первородного гріха разом з Логосом (в якому Марія була створена і захищена від первородного гріха), творячи волю Отця. І це все задля того, щоби у Ній, Вибраній Богом, будь-який прояв первородного гріха ніколи не виник.

Аналіз терміну «κεχαριτωμένη» в світлі терміну «χαριτόω»

Для грецького дієприкметника «κεχαριτωμένη» словотвірним є дієслово «χαριτόω». У грецькій мові дієслова, які закінчуються на «όω» завжди виражають «достаток», «скупчення», «повноту», а також повну інтенсивність дії. В активній формі вони означають: «заповнювати», «прикрашати», «прикривати»; а в пасивній – «бути наповненим», «декорованим», «повністю покритим».⁹⁵

Французький екзегет Ігнатій де ла Поттер'є (I. de la Potterie) стверджує, що дієслово «χαριτόω», яке вживає св. Лука, дуже рідко зустрічається у грецькій мові, а у Новому Заповіті з'являється лише двічі: в тексті Благовіщення «κεχαριτωμένη» (Лк. 1, 28) та в Посланні до Ефесян (1, 6) - «ἐχαρίτωσεν». Як і кожне дієслово, яке закінчується на «όω» (їх у Новому Заповіті є 96), так і «χαριτόω» має причинне значення, тобто стверджує про ефект, як наслідок дії, або певну зміну в суб'єкті. Дієслова «ἐλευθερόω» [*чинити вільними*] (Ів. 8, 32. 36), «δουλόω» [*поневолити*] (Ді. 7, 6), «ἀνακαλύόω» [*відновлятися*] (Кол. 3, 10), «φανερόω» [*показувати, виявляти*] (Ів. 2, 11) проливають світло на зміст терміна «χαριτόω», який виявляє дію Бога по відношенню до людини.

Багато біблістів констатують, що слово «χαριτόω» перекладається як «*подарувати добро*», і воно нерозривно пов'язане з Божою благодаттю. Цей термін означає, що Бог чинить людину благодатною та обдаровує її Своєю ласкавістю, тобто це дієслово виражає ідею зміни завдяки благодаті.⁹⁶ Але дієприкметником «κεχαριτωμένη» неможливо у повноті передати суть термінів «*улюблена*», «*люба не за заслуги*», або як чимало протестантів перекладають «*ти, яка стала оправданою*», тому що слово, яке вживає Ангел, означає:

⁹⁴ Катехизм Української Греко-католицької Церкви "Христос – наша Пасха", № 188 пор. ІРИНЕЙ ЛЮНСЬКИЙ, "Проти ересей", III, 22, 3, Львів 2011, 71.

⁹⁵ Пор. А. MÉDEBIELLE, "Annonciation", Dictionnaire de la Bible supplément. Publié sous la direction de L. Pirot, I, Paris 1928, 262-297; пор. M. J. GRUENTHENER, "Mary in the New Testament", (ред.) J. B. CAROL, Mariology, Milwaukee 1955, 80-108.

⁹⁶ Пор. I. DE LA POTTERIE, "Maria 'piena di grazia'", Marianum 40(1988), 113-132; пор. G. ZEVINI, "Presenza e ruolo di Maria alle nozze messianiche di Cana (Gv 2, 1-12) nella lettura di Giovanni Paolo II", Marianum 5(1988), 347-365.

«досконало мила Богові» або ще краще – «створена благодатною» (тобто Святий Дух створив та наповнив Її благодаттю від початку Її існування), що протестанти визнали також вірним перекладом.⁹⁷

Це дієслово «χαριτόω» є також словотвірним і для інших слів. Так, у Святому Письмі читаємо у книзі Мудрості Ісуса, сина Сираха: «οὐκ ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχαριτωμένω|» (*Чи не бачиш, що слово - над добрий дарунок? Але й те, і те – в благодатного мужа*) (Сирах. 18, 17) і означає «людина добра», «милостива», «милосердна».

Вираз «повний благодаті», грецькою - «πλήρης χάριτος», зустрічаємо у Ів. 1, 14 стосовно Ісуса: «*І Слово стало тілом, і оселилося між нами, і ми славу його бачили – славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого*».

У Посланні до Ефесян термін «χαριτόω» виступає у значенні «обдарувати» нас благодаттю (ἐχαρίτωσεν) у Христі: «εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ|» (*на хвалу слави своєї благодаті, якою він обдарував нас у Любим своїм сині*) (Еф. 1, 6). Такий переклад, хоча філологічно правильний, однак стирає різницю між значеннями слів «обдарувати» та «перемінити благодаттю», тобто між значенням двох дієслів «χαριτόω» і «χαρίζομαι». Польський богослов М. Росік зауважує, що як для св. ап. Павла (Еф. 1, 6), так і для св. ев. Луки (Лк. 1, 28) це має об'єктивне значення, бо це є дар, даний Богом у Його Улюбленому Сині, з огляду на Його майбутні заслуги.⁹⁸ Що стосується Матері Божої, то це означає, що Марія була створена в Логосі як Найчистіша без первородної вади і захищена від цього гріха заслугами Її Сина (пор. Еф. 1, 6), адже там, де діє Дух Святий, там діє Іманентна Пресвята Трійця і немає первородного та будь-якого іншого гріха.⁹⁹ Біблійна екзегеза – це перша допомога, аби увійти в цю велику таємницю Непорочнозачатої.

Благодать є Божим даром, який повинен служити освяченню і отриманню стану «непорочності». Апостол Народів, об'являючи мешканцям Ефесу таємницю плану спасіння, засвідчує, що кожний віруючий є покликаний до того, щоби завдяки діянню Божої благодаті «χάρις» стати святим і непорочним. Все це звершується завдяки Божій благодаті. Оскільки Марія є «κεχαριτωμένη», то Її святість і непорочність є оптимальною. Марія є благодатна, але в іншій мірі, аніж святий Стефан, про якого сказано, що він також був повний благодаті

⁹⁷ Пор. J. F. BONNEFOY, "Marie dans l'Église ou la Primauté de la Sainte Vierge", Bulletin de la Société Française d'Études Mariales 11 (1953), 51-73.

⁹⁸ Пор. J. KUDASIEWICZ, Odkrywanie Ducha Świętego. Medytacje biblijne, Kielce 1998, 130; пор. M. Rosik, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Wrocław 2004, 11; пор. A. NICHOLS, There is no rose. The Mariology of the Catholic Church, Minneapolis 2015, 15-16; пор. F. COURT, "Maria in ökumenischen Dialog. Erreichte Annäherungen und verbliebene Gesprächspunkte", Marianum 52(1990), 42-62.

⁹⁹ Пор. A. AMATO, Maria e la Trinità. Spiritualità mariana ed esistenza cristiana, Cinisello Balsamo 2000, 42, 60.

«πληρηςχαριτος» (Ді. 6, 8). Повнота благодаті в Марії є радикальною, а її святість має той же характер.¹⁰⁰

Дієслово «χαριτώ» означає не лише змінити когось благодаттю, оберігти когось благодаттю від чогось злого, творячи його добрим і повним вдячності, але й обдарувати благодаттю чи наповнювати благодаттю.¹⁰¹

Текст Лк. 1, 28 є дуже промовистим: «*Радуйся, благодатна*», тобто благодаттю Святого Духа створена, або «*виткана із благодаті*». Аксіомою є те, що в благодаті немає і не може бути гріха. Отож, Марія є завжди благодатною і збереженою від первородної вади праотця Адама і праматері Єви. Тут розуміємо термін «*благодать*» як інструмент дії і «*благодать*» як духовну матерію, над якою проводиться процес дії, про що говорять слова: «*Господь з тобою! Благословенна ти між жінками*».

Лінгвістичний аналіз терміну «κεχαριτωμένη»

Лінгвістичний аналіз терміну «κεχαριτωμένη» привідкриває глибинний зміст титулу Діви Марії, озвученого Ангелом Гавриїлом. Авторство цього терміна належить виключно до св. Євангелиста Луки, бо грекомовному світові до цього часу він був незаним.¹⁰²

Слово, утворене оратором або письменником за наявною в мові моделлю, лінгвісти називають «гапакс». Гапакс (лат. *hapax legomena*, грец. ἄπαξ λεγόμενα – тільки раз назване) використовують для експресивності мовлення лише один раз, і він не може набувати широкого вжитку, тобто він окреслює лише певний об'єкт, предмет чи особу.

Оскільки гапакс – це слово, яке зустрічається лише вперше у деякому тексті і лише у цьому тексті, тому внаслідок такої ізольованості та унікальності досить часто виникають труднощі у дослідженні етимології гапаксу, бо не можна однозначно визначити словотвірні основи, а внаслідок цього є проблеми з поясненням значення та перекладу. Так, до сьогодні точаться суперечки між богословами, біблістами та філологами щодо перекладу Господньої молитви, а саме про хліб, який просимо дати сьогодні: «τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον» (Мт. 6, 11)

Грецький прикметник ἐπιούσιος — це саме такий гапакс. Це слово не тільки ніде більше не зустрічається в Біблії (окрім паралельного тексту в Лк. 11, 3), а й відсутнє у всіх давньогрецьких текстах. Етимологія цього слова також не однозначна і у зв'язку з цим можливі декілька варіантів перекладу (тлумачення):

1) ἐπί + οὐσία, де прийменник ἐπί (на) поєднується з іменником οὐσία (буття, існування), тобто хліб необхідний для життя.

¹⁰⁰ Пор. J. KUDASIEWICZ, *Odkrywanie Ducha Świętego. Medytacje biblijne*, Kielce 1998, 130;

¹⁰¹ Пор. J. H. THAYER, *Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament*. Coded with Strong's Concordance Numbers, Peabody 1996, 667; R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1955, 652; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitome" (Lk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Wrocław 2004, 10.

¹⁰² Пор. G. ROSSÉ, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Roma 2012, 48.

Але слово οὐσία в часах земного життя Ісуса Христа у простій розмовній мові означало лише «майно», «маєток», а не «буття» чи «існування».

Іменник «οὐσία» в Новому Завіті зустрічається всього двічі - в притчі про блудного сина (Лк. 15, 12-13): «Тату, дай мені ту частину маєтку (οὐσία), що мені припадає... І там розтратив свій маєток (οὐσία)».

Значення «буття» чи «існування» закріпилися за терміном «οὐσία» у філософських творах Платона та Аристотеля. Пізніше це слово було використано християнськими богословами для опису сутності Святої Трійці - одна природа, три Особи, тобто одна οὐσία (усія), три ὑπόστασις (іпостасі).

2) ἐλί + οὐσία, де ἐλί - вже не прийменник, а прислівник «зверху», і поєднується з іменником οὐσία, значення якого ми вже розглядали. Це тлумачення «найвищий з усіх хлібів» є аллюзією, тобто натяком, на вираз «хліб, що сходить з небес» (пор. Ів. 6, 33. 35. 41). Прихильників такого тлумачення можна поділити на три групи: одні розуміли під цим хлібом Святе Причастя, другі – самого Христа, а ще інші – вчення Спасителя. Але прислівник «сьогодні» суперечить усім цим версіям, адже ж таїнство Євхаристії ще не було встановлено, коли Христос промовляв ці слова.

3) ἐλί + εἶναι, де εἶναι – дієприкметник «що відноситься (до дня)», тобто «щоденний», але при такому підході є певний мовний надмір та акцентування не на хлібі, а на часовому аспекті – на сьогоднішньому дні.

4) ἐλυῖσα – «завтрашній», «наступний», «наступаючий», тобто дослівно прохання звучить так: «Завтрашній хліб дай нам сьогодні». Але такий переклад суперечить словам Ісуса: *«Не журіться, отже, завтрашнім днем; завтрашній день турбуватиметься сам про себе. Доволі днів його лиха»* (Мт. 6, 34)

Але ж розчину для завтрашнього хліба господиня готує з вечора. Якщо вона не заквасить сьогодні, вона не матиме хліба завтра. Саме в цьому суть прохання про хліб: тільки про найнеобхідніше, бо необхідне завтра потрібно мати сьогодні.

Усі підходи мають право на існування, вони привідкривають глибинний зміст гапакса, і спонукають до медитації над словами молитви «Отче наш».

Господь заповідає у пошуку Царства Небесного дбати про його прихід, у якому небесний бенкет включає смак хліба *«Щасливий той, хто їстиме хліб у Царстві Божім»* (Лк. 14, 15), тобто ми просимо, щоб небесні благословення вже наповнювали наше життя.

Жінка ханаанянка наперед відчула присмак «хліба дітей» (пор. Мт. 15, 26), який випросила для своєї доньки. Цим «хлібом дітей» було оздоровлення від злого духа. Хліб є дуже широким поняттям. У випадку цієї жінки – звільнення від зла її доньки. Рецепт отримання цього хліба дав Ісус, промовивши: *«О жінко, велика твоя віра! Хай тобі буде, як бажаєш»* (Мт. 15, 28).

Св. Лука використав цю мовленеву багатогранну особливість гапаксу до Богородиці, описуючи Її суть, бо Вона є єдиною перлиною Творця, Яку як спеціальний твір вчинив унікальною і досконалою. Лише до Неї єдиної був вжитий цей гапакс, адже вона є виключенням зі всіх творинь, як Обожествлено

Зачата. Гапакс підкреслює унікальність Богородиці. Почувши таке дивне звертання, не знане Їй до того часу, Діва Марія здивувалася, знала бо Святе Письмо напам'ять, але не зустрічала цього слова у Святому Письмі.

Отже, слово «*благодатна*» зустрічається у Святому Письмі лише один раз.

Грамотична форма привітання Архангела Гавриїла, в якому є слово «*κεχαριτωμένη*», формуючи гапакс біблійного тексту Благовіщення, яке вживається в *participium perfecti passivi*, вказує, що майбутня Мати Месії володіє цими якостями постійно і досконало.¹⁰³

Аналіз перекладу терміну «*κεχαριτωμένη*»

Термін «*κεχαριτωμένη*» в сучасних україномовних перекладах перекладається словом «*благодатна*».

Бібліст М. Росік зазначає, що у двох кодексах (Codex Palatinus та Q) термін «*κεχαριτωμένη*» був поданий як «*gratificata*», тобто «*обдарована благодаттю*». Незважаючи на те, що ця форма є правильним граматичним віддзеркаленням грецького дієприкметника, в еклезіальній термінології вона не була прийнята, оскільки в стародавній латинській літературі, наприклад, у Лактанція, Лівія або Цицерона, ця форма виділяла світські аспекти значення: «*бути ввічливим*», «*звершувати милосердя*», «*дарувати задоволення*». У релігійному сенсі це дієслово вживає св. Августин у значенні «*бути прихильним*», «*бути добрим*», «*дарувати*», «*помилувати*».¹⁰⁴

Натомість латинський переклад цього слова «*gratia plena*» (*повна благодаті*), що знаходиться у Вульгаті та Нео-Вульгаті, не передає в повноті значення цього слова.¹⁰⁵

Вислів «*gratia plena*» потрапив до латинського тексту, швидше за все, будучи запозиченим із сирійських текстів, особливо з Діатессарону.

У сирійській мові немає точного, дослівного перекладу грецького терміна «*κεχαριτωμένη*», подібно як і єврейською. В цій лексичній ситуації найбільш доцільним при перекладі, був би вислів «*חַסְדִּים וְעֵמֶת*» [He^osed we'émet] або «*діяння благодаті*».¹⁰⁶

Україномовні переклади Євангелія від Луки (1, 28) І. Хоменка, проф. І. Огієнка та О. Куліша, І. Левицького й І. Пулюя термін «*κεχαριτωμένη*» одноставно перекладають прикметником «*благодатна*», натомість в перекладі о. д-ра Рафаїла Турконяка подано слововираз «*сповнена благодаті*», який є тлумаченням дієприкметника «*κεχαριτωμένη*».

Морфосинтаксичний аналіз складного прикметника «*благодатна*» показує, що це слово складається з кореня «*благ*», інтерфіксу «*о*», кореня

¹⁰³ Поп. G. ROSSÉ, Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico, Roma 2012, 50; поп. J. CZERSKI, Księgi narracyjne Nowego Testamentu. Wprowadzenie historyczno-literackie i teologiczne, Opole 2003, 260-262.

¹⁰⁴ Поп. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Wrocław 2004, 9.

¹⁰⁵ Поп. I. DE LA POTTERIE, Maryja w tajemnicy Przymierza, Warszawa 2000, 51.

¹⁰⁶ Поп. J. ŁACH, Dziecię nam się narodziło. W kregu teologii dzieciństwa Jezusa, Częstochowa 2001, 125.

«дат», суфікса «н» та закінчення «а». Тобто значенням цього слова є «та, яка даєщастя, добро, радість, достаток», або ж «та, яка є багатою та щасливою». Ані перше, ані друге значення не привідкриває правди, що джерелом благодаті є Бог, а не Марія. Благодать Марія отримує від Бога, тому Вона «обдарована, наділена благодаттю». Лише так можемо лінгвістично дійти до первісного правдивого розуміння цього терміну в українській мові.¹⁰⁷

Тому з впевненістю можемо підсумувати, що переклад терміну «κεχαριτωμένη» о. д-ра Рафаїла Турконяка «сповненаблагодаті» – найвлучніший.

Дієприкметник «κεχαριτωμένη» євангелист Лука використовує у пасивній формі доконаного виду. Це означає, що в особі, до якої застосоване це дієслово, тобто в Марії, Божа благодать на момент мовлення вже вчинила перемену. Проте тут не сказано, як це відбулося, а тільки підкреслено, що Вона в минулому часі була змінена Божою благодаттю. Хоча серед богословів існує думка, що мова йде лише про опис дії благодаті щодо її Божого материнства, проте **дієприкметникв пасивній формі доконаного часу**, яким послуговується євангелист Лука, вказує, що благодать та перемена у Марії діяла перед Благовіщенням.¹⁰⁸ У даному випадку св. Лука у терміні «κεχαριτωμένη» вбачав глибину слів пророка Єремії про його напередвибрання та випереджуючу дію Божої благодаті, яку Триєдиний застосував в момент Обожествленно-непорочного Зачаття Богородиці: «Перш, ніж я уклав тебе в утробі, я знав тебе; і перш ніж ти вийшов з лона, освятив я тебе; пророком для народів я тебе призначив» (Єр. 1, 5). Якби євангелист Лука хотів підкреслити ідею наповнення благодаттю в момент ангельського привітання, то він би використав грецький вираз «πλήρης χάριτος» (повний благодаті), яким описав Стефана (Ді. 6, 8).¹⁰⁹

Як уже зазначалося вище, лексема «κεχαριτωμένη» (благодатна) вказує на попередню дію Бога. Слово «χάρις», яке є спільнокореневим для «κεχαριτωμένη», означає: «зичливість», «доброта», «обрання», «дар краси», «досконалість» як вільний дар Бога. Преблагословенна Діва Марія поєднує в Собі всі ці якості. Якщо б словотвірним словом для титулу Богородиці був термін «ἔλεος», який також означає «милосердя», або Божу милосердну відповідь на людський гріх, то це була б констатація присутності гріха в Марії.¹¹⁰ Саме тому євангелист Лука, акцентуючи на безгрішності Марії, послуговується терміном «κεχαριτωμένη».

¹⁰⁷ Поп. K. RAHNER, H. VORGRIMLER, *Mały słownik teologiczny*, Warszawa 1987, 275; поп. K. STOCK, "Die Berufung Marias (Lk 1, 26-38)", *Biblicum* 61 (1980), 457-491; F. COURT, "Mariologie. Maria, die Mutter des Christus", *Glaubens zugänge. Lehrbuch der Katholischen Dogmatik*. Herausgegeben von Wolfgang Beinert, II, Paderborn-München-Wien-Zürich 1995, 346.

¹⁰⁸ Поп. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 51-53.

¹⁰⁹ J. M. LIPNIAK, *Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, Wrocław 2012, 35-36; J. BOLEWSKI, "Maryjny wymiar odkupienia", *Salvatoris Mater* 3(2001) № 3, 89-107; R. BOGACZ, "Od Niepokalanej do Bogurodzicy", *Maria Immaculata. 150 rocznica ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP*, (ред.) J. MARECKI, L. ROTTER, Kraków 2004, 9-21.

¹¹⁰ Поп. R. C. TRENCH, *Synonyms of the New Testament*, Michigan 1985, 169.

Також необхідно наголосити, що термін «*благодать*» трактується як «*прихильність*» або «*приниження*» Бога (κένωσις), адже походить від «חָנַן» [hanan] = «*схилитися*» і означає прихильність Бога.¹¹¹

Сенситивний вимір терміна «*благодать*», який зустрічаємо у Старому Заповіті, часто означає «*материнське співчуття*» Бога і асоціюється з єврейським словом «חַמִּיּוּם» [rahámîm] (*милосердя*). Він узгоджується з терміном «חָנַן» [hanan], який походить від терміна «רָחַם» [rāhem] (Пс. 22, 11), тобто «*материнське лоно*». Цей вираз виражає незрівнянну Божу любов, а також дає нам підставу для кращого розуміння відносин між Богом і людиною, сповнених відданої вірності та любові. Термін «חָנַן» [hanan], який часто зустрічаємо в псалмах, вказує на важливість Божої допомоги.

Слово «*χάρις*» зустрічається у Святому Письмі аж 190 разів, з яких 75 разів маємо еквівалентний термін «חֵן» [hēn] від «חָנַן» [hanan], адже включає обрану інтервенцію щодо Ноя (пор. Бут. 6, 8; 8, 21), Мойсея (Вих. 33, 12. 13. 16. 17; Лев. 11, 11), Давида (2 Сам. 15, 25), а також виражає благодать як безмежне втручання Бога: «*Твоя бо милість ліпша від життя*» (Пс. 63, 4).¹¹²

Богословський аналіз терміну «κεχαριτωμένη»

Бути Матір'ю Бога та всіх людей – це найбільш персональний вимір Діви Марії. Це постійні взаємини любові і турботи, засвідчені у спілкуванні з Церквою. Марія є синтезом земного і небесного, а Її нетлінна природа несе у собі це вічне послання. Термін «κεχαριτωμένη», який виявляє суть Непорочного Зачаття, подає цілковито нове духовне поняття Всесвіту. Марія править Всесвітом, бо у ній Небо і земля з'єдналися разом, це не було лише теоретичне одкровення, але реально містичне поєднання. У цьому поєднанні необхідною була чистота Тієї, яка поєднає Небо і землю.

У старозавітних текстах, які використовуються при аргументації доведення догми Непорочного Зачаття, т.зв. «*акомодованих текстах*» (Прип. 8, 22-23: «*Господь створив мене починаючі п'ять своїх, першою з його чинів споконвічних. Я настановлена була від віку, від початку, раніше, ніж земля постала*»; пор. Бут. 3, 15; Сир 24), як стверджує маріолог Я. Болевський, знаходиться пророцтво обітниці правди не лише про Ісуса Христа, як початку всього творіння, але також і про Його Матір. У випадку Діви Марії розкривається правда Непорочного Зачаття.¹¹³

Термін «κεχαριτωμένη» (*благодатна*) вказує на важливість ролі, яка була відведена Богом Преблагословенній. Відразу після привітання «*Радуйся,*

¹¹¹ Пор. BDK 2, 498; пор. J. AUER, J. RATZINGER, *Il Vangelo della grazia*, (ред.) C. Molari, Città di Castello 1988, 34-35.

¹¹² Пор. H. H. HESSER, "Grazia", *Dizionario dei concetti biblici del Nuovo Testamento*, (ред.) L. COENEN, E. BEZREUTHER, H. BIETENHARD, Bologna 1976, 824-833.

¹¹³ Пор. J. BOLEWSKI, "Stworzenie w świetle Niepokalanego Poczęcia", *Salvatoris Mater* 1 (1999) 1, 23-35; J. BOLEWSKI, *Początek w Bogu. Jedność dziewiczego i niepokalanego poczęcia*, Kraków 1998, 342-348; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitome" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 7-28.

благодатна!» Ангел Господній додає: «Господь з Тобою». Ці слова є невід'ємним елементом наративу Благовіщення і служать підтвердженням Божої присутності та турботи про обрання.¹¹⁴

Бібліст М. Росік зазначає, що Божа благодать – це перший дар, який Марія отримує від Бога. Наступним аспектом терміну «κεχαριτωμένη» (благодатна) у Діві Марії є пріоритет цієї особливої благодаті. У догматичному розумінні це вказівка на ідею «*praeredemptio*» (напередвідкуплення) Марії, пов'язану з нашим відкупленням. Завдяки особливій благодаті Марія була створена як особливе творіння, вільне від будь-якої плями гріха. Боже Провидіння мало план входу Спасителя у єство Марії (Нової Єви), як Нового Адама, задля відкуплення людини від первородного гріха. Використовуючи термін «κεχαριτωμένη» в *participium perfecti passivi*, який можна перекласти як «сповнена благодаттю» та, водночас, пов'язаний з формулюванням: «*Tu bo знайшла ласку в Бога*» (Лк. 1, 30), ми знаходимо *indicativus aoristis*, що означає: наповнення благодаттю звершилось одноразово у минулому, і ця дія є завершена. Таким чином розуміємо, що Матір Божа отримала повноту благодаті не в момент зачаття Ісуса, але раніше, тобто була збережена від первородного гріха, завдяки майбутнім заслугам Її Сина. Це гармоніює з ідеєю «*praeredemptio*».¹¹⁵

Паралельний текст із Послання ап. Павла до Ефесян (1, 6) означає також, що християни стали «*перемінені благодаттю*» в тому сенсі, що вони мають «*відкуплення його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті*» (1, 7). Марія є заздалегідь змінена, викуплена благодаттю або, краще сказати, завдяки особливій благодаті Її вибраності на Божу Матір, цією благодаттю Сина Вона була створена як досконале творіння без гріха. Тобто Преблагословенна цією благодаттю напередвідкуплення була захищеною від первородного гріха, а благодаттю обрання – підготовленою, щоби стати Матір'ю Всевишнього. Всім цим Вона завдячує Святому Духові, бо була першою освячена цією Божою благодаттю. Таке тлумачення знаходимо у Отців Церкви, а особливо у св. Софронія.¹¹⁶

Оскільки грецький вираз «κεχαριτωμένη» (дієприкметник доконаного виду минулого часу) походить від дієслова «χαριτώω», то він означає не лише розуміння суб'єктивного наповнення благодаттю в пасивному, статичному сенсі, але творення когось благодаттю «*милим і приємним, сповненим вдячності і святим*», що може чинити тільки Сам Бог з любові. Богонатхненний Автор у даному терміні використав дієприкметник доконаного виду в минулому часі, що свідчить про те, що стан, про який тут іде мова, є постійною

¹¹⁴ Поп. M. ROSIK, *Jezus i Jego misja. W kręgu orędzia Ewangelii synoptycznych*, Kielce 2003, 49.

¹¹⁵ Поп. J. SWETNAM, *Il greco del Nuovo Testamento, I, Morfologia*, Bologna 1995, 104; поп. M. ROSIK, «Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu “kecharitomene” (Łk. 1, 28)», *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 12-13.

¹¹⁶ S. SOPHRONIUS, “Or. II in Annunt. 25”, PG 87/3, 3248; поп. S. BERNARDUS, “De laudibus Virg. Matris, III, 3”, PL 183, 72 D.

і кінцевою реальністю. Таким чином Марія уже в момент Благовіщення була наповнена Божою благодаттю, бо в минулому була нею цілковито змінена. З огляду на постійність цього стану слід вважати, що ця переміна є досконалою, тобто повинна була звершитися ще до зачаття Марії і полягала у збереженні Пречистої від первородного гріха та від інших особистих гріхів. Термін «κεχαριτωμένη» окреслює Її екзистенційну властивість, дану Їй Богом. Це свідчить також і про те, що Вона завжди була «благодатною» від початку Свого існування і була Обожествлена при Зачатті, Непорочнозачата.

Той факт, що Архангел Гавриїл прийшов привітати Марію як «κεχαριτωμένη» від імені Бога, тобто як Його вісник (пор. Лк. 1, 19), означає, що Вона є Непорочнозачата, або Обожествлена від Зачаття і завжди була місцем мешкання Святого Духа в Ній Самій. Як доказ цього твердження є слова Євангелиста Луки про св. Івана Хрестителя – «і сповниться Духом святим вже з лона матері своєї» (Лк. 1, 15), тобто саме в момент відвідин Марією тітки Єлисавети Іван Хреститель був очищений від первородного гріха завдяки приходу Всесвятої, Яка є Пневматофора (πνευματοφορα), тобто носієм Святого Духа, і Христофора (χριστοφορα) – носієм Христа (пор. Лк. 1, 41-43).

З цього робимо висновок за аналогією, що Діва Марія, будучи ще більш достойною, бо стала Матір'ю Христа, мала честь бути обожествленою з моменту Свого Зачаття і ніколи первородний гріх Її не торкнувся. Якщо св. Іван Предтеча, будучи в лоні Єлисавети, вже був сповнений Святим Духом і очищений від первородного гріха, то що говорити про Діву Марію та Її Зачаття, а також благодать, яку Вона отримала від першого моменту Свого існування.¹¹⁷

Східна Традиція проголошує це іконічно; на іконі «Деїсус» поруч з Ісусом по правиці стоїть Діва Марія, а зліва св. Іван Предтеча. Пречисту Діву Марію завжди зображають з правої сторони, тобто Її достоїнство знаходиться на рівень вище в порівнянні зі св. Іваном Предтечею, незалежно від того, що «між народженими з жінок нема нікого більшого понад Йоана» (Лк. 7, 28).

Ще одним цікавим лексичним моментом, який знаходимо в привітанні Ангела Гавриїла, є словосполучення: «Господь з тобою!» (Лк. 1, 28). Ці слова прямо вказують, що Бог завжди є з Марією, а не лише з моменту події Благовіщення і наступного після цього благовістя Воплочення Божого Сина. Цей вислів підсилює термін «κεχαριτωμένη», з яким він пов'язаний і вказує на присутність Бога в Марії від самого Зачаття, що, у свою чергу, відкидає

¹¹⁷ Пор. M. CRIMELLA, Luca. Introduzione, traduzione e commento, (ред.) M. Crimella, Cinisello Balsamo 2015, 54-55; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 10; пор. O. DA SPIENETOLI, *Maryja w Biblii, Niepokalanów* 1997, 57; пор. J. M. LIPNIAK, *Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, Wrocław 2012, 36-38; пор. R. BOGACZ, "Od Niepokalanej do Bogurodzicy", *Maria Immaculata. 150 rocznica ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP*, (ред.) J. MARECKI, L. ROTTER, Kraków 2004, 9-2; пор. J. D. SZCZUREK, "Teologia dogmatu Niepokalanego Poczęcia", *Niepokalana w wierze i teologii Kościoła* (ред.) S. DRZYDZYK, Kraków 2005, 77-89; пор. M. STAROWIEYSKI, "Maryja w Kościele starożytnym", *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Cerkwi*, (ред.) J. S. Gajek, K. PEK, Warszawa 1993, 77-106.

можливість присутності в Преблагословенній первородного гріха та інших гріхів.¹¹⁸ Таким чином слова «*Господь з тобою*» мають відтінок не стільки побажання майбутньої дії – «нехай буде», як це є в Рут. 2, 4, а радше відтінок констатації за замовчуванням – «є» (тобто «Господь є з тобою»). Чимало екзегетів неодноразово вказали на паралель між Лк. 1, 28 та Суд. 6, 12, де Ангел вітає Гедеона як майбутнього спасителя Ізраїлю всупереч людським передбаченням: «Господь з тобою, хоробрий чоловіче!». Цю паралель зустрічаємо також у текстах Вих. 3, 12 та Ос. 1, 9.¹¹⁹

Походження і значення словосполучення «*κεχαριτωμένη*» містить в собі велику історію діяння Бога у Старому та Новому Заповітах, сконцентрованою в Марії та Її Сині. Цей термін має зв'язок зі словами пророків та псалмопівця.

Аналогічно у випадку з Марією термін «*κεχαριτωμένη*» є рівнозначним і відповідає словосполученню «*חֶסֶד וְעֵמֶת*» [hesed we'emet], яке означає, що Вона наділена благодаттю Святого Духа, благодаттю вибору і досконалої чистоти, яка є в Ній постійно і дана раніше через Заповіт і обіцянку, дану Давидові та його нащадкам як знак укладеного раніше Заповіту.¹²⁰

Термін «*κεχαριτωμένη*» виражає не лише факт події та її тривалість, яка вже відбулася до цього моменту, тобто це відбувалося в минулому і триває в теперішньому, але й замінює власне ім'я Діви з Назарета.

Богонатхненний Автор також підкреслює, що ім'я (згідно семітської традиції) визначає найглибшу суть особи. Якщо Архангел Гавриїл проголошує нове ім'я Марії, то це означає, що Сам Бог розкриває суть Її особи. Це виражається в терміні «*благодать*» (*χάρις*), на що вказує корінь слова «*κεχαριτωμένη*». Благодать виражає доброту та щедрість Творця і є даром, даним даром (безкоштовно), який Бог дав не за заслуги. У тексті Лк. 1, 30 ця прихильність Творця була виражена у формулі «*Ти бо знайшла ласку в Бога*», тобто Марія є сповнена Його прихильністю. Благодать має своє джерело в тринітарному житті Творця, а це вказує на те, що стан буття Марії в Богові, тобто Її постійна чистота та відсутність первородного гріха від Зачаття, є Її перманентним станом.¹²¹ Богословські підстави говорити про Непорочне Зачаття та привілеї Пречистої Діви Марії ми отримуємо саме у цьому терміні.

Французький маріолог І. де ла Поттер'є зазначає, що варто звернути увагу при поясненні привітання «*благодатна*» на старозавітний титул «*Донька*

¹¹⁸ Пор. A. LOISY, *Le Quatrième Évangile*, Paris 1903, 882-883; пор. A. MARTINELLI, "Maria nella Bibbia", *Marianum* 27 (1965), 293-393.

¹¹⁹ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 54; пор. B. PRETE, "Il significato di Luca 1, 34 nella struttura dell'annunziazione", *Marianum* 40 (1978), 248-276; пор. J. McHUGH, "A New approach to the Infancy Narratives", *Marianum* 40 (1978), 277-287; пор. N. M. FLANAGAN, "The Position of Women in the Writings of St. Luke", *Marianum* 40 (1978), 288-304.

¹²⁰ Пор. J. B. ŁACH, *Wstęp-przekład z oryginału. Komentarz-ekskursy*, Poznań 2007, 217-218.

¹²¹ Пор. W. GRANAT, *Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie*, I, Lublin 1972, 482-483; пор. S. HAREZGA, "Nowotestamentowe podstawy dogmatu niepokalanego poczęcia Maryi", *Tota pulchra es Maria*, (ред.) J. KUMALA, Licheń 2004, 29-41; пор. H. LANGKAMER, "Biblia o Maryi w kontekście dogmatu o Jej Niepokalanym Poczęciu", *Niepokalana – nasza Siostra i Matka*, (ред.) Z. KIJAS, D. MUSKUS, Kraków 2005, 12-25; пор. J. M. LIPNIAK, *Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, Wrocław 2012, 34-35.

Сіону», адже Марія бере на Себе роль представника всього Божого народу, вірного Яхве, будучи вибраною і призначеною перед віками (пор. Бут. 3, 15) взяти на Себе роль Матері Божого Сина. З огляду ролі напередвибрання Діви Марії на Матір Божу, Вона повинна бути Непорочнозачатою «*κεχαριτωμένη*» і отримати випереджуючу благодать відсутності первородного гріха у Ній від Зачаття. В момент Благовіщення Пречиста отримала благодать і гідність Божого материнства та ще інші благодаті. Оскільки «*κεχαριτωμένη*» виражає випереджуючу благодать, яка діяла від Непорочного Зачаття в Марії, то у події Благовіщення потрібно його єднати не з тією благодаттю, яку Марія отримує лише в Своєму материнстві, а з випереджуючою благодаттю, яка приготувала Її до цього материнства.¹²²

З філологічної точки зору, як уже зазначалося, дієслово «*χαριτώω*»¹²³ означає змінити когось благодаттю, тобто трансформувати суб'єкт, а з богословської – цей термін означає благодать Бога Творця, Який робить добро тим, кому Він бажає, тобто мова йде про нове буття, вчинене за допомогою дії благодаті Святого Духа.¹²⁴

В даному випадку мова йде не стільки про те, щоб милосердно дивитись чи давати благодать, а про трансформацію, тобто зміни завдяки благодаті, чи про збереження в досконалості через цю благодать від чогось поганого. Таким чином термін «*χαριτώω*» означає, найперше, змінити когось благодаттю, а також захищати когось благодаттю від чогось. Обожествлення людини, згідно Отців Церкви (особливо св. Максима Ісповідника), було Божим прагненням любові. Слово Боже – Логос прийшов би у світ, щоби обожествити людину, навіть якщо б прародичі не згрішили. До обожествлюючого плану Отця людина додала актом звершення гріха ще одну проблему, а саме первородний гріх та відкуплення людства. Через Воплочення, Хрест та смерть Ісуса Христа Отець приніс у жертву Тіло Нового Адама Христа (Воплочене Слово), оскільки «*через непослух одного чоловіка багато людей стали грішниками*» (Рим. 5, 19). На Хресті не терпіло Божество Слова, але людська природа Христа, бо як *через одного чоловіка увійшов у світ гріх, і з гріхом смерть* (Рим. 5, 12), такі *через чин справедливості одного на всіх людей приходять життєдайне оправдання* (Рим. 5, 18).

Марія отримала в Зачатті привілей випереджуючо-захороняючого обожествлення. Тому-то ні на мить не була піддана під владу гріха та темряви, бо Бог не може прийняти Тіло від когось, хто не є гідним. Отець наперед

¹²² Пор. S. HAREZGA, "Nowotestamentowe podstawy dogmatu niepokalanego poczęcia Maryi", *Tota pulchra es Maria*, (ред.) J. KUMALA, Licheń 2004, 30-31; пор. I. DE LA POTTERIE, *Mary in the Mystery of the Covenant*, New York 1992, 17; пор. W. CYRAN, "'Duch Święty zstąpi na Ciebie'. Wiąż Maryi z Duchem Świętym według św. Łukasza", *Duch Święty a Maryja*, (ред.) S. C. NAPIÓRKOWSKI, T. STUDY, Częstochowa 1999, 11-29.

¹²³ Пор. J. H. THAYER, *Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament. Coded with Strong's Concordance Numbers*, Peabody 1996, 667.

¹²⁴ Пор. R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1955, 652; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 10.

оберігає Марію від первородного гріха через Святого Духа у Другій Особі Божій, Божому Слові, щоби завдяки Своему Провидінню вчинити Її Чеснішою від Херувимів, незрівнянно Славнішою від Серафимів, що без зотління Бога Слово породила. Триєдиний Бог у такий спосіб прагнув відкупити всіх. Коли ж відбудеться рекапітуляція (відновлення і об'єднання) у Христі, тоді Творець вчинить обожествлення (θέωσις), щоби всі були єдині в Ньому. Саме початок віднови цієї реальності починається з Марії, Найчистішої, Непорочнозачатої. У тексті Послання до Ефесян (1, 6) йдеться про те, що християни були «змінені благодаттю» в тому розумінні, що отримали «відкуплення його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті» (1, 7). Марія, захищена благодаттю «κεχαριτωμένη» від первородного гріха, завдяки спеціальній благодаті напередвибрання стати Матір'ю Божою, була створена досконалою Божою Благодаттю Нествореною, тобто Святим Духом. Завдяки вибраності Пречиста Діва була збережена від первородного гріха Благодаттю. Від світанків Свого існування Марія була приготовлена Святим Духом до співучасті у плані спасіння. Творець удосконалив Її людську природу, щоби вчинити Матір'ю Всевишнього.

Християнський Схід завжди говорив про Преблагословенну Марію як «Παναγία» (*Всесвяту*). Апогеєм визнання стало офіційне проголошення Римським Архиєреєм Пієм IX в буллі «*Ineffabilis Deus*» (1854) догматичної правди про Непорочне Зачаття.¹²⁵ Це означає, що ми не можемо надати цьому терміну значення: «облагодатнена у цей момент», «обдарована благодаттю», тому що дієприслівник «κεχαριτωμένη», поданий у доконано-пасивній формі минулого часу, означає «*Ту, яка була і залишається предметом Божої благодаті*», оскільки Вона знайшла ласку в Бога як обрана, як особливе творіння, адже Її не торкнулася жодна пляма гріха, завдяки спеціальній Божій благодаті ані перед часом, ані в часі.¹²⁶

Св. Лука акцентує на особливому значенні іменника «*благодать*», оскільки це Божественне діяння охоплює все Євангеліє – Добру Новину про спасіння, принесене в Христі (пор. Лк. 4, 22; Ді. 20, 24. 32). Звідси випливає, що справа спасіння в універсальному вимірі раніше торкнулася індивідуально

¹²⁵ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 51-53; пор. MAXIMUS CONFESSOR, *Opuscula theologica et polemica* 1, PG 91, 17 C; пор. PH. G. RENCZES, "L'ε[ξ]ις come concetto dell'Antropologia Filosofica di S. Massimo il Confessore", *Le privazioni del Signore sono diventate per noi le ε[ξ]ις. Un'analisi del concetto di ε[ξ]ις nell'opera di S. Massimo il Confessore*, Roma 1994, 69-70; пор. PH. G. RENCZES, "La gloria del Padre e la pienezza dell'uomo. L'apporto di Massimo il Confessore a una precisazione dell'antropologia teologica dei Padri", L. MELINA/J.-J. PÉREZ-SOBA (ред.), *Il bene e la persona nell'agire*, Roma 2002, 147; пор. A. GESCHÉ, *Chrystus*, Poznań 2005, 113; пор. П. ВАСИЛВ, Любов у Христі. Персоналістичний вимір благодаті в універсальному персоналізмі та в догматичному богослів'ї Чеслава Станіслава Бартніка, Чортків 2018, 618; пор. B. FORTE, *Maria la donna icona del Mistero. Saggio di mariologia simbolico-narrativa*, Cinisello Balsamo 2005, 68-69; пор. H. SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, I, Herder 1969, 44; пор. E. DELLA CORTE, "Kecaritwme, nh (Lc 1, 28). Crux interpretorum", *Marianum* 52(1990), 101-148; пор. K. STOCK, *Le prime pericopi della storia dell'infanzia in Lc 1-2*, Roma 1986, 104; пор. K. STOCK, "La vocazione di Maria: Lc 1, 26-38", *Marianum* 45 (1983), 94-126; пор. H. MUÑOZ, "Beata te che hai creduto!", *Parola Spirito e Vita* 6 (1982), 93-105; пор. A. STÖGER, *Vangelo secondo Luca*, Roma 1982, 37-50.

¹²⁶ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, твір цит., 163.

особи Марії як Тієї, яка була «κεχαριτωμένη». Цей термін, водночас, означає, що Марія є суб'єктом особливої Божої благодаті.¹²⁷

Є ще одна важлива деталь, на якій доцільно зосередити нашу увагу. У привітанні Ангела небесний посланець надає Діві Марії нове ім'я «κεχαριτωμένη». Привітання Ангела словом «κεχαριτωμένη» має унікальний *appellativum*, замінюючи на даний момент її власне ім'я, і тим визначаючи всю її виняткову індивідуальну сутність, особливу програму її життя.

Лише деякі постаті в історії спасіння були обдаровані такою ласкою Бога: Ной (Бут. 6, 8), Мойсей (Вих. 33, 17) та Давид (Ді. 7, 46). До тих велетів духа в історії спасіння включена й Марія. Бібліст М. Росік для прикладу наводить єгипетську легенду про богиню Ізиду, яка перед тим, як погодитися зцілити бога Ра, покусаного змієм, вимагала від нього розголошення її імені, яке мало бути джерелом його сили. В часах Ісуса Христа вірили, що ім'я впливає на долю людини, тобто певним чином визначає її долю. Цей аргумент також використовує св. Лука, щоби ще більш промовисто в цьому контексті підкреслювати чистоту та відсутність гріха.¹²⁸ Саме в такому ракурсі потрібно трактувати реакцію Пречистої Диви Марії на це привітання та її роздуми над значенням цієї дивної фрази, які Вона озвучила в домі тітки Єлисавети (пор. Лк. 1, 46-55).

Аналізуючи «*fiat*» Марії, бачимо, що ці взаємини між Богом і людиною є найдосконалішими, адже існування людини з Богом – це відносини «я»-«Ти», в яких зустрічаємо вічну постанову обрання Марії Творцем бути Божою Матір'ю, через Яку отримає спасіння весь світ.¹²⁹

У діалозі між Богом і людством Марія представляє людство як зразок віри. Ця згода Марії дуже конкретна, представлена св. Лукою і не фігурує настільки очевидно навіть в описі віри судді Гедеона, але скеровує нас до іншого біблійного тексту, який стверджує про Заповіт на горі Синай (Вих. 19, 3-8). Заповіт, укладений на горі Синай, є тристороннім: Бог, Мойсей та народ. Бог через Мойсея виявляє Ізраїлеві Свою волю мати особливі відносини з Вибраним Народом, які були виражені словами: «А Мойсей вийшов до Бога. І заговорив Господь голосно з гори до нього: «Так скажеш домові Якова і об'явиш синам Ізраїля: Ви бачили самі, що я зробив єгиптянам, як ніс я вас на орліх крилах і привів до себе. Тож коли щиро слухатиметеся мого голосу й

¹²⁷ Пор. M. CRIMELLA, Luca. Introduzione, traduzione e commento, (ред.) M. Crimella, Cinisello Balsamo 2015, 54-55; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 10; пор. O. DA SPIENETOLI, *Maryja w Biblii, Niepokalanów* 1997, 57.

¹²⁸ Пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 17; пор. J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991, 34.

¹²⁹ Пор. M. SZWAJNOCH, *Historiozbawcze ujęcie tytułów Maryi w pismach kardynała Leo Scheffczyka*, Opole 2007, 236; пор. L. SCHEFFCZYK, *Maria, Mutter und Gefährtin Christi, Augsburg* 2003, 218; *nop.* L. SCHEFFCZYK, "Maria im Geheimnis menschlicher Existenz", *Klerusblatt* 5 (1972), 112-114; пор. L. J. SUENENS, *Kim jest Ona? Synteza mariologii*, Warszawa 1988, 48.

дотримуватиметеся мого завіту, будете моєю особливою власністю з-поміж усіх народів, бо моя вся земля. Ви будете в мене царством священників, народом святим. Ось і слова, що їх маєш переказати синам Ізраїля» (Вих. 19, 3-6).

Богословське підґрунтя вчення про Обоожествленне - Непорочне Зачаття Пресвятої Богородиці

Прикметами Божества є всемогутність, всюдиприсутність, всевідучість, всеосяжність та інші. Але Об'явлення зосереджує нашу увагу на найважливішому: «*Бог є любов*» (1 Ів. 4,8). Усі ці катафатичні ознаки затемнюють ще одну Божу ознаку, яка мов би забута. Цією ознакою, згідно Божого слова, є та, яка залишилася поза увагою. Боже слово твердить: **Бог є вогонь**. Про це говорить Старий Заповіт:

[כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵשׁ אֲכָלָהּ הוּא אֵל קָנָא] (Kî yhwah(‘ädönäy) ‘élöhÊkâ ‘ëš ‘öklâ hû’ ‘ëlqannä’)

«*бо Господь, Бог твоїй, - вогонь жерущий*» (Втор. 4, 24),

[עֲשֵׂה מִלְאָכֶיךָ רוּחֹת מְשַׂרְתָּיו אֵשׁ לְהֵט] (‘ösè mal’äkäywrûhôt müšärtäyw ‘ëš löhë)

«*Господь робить слуг Своїх вогнем полум'яним*» (Пс. 104, 4),

[וְיָמִי מְכַלְכֵּל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ וְיָמִי הָעֹמֵד בְּהַרְאוֹתָיו כִּי-הוּא כָאֵשׁ מְצַרְף וְכַבְרִית מְכַבֵּסִים] (ûmî mükalkêl ‘et-yômbô’ô ûmî hä’ömëdbühërä|’ôtô kî|hû’ kü’ëš mücärëp ûkübörîtmükabbüsîm)

«*Хто витримає день його приходу? І хто встоїться, коли він з’явиться? Таж він, немов вогонь ливарний, неначе луг шаповалів*» (Мал. 3, 2).

Підтвердження цього отримуємо і в Новому Заповіті: «*Бо Бог наш - вогонь, що пожирає*» (Євр. 12, 29), «*Він христитиме вас Святим Духом і вогнем*» (Мт. 3, 11; Лк. 3, 16).

Слово Боже твердить, що вогонь завжди використовувався як символ Божої присутності, очищення й освячення. Коли Бог навідується до людини, то приходить разом із Ним і вогонь пожираючий. Пророк Ісаїя це підтверджує: «*Господь сил громом тебе навідає і грюкотом та страшним шумом; бурю, вихором та полум'ям вогню, що пожирає*» (Іс. 29, 6) та «*Бо ось Господь прийде у вогні*» (Іс. 66, 15)

Коли Мойсей просив Бога показати йому славу Божу, тоді Творець сказав: «*Ти не зможеш побачити лиця Мого, бо людина не може побачити Мене і жити*» (Вих. 33, 20). То ж в чому причина, що людина опинилася в такій ситуації, що не може бачити Божого Лиця і залишитися живою? Але ж людина в раю спілкувалася з Богом. Проте це було тоді, коли ще не було гріха в людській природі. Після гріхопадіння прародичів бачимо його наслідок.

Готуючи Свій прихід на землю, Господь дає прообрази Свого Воплочення від Пречистої Діви Марії. Серед цих прообразів був на горі Хорив кущ, який горів і не згоряв «*Неопалима купина*» (Вих. 3, 2-4), та вогняний стовп, який вів Ізраїль в Обіцяну Землю (Вих. 13, 22). Ці прообрази Богородиці вказують нам особливість і обрання Діви Марії на Матір Бога. Якщо Бог є вогнем пожираючим, і зустріч з Ним не залишає їй шансу для життя, то чому Діва

Марія у Воплоченні залишилася жити? Насамперед тому, що Вона не мала первородного гріха, і Її природа була такою ж як природа наших прародичів до первородного гріха. Тобто Вона була Обожествлено Зачата, бо інакше б Вона не могла залишитися живою. Вогонь Її любові до Бога і вогонь Божої любові до Неї були взаємні, і в цій синергії відбулося Воплочення.

З пункту бачення «Божої кардіології» констатуємо, що Бог полюбив так Діву Марію, що вибрав Її на Матір Свого Сина. Це вогонь Божої любові. Марія була не тільки любленою Богом, але і Сама полюбила Бога до тієї міри, що віддала усю Свою любов лише Богові. У події вибрання Диви Марії на Матір Божого Сина бачимо також відповідь любові серця Марії до Бога.

Такою Її створив Господь Бог. Христос каже: *«Отець мій творить аж по сю пору, тож і я творю»* (Ів. 5, 17). Це означає, що Марія є Новим творінням, бо була захоронена у вогні Божої любові і вогнем Божої любові від первородного гріха. Гріх не міг навіть наблизитися до Марії, бо Вона була обнята вогнем цієї любові цілковито.

Акафіст до Пресвятої Богородиці Благовіщення подає нам підтвердження цього. Так в ікосі 4 сказані слова:

«Радуйся, ключе, що райські двері відмикаєш»¹³⁰

Коли прародичі згрішили, тоді Бог вигнав *«Адама й поставив від сходу до Едемського саду херувима з полум'яним миготливим мечем, щоб стерегти дорогу до дерева життя»* (Бут. 3, 24). Вогонь, отже, був заслоною входу до раю. Багатоокий херувим, який споглядав усі можливості дістатися до раю був першою перепоною для тих, хто намагався наблизитися до дерева пізнання добра і зла, а вогонь – друга перепона входу до раю. Цей небесний вогонь, який виходив із надр землі, виблискував як блискучий клинок меча, що обертався.¹³¹

Якщо Марія зображена як ключ до райських дверей, які оберігалися вогнем, то зрозуміло, що вогонь не може Її спалити, бо Вона ці двері відмикає і забезпечує вхід іншим до Раю, яким є Ісус. Термін «відмикає» - дієслово в теперішньому часі, який постійно триває. Цей вогонь Її ані не обпалить, ані не завдасть шкоди. Її природа горить вогнем любові, тому жоден вогонь їй не лише не принесе шкоди, а більше виявить Її вогонь любові Божої.

*Стаття надійшла до редакції 20.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 20.02.2024 р.*

¹³⁰ Молитовник «Прийдіте поклонімося», Рим. 1991, 229

¹³¹ А. П. Лопухин. Толковая Библия или комментарий на все книги Св. Писания Ветхаго і Новаго Завета. Петербург, т. I, 1904, 30.

Біблійне богослов'я

УДК 27.247.8-277

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.6>

**НАРАТИВНІ ТА БОГОСЛОВСЬКІ АСПЕКТИ СУДОВОЇ СПРАВИ
ПЕРЕД ПИЛАТОМ В ЄВАНГЕЛІЇ ВІД ІВАНА 18:28–19:16a**

РУДЯК Денис

магістр богослов'я

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: rudiakdenys@gmail.com

ЯЦИШИН Андрій

кандидат наук з богослов'я, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут родини і капеланства ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: yatsyshyn.a@ifai.z.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1806-3603>

Бібліографічний опис статті: Рудяк Д., Яцишин А. (2024). Наративні та богословські аспекти судової справи перед Пилатом в Євангелії від Івана 18:28–19:16a. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 71–84. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.6>

Анотація. *Стаття подає наративний підхід до аналізу епізоду політичного процесу засуду Ісуса Христа до розп'яття Понтієм Пилатом згідно із версією Євангелії від Івана (Ів. 18:28 – 19:16a). Судовий процес є частиною власного матеріалу (Sonfergut) в Євангелії від Івана та ставить собі за мету продемонструвати царськість Ісуса, центральним мотивом чого є текст Ів. 19:1-3. Стаття аналізує літературний контекст оповідної секвенції та її сюжетний розвиток. Як наслідок, слідує аналіз наративної складової та богословський категорій Іванівської оповіді.*

Ключові слова: *наративний аналіз, наратив, концентричний х'язм, іронія, сцена, контекст.*

**THE TRIAL BEFORE PILATE (JN. 18:28–19:16a): NARRATIVE AND
THEOLOGICAL ASPECTS OF JOHN'S SONDERGUT**

Annotation. *The article presents a narrative approach to the analysis of the episode of the political process of the conviction of Jesus Christ to crucifixion by Pontius Pilate according to the version of the Gospel of John (Jn. 18:28 – 19:16a). The trial is part of own material (Sonfergut) in the Gospel of John and aims to demonstrate the kingship of Jesus, the central motif of which is the text of Jn. 19:1-3. The article analyzes the literary context of the narrative sequence and its plot development. As a result, follows the analysis of the narrative component and theological categories of Ivan's narrative.*

Keywords: *narrative analysis, narrative, concentric chiasm, irony, scene, context.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі біблійних досліджень нарративний підхід набуває все більшої важливості, однак, в україномовному просторі він досі залишається не зреалізованим вповні. Згаданий метод зосереджується на вивченні біблійних текстів як нарративів, тобто як оповідань або історій, що мають свою структуру, персонажів, сюжетні лінії, особливості часу та простору. Нарративний підхід сприяє глибшому аналізу та тлумаченню біблійних текстів, розкриваючи їхню внутрішню логіку та значення для сучасного читача.

Мета роботи. Послуговуючись нарративним аналізом дослідити Ів. 18:28 – 19:16а, маємо намір висвітлити внутрішню динаміку взаємодії персонажів, унікальність підходу євангелиста Івана до викладу матеріалу та важливість уривку в контексті цілої розповіді про страсті. Також дана стаття покликана викликати інтерес до нарративного підходу в україномовному просторі.

Виклад основного матеріалу. Розповідь про страждання та смерть Ісуса займає центральне місце в традиції раннього християнства і є первісним ядром Євангельської оповіді. Страсті Ісуса в четвертому Євангелії не є винятком. Вся історія життя Ісуса у Івана спрямована на подію хреста як кульмінацію людського досвіду Христа – так зване «піднесення», з яким пов'язана ідея «години» Ісуса¹.

1. Контекст і структура Ів. 18:28–19:16а

Перш ніж перейти до детального аналізу нашого уривку, здається корисним обговорити літературну проблему Ів. 18:28 – 19:16а, маючи на увазі те, що називається «літературною структурою» Іванової розповіді про страсті. Структура є дуже важливою з точки зору подальшого тлумачення тексту². Внутрішню організацію тексту слід розглянути від його макроструктури, до структури найменших одиниць. Безпосередньою метою макроструктури є можливість розділити текст у цілому на менші одиниці, щоб мати загальну картину організації тексту³.

¹ Mülüney F. J. *El Evangelio De Juan*. Pamplona : Editorial Verbo Divino, 2005. P. 489.

² Ignace de La Potterie. *La Pasi3n de Jes3s seg3n San Juan*. Textoy esp3ritu. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. P. 19.

³ Inghilesi M. *L'incontro fra Ges3 e Pilato. Processo al processo e teologia di Giovanni 18 – 19*. Percorso storico, giuridico ed esegetico. Bologna : Centro editoriale dehoniano, 2012. P. 193.

Друга частина (Ів. 18 – 19) книги слави містить розповідь про страсті, яку ми можемо розділити на п'ять частин, відповідно до різних сцен, в яких розгортаються події⁴. Тут основною моделлю конструкції структури розповіді про страсті у Євангелії Івана є концентричний х'язм. Вся подія розгортається в п'ять сцен⁵. Перша має місце в саду, де відбувається арешт (Ів. 18:1 – 11). Друга у домі Анни, де починається допит Ісуса, і Петро відрікається від Нього (Ів. 18:12 – 27). Третя – у преторії, де Ісуса судить Понтій Пилат (Ів. 18:28 – 19:16а). Четверта – події, що відбуваються на Голготі (Ів. 19:16б – 37). П'ята сцена має місце у Гробі Господньому, де ховають Ісуса (Ів. 19:38 – 42). Літературний стиль Івана створює неабиякий драматизм та красу в історії страстей, послуговуючись цими сценами. Події представлені з усім їхнім трагічним реалізмом, але в той же час вони розповідаються зі світлої перспективи, як вже згадувалося у попередньому підрозділі⁶.

Отже, текст Ів. 18 – 19 можна розділити на п'ять частин, виходячи з різних місць, де відбувається драма. Розповідь побудована за структурою концентричного х'язму, адже таким чином проявляється важливість центральної сцени та богословський зміст римського процесу, де розробляється тема величчя Христа⁷:

- А) Ів. 18:1 – 11 (арешт Ісуса в Гетсиманії);
- Б) Ів. 18:12 – 27 (допит у домі Анни);
- В) Ів. 18:28 – 19:16а (суд перед Пилатом у преторії);
- Б') Ів. 19:16б – 37 (розп'яття на Голготі);
- А') Ів. 19:38 – 42 (похорон в Гробі Господньому)⁸.

Важливість третьої сцени очевидна. Вона складається із семи уривків (якщо враховувати вступ та висновок, то структурних одиниць є дев'ять), організованих у три концентричні підпоследовності, які разом творять х'язм. Кожна крайня підпоследовність містить три кроки (чи етапи), які розташовані теж концентрично. Центральна підпоследовність містить лише один крок⁹. Тут способом структурування тексту є з'ясування того, як персонажі керують дією¹⁰. Саме тому багато авторів зауважують, що історія поділена тут на кілька частин за допомогою двох дієслів – «входити» та «виходити»:

- 1) Ів. 18:28 (вступ);

⁴ Garcia-Moreno A. *El Evangelio segun San Juan. Introduccion y exegesis*. Badajoz-Pam Plona : Navegraf, 1996. P. 198.

⁵ Ignace de La Potterie. *La Pasi3n de Jes3s seg3n San Juan. Textoy esp3ritu*. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. P. 22

⁶ Garcia-Moreno A. *El Evangelio segun San Juan. Introduccion y exegesis*. Badajoz-Pam Plona : Navegraf, 1996. P. 198.

⁷ Ignace de La Potterie. *La Pasi3n de Jes3s seg3n San Juan. Textoy esp3ritu*. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. P. 22.

⁸ Oniszczyk J. *La Passione Delsignore Secondo Giovanni (Gv. 18 – 19)*. Bologna : Tipografia Giammarioli, 2011. P. 21.

⁹ Там само. С. 19.

¹⁰ Ignace de La Potterie. *La Pasi3n de Jes3s seg3n San Juan. Textoy esp3ritu*. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. P. 42.

- 2) (А) Ів. 18:29-32 (Пилат виходить, юдеї звинувачують Ісуса і вимагають Його розп'яття);
- 3) (Б) Ів. 18:33-38а (Пилат входить, Христос – Цар);
- 4) (В) Ів. 18:38б-40 (Пилат виходить і проголошує Христа невинним, юдеї обирають свободу Варавви);
- 5) (Г) Ів. 19:1-3 (бичування та увінчання терням)
- 6) (В') Ів. 19:4-7 (Пилат знову виходить до натовпу);
- 7) (Б') Ів. 19:8-12 (Пилат входить, питання влади);
- 8) (А') Ів. 19:13-16 (Пилат йде з Ісусом, і люди знову вимагають розп'яття);
- 9) Ів. 19,16б (заключення сцени – Христа видають на розп'яття) ¹¹.

Як бачимо – той, хто контролює весь рух в цій сцені – це Пилат, і є два місця, де сцени відбуваються почергово: юдеї знаходяться зовні, перед преторією, а Ісус всередині, принаймні на початку. Відбуваються рухи з середини назовні та навпаки ¹². Не можемо не помітити у щойно згаданих частинах концентричний паралелізм, який вони творять: ми стикаємося з, знову ж таки, перехресною схемою – х'язмом, де ми маємо паралелізм між початковою та кінцевою частинами, а також між проміжними частинами, в той час коли одна сцена не має паралелі – вона займає центр схеми. Завдяки цьому підкреслюється фундаментальна важливість цієї центральної сцени. Ми бачимо, як друга та восьма сцени відбуваються ззовні, і обидві стосуються прохання євреїв розп'яти Христа. З іншого боку, третя і сьома сцени відбуваються всередині, і в них мова йде про силу та владу, в одному випадку Ісуса Христа, а в іншому – Пилата. Четверта і шоста сцени відбуваються надворі. Обидві стосуються невинності Ісуса та жорстокості натовпу. Нарешті, у центральній сцені – п'ятій, розповідається про коронацію Христа як Царя – ця частина розповіді надзвичайно важлива для автора ¹³. Однак ця концентрична конструкція є не більше ніж статичною структурою, нерухомою картиною, якої все ще недостатньо, щоб зрозуміти фундаментальне бачення Івана. У глибині воно містить динамічний рух, який проходить вектором в напрямку зверху вниз. Тобто, від одного етапу розповіді до іншого відбувається рух, поступальний розвиток предмета історії страстей через нерухомі статичні моделі; все це треба брати до уваги комплексно, щоб проникнути в бачення автора. З цієї точки зору те, що символічно реалізується в історичному факті суду в преторії, повністю реалізується на хресті, кульмінації страстей ¹⁴.

2. Наративні та богословські аспекти Ів. 18:28–19:16а

Суд над Ісусом перед Пилатом є найдовшою і найскладніше розробленою сценою в Івановій розповіді про страсті. Вдало використовуючи іронію,

¹¹ Garcia-Moreno A. El Evangelio segun San Juan. Introduccion y exegesis. Badajoz-Pam Plona : Navegraf, 1996. P. 387.

¹² Ignace de La Potterie. La Pasi3n de Jes3s seg3n San Juan. Textoy esp3ritu. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. P. 56.

¹³ Garcia-Moreno A. El Evangelio segun San Juan. Introduccion y exegesis. Badajoz-Pam Plona : Navegraf, 1996. P. 387.

¹⁴ Ignace de La Potterie. La Pasi3n de Jes3s seg3n San Juan. Textoy esp3ritu. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. P. 57.

євангелист проголошує Ісуса царем юдеїв і Сином Божим. Місія Ісуса чітко представляється читачеві: Він відкриває світові остаточну істину. Віддавши своє життя з любові до людей, Ісус перемагає зло і смерть. Всі, хто зустрічається з Ісусом, повинні остаточно вибрати: визнати правду або бути поглиненим брехнею. Ісус постає перед нами в'язнем, якого засудили релігійні лідери власного народу. Покинута своїми учнями, Він стоїть зв'язаний перед вершиною світської влади – євангелист смакує іронію цієї сцени: в обстановці, здавалося б, жалюгідної слабкості, Ісус виявляє свою всемогутність¹⁵.

2.1. Вступ (Ів. 18:28)

Згадка про дім Каяфи викликає певне збентеження у читача, який натомість вірив, що Ісус перебував у резиденції Анни (пор. Ів. 18:13). Однак, ніщо не заважає нам думати, що Анна і Каяфа жили в одному будинку. З точки зору археології дуже важко реконструювати матеріально-технічне забезпечення і особливо місце, де знаходилася преторія¹⁶. Важливим елементом є також те, що «був вже ранок» – це важливо. Пилат, як і всі римські намісники, за звичаями, що були притаманні епосі його правління, починав свій день дуже рано, і закінчував його досить рано¹⁷.

2.2. I-а сцена (Ів. 18:29-32)

Пилат представляє імперську юрисдикцію, через єврейські релігійні закони він змушений вийти назустріч групі воїнів, що вели обвинуваченого¹⁸. Хоч і можна припустити, що між єврейськими лідерами (Каяфа або Анна) та Пилатом відбулася якась попередня розмова щодо Ісуса (тут вартує згадати, до прикладу, допомогу римських солдатів під час арешту Ісуса), Пилат, природно, просить пред'явити офіційне звинувачення проти Ісуса первосвященниками¹⁹. Пилат, який говорить мовою Івана, ініціює те, що традиційно називається римським процесом, послуговуючись у своєму запитанні виразом «*touanthropoutoutou*» («цей чоловік»)²⁰.

Цілком можливо, що натовп юдеїв сподівався, що Пилат не клопотатиметься подальшим розслідуванням, а просто підтримає їхнє рішення. Hubbard слушно робить висновок: «Було очевидно, що Пилат фактично почав новий судовий процес, замість того, щоб просто підтримати смертну кару, яку, як вони стверджували, Ісус заслуговував з точки зору єврейського закону»²¹.

Пилат хоче передати справу Ісуса євреям, які передали її йому. Зі змісту відповіді видається, що вони не просто члени натовпу, а лідери різних релігійних груп. Наказ римського намісника судити Ісуса на основі єврейського закону свідчить не про його незнання чи про безсилля в питанні страти, а,

¹⁵ Senior D. *The Passion of Jesus in the Gospel of John*. Minnesota : The Liturgical press, 1991. P. 68.

¹⁶ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 705.

¹⁷ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 327.

¹⁸ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 707.

¹⁹ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 328.

²⁰ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 707.

²¹ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : WordBooks : 1987. P. 328.

ймовірно, про спробу покарати обвинуваченого меншим покаранням, яке могли б присудити євреї. Вони відкрито показують свій намір убити Ісуса: «Не дозволено нам нікого вбивати!»²². Ця відповідь, яка виставляє напоказ їхнє безсилля у виконанні смертної кари, відображає юридично-політичну ситуацію в Палестині, яка, будучи частиною римської провінції, не мала повноважень виконувати смертну кару, якщо офіційні особи імперії не дали на це свою згоду²³. Відповідно, відповідь Пилата була водночас іронічною та принизливою для єврейських лідерів. Якщо своєю відповіддю вони хотіли створити враження, що Ісус порушує їхні закони, нехай судять Його згідно з цими законами. Однак, якщо вони хочуть домогтися його смерті, вони повинні висловитися чітко, оскільки, як вони самі визнали, вони не мали влади виконувати смертну кару; ця влада лежала лише в руках Пилата²⁴.

Вартує зауважити, що Пилат, скоріш за все, цілком усвідомлював, що якби євреям був наданий винятковий дозвіл стратити Ісуса на підставі серйозного порушення їхнього закону, вони б зробили це шляхом побиття камінням. Але євреї явно хотіли, щоб Ісус помер від рук римлян (пор. пізніші крики «розіпни його!» у Ів. 19:6), оскільки спосіб їхнього виконання страти тягнув би за собою прокляття Закону: «бо повішений (на палі) – то прокляття Боже»²⁵ (Втор. 21:23). Первосвященники явно хотіли переконатися, що на Ісуса не дивилися як на мученика за Божу справу, але бачили його як самозванця, який помер під прокляттям Божим. На відміну від цього, євангелист бачить у смерті Ісуса Божий спосіб виконання Його наміру «піднести» Ісуса у славі божественної любові – таким чином рятівний суверенітет відкривається для всього світу, і піднесений Господь може притягнути до себе всіх, хто бажає вічного життя та Царства Божого²⁶

2.3. II-а сцена (Ів. 18:33-38а)

Слова Пилата: «Ти цар Юдейський?» з'являються в усіх чотирьох Євангеліях. У синоптиків Ісус одразу відповідає: «Ти скажеш це» («σὺ λέγεις»), тоді як наш євангелист відкладає це аж до Ів. 18:37²⁷. В іронічній формі, звертаючись до Пилата, Ісус запитує, чи попереднє питання виникло спонтанно, чи інші люди налаштували намісника на ці думки. Бачимо, що Ісус підштовхує Пилата виявити власне бачення справи та відмовитися від бажання якнайшвидше впоратися з нею²⁸. Пилат одразу знімає з себе будь-яку відповідальність за використання царського титулу риторичним запитанням:

²² Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 135.

²³ Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 708.

²⁴ George R. Beasley-Murray. Word Biblical Commentary. Volume 36. John. / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : WordBooks : 1987. P. 328.

²⁵ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 1 : Старий Завіт. С. 213.

²⁶ George R. Beasley-Murray. Word Biblical Commentary. Volume 36. John. / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 328.

²⁷ Там само. С. 329.

²⁸ Carlo Bazzi. Vangelo di Giovanni. Testo e commento. Casale Monferrato : Piemme, 2000. P. 214.

«Хіба ж я юдей?»²⁹. Його словесна реакція показує, що він не хоче мати нічого спільного з єврейським світом, претендуючи на роль автономного судді³⁰. Тепер Пилат прямо звертається до обвинуваченого з таким запитанням: «Що ти таке зробив?»³¹. Дієслово «роіео» часто зустрічається в лексикографії Четвертого Євангелія, перш за все, щоб вказати на месіанську дію. Не можна виключити, що в питанні римського судді автор вклав певну іронію, представивши власну христологічну перспективу, згідно з якою лише через те, що робив Ісус – знамення та діла – можна зрозуміти правильний вимір його царського статусу³².

Ісус стверджує, що Його царство не від цього світу. Зауважимо, що відповідь Ісуса можна розцінювати як негативне твердження, яке вказує на природу царства. Hubbard має рацію, коли зауважує: «Ісус не говорить безпосередньо про Себе; він радше він говорить про своє царство», але спірним тут є слово «безпосередньо», бо якщо Ісус говорить про своє «царство», він насправді має на увазі також і своє суверенне правління, свою царську діяльність, тобто його дії як Царя, який приносить спасіння³³.

Твердження про те, що царство Ісуса не від цього світу, приводить Пилата до висновку, що титул «цар юдейський», можливо, справді належить обвинуваченому. Відповідь «ти кажеш, що я цар» дещо амбівалентна. Це може просто означати, що сам Пилат хоче підтвердити, що Ісус є царем, або це може просто підкреслювати, що Ісус насправді є таким. Тепер він вільно висловлює мету свого втілення та місії. Два дієслова «γενναο» («народитися») і «εγεβομαι» («прийти») підкреслюють Його прихід у світ, про який мова в пролозі³⁴. Ісус пропонує істину, яка витісняє Пилата та всю політичну обстановку процесу. Ісусова істина потребує відкритості на Бога та особистого й нетактичного рішення³⁵.

Пилат формулює питання «що таке – істина?». Однак важливо зауважити, що Пилат не має філософських інтересів: він зневажає єврейські релігійні суперечки та виявляє роздратування через справу Ісуса, від якої він не може втекти. Він шукає лише один вихід, поширений серед політиків: зберегти владу та авторитет будь-якою ціною³⁶.

2.4. Ш-я сцена (Ів. 18:38б-40)

Складається враження, що Пилат намагається відвернути увагу від обвинуваченого шляхом «пасхального привілею», за рахунок якого єврейські в'язні були амністовані щорічно (один в'язень на рік). У пропозиції звільнити

²⁹ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 135.

³⁰ Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 710.

³¹ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 135.

³² Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 710.

³³ George R. Beasley-Murray. Word Biblical Commentary. Volume 36. John. / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 330.

³⁴ Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 712.

³⁵ Carlo Bazzi. Vangelo di Giovanni. Testo e commento. Casale Monferrato : Piemme, 2000. P. 214.

³⁶ Carlo Bazzi. Vangelo di Giovanni. Testo e commento. Casale Monferrato : Piemme, 2000. P. 215.

юдейського царя ми можемо виявити протиріччя Пилата, який, з одного боку, підтверджує невинність Ісуса, а з іншого пропонує його звільнити через звичай амністії, що, очевидно, передбачає попереднє засудження обвинуваченого. З історичних джерел відомо, що амністія застосовувалася в римських провінціях, але не в Палестині. Проте, ніщо не виключає ймовірності існування традиції відпускати в'язня на Пасху³⁷.

Ті, що привели обвинуваченого для винесення вироку, очевидно, не бажають його свободи, і мають намір змарнувати «пасхальний привілей». «Закричали» – це слово виражає ставлення, яке передбачає рішучість і наполегливість³⁸. Автор демонструє нам всю засліпленість релігійних лідерів народу, які просили звільнити того, хто був винний у насильстві, і вимагали смерті Того, Хто прийшов подарувати їм справжню свободу³⁹.

2.5. IV-а сцена (Ів. 19:1-3)

Зіткнувшись із рішенням про покарання Ісуса, читач ставить собі таке запитання: якщо Пилат визнав Його невинним, чому ж тоді Ісуса карають бичуванням? Слід зазначити, що особистість римського намісника описана як досить нерішуча, більш стурбована підтриманням політичних і релігійних балансів, ніж встановленням справедливості. Отже, з одного боку, він не хоче виносити смертний вирок, але з іншого, має намір задовольнити прохання євреїв. У Палестині бичування (або «verberatio») фактично є меншим, порівняно з іншими, покаранням, засобом уникнення страти⁴⁰. Тобто, скоріш за все, бичування – це нова стратегія звільнення Ісуса⁴¹.

Знуцання воїнів було мотивоване спонтанним бажанням якоїсь грубої та жорстокої гри⁴². У випадку Ісуса бичування супроводжується глузлигим ритуалом або королівською пародією, в якій озвучені звинувачення імітуються. Дієслова, які використовуються для опису всього, що відбувається, приписуються воїнам – особам, які тут з'являються вперше і які, ймовірно, належать до римської армії (пор. Ів. 19:23.24). Ісуса увінчують щойно сплетеним терновим вінком і надягають на Нього багряний плащ⁴³. Цей терновий вінець хоч і був передусім задуманий як карикатура, а не знаряддя тортур, очевидно завдав Ісусові чимало фізичних страждань. Його форма була імітацією променистої корони божественних правителів, що була зображена на монетах сходу в той час. Швидше за все, вінець був сплетений із великих шипів фінікової пальми, які були легко доступні⁴⁴.

³⁷ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 713.

³⁸ Там само. С. 714.

³⁹ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 333.

⁴⁰ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 714.

⁴¹ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 334.

⁴² Там само. С. 336.

⁴³ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 714.

⁴⁴ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : WordBooks : 1987. P. 336.

Цікавим є те, що глузливі слова відіграють роль тлумачення драми. Привітання «Радуйся, царю юдейський!»⁴⁵, яке раніше було об'єктом звинувачень (Ів. 18:33.37), в цей момент служить саме для того, щоб висміяти Ісуса за Його нібито місію⁴⁶. Вигук нагадує римське вітання «Аве, Цезарю!», однак, замість поцілунку шани воїни плюють на Ісуса і б'ють Його в обличчя⁴⁷. Удари в обличчя, можливо, мають на меті проведення паралелі із процесом перед Анною, коли Ісуса вдарив один із сторожі (Ів. 18:22)⁴⁸.

2.6. V-а сцена (Ів. 19:4-7)

Згідно зі схемою розповіді про Страсті Пилат знову залишає преторію, висловлюючи оточуючим своє бажання вивести обвинуваченого до них, щоб теперішній фізичний стан Ісуса викликав у них співчуття та милосердя. Тобто Пилат виводить Його з преторії тому, що не знаходить причини для страти (пор. Ів. 18:38)⁴⁹. Однак зауважимо, що не згадується про те, чи знав Пилат про знущання воїнів. Ми можемо лише припустити, що або Пилат був свідком принаймні частини «пантоміми» солдатів, або що воїни просто привели до нього Ісуса вже після знущань. У будь-якому випадку, цей епізод підштовхнув Пилата до ідеї нової спроби отримати схвалення євреїв щодо звільнення Ісуса⁵⁰.

Ісус виходить до натовпу у терновому вінку та багрянці, в яку Його зодягнули воїни. Слова Пилата, які супроводжують прихід Ісуса, несуть у собі функцію інтерпретації: «Ось чоловік!» – маючи на меті не лише підкреслити Його принижений стан, але й натякнути, згідно з христологією Івана, на Його божественний статус. Слова Пилата можна також витлумачити у світлі звинувачення, сформульованого євреями: «За те, що, людиною будши, Бога з себе робиш!»⁵¹ (Ів. 10:33), що, у свою чергу, перегукується з вигуками під час суду: «...за законом мусить він умерти, бо він із себе Сина Божого зробив»⁵² (Ів. 19:7)⁵³. Очевидно, що сцена «Ессе Номо» не позбавлена редакторської логіки: Пилат виводить Ісуса з преторії не для того, щоб євреї зрозуміли, що намісник вважає його невинним, а для того, щоб, з огляду на страждання Ісуса, вони самі визнали його невинним⁵⁴.

Якщо раніше релігійні лідери вимагали смертного вироку для Ісуса, вважаючи бичування недостатнім, то тепер вони вперше висловлюють волю,

⁴⁵ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 136.

⁴⁶ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 714.

⁴⁷ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 336.

⁴⁸ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 714.

⁴⁹ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 714.

⁵⁰ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : WordBooks : 1987. P. 337.

⁵¹ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 125.

⁵² Там само. С. 136.

⁵³ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 715.

⁵⁴ César Augusto Franco Martínez. *La Pasión de Jesús Según San Juan. Escenas con cuestiones disputadas*. Madrid : Fundación San Justino, 2005. P. 178.

щоб Він був убитий шляхом розп'яття. Ця страта була не тільки особливо болісною, тому що засуджений помирав після довгої агонії, але й ганебною для суспільства, оскільки вона призначалася для підричників римської політичної влади. Подвійне вживання дієслова кричати («kraugazo») підкреслює тверду рішучість прохання євреїв⁵⁵.

Єврейські лідери підтверджують легітимність засудження на основі свого закону. Які злочини вчинив Ісус? Обвинувачі ідентифікують їх і підсумовують одним виразом: «він із себе Сина Божого зробив»⁵⁶. Єврейське звинувачення цілком узгоджується із христологією Івана, адже воно трактує місію Ісуса як місію Сина. Євреї змушені розкрити всі свої карти, вказуючи справжню причину засудження, яка є не політичною, а релігійною. Власне, зараз вони роблять те, що ще раніше запропонував їм Пилат – судять за своїм законом (Ів. 18:31)⁵⁷. Цікавим є те, що синоптики вказують, що богохульство було підставою для засудження Ісуса ще раніше – на суді перед Каяфою⁵⁸.

2.7. VI-а сцена (Ів. 19:8-12)

Хоч про страх Пилата раніше не згадувалося, очевидно, що суд дедалі більше виводив його з рівноваги⁵⁹. Тактика Пилата, яка передбачала відпустити Ісуса, тоне під шаленим тиском обвинувачів. За цих обставин лише більша рішучість римського намісника могла б впоратися з насильницьким тиском⁶⁰. Хоч читачеві повідомляється про те, що Пилат знову повертається до преторії, розповідь нехтує моментом повернення Ісуса до середини, з чого можна зробити висновок про певну прогалину у розповіді. Римський намісник, який звертається до обвинуваченого із запитанням «Звідкіля ти?» – знову розкривається як персонаж іванівської інтерпретації. Власне, у Четвертому Євангелії він доводить до завершення місію Месії, проілюстровану в пролозі, згідно з якою Логос, що є з Богом, сходить в людську історію (Ів. 1:1 – 18)⁶¹. Тобто, запитання Пилата висловлює його тривогу з приводу дилеми: чи був Ісус із землі чи з неба, чи був він людиною чи Богом. Але, на його подив, Ісус не дає йому відповіді. Мовчання Ісуса в цій обстановці нагадує Іс. 53:7⁶².

Пилат не зник, щоб люди відмовлялися відповідати на його запитання, а тим більше в'язень⁶³. Він хоче переконати Ісуса заговорити за допомогою важеля влади, виявляючи цим своє утилітарне міркування. Як римський намісник він має вирішальну владу над життям обвинуваченого: може звільнити його або, навпаки, засудити на смерть на хресті. Термін «exousia», що

⁵⁵ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 715.

⁵⁶ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 136.

⁵⁷ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 716.

⁵⁸ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 338.

⁵⁹ Там само.

⁶⁰ Carlo Bazzi. *Vangelo di Giovanni. Testo e commento*. Casale Monferrato : Piemme, 2000. P. 215.

⁶¹ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 717.

⁶² George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 339.

⁶³ Там само.

означає «право, повноваження, влада», вказує на здатність до самовизначення або діяльності, а в юридичному значенні – можливість здійснення дій, наданих нормою. У Євангелії від Івана це слово використовується насамперед для того, щоб вказати на божественну силу Ісуса ⁶⁴.

Особа того, хто має «більший гріх», ніж Пилат, невідома. Природно думати про Юду з огляду на Ів. 13:21 (те саме дієслово вживається в обох реченнях: «*παραδόσει*» майбутнє в перспективі, «*παραδοῦς*» минулий час, оскільки це вже сталося); однак Юда зникає після того, як привів воїнів до Ісуса (Ів. 18:13), і не брав участі в передачі Ісуса Пилату ⁶⁵.

Пилат явно був глибоко вражений словами Ісуса, однак єврейські лідери використовують свій останній та найпотужніший аргумент: ти станеш ворогом кесаря. І Пилат справді мав би цього боятися! Бо Тиберій, як відомо, до всіх ставився із постійними підозрами, і з кожним, хто хоч якось загрожував його політичному становищу, поводився безжально й жорстоко. Пилат розумів, що звинувачення в підбурюванні до революційних рухів в бурхливій Палестині було б дуже небезпечним ⁶⁶.

2.8. VII-а сцена (Ів. 19:13-16а)

Після політичного шантажу Пилат змушений вивести Ісуса і сісти на суддівське сидіння («*sella curilis*»), щоб провести формально правильний процес з юридичної точки зору. «*Βεμα*», що буквально вказує на «простір, по якому можна ходити» (пор. Ді. 7:5), також означає «сходина, сидіння, подіум» (пор. Ді. 12:21) або «двір» (пор. Ді. 18:12). Судова зона розташована в місці, яке на івриті називається «*Gabbathà*». Грецький термін «*Lithostrato*» насправді не є перекладом, а вказує на «вимощене або мозаїчне місце». Функція подвійного позначення може натякати на той факт, що засудження відбувається у публічній формі як перед грецьким, так і перед єврейським світом, а також тому, що автор часто любить цитувати єврейські слова, перекладені грецькою ⁶⁷.

Поряд з топографічною інформацією подано також хронологічні дані: «*Parasceve*» – термін єврейського походження, що вказує на день підготовки до свята Пасхи, коли заколюють ягнят на площі храму; крім того, вказується точна година – шоста (тобто дванадцята година дня). Коли в Четвертому Євангелії вказується точний час, це має на меті підкреслити важливість описаної події (пор. Ів. 1:39) ⁶⁸. Оскільки приблизно в цей час – напередодні Пасхи – у Храмі приносили в жертву ягнят, то Ісус постає Агнцем, який помирає, щоб забрати гріх світу ⁶⁹.

Тверда воля і переповненість насильством присутніх знову підкреслюються дієсловом «кричати», за допомогою якого натовп вимагає

⁶⁴ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 717.

⁶⁵ George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 340.

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico*. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 719.

⁶⁸ Там само. С. 720.

⁶⁹ Carlo Bazzi. *Vangelo di Giovanni. Testo e commento*. CasaleMonferrato : Piemme, 2000. P. 216.

піддати Ісуса смертній карі – розп'яття. Таким чином кожен, хто знаходиться у розповіді перед преторією, бере на себе роль «плоского» персонажа, тому що від початку до кінця судового процесу ці персонажі увесь час реагують однаково, кричачи та вимагаючи смертного вироку для обвинуваченого. Пилат підкреслює суперечливість популярного прохання риторичним запитанням, яке наводить на думку про ірраціональний намір єврейських лідерів: «Маю я вашого царя розп'ясти?»⁷⁰. Ймовірно, запитання римського офіцера ґрунтується на знанні історії єврейського народу, який прагнув і продовжує прагнути явлення Месії, але в той момент, коли Він їм являє себе, вони відмовляються від нього⁷¹. Звісно ж, у Пилата не було жодних сумнівів щодо відповіді натовпу на його останнє звернення – римський намісник намагається перекласти на них відповідальність за смерть Ісуса⁷².

Рішуче прохання релігійних лідерів спонукає Пилата віддати їм обвинуваченого на розп'яття – саме тому в розповіді немає публічного й офіційного засудження римською владою Ісуса. Цього разу дієслово «paradidomi» описує вчинок не євреїв, а римського намісника⁷³. Цікаво, що це речення насправді не є чіткою формулою вироку на розп'яття, яка в ті часи звучала так: «Ibis in crucem» («Ти підеш на хрест»)⁷⁴.

Отже, бачимо, що хоч дотепер Пилат намагався залишатися нейтральною стороною цієї судової справи, щоб уникнути рішення про страту, зараз він робить чіткий та однозначний вибір⁷⁵. Раніше римський намісник пропонував єврейському народу вибрати: Ісуса чи Варавву, а зараз єврейський народ пропонує правителю вибір Христос чи кесар⁷⁶? За словами SjefvanTilborg: «Пилат обирає кесаря, а отже, несправедливість»⁷⁷.

Висновки

Підсумовуючи, можемо сказати, що в контексті розповіді про страсті важливість обраного нами уривку очевидна. Однак, ще важливішим є підкреслити роль наративного дослідження, завдяки якому нам вдалося розкрити внутрішню динаміку розповіді та дослідити унікальний підхід євангелиста Івана, який, послугуючись схемою концентричного х'язму, розміщує Ів. 18:28 – 19:16а в центрі страсної оповіді. Водночас, завдяки низці засобів на кшталт іронії, ми маємо змогу почути те, про що персонажі мовчать, зрозуміте те, чого не розуміють учні. Дана стаття вкотре підкреслила

⁷⁰ Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 2 : Новий Завіт. С. 136.

⁷¹ Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 721.

⁷² George R. Beasley-Murray. Word Biblical Commentary. Volume 36. John. / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 343.

⁷³ Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. P. 721.

⁷⁴ George R. Beasley-Murray. Word Biblical Commentary. Volume 36. John. / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. P. 343.

⁷⁵ Sjef Van Tilborg. Reading John in Ephesus. Leiden : Brill, 1997. P. 172.

⁷⁶ Hans Urs von Balthasar. Explorations in Theology II / translated into English by John Saward. San-Francisco : Ignatius Press, 2011. P. 61.

⁷⁷ Sjef Van Tilborg. Reading John in Ephesus. Leiden : Brill, 1997. P. 172.

необхідність застосування нарративного аналізу та здійснила спробу популяризації цього підходу в україномовному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 1 : Старий Завіт. 1126 с. ; Ч. 2 : Новий Завіт. 350 с.
2. Carlo Bazzi. Vangelo di Giovanni. Testo e commento. Casale Monferrato : Piemme, 2000. 268 p.
3. César Augusto Franco Martínez. La Pasión de Jesús Según San Juan. Escenas con cuestiones disputadas. Madrid : Fundación San Justino, 2005. 267 p.
4. Garcia-Moreno A. El Evangelio según San Juan. Introducción y exégesis. Badajoz-Pamplona : Navegraf, 1996. 525 p.
5. George R. Beasley-Murray. Word Biblical Commentary. Volume 36. John. / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. 442 p.
6. Ignace de La Potterie. La Pasión de Jesús según San Juan. Textoy espíritu. Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. 153 p.
7. Inghilesi M. L'incontro fra Gesù e Pilato. Processo al processo e teologia di Giovanni 18 – 19. Percorso storico, giuridico ed esegetico. Bologna : Centro editoriale dehoniano, 2012. 400 p.
8. Mülüney F. J. El Evangelio De Juan. Pamplona : Editorial Verbo Divino, 2005. 547 p.
9. Oniszczyk J. La Passione Delsignore Secondo Giovanni (Gv. 18 – 19). Bologna : Tipografia Giammarioli, 2011. 256 p.
10. Rudolf Schnackenburg. Commentario teologico del nuovo testamento. Il vangelo di Giovanni. Parte terza / traduzione italiana di G. Cecchi / edizione italiana a cura di O. Soffritti. Brescia : Paideia Editrice, 1981. 681 p.
11. Santi Grasso. Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico. Roma : Città Nuova Editrice, 2008. 982 p.
12. Senior D. The Gospel of Matthew and the Passion of Jesus: Theological and Pastoral Perspectives. *Word & Word. Volume VXIII*. 1998. № 4. P. 372-379.
13. Senior D. The Passion of Jesus in the Gospel of John. Minnesota : The Liturgical press, 1991. 176 p.
14. Sjef Van Tilborg. Reading John in Ephesus. Leiden : Brill, 1997. 240 p.

REFERENCES

1. Sviate Pysmo Staroho i Novoho Zavitu: v 2-kh ch. (2008) / per. o. I. Khomenko; povnyi per., zdiisnenyi za oryhin. yevr., aram. ta hrets. tekstamy. Kyiv: Misioner.
2. Carlo Bazzi. Vangelo di Giovanni. Testo e commento. Casale Monferrato : Piemme, 2000. 268 p.

3. César Augusto Franco Martínez. *La Pasión de Jesús Según San Juan. Escenas con cuestiones disputadas.* Madrid : Fundación San Justino, 2005. 267 p.
4. Garcia-Moreno A. *El Evangelio según San Juan. Introducción y exégesis.* Badajoz-Pamplona : Navegraf, 1996. 525 p.
5. George R. Beasley-Murray. *Word Biblical Commentary. Volume 36. John.* / edited by D. A. Hubbard, G.W. Barker, J. D. W. Watts, R. P. Martin. Waco, Texas : Word Books : 1987. 442 p.
6. Ignace de La Potterie. *La Pasión de Jesús según San Juan. Textoy espíritu.* Madrid : Biblioteca de autores cristianos, 2007. 153 p.
7. Inghilesi M. *L'incontro fra Gesù e Pilato. Processo al processo e teologia di Giovanni 18 – 19. Percorso storico, giuridico ed esegetico.* Bologna : Centro editoriale dehoniano, 2012. 400 p.
8. Mülüney F. J. *El Evangelio De Juan.* Pamplona : Editorial Verbo Divino, 2005. 547 p.
9. Oniszczyk J. *La Passione Delsignore Secondo Giovanni (Gv. 18 – 19).* Bologna : Tipografia Giammarioli, 2011. 256 p.
10. Rudolf Schnackenburg. *Commentario teologico del nuovo testamento. Il vangelo di Giovanni. Parte terza / traduzione italiana di G. Cecchi / edizione italiana a cura di O. Soffritti.* Brescia : Paideia Editrice, 1981. 681 p.
11. Santi Grasso. *Il Vangelo di Giovanni. Commento esegetico e teologico.* Roma : Città Nuova Editrice, 2008. 982 p.
12. Senior D. *The Gospel of Matthew and the Passion of Jesus: Theological and Pastoral Perspectives. Word & Word. Volume VXIII.* 1998. № 4. P. 372-379.
13. Senior D. *The Passion of Jesus in the Gospel of John.* Minnesota : The Liturgical press, 1991. 176 p.
14. Sijef Van Tilborg. *Reading John in Ephesus.* Leiden : Brill, 1997. 240 p.

*Стаття надійшла до редакції 23.05.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 17.06.2024 р.*

УДК 27.-278-31:159.9

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.7>

ІСУС ТА ТЕРАПІЯ У ЄВАНГЕЛІЇ ВІД МАТЕЯ 8:2–9:35

МАРТИНЮК Назарій

магістр богослов'я

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: nazarmartyniuk7777@gmail.com

ЯЦИШИН Андрій

кандидат наук з богослов'я, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

*Науково-дослідний інститут родини і капеланства ІФАІЗ
вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: yatsyshyn.a@ifaiz.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1806-3603>

Бібліографічний опис статті: Мартинюк Н., Яцишин А. (2024). Ісус та терапія у Євангелії від Матея 8:2–9:35. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 85–95. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.7>

Анотація. У статті здійснено короткий панорамний огляд оповідного сюжету Євангелії від Матея 8:2–9:35 в контексті терапевтичного служіння Ісуса. Стаття аналізує як мотивацію Ісуса до оздоровлень та терапії, та терапевтичних методів, використаних Ісусом. Як наслідок, терапевтичні аспекти Мт. 8:2 – 9:35 вміщені у сотеріологічний ключ, що відображено аналізом органічного зв'язку терапії Ісуса та дару спасіння. Актуальність статті зумовлена зростаючим зацікавленням до проблематики історичного пошуку Особи Ісуса Христа та актуального стану дослідження так званого *NestQuest*.

Ключові слова: Ісус, терапія, мотивація, спасіння, чудеса, оздоровлення

JESUS AND THERAPY IN THE GOSPEL OF MATTHEW 8:2–9:35

Annotation. The article provides a brief panoramic review of the narrative plot of the Gospel of Matthew 8:2-9:35 in the context of the therapeutic ministry of Jesus. The article analyzes both Jesus' motivation for healing and therapy, also the therapeutic methods used by Jesus. As a result, the therapeutic aspects of Mt. 8:2-9:35 are placed in a soteriological key, which is reflected by the analysis of the

organic connection between Jesus' therapy and the gift of salvation. The relevance of the article is due to the growing interest in the historical search for the Jesus Christ and the current state of research – the so-called Nest Quest.

Постановка проблеми. Вивчення терапевтичного служіння Ісуса дозволяє краще розуміти контекст і культурні умови першого століття, які були використані для розуміння його вчення та діяльності. Для віруючих християн усвідомлення Ісуса Христа як істинного терапевта є ключовим елементом їх духовного розвитку та формування власної моральної позиції. Крім того багато проблем, які виникають у сучасному суспільстві, особливо в українському, мають аналоги в історичних подіях та проблемах, з якими стикався Ісус Христос. Вивчення його терапевтичного служіння може надати контексту та інсайтів для розуміння цих проблем.

Мета статті. Метою статті є дослідити такі аспекти служіння Христа, як Його мотивацію для здійснення чуда, Його методи здійснення чудес. Невеликим підсумком всього дослідження буде опис мети зцілень, тобто представлення Ісуса Христа, як Того, який дарує спасіння – Небесне Царство.

Виклад основного матеріалу. Дивлячись на терапевтичне служіння Ісуса Христа, важливо звернути більшу увагу на саму Особу Ісуса, який є правдивим терапевтом. Метою статті буде дослідити такі аспекти служіння Христа, як Його мотивацію для здійснення чуда, Його методи втілення чудес в Мт. 8:2 – 9:35. Невеликим підсумком всього дослідження буде опис мети зцілень, тобто представлення Ісуса Христа, як Того, який дарує спасіння – Небесне Царство.

1. Мотивація Ісуса до терапії

Співчуття. Взявши за приклад зцілення Ісуса у Євангеліє від Марка, бачимо, що євангеліст повідомляє своїм читачам, що Ісус зціляв людей через співчуття (Мк. 1:4). Його чудеса творилися не для того, щоб привернути увагу до себе як до володаря чи як до надлюдини. Вони були зроблені, щоб показати співчуття до зраних людей, їхніх потреб та життєвого стану. Далі в євангельській традиції євангеліст Матей говорить нам, що Ісус мав співчуття до натовпу (Мт. 9:36, Мт. 14:14), а також проявив жалість до двох сліпих жебраків (Мт. 20:34)¹.

Матей підкреслює, що Ісус був вмотивований співчуттям (Мт. 9: 36 [Він, бачивши юрми народу, милосердився над ними, бо вони були стомлені й прибиті, немов ті вівці, що не мають пастуха]; Мт. 14:14) і милосердям (Мт. 9:27; Мт. 15:22; Мт. 17:15; Мт. 20:30). Матей двічі цитує пророка Осію у Мт. 6:6: «Милосердя бажаю...» (Мт. 9:13; Мт. 12:7), тоді як цей вірш не цитується в жодному з інших Євангелій (пор. Мк. 12: 33). Тобто Матей чітко пояснює, що для Ісуса зцілення було не просто «професійним» завданням – воно демонструвало його співчуття до страждаючих людей, як євреїв, так і язичників².

¹ Carrillo S. A. Los milagros de Jesús. Ediciones Dabar México, 1995. P. 35

² R. A. Culpepper. Jesus as Healer in the Gospel of Matthew. *In Luce Verbi*:AOSIS, 2016. P. 8.

Віра. Це була якість, яку Ісус очікував від хворих, яких він зцілював і яка мотивувала його до здійснення чудес. Навіть у його рідному місті, Назареті, віра була необхідною умовою для зцілення. Про це свідчить Лк. 4:23–28. Як Марко, так і Лука вказують, що, перебуваючи в Назареті, Ісус зцілював людей, які виявляли непохитну віру в те, що Він міг зробити для них (Мк. 6:1–6; Лк. 4:23–28). У випадку слуги сотника Ісус помітив «велику віру» військового офіцера і тому без вагань зцілив його слугу. Ісус був зворушений вірою друзів розслабленого, які винесли і опустили його на ношах у місце, де Ісус проповідував (Мт. 9:1–7). Є й інші випадки, коли віра визначала зцілення хворих, а саме: сліпого (Мт. 9:27–31), кровоточивої жінки (Мт. 9:20–22). Також зцілення прийшло через віру до прокаженого (Мт. 8:1–4)³.

Люди приходили до Ісуса з вірою, що Він може їх зцілити. Ісус відповідає на їхні благання, у деяких випадках коментуючи їхню віру (сотник, жінка з кровотечею), і зцілює їх. Різні персонажі виявляють співчуття та милосердя – чесноти, про які прямо згадує Ісус – приносячи інших для зцілення (друзів паралізованого) або шукаючи зцілення від їхнього імені (сотник і батько померлої дівчини). Нарешті, Ісус посилає людей, які були зцілені, щоб свідчити (прокаженого). У кожному з цих випадків оповідання містять зразкові дії для роздумів читача. Можна припустити, що послідовники Ісуса повинні наслідувати такі моделі вірності вченням і зціленням Ісуса.

Крім того, основні причини, чому Ісус здійснював свої знамення та зцілення, були зовсім іншими, ніж у його сучасників. Більшість його чудес було здійснено стосовно приходу та встановлення Царства Божого та знищення панування сатани (Мт. 12:28)⁴.

2. Терапевтичні методи, використані Ісусом

Деякі автори вважають, що в епоху, про яку йдеться, існувало три види медицини, а саме магічна медицина, релігійна медицина і, нарешті, технічна медицина⁵. Відповідно до цього хронологічна послідовність була б такою. Спочатку – магічна медицина, що відповідає примітивній стадії магічного мислення, яка зазнала невдачі. Її змінила релігійна медицина, що характеризувалася вірою в могутніх істот. Нарешті, технічна медицина, яка є результатом відкриття природних законів. Цю концепцію серйозно ставлять під сумнів докази того, що як вчора, так і сьогодні ці три типи медицини співіснують і використання будь-якого з них залежить від способу переживання хвороби та залежить від індивідуальної психології⁶.

Ісус Христос показує трохи відмінні методи лікування душевних та фізичних проблем.

³ Z. Dube. Healer. Reception of Jesus as healer during Early Christianity and Today. HTS Religion & Society Series Vol. 9. AOSIS : Cape Town, 2020. P. 36.

⁴ Carrillo S. A. Los milagros de Jesús. Ediciones Dabar México, 1995. P. 35

⁵ Diodoro de Sicilia. Biblioteca Histórica. Libros I-III. Gredos : Madrid, 2001. P. 196.

⁶ J. C. Alby. Milagros de curación en la tradición médica tardo-antigua. Vol. 56. №2. Santiago, 2015. URL: https://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0049-34492015000200003 (дата звернення: 06.08.2023).

Фраза «Я наказую тобі» спрямована на контроль над демонами, богами та хворобами. Деяким Ісус наказував вийти – «Іди», як у випадку з сотником у Мт. 8:5–12; «Встань» до розслабленого в Мт. 9:1–7. «Простягнися», як у випадку з чоловіком із сухою рукою в Мт. 12:9–14, і «піднесися» до мертвого сина вдови (Лк. 7:11–17).

Крім того із наказовими словами була тісно пов'язана практика екзорцизму. У разі хворіб, спричинених окупацією сторонньою духовною сутністю, такою як демон, існувало вірування, що полегшення буде досягнуто через екзорцизм. Наприклад у книзі Товита 6–8 розповідається про епізод, пов'язаний з вигнанням демона з нареченої Товії⁷.

Також Ісус часто ставив запитання, щоб побачити чи дійсно людина хочеш зцілитися і чи вірить, що Він може це вчинити. Наприклад, ми маємо: «Чи віруєте, що я можу це зробити?» в Мт. 9:28, у одержимих демонами Ісус запитує їхнє ім'я. У Мк. 10:46–52, Він запитав: «Що ти хочеш, щоб я для тебе зробив?».

Ісус Христос використовував дотик як ще один терапевтичний метод. Ісус торкався хворої людини, наприклад, Петрової тещі, чиєї руки він торкнувся (Мт. 8:15) і прокаженого. Іноді люди торкалися Його, як це робило багато в Євангелії від (Мт. 14:34–36)⁸.

В уривку Мт. 9:20–22 з випадком зціленням кровоточивої жінки бачимо поєднання двох методів зцілення Ісусом: дотиком і запитанням. Жінка наче хотіла викрасти зцілення і піти непоміченою. Проте, Господь же прагнув для неї набагато більше – дружби, відносин з Ним. Ісус дотиком зцілив, і далі своїм провокаційним запитанням зробив щось значно більше⁹.

3. Терапія Ісуса та спасіння

Діяльність Ісуса найкраще можна зрозуміти під словосполученням «Царство Боже»¹⁰. Зокрема, Ісус бачив Себе як Божий заклик до людей, щоб підготуватися до неминучого вияву Божого Провидіння. Тут, як натякає фраза «неминучий вияв», Царство Боже означає акт Бога, який мав припинити історію світу. Відповідно до єврейської апокаліптики, Бог прийде, воскресить мертвих, судитиме світ, кине своїх ворогів під ноги та введе вірних у благословенний вічний вік, вільний від руйнівної дії гріха, демонів, хворіб, політичних гнобителів і смерті¹¹.

Тепер саме в цей контекст, тобто проголошення Ісусом майбутнього Царства, потрібно включати його чудеса. Той самий Дух Божий, який діяв у проголошенні Ісуса, також працював через його екзорцизм, щоб атакувати

⁷ Z. Dube. Healer. Reception of Jesus as healer during Early Christianity and Today. HTS Religion & Society Series Vol. 9. AOSIS : Cape Town, 2020. P. 84.

⁸ Там само.

⁹ Відносини з Ісусом важливіші за зцілення. URL: <https://credo.pro/2019/02/76790> (дата звернення: 06.08.23).

¹⁰ Studying the historical Jesus: evaluations of the state of current research. Ed. by Bruce Chilton and Craig A. Evans. New York, Koln : Brill, 1994. P. 370.

¹¹ J. Weiss. Jesus' Proclamation of the Kingdom of God (Lives of Jesus). Fortress Press, 1971. P. 108.

панування сатани, яке незабаром буде повністю повалено публічно. Подібним чином, його дивовижні зцілення передбачали пророче видіння есхатону.

Отже, Ісусові чудеса говорять тією ж мовою, що й Його словесне проголошення: Боже Царство наблизилось! Більше того, цей тісний зв'язок між чудесами та прийдешнім царством робить зрозумілим, чому Ісус виганяв бісів і зцілював: демонічне гноблення та хвороби були двома найжорстокішими золами, які планувалося знищити після приходу Божого правління. Цей зв'язок із царством, плюс вся маса доказів з історій про чудеса також підтверджують, що Ісус ніколи не вимагав і не збирав плату за свої послуги.

Але який точний зв'язок між чудесами Ісуса та часом приходу Царства? З одного боку, переважна більшість Ісусових висловлювань про Царство розміщує Його прихід у майбутньому; з іншого боку, один вислів, Мт. 12:28 / Лк. 11:20, може означати, що Царство Боже вже було присутнє в екзорцизмі Ісуса. Неодноразово вчені пояснюють цю напругу тим, що Ісус бачив свою проповідь і чудотворну діяльність як світанок царства¹². Проте «світанок» не є точним словом. Наприклад, Бультман може погодитися на основі щойно згаданого логіону, що Ісус «бачить, що Боже правління вже вривається в той факт, що божественною силою, яка наповнює його, він уже починає виганяти демонів...». Майже одразу він рішуче заявляє: «Все це не означає, що Боже Царство вже тут»¹³.

У будь-якому випадку Ісус розглядав свої чудеса як очікування повного розкриття Божої царської влади та благословенної ери спасіння, яка залишиться після неї. Чудеса Ісуса є невід'ємною частиною Його проголошення Царства та Його заклику до віри.

Ісус проголосив теперішнє і майбутнє Царство. В останньому Ісус буде правити як «головний виконавчий директор». Але Ісус також стверджував, що виконує месіанську функцію в нинішньому царстві. Як Месія, він отримав божественний дух під час свого хрещення від Івана, і таким чином уповноважений, він негайно посвятив своїх учнів у Царство¹⁴. Це було досягнуто таємним нічним хрещенням у воді, яке об'єднало учня з Ісусом, здобуло дух для учня, змусило учня вознестися на небеса, де є Царство Боже *par excellence*, і забезпечив звільнення від Мойсеевого закону.

Насправді погляд на те, що Ісус бачив у своїх екзорцизмах і чудесах «проникнення» Царства, ґрунтується на більш ніж одному чи двох ізольованих уривках. Синоптичні євангелисти, як ми зазначали вище, тісно співвідносять, своїми словами та словами Ісуса, чудеса Ісуса та Його проповідь про Царство. У місії Q Ісус наказує учням проповідувати царство та зцілювати хворих

Марко також схвалює цей зв'язок (Мк. 1:39; Мр. 6:12–13; Мк. 1:14–15 з самого початку пояснює, що змістом Ісусової проповіді є Царство Боже), і за

¹² R. Bultmann. *Theology of the New Testament*. Baylor University Press, 2007. P. 504.

¹³ *Studying the historical Jesus: evaluations of the state of current research*. Ed. by Bruce Chilton and Craig A. Evans. New York, Koln : Brill, 1994. P. 388.

¹⁴ M. Smith. *Clement of Alexandria and a Secret Gospel of Mark*. Harvard University Press, 1973. P. 204–205.

ним йде Матей (Мт. 4 :23; Мт. 9:35). Цей зв'язок також міститься у версії Луки про нагодування п'яти тисяч (Лк. 9:11/Мт.10:7 / Лк. 9:2; 10:9).

Розуміння євангелистами тісного зв'язку між зціленням і Царством можна вивести з чотирьох текстів, два в джерела Q (Мт. 11:2–6; Лк. 7:18–23; Мт. 13:16–17; Лк. 10:23–24), одне в Мк. 7:32,37 і одне в Лк. 4:16–21: чудеса зцілення Ісуса означають, що ера спасіння, пророкована Ісаєю (Іс. 26:19; Іс. 29:18–19, 35) й ера Царства тепер уже близько¹⁵. Його чудеса являють собою першу стадію процесу, який незабаром завершиться, або, навпаки, вони передвіщають неминуче відновлення раю¹⁶.

Як аспект людського досвіду, зцілення настільки ж багатогранне, як і універсальне. У біблійних традиціях зцілення виступає як видна тема, соціальна практика та форма оповідання. Його вивчення приваблює вчених з різних дисциплін, включаючи не тільки історичні та літературознавчі дослідження, але також феміністські дослідження, дослідження інвалідності та медичну антропологію. У царині християнської теології зцілення є значною мірою «смыслотворчим» заходом, що зачіпає такі теми, як христологія, сотеріологія, учнівство, місія та есхатологія¹⁷. Що, мабуть, найбільш інтригує в традиціях зцілення Святого Письма, так це те, як вони наполегливо звертають нашу увагу на окремі людські тіла, вади цих тіл і можливості переосмислити значення таких вад.

Ісус Христос – це Спаситель Божого есхатологічного Царства. У поєднанні з цією роллю він ідентифікується як виконавець волі свого Небесного Отця. Чуда, які чинив Ісус протягом 3 років не були чудесами заради чудес. Всі, хто очікував чуда визволення від гноблення Римської Імперії, хто очікував мати Ісуса за цілителя від фізичних хворіб – залишилися глибоко розчарованими, бо Він Той, Хто прийшов показати, щось Вище ніж земне. Це – спасіння душі.

Різні уривки зцілення містять невеликий підсумок – посилення на прихід Царства Небесного. Саме зцілення більше не є єдиним центром уваги, що тепер дає можливість для Ісуса відвернутися від розмови з народом і звернутися до «тих, хто йшов за Ним» (Мт. 8:10). Навчаючи цю готову аудиторію про Царство, Ісус у Євангелії від Матея продовжує тлумачити демонстрацію віри як знак есхатологічного перевороту¹⁸.

Розглядати історії про чудеса символічно не означає, згідно з Матеєм, переносити їх зі сфери тілесного в сферу духу. Радше це означає, що тілесна сфера, про яку розповідають історії про чудеса, виходить за межі самої себе. Тілесне диво є, так би мовити, осередком сенсу події, яка впливає на чоловіків і жінок у цілому, включаючи їх дух¹⁹.

Для Матея історія зцілення не лише ілюструє теологічну тему: вона розповідає про реальну подію в «історії» спасіння, тобто про подію, під час якої

¹⁵ A. E. Harvey. *Jesus and the Constraints of History*. Westminster John Knox Pr, 1982. P. 115.

¹⁶ *Studying the historical Jesus: evaluations of the state of current research*. Ed. by Bruce Chilton and Craig A. Evans. New York, Koln : Brill, 1994. 388 p.

¹⁷ K. C. Geneva, E. M. Townes, A. D. Sims. *Womanist theological ethics*. Westminster John Knox Pr, 2011. P. 266.

¹⁸ Walter T. Wilson. *Healing in the Gospel of Matthew: Reflections on Method and Ministry*. Fortress Press, 2014. P 55.

¹⁹ Там само.

Ісус полегшив страждання конкретної людини в певному місці та в певний час, змінивши її життя через акт божественної сили і благодаті. Повідомляючи цей персоналізований, втілений вимір сенсу, можна з упевненістю припустити, що Євангеліє мало б вплив як на відображення, так і на формування досвіду читачів щодо Ісуса. У своїй зустрічі з Євангелієм вони могли б розпізнати власні «історії» в тексті, а також спадкоємність цих історій з історією земного Ісуса²⁰.

Дії Ісуса у Мт. 8:1–22 можна порівняти з біблійними оповіданнями (зцілення, здійснені Єлисеєм у 2 Цар. 4:18–37; 5:1–14; 3 Цар. 19:19–21), де Матей драматизує пророчу природу особи Ісуса, посилюючи місце його служіння в історії спасіння та узаконюючи дім як місце такого служіння. Однак важливо зазначити, що Мт. 8:14–15 супроводжується фрагментом (Мт. 8:16–17), який не тільки розширює розповідь про зцілення, але й далі пояснює тему пророцтва.

Ісус багато разів зцілюючи стикався із закидами фарисеїв щодо його навчання. Те, що фарисеї (та їхні наступники) вважають образливим для Бога (відпущення гріхів розслабленому), Матей та його читачі розглядають як продовження історії спасіння. Ісус не просто якийсь «учитель» (Мт. 9:11), а втілена Мудрість. Його акти зцілення не є порушенням ритуальної чистоти, а одкровенням постійної діяльності Мудрості у світі, «чистої еманції слави Всемогутнього», куди «ніщо осквернене не проникає» (Мудр. 7:25). Оскільки Мудрість також вважалася активною у творінні (наприклад, Прип. 8:22–31 [Господь створив мене починаючі путі своєї, першою з його чинів споконвічних. Я настановлена була від віку, від початку, раніше, ніж; земля постала]; пор. Мудр. 7:22), в його ролі як персоніфікованої Мудрості Ісуса можна правильно розуміти як діяча нового творіння і джерело нового життя, що проявляється у відновлених тілах і життях людей, яких він зцілює²¹.

Народ, який сидів у темноті побачив велике світло; тим, що сиділи в країні й тіні смерті, – зійшло їм світло (Мт. 4:16). Ця цитата є модифікованою версією Іс. 9:2, яка, у свою чергу, належить до пророчої звістки (Іс. 9:1–7), яка обіцяє Ізраїлю визволителя, зокрема сина з дому Давидового (Іс. 9:6). Отже, Давидів Месія приносить своєму народу не тільки зцілення, але також світло та життя нової ери в історії спасіння²².

Також чудо-зцілення сприймається як результат дії сили Бога, який бажає повного спасіння людини. Чудо відбувається в загальному середовищі реалізації Царства Божого; і це ніби «чутливий знак» присутності того царювання з його цілющою, помічною і спасительною силою. Чудеса – це харизматичні події, які проголошують нове й дивовижне царювання Бога (Мт. 12:28). Чудеса також є проявами боротьби зі Злом, яке таємничим чином

²⁰ Walter T. Wilson. *Healing in the Gospel of Matthew: Reflections on Method and Ministry*. Fortress Press, 2014. P. 56.

²¹ Anthony J. Saldarini. *Matthew's Christian-Jewish Community*. Chicago : University Press of Chicago, 1994. P. 112–113.

²² J.R.C. Cousland. *The Crowds in the Gospel of Matthew*. Leiden : Brill, 2002. P. 81.

продовжує діяти у світі, хоча в принципі воно вже переможене (Ів. 12:31; 16:33). Безумовно, остаточна перемога на боці Бога. Екзорцизм Ісуса усуває страх перед дияволом і допомагає перемогти його²³.

Ісус є невтомним Господарем Царства. Матей і Лука зазначають, що Ісус зцілював хворих. Крім того, що Він є Вчителем, Він є Лікарем душ і тіл. Саме це дасть людям необхідну їжу. Він є початком і джерелом життя, як матеріального, так і духовного (пор. Йо. 6:22–59)²⁴.

Як ми бачили, у кожній з історій зцілення в розділах 8–9 читач стикається з одним або декількома людськими тілами, відновлення яких передає певне репрезентативне значення, що означає інший вимір спасіння. Таким же чином, у кожній історії читач також має змогу зазирнути в справжню людську драму, яка настільки ж фізична, як і особиста: для Матея це реальні тіла, які відчувають справжній біль і отримують справжнє полегшення, зображене в їхніх соматичних особливостях. Відповідно, історії зцілення серйозно сприймають сферу фізичного існування і як місце спокути, і як сферу служіння, постійно посередницькі між двома «ландшафтами» значень: соматичним і символічним. Розділи 8–9 наповнені людьми з різними фізичними розладами, і в кожному випадку проблема, навіть сама смерть (Мт. 9:18–26), виходить за рамки прояву трансформаційної сили, наданої Фигурою, яка сама бере участь у фізичних обмеженнях, яка сама зазнає фізичних страждань, розбитості та смерті, перевершуючи це обмеження через нове життя. Таким чином, відновлені тіла зцілених «відзначаються» цією трансформаційною силою, несучи в собі нові можливості, які стають доступними для людей серед їхнього фізичного болю та обмежень²⁵.

Людські істоти визначаються не лише фізичними обмеженнями, але й обмеженнями сприйняття та когнітивними можливостями, тобто обмеженнями в їх здатності сприймати та розуміти реальність²⁶. У контексті Євангелія це особливо стосується пізнання священних реалій і того, як такі реальності вторгаються у світ звичайного значення та досвіду. Тут наша увага звертається на те, як історії з розділів 8–9 становлять події Одкровення. Наприклад, проголошення Ісуса про те, що «дівчина не вмерла, але спить» (Мт. 9:24), розкриває есхатологічну перспективу природи смерті, яка, як така, ставиться під сумнів, а в Мт. 9:27–31, тим часом, підкреслюються людські обмеження, що порушують традиційні уявлення про людське існування²⁷.

Отже, погляд Матея на історію спасіння ніколи не втрачає з поля зору кінцевий горизонт, факт, який передбачає єдину останню перешкоду для участі людини в божественній благодаті: есхатологічний бар'єр. Зараз людство живе в темряві, очікуючи світла визволителя та світанку нової ери (Мт. 4:16). Отже, нинішня ера відділяється від есхатологічної ери, як ніч відділяється від дня. З

²³ Carrillo S. A. *Los milagros de Jesús*. Ediciones Dabar México, 1995. P. 31–32.

²⁴ Там само.

²⁵ Wainwright E. *Healing Women: The Genderization of Healing in Early Christianity*. London : Equinox, 2006. P. 151.

²⁶ G. Theissen. *The Miracle Stories of the Early Christian Tradition*. Philadelphia : Fortress Press, 1983. P. 75–80.

²⁷ B. Gerhardsson. *The Mighty Acts of Jesus According to Matthew*. Lund : CWK Gleerup, 1979. P. 68–81.

його появою вже втілюється есхатологічний «кайрос». Саме з Його служіння почалася реальність остаточного викуплення «до часу» (Мт. 8:29).

Людство стикається з обмеженнями в тому, що можливості для участі можуть бути повністю реалізовані лише в майбутньому Царстві, у всій його величезній благодаті, силі та відмінності²⁸. Проте кожним словом і дією Ісус прообразує неминучий прихід Царства: зцілення передбачають звільнення і цілісність, екзорцизм проголошує поразку зла, трапеза з грішниками забезпечує передчуття месіанського достатку, а воскресіння передвіщають життя після смерті.

Висновки

Таким чином, чудеса в цілому слід тлумачити в контексті переломного моменту в історії спасіння, що відкриває розуміння та можливості існування, які виходять за межі світу²⁹.

Ісус є представлений як інструмент Божої влади, що підготовлює людей до неминучого настання Божого Провидіння. Він виступав як провісник майбутнього Царства, а його чудеса були символічними доказами цього наближення. Зцілення, що він здійснював, були не лише фізичними, але й духовними, спрямованими на спасіння душ. Його дії та вчення співвідносяться з пророцтвами щодо приходу Царства Небесного, а його чудеса слугують як підтвердження його месіанської місії.

Бачимо, що кожна з цих історій зцілення відтворює не лише фізичну спокуту, а й символічно передає значення спасіння. Тіла зцілені стають свідками трансформаційної Сили, що надає нові можливості для переживання фізичного болю та обмежень. Чудеса викликають роздуми над природою смерті, людськими обмеженнями та їхнім розумінням у контексті священних реалій. Особлива увага приділяється есхатологічному аспекту, вказуючи на очікування наступної ери, коли можливості для участі будуть повністю реалізовані у Царстві. Ісус своїми діями та словами передбачає прихід цієї ери, відтворюючи символічно та реально Царство, де зцілення означає визволення та цілісність, а воскресіння – життя після смерті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Святе Письмо Старого і Нового Завіту : в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., арам. та грец. текстами. Львів : Свічадо, 2018. Ч. 1 : Старий Завіт. 1126 с. ; Ч. 2 : Новий Завіт. 350 с.
2. Carrillo S. A. *Los milagros de Jesús*. Ediciones Dabar México, 1995. P. 35
3. R. A. Culpepper. *Jesus as Healer in the Gospel of Matthew*. In *Luce Verbi*:AOSIS, 2016. P. 8.

²⁸ Balabanski V. *Eschatology in the Making: Mark, Matthew and the Didache*. Cambridge University Press, 1997. P. 135–148.

²⁹ Walter T. Wilson. *Healing in the Gospel of Matthew: Reflections on Method and Ministry*. FortressPress, 2014. P. 306.

4. Z. Dube. Healer. Reception of Jesus as healer during Early Christianity and Today. HTS Religion & Society Series Vol. 9. AOSIS : Cape Town, 2020. P. 36.
5. Carrillo S. A. Los milagros de Jesús. Ediciones Dabar México, 1995. P. 35
6. Diodoro de Sicilia. Biblioteca Histórica. Libros I-III. Gredos : Madrid, 2001. P. 196.
7. J. C. Alby. Milagros de curación en la tradición médica tardo-antigua. Vol. 56. №2. Santiago, 2015. URL: https://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0049-34492015000200003(дата звернення: 06.08.2023).
8. Studying the historical Jesus: evaluations of the state of current research. Ed. by Bruce Chilton and Craig A. Evans. New York, Koln : Brill, 1994. P. 370.
9. J. Weiss. Jesus' Proclamation of the Kingdom of God (Lives of Jesus). Fortress Press, 1971. P. 108.
10. R. Bultmann. Theology of the New Testament. Baylor University Press, 2007. P. 504.
11. M. Smith. Clement of Alexandria and a Secret Gospel of Mark. Harvard University Press, 1973. P. 204–205.
12. A. E. Harvey. Jesus and the Constraints of History. Westminster John Knox Pr, 1982. P. 115.
13. K. C. Geneva, E. M. Townes, A. D. Sims. Womanist theological ethics. Westminster John Knox Pr, 2011. P. 266.
14. Walter T. Wilson. Healing in the Gospel of Matthew: Reflections on Method and Ministry. Fortress Press, 2014. P. 55.
15. Anthony J. Saldarini. Matthew's Christian-Jewish Community. Chicago : University Press of Chicago, 1994. P. 112–113.
16. J. R. C. Cousland. The Crowds in the Gospel of Matthew. Leiden : Brill, 2002. P. 81.
17. Wainwright E. Healing Women: The Genderization of Healing in Early Christianity. London : Equinox, 2006. P. 151.
18. G. Theissen. The Miracle Stories of the Early Christian Tradition. Philadelphia : Fortress Press, 1983. P. 75–80.
19. B. Gerhardsson. The Mighty Acts of Jesus According to Matthew. Lund : CWK Gleerup, 1979. P. 68–81.
20. Balabanski V. Eschatology in the Making: Mark, Matthew and the Didache. Cambridge University Press, 1997. P. 135–148.

REFERENCES

1. Sviate Pysmo Staroho i Novoho Zavitu: v 2-kh ch. (2008) / per. o. I. Khomenko; povnyi per., zdiisnenyi za oryhin. yevr., aram. ta hrets. tekstamy. Kyiv: Misioner.
2. Carrillo S. A. Los milagros de Jesús. Ediciones Dabar México, 1995. P. 35
3. R. A. Culpepper. Jesus as Healer in the Gospel of Matthew. *In Luce Verbi*: AOSIS, 2016. P. 8.

4. Z. Dube. Healer. Reception of Jesus as healer during Early Christianity and Today. HTS Religion & Society Series Vol. 9. AOSIS : Cape Town, 2020. P. 36.
5. Carrillo S. A. Los milagros de Jesús. Ediciones Dabar México, 1995. P. 35
6. Diodoro de Sicilia. Biblioteca Histórica. Libros I-III. Gredos : Madrid, 2001. P. 196.
7. J. C. Alby. Milagros de curación en la tradición médica tardo-antigua. Vol. 56. №2. Santiago, 2015. URL: https://www.scielo.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0049-34492015000200003(дата звернення: 06.08.2023).
8. Studying the historical Jesus: evaluations of the state of current research. Ed. by Bruce Chilton and Craig A. Evans. New York, Koln : Brill, 1994. P. 370.
9. J. Weiss. Jesus' Proclamation of the Kingdom of God (Lives of Jesus). Fortress Press, 1971. P. 108.
10. R. Bultmann. Theology of the New Testament. Baylor University Press, 2007. P. 504.
11. M. Smith. Clement of Alexandria and a Secret Gospel of Mark. Harvard University Press, 1973. P. 204–205.
12. A. E. Harvey. Jesus and the Constraints of History. Westminster John Knox Pr, 1982. P. 115.
13. K. C. Geneva, E. M. Townes, A. D. Sims. Womanist theological ethics. Westminster John Knox Pr, 2011. P. 266.
14. Walter T. Wilson. Healing in the Gospel of Matthew: Reflections on Method and Ministry. Fortress Press, 2014. P. 55.
15. Anthony J. Saldarini. Matthew's Christian-Jewish Community. Chicago : University Press of Chicago, 1994. P. 112–113.
16. J. R. C. Cousland. The Crowds in the Gospel of Matthew. Leiden : Brill, 2002. P. 81.
17. Wainwright E. Healing Women: The Genderization of Healing in Early Christianity. London : Equinox, 2006. P. 151.
18. G. Theissen. The Miracle Stories of the Early Christian Tradition. Philadelphia : Fortress Press, 1983. P. 75–80.
19. B. Gerhardsson. The Mighty Acts of Jesus According to Matthew. Lund : CWK Gleerup, 1979. P. 68–81.
20. Balabanski V. Eschatology in the Making: Mark, Matthew and the Didache. Cambridge University Press, 1997. P. 135–148.

*Стаття надійшла до редакції 20.05.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 10.06.2024 р.*

Літургійне богослов'я

УДК 271.4(477)-564"654"-043.72

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.8>

ПРОЦЕС ПЕРЕХОДУ УГКЦ НА НОВИЙ КАЛЕНДАР

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Михайло

магістр богослов'я, викладач

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: dobrovolskyi.m@ifaz.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9479-6226>

Бібліографічний опис статті: Добровольський М. (2024). Процес переходу УГКЦ на новий календар. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 96–99. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.8>

З 1 вересня 2023 року рішенням Синоду єпископів Української Греко-Католицької Церкви усувається похибка старого юліанського календаря і церковні свята відповідатимуть астрономічному календарю, за котрим живе наше суспільство. Ми протягом останніх 123 років жили за календарем, котрий відставав від астрономічного на 13 днів.

Проте потрібно розуміти, що в нашому церковному календарі лише частина свят прив'язані до конкретних дат – їх називаємо незмінними, а інша частина свят – змінні в залежності від дати святкування Пасхи, котра обчислюється за окремими правилами. Поки що УГКЦ в Україні користуватиметься старим правилом обчислення дати святкування Пасхи, як про це згадали соборові отці, сподіваючись що Вселенські Ієрархи до 1700-ліття Нікейського собору, що встановив правила для обчислення Пасхи, котре матимемо 2025 року, дійдуть згоди щодо реформи Пасхалії і спільного святкування Пасхи Католицькою і Православними Церквами.

Торкаючись теми свят передусім хотів би дещо пояснити вірянам Української Греко-Католицької Церкви щодо святих і свят в нашому обряді, оскільки часто зустрічаємося з запитаннями на зразок: «Чи нині можна працювати?», «Сьогодні велике свято?».

Наше церковне законодавство (Партикулярне Право УГКЦ, канон 114) чітко розмежовує і перераховує свята в двох групах: коли вірні зобов'язані до участі в Божественній Літургії та утримуватися від важкої праці (неділі, дванадесять свята, храмове свято парафії і декілька великих свят), і свята в котрі Церква заохочує до участі в Божественній Літургії без обов'язку утримуватися

від праці, адже не всі роботодавці можуть дати стільки вихідних днів, скільки маємо свят в нашому церковному календарі, і тому, дбаючи про добро вірян і розуміючи вимоги сьогодення є певні полегшення для цих днів.

Як зазначено вище, частина свят прив'язані до конкретної дати – саме їхні дати потрібно святкувати новим стилем (проте деякі, встановлені останнім часом залишаються на попередніх датах), натомість рухомі залежатимуть від дати Пасхи.

Перед тим, як торкнемося дат свят, хочу наголосити, що наша Українська Греко-Католицька Церква є в повноті Католицької (тобто Вселенської) Церкви, але ми, як Церква свого права, маємо східний (візантійський) обряд, відповідно між святами в нас і римо-католиків можуть бути відмінності. Адже маємо деякі різні звичаї, і навіть попри спільне святкування Різдва Христового, в нас, наприклад, наступного дня святкують Собор Пресвятої Богородиці, а на третій день первомученика Степана, тоді як в римо-католиків вже наступного дня після Різдва вшановують первомученика Степана, а третього дня – Івана Предтечу (а в нас після Богоявлення), також в римо-католиків немає свята Покрови Пресвятої Богородиці, а в УГКЦ, наприклад Марії Ангельської, відповідно через інші звичаї, але ту ж віру в безгрішність Марії в римо-католиків 8 грудня є свято Непорочного Зачаття, а в УГКЦ – 9 грудня зачаття Анни, коли зачала Пресвяту Богородицю. Також в римо-католицькому обряді є практика дев'ятиниць (новен) перед святом, тоді коли в УГКЦ є передсвяття, день свята, його посвяття і віддання свята, що сумарно майже завжди також триває 9 днів, протягом яких святкуємо конкретне свято.

Тепер перерахуємо всі великі свята, в які церковний канон зобов'язує до участі в Божественній Літургії та утримуватися від важкої праці з їх датами святкування, починаючи від вересня, адже наш церковний рік саме з нього починається:

- **Всі неділі;**
- **Храмове свято парафії;**
- **8 вересня:** Різдво Пресвятої Владичиці нашої Богородиці і Приснодіви Марії;
- **14 вересня:** Всесвітнє воздвиження Чесного і Животворящого Хреста Господнього;
- **21 листопада:** Вхід у храм Пресвятої Владичиці нашої Богородиці і Приснодіви Марії;
- **25 грудня:** Різдво Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа;
- **6 січня:** Богоявлення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа;
- **2 лютого:** Стрітіння Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа;
- **25 березня:** Благовіщення Пресвятої Владичиці нашої Богородиці;
- **1 неділя до Пасхи:** Вхід Господа Бога і Спаса нашого в Єрусалим;
- **Визначається пасхалією:** Неділя Пасхи (Світле Воскресіння Христове, Великдень);
- **Четвер 6-го тижня по Пасці:** Вознесіння Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа;

- **8 неділя по Пасці:** Зіслання Святого Духа (П'ятидесятниця);
- **29 червня:** Свв. славних і всехвальних, і первоверховних апп. Петра й Павла;
- **6 серпня:** Святе Преображення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа;
- **15 серпня:** Успення Пресвятої Владичиці нашої Богородиці і приснодіви Марії;

А в нижче перелічені свята, Церква заохочує до участі в Божественній Літургії:

- **29 вересня:** Переставлення ап. і єванг. Йоана Богослова;
- **1 жовтня:** Покрови Пресвятої Богородиці;
- **26 жовтня:** Св. і славного влкмч. Димитрія Мироточця;
- **8 листопада:** Собор святого архистратига Михаїла й інших безплотних сил;
- **12 листопада:** Св. свщмч. Йосафата, архієп. Полоцького;
- **20 листопада (дата не мінятиметься):** Блаженної преподобної Йосафати (Гордашевської);
- **6 грудня:** Св. Миколая, архієп. Мир Ликійських, чудотворця;
- **9 грудня:** Зачаття святої Анни, коли зачала Пресвяту Богородицю;
- **26 грудня:** Собор Пресвятої Богородиці;
- **27 грудня:** Св. ап. первомученика і архидиякона Степана;
- **1 січня:** Обрізання Господа Бога і Спаса Нашого Ісуса Христа. Св. Василя Великого, архієп. Кесарії Кападокійської;
- **23 січня (дата не мінятиметься):** святих пратулинських мучеників;
- **30 січня:** Святих трьох святих, вел. архієреїв Василя Великого, Григорія Богослова та Івана Золотоустого;
- **23 квітня:** Св. влкмч., побідоносця і чудотворця Юрія;
- **Понеділок по Зісланні:** Понеділок Святого Духа;
- **Четвер по неділі всіх святих:** Торжественне поклоніння пречистим Тайнам Тіла і Крови Господа нашого Ісуса Христа;
- **24 червня:** Різдво пророка, Предтечі і Хрестителя Господнього Йоана;
- **27 червня (дата не мінятиметься):** Бл. свщмч. еп. Миколая (Чарнецького) та ін. Блаженного свщмч. Еміліана (Ковча);
- **15 липня:** Св. рівноап., вел. князя Володимира, у хрещенні Василієм;
- **20 липня:** Св. і славного пророка Іллі Тесвітянина;
- **18 серпня (дата не мінятиметься):** Спомин освячення Патріяршого собору Воскресення Христового в Києві;

Разом з тим, потрібно також розуміти, що з чотирьох постів, котрі маємо в нашому церковному році, три чітко прив'язані до дат, відповідно із внормуванням календарної похибки, змінюються також і дати початку і закінчення постів:

- **Великий піст (чотиридесятниця):** він щороку розпочинається 7 тижнів до Пасхи, дата якої визначається пасхалією, тобто в понеділок по сиропусній неділі і триває до суботи перед Воскресінням;

- **Апостольський піст (петрівка)** – його початок залежить від дати Пасхи, восьмою неділею після якої є П'ятидесятниця. А понеділок після першої неділі по П'ятидесятниці розпочинається цей піст, який триває до 28 червня;

- **Успенський піст (спасівка)** - триває від 1 до 14 серпня;

- **Різдвяний піст (пилипівка)** –триває від 15 листопада до 24 грудня.

Торкаючись питання постів варто також пригадати вимоги Партикулярного Права УГКЦ щодо вимог до них, про що сказано в 115 каноні:

Церква приписує утримуватися від м'ясних страв:

- в усі п'ятниці року (крім загальниць);
- з понеділка по п'ятницю першого тижня Великого посту;
- в понеділок, середу та п'ятницю інших тижнів Великого посту;
- з понеділка по суботу Страсного тижня;
- в середи і п'ятниці трьох інших постів (пилипівки, петрівки і спасівки);
- на Воздвиження Чесного Хреста (14 вересня);
- в навечір'я Різдва Христового (24 грудня) і Богоявління (5 січня);
- на Усікновення Голови Предтечі (29 серпня).

Також маємо два дні в році суворого посту з приписом утримання від м'ясних і молочних страв, яєць: в перший день Великого посту та Страсну п'ятницю.

Звільнення від посту в (загальницю) маємо:

- від Різдва Христового до навечір'я Богоявління (25 грудня–4січня);
- від неділі Митаря і фарисея до неділі Блудного сина;
- Світлий тиждень: від неділі Воскресіння до неділі Томиної;
- від неділі П'ятидесятниці до неділі всіх святих;

- в празники Господські (Різдво Христове, Богоявлення, Преображення) та Богородичні (Різдво, Введення, Стрітєння, Благовіщення, Успення), що випадають на посні дні.

Також важливо пам'ятати про дні вселенського поминання померлих («задушні дні»). Два дні в році молимося лише за померлих, а саме в суботу м'ясопусну та в суботу перед Зісланням Святого Духа. Також посвячені особливому поминанню померлих друга, третя та четверта суботи Великого посту. А на наступний день після храмового празника устав приписує поминати всіх померлих парафії.

Ось так виглядає наш церковний рік від 1 вересня 2023 року. До багатьох дат нам прийдеться звикати в новому форматі, але сподіваємось, що наші віряни зможуть швидко адаптуватися до життя без запізнення в 13 днів, адже, хоча ми називаємо цей календар новим стилем, насправді йдеться про усунення похибки старого літочислення, про що всі, хто вивчали це питання, розуміли вже давно. І, дякувати Богові, ми з Вами стали не лише свідками, а й учасниками цієї історичної події життя Української Греко-Католицької Церкви.

*Стаття надійшла до редакції 18.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 20.02.2024 р.*

Християнська педагогіка

УДК 27-43+37.091.212"364"

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.9>

ХРИСТИЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ – ЗАПОРУКА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

ВОЛОШИНОВИЧ Володимир

кандидат медичних наук, доцент

*Івано-Франківський національний медичний університет
кафедра судової медицини, медичного та фармацевтичного права
вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна*

e-mail: vvoloshynovych@ifntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1018-0933>

ФЕДЯК Ірина

кандидат фармацевтичних наук, доцент

*Івано-Франківський національний медичний університет
кафедра судової медицини, медичного та фармацевтичного права
вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна*

e-mail: ifediak@ifntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9578-3719>

ПРИЛЕПСЬКИЙ Юрій

ліцензіят канонічного права

*Івано-Франківська Архієпархія УГКЦ
комісія у справах родини і мирян
вул. Василянок, 64, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна*

e-mail: rody-naugcc.if@ukr.net

БУЛЬБУК Олександр

кандидат медичних наук, доцент

*Івано-Франківський національний медичний університет
Фаховий медичний коледж*

вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна

e-mail: obulbuk@ifntu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9229-9334>

Бібліографічний опис статті: Волошиневич В., Федяк І., Прилепський Ю., Бульбук О. (2024). Християнське виховання молоді – запорука національної безпеки України в умовах російсько-української війни. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я.*

Філософія. Історія, 19(2), 100–110. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.9>

Анотація. У статті розглянуто важливу роль християнського виховання молоді в контексті зміцнення національної безпеки України, особливо під час російсько-української війни. Аналіз досліджень та публікацій вказує на те, що християнське виховання сприяє формуванню стійких особистостей, заснованих на високих моральних цінностях, із розвинутою соціальною відповідальністю та здатних до самопожертви заради блага Батьківщини. Важливою складовою є виховання в молоді милосердя, толерантності та патріотизму. Мета статті – вивчення впливу християнського виховання молоді на національну безпеку України та визначення шляхів його укріплення в умовах війни. У статті наводиться приклад успішної реалізації християнського виховання серед студентської молоді в співпраці Івано-Франківського національного медичного університету з духовенством Івано-Франківської Архієпархії Української Греко-Католицької Церкви. Розглянуто досвід організації зустрічей священника з молоддю і викладачами в умовах університетського та виїзного середовища, спрямованого на розвиток й укріплення духовності як студентів, так і їх наставників. Основні висновки статті доводять важливість християнського виховання для зміцнення національної безпеки України.

Ключові слова: християнське виховання, молодь, національна безпека, російсько-українська війна, патріотизм.

Annotation. The article explores the crucial role of Christian education for the youth in the context of fortifying Ukraine's national security, particularly during the Russian-Ukrainian war. An analysis of research and publications indicates that Christian education contributes to the development of resilient individuals grounded in high moral values, possessing advanced social responsibility, and capable of self-sacrifice for the benefit of the homeland. An essential component involves instilling mercy, tolerance, and patriotism in the youth. The article's objective is to study the impact of Christian education on the youth on Ukraine's national security and to identify ways to strengthen it in wartime conditions. The article provides an example of the successful implementation of Christian education among student youth in collaboration between the Ivano-Frankivsk National Medical University and the clergy of the Ivano-Frankivsk Eparchy of the Ukrainian Greek-Catholic Church. The experience of organizing meetings between priests and youth, as well as educators, in university and outreach settings aimed at the development and strengthening of spirituality among both students and their mentors, is discussed. The main conclusions of the article underscore the importance of Christian education for the reinforcement of Ukraine's national security.

Keywords: Christian education, youth, national security, Russian-Ukrainian war, patriotism.

Постановка проблеми

Актуальність теми національної безпеки України, особливо в сучасних умовах російсько-української війни не підлягає сумніву. Україна стикається зі складними викликами, пов'язаними з російсько-українською війною, яка розпочалася у 2014 році, а з 24 лютого 2022 р. триває активна фаза повномасштабного вторгнення, яка має значний вплив на різні аспекти національної безпеки України. Забезпечення стабільності та захисту національних інтересів стають надзвичайно важливими завданнями для української держави. Однак, національна безпека в умовах війни не обмежується тільки фізичним захистом, але й ставить питання про стійкість суспільства, його єдність, відповідальність та спроможність чинити опір агресору.

У цих складних умовах важливим стає виховання молоді, оскільки вони є не тільки майбутнім генофондом нації, але й ключовим фактором для забезпечення стійкості і безпеки в країні. Виховання молоді в дусі християнських цінностей та моралі може забезпечити формування громадян, які мають високий рівень духовної культури та відповідальності перед батьківщиною. Християнське виховання молоді вирізняється особливою важливістю, оскільки воно не лише формує моральні цінності, але й сприяє єдності та патріотизму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» – національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз²³⁸. Стаття 3 Конституції України декларує, що Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю²³⁹. Основа українського суспільства – це її громадяни, добробут і безпечні умови життя яких, складають основу національних інтересів України.

У Греції жив відомий філософ на ім'я Сократ. Одного разу він виступав перед своїми співвітчизниками, тримаючи в руці гниле яблуко, яке він підніс угору, і сказав: «Наше суспільство подібне на це гниле яблуко». Потім кинув його на землю з такою силою, що яблуко розлетілося на шматки, але з нього випали здорові зернята. Сократ показав на ці маленькі зернята і сказав: «Це наша молодь, із якої виросте нове здорове суспільство». Цей приклад із давнини є доброю аналогією, яка демонструє, що майбутнє України – це молоді люди, а національні інтереси мають бути спрямовані на гармонійне духовно-патріотичне виховання молоді. Очевидно, що суспільство, яке не дбає про виховання дітей та молоді, не має майбутнього та втрачає свою самоідентичність. Особливо гостро питання виховання молоді постають у

²³⁸ Див.: Закон України «Про національну безпеку України», схвалений Верховною Радою України 21.06.2018 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

²³⁹ Див.: Конституція України схвалена Верховною Радою України 28.06.1996 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

критичні моменти розвитку нації, що відбувається просто у нас на очах, під час війни.

Питання вихованню молоді є настільки важливим, що йому Митрополит Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) Андрей Шептицький присвятив декілька листів до вірних церкви. Він добре розумів, що для побудови міцної та здорової нації особливу увагу потрібно приділити вихованню молодого покоління – майбутніх провідників українського народу. У листі до Канадійських русинів він писав: «Добра наука і добре виховання дітей – то річ так важна і так цінна, що майже на ню ціни нема»²⁴⁰. У листі до вірних від 1899 р. Андрей Шептицький говорить: «Пам'ятайте, що християнське виховання є більшим добром, ніж усе добро світу»²⁴¹. А в пастирському посланні Митрополита «До Української Молоді» від 1939 р. наголошено «... після християнської праведности та Божої благодаті знання є найбільшою силою, якою людина може розпоряджати. В освіті йде про одне: щоби знання було правдивим знанням, аби відносилось лише до правди, а не було неправдою, брехнею. Бо як правдиве знання є силою людини, так і фальшиве знання, оперте на неправді, є для чоловіка правдивою недугою, каліцтвом та нещастям на ціле життя. А що людська природа є зіпсута, що пристрасті чоловіка тягнуть до злого, що розумові трудно доходити до правдивої та неложної правди, то й треба Вам тієї Божої Мудрости, що вміє розрізнити щире золото від фальшивого й у множестві подаваних людьми відомостей вибрати ті, які чоловікові потрібні та хосенні, а оминати ті, які йому наносять шкоду. Нехай же провідним світлом Вашої праці в школах буде передусім випросити з неба той прецінний Божий дар, яким є Мудрість»²⁴².

В іншому посланні «Про виховання молоді» від 1942 р. Митрополит звертає увагу на таке: «Думаю, що одною з найважливіших справ є плекання в молоді високих ідеалів. Виховання, яке даємо, повинно виробляти героїв, бодай так, щоб деякі з вихованих Церквою стали великими християнами... Молодь треба виховувати в щирій любові до Вселенської Церкви і Батьківщини. Недостойний Христа той, хто патріотичні обов'язки ставить вище від релігійних обов'язків»²⁴³.

Св. Папа Іван Павло II, великий приятель молодих осіб, якого називали Папа молоді, під час візиту до України у Львові звернувся до української молоді такими словами «...Дорога молоде, ваш народ переживає важкий і складний перехід від тоталітарного режиму, що пригнічував його протягом стількох років до нарешті вільного й демократичного суспільств. Свобода,

²⁴⁰ Шептицький А. Пастирське послання митрополита Андрея канадійським Русинам / Андрей Шептицький // Пастирські послання 1899-1914 / Андрей Шептицький. – Львів: Артос, 2007. Том I. – С. 722-767.

²⁴¹ Шептицький А. Пастирське послання Єпископа Андрея до духовенства та вірних Станиславівської єпархії: Християнська родина / Андрей Шептицький // Пастирські послання 1899-1914. – Львів: Артос, 2007. Том I. – С. 53-71.

²⁴² Шептицький А. Декрет митрополита Андрея: Про виховання та правила до декрету Про виховання молоді / Андрей Шептицький // Пастирські послання 1939-1944. Львів: Артос, 2010. Том III. – С. 514-540.

²⁴³ Шептицький А. Про виховання (24 жовтня 1942). Письма-послання митрополита Андрея Шептицького, ЧСВВ з часів німецької окупації. Йорктон : Голос Спасителя, 1969. С. 233.

однак, вимагає сильного, відповідального й зрілого сумління. Свобода вимоглива, і в певний спосіб, коштує більше, ніж неволя. Тому, обіймаючи вас, як батько, кажу вам: вибирайте вузьку дорогу, – ту дорогу, яку Господь вказує вам через свої заповіді... Не переходьте від неволі комуністичного режиму до неволі споживацтва... Без Бога не зможете зробити нічого доброго. З його допомогою, навпаки, ви зможете сміливо вийти назустріч усім викликам сьогодення... Майбутнє України великою мірою залежить від вас і від тієї відповідальності, яку ви зумієте взяти на себе...»²⁴⁴.

Папа Франциск також наголошує: «Ми не можемо обмежуватися ствердженням, що молодь – майбутнє світу, бо вона – це також і теперішнє, яке вона збагачує своїм внеском. ... У звичних структурах молодь часто не знаходить відповідей на свої тривоги, потреби, проблеми та рани». Він наголошує, що самі ж юнаки та дівчата є «дійовими особами молодіжного душпастирства, супроводженими та керованими, але вільними в тому, щоб сміливо й креативно знаходити завжди нові шляхи»²⁴⁵.

Отець і Глава УГКЦ Блаженніший Святослав та Синод Єпископів, розуміючи відповідальність перед суспільством за виховання сучасної української молоді, підготували та видали Катехизм для молоді «Ми йдемо з Христом»²⁴⁶. Як зазначив Блаженніший Святослав: «Мати-Церква, яка є тілом воскреслого Спасителя, хоче сьогодні стати поруч із кожною молодою людиною – дівчиною і хлопцем наших часів для того, щоб подорожувати разом».

Аналіз літератури показує, що християнське виховання сприяє формуванню стійкої особистості, яка керується високими моральними цінностями, має розвинуту соціальну відповідальність і здатна до самопожертви для блага батьківщини. Це допомагає утвердити національну єдність та стабільність в умовах російсько-української війни, яка стала викликом для українського суспільства та його молоді. Саме християнське виховання вчить молодь милосердю, толерантності та патріотизму.

Дуже часто питання виховання молоді покладається на плечі парафіяльних священників, які намагаються в той чи інший спосіб залучати молодих людей до різних парафіяльних спільнот, організовувати християнські молодіжні табори, відбувати прощі та паломництва. Але парафіяльні священники обмежені тільки своєю парафією та кількістю молодих людей, які самі приходять до парафіяльних храмів. Тому однією із невирішених проблем є впровадження християнського виховання в якомога ширші кола молоді. На нашу думку, це можливо зробити, працюючи з молоддю у місцях їхнього навчання (школи, ліцеї, коледжі, заклади вищої освіти).

²⁴⁴ Промова Івана Павла II на зустрічі із молоддю. Сихів, 26 червня 2001 року. Світло, 2001 липень-серпень ч. 7-8. С. 940-941.

²⁴⁵ Апостольське напоумлення Папи Франциска «Christus vivit», приготоване за підсумком XV Звичайної Асамблеї Синоду Єпископів, що від 3 до 27 жовтня 2018 року відбувалася у Ватикані на тему «Молодь, віра і розпізнавання покликання». <https://www.vaticannews.va/uk/pope/news/2019-04/christus-vivit-pidsumok-paplor.html>

²⁴⁶ Катехизм для молоді «Ми йдемо з Христом». Свічадо, Львів 2021, 228 с.

Метою статті є вивчення впливу християнського виховання молоді на національну безпеку України та виявлення шляхів його зміцнення в умовах російсько-української війни на прикладі співпраці Івано-Франківського національного медичного університету (ІФНМУ) з духовенством Івано-Франківської Архієпархії Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) для виховання нової генерації осіб, для яких кредо «Бог і Україна» стане прикладним у їхньому професійному та особистому житті.

Виклад основного матеріалу

Християнське виховання, в основі якого лежать біблійні цінності та моральні норми, може сприяти формуванню громадян, які відчують відповідальність перед Богом і перед своєю батьківщиною. Це виховання надає молоді міцну духовну основу, яка включає в себе милосердя, толерантність та патріотизм і є важливою в умовах війни, коли вимагається жертвність та відповідальність перед суспільством. Ці цінності є важливими для формування стійкості й єдності в українському суспільстві.

Кожен християнин належить до тієї чи іншої парафіяльної спільноти, яка творить тіло Церкви. Водночас, ми багато часу нашого щоденного життя перебуваємо поза межами наших парафій, будучи на місцях навчання, праці чи служіння. Тому важливим моментом є формування парафіяльних спільнот у місцях нашого перебування.

У даній статті ми хочемо поділитися досвідом християнського виховання молоді в ІФНМУ. Нашою парафіяльною спільнотою в ІФНМУ став увесь колектив Університету та студентська молодь. А опікуються нами, здебільшого, сотрудники двох парафій Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ у м. Івано-Франківську – це, найперше, бо найближче, Архікатедрального і Митрополичого собору Воскресіння Христового (настоятель о. Юрій Новицький) та собору Преображення Господнього в мікрорайоні Пасічна (настоятель о. Борис Гобер), оскільки на території ІФНМУ та цієї парафії діє богослужбова каплиця преподобної Йосафати Гордашевської (настоятель о. Михайло Добровольський).

В ІФНМУ склалася добра традиція: починати навчальний рік 31 серпня зі свята Посвяти у студенти, де обов'язкова присутність священника для благословення новоспечених спудеїв. А завершувати – наприкінці червня випускними Вченими радами із врученням дипломів випускникам, де запрошений священник, виголошуючи напутнє слово, благословляє уже дипломованих спеціалістів: лікарів, фармацевтів, реабілітологів чи випускників медичного коледжу ІФНМУ. Окрім того, працівники університету на чолі з ректоратом відвідують подячну Службу Божу по закінченню навчального року та заупокійну – за усіх співробітників, які відійшли до вічності, на початку листопада, які відправляються в катедрі, яка розташована поруч із центральним корпусом. Обов'язково кожного року під час Великого посту в ІФНМУ організуються Хресні дороги з розважаннями.

Важливість християнського виховання молоді стояла в пріоритеті усіх пострадянських очільників ІФНМУ. Тому в День матері 2021 р. на території,

прилеглий до гуртожитків №1 та №2 ІФНМУ, було посвячено каплицю, названу на честь української матері вбогих та потребуючих душ – Блаженної Йосафати Гордашевської. Новозбудована богослужбова церковця не лише стала окрасою мікрорайону Пасічна – вона посіла гідне місце в інфраструктурі Університету. Адже місія ІФНМУ: підготовка висококваліфікованих медичних і фармацевтичних фахівців із моральними і духовними цінностями. Водночас цими заявленими цінностями, які сповідує колектив Університету, є: людина, духовність, професіоналізм, служіння, відповідальність, довіра, колегіальність. Тому така важлива для Університету є співпраця зі служителями церкви з метою виховання осіб для служіння людям, адже основна цільова аудиторія каплиці – студенти медуніверситету. І святу покровительку храму вибрано не випадково: Блаженна Йосафата Гордашевська – досконалий взірєць медсестри і виховательки, приятелька хворих, убогих та молоді. Вона – засновниця Згромадження Сестер Служебниць Непорочної Діви Марії, яке розпочало свої місії 1892 р. на наших теренах і розширилося до 15 країн світу. Життєвим кредом Блаженної Йосафати було: «Виховувати серце народу і служити народові там, де є найбільша потреба».

Більш детально співпрацю університетської родини ІФНМУ та духовенства хочемо розкрити на прикладі доброї дружби студентської молоді та їх наставників із сотрудником Архікатедрального і Митрополичого собору Воскресіння Христового, Головою комісії у справах родини і мирян, о. Юрієм Прилепським.

Ця співпраця розпочалася ще у 2017 році, коли вперше в честь свята Богоявлення Господнього з душпастирським візитом о. Юрій відвідав кафедри ІФНМУ, розташовані в морфологічному корпусі. З того часу йорданські відвідини відбуваються щорічно, і з кожним роком збільшувалась кількість кафедр, які відвідує отець. Також у часі таких візитів завжди є нагода поспілкуватися зі студентами ІФНМУ. З кожним роком росло розуміння, що цих зустрічей є не достатньо, і в співпраці з о. Юрієм вирішили організувати зустрічі з молоддю у Катехитичному центрі при Архікатедральному і Митрополичому соборі Воскресіння Христового.

Перша така зустріч відбулася у травні 2023 р. Було заздалегідь анонсовано час зустрічі та запропоновано заповнити анонімну форму із запитаннями до священника. Під час зустрічі обговорювались актуальні питання та виклики, які стоять перед сучасною молоддю.

Друга зустріч була організована на початку жовтня 2023 р. зі студентами першого та другого курсу медичного факультету. Зустріч пройшла у форматі спільних роздумів над питаннями, які стосуються сенсу життя, покликання та віри, особливо в контексті війни в Україні. Окрім того, студенти отримали відповіді на важливі для них питання, які вони попередньо підготували та надіслали.

Третя зустріч відбулася наприкінці жовтня 2023 р. У ній взяли участь студенти першого курсу фармацевтичного факультету. На зустріч студенти прийшли разом із деканом факультету Іриною Федяк та кураторами підшефних

груп: докторкою педагогічних наук Анною Добровольською та докторкою філософії Іриною Рачкевич. Студенти почули розповідь отця Юрія про його шлях у священстві; досвід закордонного навчання; особливості та значення переходу на новий церковний календар; духовну й освітню дисципліну, без яких важко досягти успіху. Отець дав першокурсникам корисні поради, зокрема, як успішно скласти перші в житті підсумкові модульні контролі.

Як голова комісії у справах родини і мирян, отець Юрій має великий досвід спілкування з молодими людьми, тому ним було запропоновано зробити такі зустрічі регулярними, а саме – спільно переглядати фільми з наступним обговоренням. І першим у листопаді, за вибором студентів та їх кураторів, дивилися фільм про світоча церкви й України, титана духу, який мав безпосереднє відношення до розвитку та популяризації науки, освіти, медицини, підприємництва нашого краю – митрополита Андрея Шептицького. Отець Юрій запропонував для спільного перегляду фільм-розслідування «Таємниці великих українців. Андрей Шептицький» (ТОВ «ТРК «СТУДІЯ 1+1»), який створили Акім Галімов та команда «Україна. Повернення своєї історії». При обговоренні фільму з різних вуст звучали роздуми про циклічність трагічної української історії, про те, що ми зараз, на жаль, наочно переживаємо знову ті воєнні лихоліття, які довелося перейти Великому Митрополиту. А також про те, скільки добра, любові, вчинків людяності може продукувати одна особа, яка черпає від джерела Божого Милосердя. Перегляд фільму відбувся на кафедрі судової медицини, медичного та фармацевтичного права (завідувачка: професорка Наталія Козань) за сприяння доцента цієї кафедри Володимира Волошиновича.

До речі, отець Юрій є добрим другом нашого Коледжу, а у згаданій комісії у справах родини і мирян, яку він очолює, працює консультантом із природного планування сім'ї завідувачка сестринським відділенням фахового медичного коледжу ІФНМУ, асистентка кафедри акушерства та гінекології імені професора І.Д. Ланового Галина Гвоздецька.

Дирекція фахового медичного коледжу на чолі із Олександром Бульбуком спільно з отцем Юрієм започаткувала проєкт «Цінність та дар людського життя». Протягом квітня-травня й вересня-листопада 2023 року у фаховому медичному коледжі відбулися ряд цікавих зустрічей студентів 1 курсу фахового медичного коледжу зі священником. Людина – це творіння Бога, а життя – це дар Божий, який людина одержує при народженні. Життя кожної людини безцінне вже само по собі. Проте як вона зуміє розпорядитися цим даром – залежить від неї самої. Життя можна витратити на різні задоволення, на те, щоб отримати якомога більше приємних вражень і насолод. Але від такого життя можуть залишитись тільки приємні спогади, які є малою втіхою в старості. Саме тому, що життя має величезну цінність вже само по собі, не варто марнувати його на щось менш цінне, в тому числі й на самі лише задоволення. Людина повинна цінувати своє життя навіть тоді, коли воно не складається так, як нам би хотілося.

Окрім духовної опіки над студентами, отець Юрій здійснює ще й молитовний супровід викладачів Університету. Так, наприкінці жовтня поточного року відбулася проща працівників ІФНМУ під керівництвом о. Юрія. Основний намір, з яким поїхали в паломництво, це молитва за припинення війни і справедливий мир в Україні, за всіх тих, хто ціною власного життя дозволяє тримати освітній фронт.

Працівники ІФНМУ відвідали 4 відпустових місця. Найперше, церкву святої Анни в місті Борислав Львівської області, де місцевий парох, доктор богослов'я о. Роман Василів та його син о. Павло Василів із 2009 року збирають моці святих та автентичні християнські реліквії. На даний час у церкві знаходиться 1040 унікальних часточок. Окрім духовних аспектів, це приклад реалізації мрії, як сказано в Євангелії: «Просіть і буде вам дано, шукайте і знайдете, стукайте і відчинять вам» (Матвія 7:7-8).

Другою зупинкою був катедральний храм Успіння Пресвятої Богородиці в місті Стрий Львівської області, де знаходиться чудотворна ікона Ліської Богородиці. Ця ікона потрапила до Стрия разом із переселенцями під час сумнозвісної операції «Вісла». Українці, яким дали на збори 24 години, прийшли з містечка Лісько в Надсянні (етнічні українські землі, що перейшли до складу Польщі в 1946-1947), не могли не взяти головну свою святиню. За розповіддю настоятеля храму о. Мирона Гринишина, як і колись, та і тепер, перед іконою моляться за тих, хто вимушений покинути рідну домівку та тих, хто відправляється на війну за незалежність України, боротьба за яку триває. До речі, над головним вівтарем храму висить Тризуб, який перебув там усю радянську окупацію та не був зауважений і, відповідно, демонтований.

Третім місцем, який відвідали, був Гошівський монастир Згромадження Сестер Пресвятої Родини, де стіни монастирського храму та холу розписані сестрою Йосифою Олійник. В усипальниці храму містяться перезахоронені моці Засновниці Згромадження с. Терези (Теклі Юзефів). Тут проходять духовну реабілітацію наші мужні воїни-захисники. Сестри, окрім молитви, показують ефективний приклад соціального підприємництва – до виключення електроенергії вони успішно вирощували гриби, а зараз продовжують виготовляти макаронні вироби, якими поповнили свої запаси паломники, що прибули.

Насамкінець побували в Гошівському василіянському монастирі Преображення Господнього, який має статус однієї із найвеличніших релігійних та історико-архітектурних святинь Західної України. А закінчили паломництво біля підніжжя чудотворної ікони Гошівської Богоматері молитвою за Україну.

Однак присутні висловили намір продовжити молитовні подорожі та зробити їх регулярними, бо лише духовно зрілий та вмотивований викладач здатний виховати те нове покоління, яке принесе розквіт післявоєнній Україні. А також наступного разу є намір залучати студентів, оскільки такі поїздки є дуже пізнавальними та надихаючими. Вже обрали місце наступної прощі з о. Юрієм.

Життя триває, на жаль і війна все ще триває. І не лише у фізичному вимірі. Тому мусимо, попри всі виклики сьогодення, на взірець наших святих попередників та мужніх сучасників, які збройно боронять українську землю, достойно тримати освітній фронт, та з допомогою молитви і досвіду духівників виховувати молодь у християнській традиції, особливо в умовах російсько-української війни, від чого напряду залежить національна безпека України.

Висновки

1. Дослідження підтверджує, що християнське виховання молоді має великий потенціал у зміцненні національної безпеки України, особливо в умовах російсько-української війни. Воно сприяє формуванню громадянської відповідальності, моральних цінностей, єдності та патріотизму серед молоді, формує громадян, які є морально відповідальними, здатними до самопожертви і готовими захищати свою батьківщину.

2. Співпраця закладів вищої освіти з духовенством є ефективним засобом поглиблення християнського виховання серед молоді. Ця ініціатива сприяє підтримці духовної основи українських громадян в різних сферах їхнього життя.

3. Регулярні зустрічі молоді зі священником, спільні роздуми над актуальними питаннями життя, віри та покликання, а також обговорення фільмів із духовним змістом допомагають у поглибленні християнських цінностей серед студентської медичної та фармацевтичної молоді.

4. Такі проєкти як «Цінність та дар людського життя», проведені спільно зі священниками, сприяють розумінню цінності життя та відповідального його використання. Ці ініціативи важливі для формування свідомого відношення до життя та допомагає молодим людям подолати труднощі та виклики, з якими вони стикаються в сучасному світі.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому аналізі конкретних практик християнського виховання, впливу релігійних організацій на молодь, розробці та впровадженні програм християнського виховання у сфері освіти та професійної підготовки молоді, вивчення досвіду служіння священників-капеланів у закладах вищої освіти.

У зв'язку з цим, ми хотіли би закликати стейкхолдерів і всіх громадян України активніше включатися у співпрацю з релігійними організаціями, підтримувати їхні ініціативи і діяти разом для досягнення миру та національної безпеки України. Тільки об'єднані за цими важливими цілями ми зможемо подолати виклики, з якими стикається сучасна Україна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про національну безпеку України», схвалений Верховною Радою України 21.06.2018 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Конституція України схвалена Верховною Радою України 28.06.1996 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Андрей Шептицький. Пастирські послання (1899-1914). Львів: Артос, 2007. Том I. 1014 с.

4. Андрей Шептицький. Пастирські послання 1939-1944. Львів: Артос, 2010. Том III. 828 с.
5. Шептицький А. Про виховання (24 жовтня 1942). Письма-послання митрополита Андрея Шептицького, ЧСВВ з часів німецької окупації. Йорктон : Голос Спасителя, 1969. 454 с.
6. Промова Івана Павла II на зустрічі із молоддю. Сихів, 26 червня 2001 року. Світло, 2001 липень-серпень ч. 7-8. С. 940-941.
7. Апостольське напоумлення Папи Франциска «Christus vivit», приготоване за підсумком XV Звичайної Асамблеї Синоду Єпископів, що від 3 до 27 жовтня 2018 року відбувалася у Ватикані на тему «Молодь, віра і розпізнавання покликання». <https://www.vaticannews.va/uk/pope/news/2019-04/christus-vivit-pidsumok-paplor.html>
8. Катехизм для молоді «Ми йдемо з Христом». Свічадо, Львів 2021, 228 с.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy», skhvalenyi Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 21.06.2018 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Konstytutsiia Ukrainy skhvalena Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy 28.06.1996 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Andrei Sheptytskyi. Pastyrski poslannia (1899-1914). Lviv: Artos, 2007. Tom I. 1014 s.
4. Andrei Sheptytskyi. Pastyrski poslannia 1939-1944. Lviv: Artos, 2010. Tom III. 828 s.
5. Sheptytskyi A. Pro vykhovannia (24 zhovtnia 1942). Pysma-poslannia mytropolyta Andreia Sheptytskoho, ChSVV z chasiv nimetskoï okupatsii. Yorkton : Holos Spasytelia, 1969. 454 s.
6. Promova Ivana Pavla II na zustrichi iz moloddiu. Sykhiv, 26 chervnia 2001 roku. Svitlo, 2001 lypen-serpen ch. 7-8. S. 940-941.
7. Apostolske napoumlennia Papy Frantsyska «Christus vivit», pryhotovane za pidsumkom XV Zvychnoi Asamblei Synodu Yepyskopiv, shcho vid 3 do 27 zhovtnia 2018 roku vidbuvalasia u Vatykani na temu «Molod, vira i rozpiznavannia poklykannia». <https://www.vaticannews.va/uk/pope/news/2019-04/christus-vivit-pidsumok-paplor.html>
8. Katekhyzm dlia molodi «My ydemo z Khrystom». Svichado, Lviv 2021, 228 s.

*Стаття надійшла до редакції 02.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 18.12.2023 р.*

Філософія

Історія філософії

УДК 323.1:316.75]:321(477:4)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.10>

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВОПОЛОЖНИХ СКЛАДОВИХ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

ДЕРКАЧ Віталій

магістр богослов'я, викладач

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: vitaliy0502@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-801X>

Бібліографічний опис статті: Деркач В. (2024). Українська національна ідея як один із основоположних складових самобутності Української держави в контексті європейського співтовариства. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 111–113. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.10>

Сьогодні в Україні, яка в трагічних обставинах повномасштабної російської агресії та гострої ідеологічної боротьби змушена не лише захищати європейський вектор своєї історичної перспективи, але й боротися за саме існування власної державності та нації, неминуче актуалізується проблематика української національної ідеї. В умовах нових зовнішньополітичних викликів, пошук шляхів утвердження загальнонаціональної ідентичності залишається однією з важливих складових політики національної безпеки. Власне, українська національна ідея виникла й існує якраз для того, аби протистояти загарбницьким ідеям інших народів і сприяти утвердженню українства у всій повноті власного буття як самобутньої частини людства. Підґрунтям для поширення так званого руського світу на теренах України було знищення та нівелювання Української національної ідеї.

У національній ідеї концентруються відповіді на принципові питання – задля чого живе нація, у чому своєрідність її власного історичного буття, як вона реалізує себе в оточенні інших спільнот. Свідомість мети дає нації формотворчу енергію для діяльності, спрямованої на утвердження власного духу та забезпечення історичної перспективи, адже зусилля національного організму стають цілеспрямованими.

Саме поняття «українська національна ідея» вказує на те, що попри величезну кількість національних ідей різних націй і численних українських ідей щодо окремих питань, існує система власне національних орієнтирів українського народу, які ставлять за мету «утвердження української нації у всіх проявах її етнічної сутності» (Левко Лук'яненко).

Ключовими поняттями, які формують структуру національної ідеї виступають національні цінності, національні інтереси та національні цілі. На їх основі найкращі представники народу, які формують його інтелектуальний розум, і формулюють національну ідею як ідеалізоване прагнення соціуму.

Базову сутність концепту національної ідеї складають національні цінності, які, вказуючи на життєві орієнтири українського народу, зберігають його самобутність, виступають консолідуючими чинниками українського соціуму, творять ідеологічну основу українства. Аксіологічними первнями українців традиційно виступали свобода і демократизм, права і свободи людини, сім'я і родина, любов до власної землі, культури і традиції, добробут і вшанування природи, соціальна справедливість і правда, моральність і релігійність, толерантність, працелюбство, героїзм та інші засади українського національного характеру. Поступово все більшої ваги набували цінності незалежної держави, соборності, національної ідентичності, історичної пам'яті, армії і релігійних організацій як значущих суб'єктів національного життя тощо.

Пріоритетним завданням держави та національної еліти є визначення національних інтересів та цілей, які сприяють цілісному оформленню і поширенню української національної ідеї не лише у власному соціальному середовищі, але й на міжнародній арені.

Звичайно формулювання конкретного змісту національної ідеї носить історичний характер, адже вона не є непорушною доктриною чи єдиним вченням, а часто виражає інстинктивне прагнення народу до самозбереження, зміцнення культурної та політичної ідентичності. Національна ідея характеризує рівень національної свідомості народу та його еліти на конкретному історичному етапі розвитку, відображає їхню готовність адекватно відповідати на історичні виклики, які виникають перед національним організмом і змушують його шукати життєствердну стратегію безпеки та добробуту для своїх громадян.

На наш погляд, для дослідження феномену української національної ідеї оптимально застосовувати інтегрований підхід, який дозволить виявити ключові національні цінності та інтереси українців, їх взаємозв'язок у контексті проблем цивілізаційного поступу українства та національної безпеки. Для цього потрібно ретельно проаналізувати питання української національної ідеї у рефлексіях видатних вітчизняних мислителів, відображення змісту національного ідеалу у історичних документах та національних стратегіях минулого та сучасної доби.

Таким чином, національна ідея є виявом колективної волі до існування і служить дороговказом для цілеспрямованих зусиль нації. В умовах пріоритетності завдання формування загальнонаціональної ідентичності для

Української держави, українська національна ідея має виступати об'єктом всебічної рефлексії. Особисто ж для нас подальший науковий інтерес становитиме дослідження розуміння українськими мислителями місця релігійного чинника у національному бутті українського народу, а також оцінка ролі релігійних організацій та їхніх видатних представників як суб'єктів національного поступу українства і втілювачів його національної ідеї.

*Стаття надійшла до редакції 02.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 18.12.2023 р.*

Релігієзнавство

УДК 271.4(477):271/273

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.11>

МІСІЯ УГКЦ В ЕКУМЕНІЧНОМУ ДІАЛОЗІ: ВЗАЄМИНИ ІЗ СХІДНОКАТОЛИЦЬКИМИ ЦЕРКВАМИ

ДУБІЦЬКА Ольга

магістр богослов'я

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: olgadubitska7@gmail.com

ФИЛИПОВИЧ Людмила

доктор філософських наук, професор

Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України

Відділення релігієзнавства

вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна;

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: fylypovych.l@ifaiz.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0886-3965>

Бібліографічний опис статті: Дубіцька О., Филипович Л. (2024). Місія УГКЦ в екуменічному діалозі: взаємини із Східнокатолицькими Церквами. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 114–129. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.11>

Анотація. В статті на основі узагальнення історичних фактів досліджується діяльнісний статус Української Греко-католицької церкви (УГКЦ) в системі Східних Католицьких Церков (СКЦ) через з'ясування специфіки їх постання й розвитку, розкривається особлива роль УГКЦ в екуменічному спілкуванні між Східнокатолицькими Церквами та окреслюються перспективи цього руху в процесі налагодження і зміцнення взаємин між католиками і православними в Україні та в усьому світі. Автори пропонують використати результати дослідження для корекції Екуменічної концепції УГКЦ, доповнюючи стратегію УГКЦ в питаннях міжконфесійного спілкування конкретними кроками в співпраці з СКЦ.

Ключові слова: УГКЦ, СКЦ, екуменізм, Апостольська Столиця, Папа

Римський.

Актуальність теми визначається, з одного боку, потребою узагальнити і проаналізувати діяльнісний статус УГКЦ в системі Східних Католицьких Церков, а з іншого – церковним і суспільним запитом на практичне втілення в життя вчення та практики екуменічного спілкування християнських Церков.

Сучасні богослови і релігієзнавці, вивчаючи постсекулярний світ та зміну ролі релігії в ньому, відзначають, що християнська Церква не відмовляється від своєї екуменічної парадигми, хоча останніми роками, а особливо в період російсько-української війни, міжхристиянське спілкування проблематизується, стає не таким результативним, як у попередні роки. Церква, тверезо оцінюючи свою готовність до участі в подоланні кризових явищ, в т.ч. в припиненні війни в Україні й утвердженні справедливого миру, розуміє, що її ресурси обмежені. Водночас вона робить стільки, скільки може, щоб помирити між собою держави, народи, людей. Цей досвід християнської Церкви безцінний. Про екуменічну діяльність окремих Церков, а особливо Католицької Церкви, накопичений різноманітний матеріал. Вагомою є і та багаторічна екуменічна традиція, яка зберігається і нарощується в межах християнських Церков, що потребує постійної наукової уваги.

Єдність християн у сучасному світі базується на євангельському заклику «щоб усі були одно», але й обґрунтовується новітніми документами: рішеннями соборів, енцикліками Папи Римського, в яких глибоко осмислюється історія християнства, яка знала численні розколи, конфлікти, ересі. Але при цьому в процесі розвитку християнства явно прослідковується прагнення до об'єднання в єдину Христову церкву.

Римо-католицька церква, досягнувши своєї могутності на Заході в XI–XIII ст., розпочала свою унійну діяльність на Сході. Вона досі є найвпливовішою і рушійною силою в екуменічному русі. Згодом римо-католицька теологія рішуче наголошувала на необхідності прямої юрисдикції Папи над усіма помісними Церквами. Це означало, що Церкви, які не підпадають під юрисдикцію Папи, можуть вважатися об'єктами місіонерської діяльності з метою приведення їх у співпричастя з Католицькою церквою. У той же час розвинулося поняття «обряду», згідно з яким групи східних християн, які вступили в унію з Римом, будуть поглинені єдиною Церквою, але їм дозволять зберегти власну літургійну традицію. Утворення Унійних Церков, тобто окремих Церков, які відновили свою єдність із Католицькою церквою, називають Східними Католицькими Церквами.

Сьогодні у світі нараховують 23 Східні Католицькі Церкви (СКЦ) – «Церкви свого права» (*sui iuris*), які частково різняться між собою обрядами, церковним правопорядком і духовною спадщиною і все ж однаковою мірою довірені пастирському керівництву Римського Архієрея. Вони рівні у своїй

гідності, і жодна з них не перевищує іншу з огляду на обряд, кожна має ті самі права і обов'язки під керівництвом Римського Архієрея²⁴⁷.

У Кодексі канонів Східних Церков (ККСЦ) 1990 року ці унійні Церкви визначаються таким чином: група вірних християн, об'єднаних відповідно до закону через ієрархію та прямо чи мовчазно визнана верховною владою Церкви як автономна, у цьому Кодексі називається Церквою свого права (канон 27)²⁴⁸. І у цих Церквах є специфічна місія. Східні Католицькі Церкви мають особливу відповідальність в екуменічному процесі примирення між православ'ям і католицизмом. Вони фактично є своєрідною моделлю оцього екуменічного синкретизму, вони є прикладом нової екуменічної перспективи, яка по-новому усвідомлюється і впроваджується в постсекулярну добу. Ці Церкви, а особливо УГКЦ, покликані сформулювати оптимістичну екуменічну теологію, бо є тією історичною конструкцією, що здатна на практиці реалізувати давню мрію всіх християн – бути одним.

Ступінь дослідження. В силу унійної природи УГКЦ і самі віруючі, і дослідники постійно розмірковували над місцем цієї Церкви в християнському світі. Тематами екуменізму в Церкві і науці цікавляться чимало людей²⁴⁹. Найчастіше увага науковців і богословів фокусувалася на взаєминах католиків і православних, українських греко-католиків і Риму та Константинополя, українських греко-католиків і УПЦ МП чи УПЦ КП, останніми роками – УПЦ і ПЦУ.

²⁴⁷ Документи Другого Ватиканського Собору (1962–1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі / пер. з лат.; Український католицький університет. Львів: Свічадо, 2014. С. 118.

²⁴⁸ Кодекс канонів Східних Церков, проголошений Іваном Павлом II / Авторизований пер. Й. Кобів; Канонічна комісія: о. Протоархимандрит І. Патрило, о. С. Мудрий, о. К. Корчагін і о. Т. Галицький. Львів: Вид-во ОО. Василіян, 1995. С. 34.

²⁴⁹ Гуцалюк Ю. Феномен екуменізму та його роль у релігійному житті. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог: Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2016. С. 125-132; Доброєр О. Екуменізм як складова процесу інституціоналізації Католицької Церкви в Україні. *Релігія та соціум*. Чернівці: Рута, 2010. № 2 (4). С. 219–221; Квік А. М. Релігієзнавчо-філософська рефлексія екуменізму в контексті постсекулярної парадигми. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Філософія*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Випуск 813. С. 135-140; Квік А. М. Праксеологічний вимір екуменізму та його основні діалогічні форми. *Грані. Науково-теоретичний альманах*. Дніпро, 2021. № 2 (24). С. 65-73; Квік А. М. Проблематика екуменізму в Католицькій Церкві до II Ватиканського собору: філософсько-релігієзнавчий аналіз. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософ.-політолог. студії*. Львів: ЛНУ імені Ів. Франка, 2021. № 34. С. 42-49; Кияк С. Християнський екуменізм: католицька парадигма та її перспективи. *Релігія та Соціум*. 2015. №3 (19). С. 66–74; Маринович М. Перешкоди на шляху екуменізму в нинішній Україні: психологічно-соціологічний аналіз. URL: <http://www.risy.org.ua/ukr/religion.and>; Павленко П. Утопія єдиного християнства та процеси зближення в ній. *Українське релігієзнавство*. 2005. Вип. 35. С. 139–151; Тучапець В. Екуменізм: види екуменізму. URL: <https://kyrios.org.ua/theology/ecumenism/140-vidi-ekumenizmu.html> (16 червня 2023 року); У пошуках єдності християн: пер. з англ. Київ: Дух і Літера, 2008. 224 с.; Усачева О. Т. Екуменічний рух на заході та процеси глобалізації, секуляризації суспільства. *Вісник ТДПУ*. 2014. Вип. 7 (148). С. 135–140; Халецький О., Голубовська О. Екуменізм на шляхах теонімічної сакралізації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2016. Вип. 1 (13). С. 164–177; Kvik A. M. Theological rationale of ecumenism and its social passionarity. *Deutsche Internationale Zeitschrift für zeitgenössische Wissenschaft*. 2021. Vol. 9. Iss. 2. P. 50–54; Kvik, A. M., Vaskul, S.V. Structural and functional nature of ecumenism and its influence on interfaith dialogue and the process. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. Vol. 2. P. 91–96.

Фіксуючи недостатню зацікавленість з боку дослідників темою УГКЦ та СКЦ, треба все ж визнати, що існує певна традиція в аналізі цього сегмента екуменічної діяльності УГКЦ. Активним дослідником і впроваджувачем розробленої в Церкві богословської екуменічної концепції є Іван Дацько, професор Українського католицького університету (Мюнхен), довголітній член Спільної міжнародної комісії для богословського діалогу між [Католицькою і Православною](#) церквами. В своїх працях і численних виступах²⁵⁰ він обґрунтовує особливий статус УГКЦ як східнокатолицької Церкви, захищаючи її ідентичність. Помічною для розуміння специфіки СКЦ стала праця Онищуків²⁵¹. Чимало для розуміння специфіки екуменічної стратегії УГКЦ, на що впливало церковне оточення, зробив А. Бабинський²⁵². Але основним джерелом при розкритті теми стали дослідження Олега та Оксани Шепетяків²⁵³, які зібрали та акумулювали найбільше відомостей про СКЦ.

Крім опрацювання згаданих праць автори використали можливості комунікації з безпосередніми учасниками цього процесу. Продуктивним для даного дослідження виявився метод інтерв'ю. Одному з авторів вдалося результативно поспілкуватися з головою Комісії УГКЦ з міжконфесійних та міжрелігійних відносин о.Ігорем Шабаном та єпархом Чернівецьким, Головою Ради з питань Євангелізації при Главі УГКЦ, Членом Постійного Синоду УГКЦ Владикою Йосафатом Мощичем, які надали унікальну інформацію про присутність і активність УГКЦ в системі СКЦ.

Надзвичайно корисним виявилось таке джерело, як відеозаписи міжнародних конференцій: «Східні Католицькі Церкви: чи можуть вони говорити одним голосом?», організованої Інститутом екуменічних студій Українського католицького університету (7-8.12.2022), та «Екуменічна візія

²⁵⁰ Дацько І., о. Деякі міркування щодо сучасної ролі Східних католицьких церков та їхнього майбутнього (2001); Місце Східних церков у католицькому сопричасті та їхня роль в екуменічній діяльності Церкви (2006); *У пошуках єдності і правди: вибрані твори* (Львів, 2017); *Екуменічна Місія Східних Католицьких Церков в сучасній Європі* (Рим, 2019, укр. переклад 2022); Роль Східних Католицьких Церков у сучасному богословському діалозі. Міжнародна конференція: «Східні Католицькі Церкви: чи можуть вони говорити одним голосом?». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ROI6tWBytZE> (дата звернення: 20.11.2023); Брак єдності між Православними Церквами у світі не сприяє успішному католицько-православному діалогу. URL: https://risu.ua/brak-yednosti-mizh-pravoslavnimi-cerkvami-u-sviti-ne-spriyaye-uspishnomu-katolicko-pravoslavnomu-dialogu--o-ivan-dacko_n140244 тощо.

²⁵¹ Онищук І., Онищук С. Східні церкви: державно-конфесійні відносини : навч. посіб. Дрогобич : Коло, 2014.

²⁵² Бабинський А. Італо-Албанська католицька церква. *Патріярхат*. 2013. № 5 (438). URL: <http://www.patriarkhat.org.ua/nomery-zhurnalu> (дата звернення: 12.06.2023); Бабинський А. Церковна єдність: чи є альтернатива унії? URL: <https://zbruc.eu/node/108539>; Бабинський А. Історія УГКЦ за 90 хвилин. Львів, 2017 та ін.

²⁵³ Шепетяк О. М. Історія релігій: [в 3-х томах]. Том третій. Жовква: Місіонер, 2020; Шепетяк О. М. Церква і екуменізм: кроки до об'єднання. *Інститут суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка*. Київ, 2014. №1. С. 47–53; Шепетяк О. Т. Становлення та сучасний стан Східних неортодоксальних та Східних Католицьких Церков: автореф. ... канд. філос. наук: 09.00.11 – релігієзнавство. Київ, 2020; Вона ж. Сучасний екуменізм і Східні не-ортодоксальні Церкви. *Київські філософські студії*: Матеріали наукової конференції (Київ, 16–17 травня 2019 р.) тощо.

східних католиків у діалозі з православними», організованої Інститутом екуменічних студій Львівського Українського католицького університету (15-16.11.2023). Авторам вдалося транскрибувати виступи основних спікерів, які безпосередньо хоч і не увійшли до тексту цієї статті, але, без сумніву, вплинули на загальне розуміння місця УГКЦ в системі СКЦ.

Важливим джерелом інформації для даної статті стали й інформації з інтернету про ті чи інші екуменічні події, які ще ніким системно не аналізувалися, але додатково збагачують уявлення про місце УГКЦ в системі СКЦ.

Основний текст. Розглядаючи місце і роль УГКЦ в системі Східних Католицьких Церков (СКЦ), яка з кожним роком поступово зростає, важливо зрозуміти структуру цієї системи, характер відносин представлених всередині церков, що передбачає наявність різноманітних зв'язків: між СКЦ і РКЦ, між членами/елементами цієї системи, двосторонні і багатосторонні. Багато дослідників і досі помилково вважають, що СКЦ є частиною РКЦ. При цьому вони посилаються на те, що східні католики перебувають у повному спілкуванні з Папою Римським та членами всесвітньої [Католицької церкви](#). Але вони не є частинами [Латинської церкви](#), яка використовує латинські літургійні обряди, серед яких римський обряд є найпоширенішим. Натомість Східнокатолицькі церкви є окремими церквами *sui iuris* (свого права), хоча вони підтримують повний і рівний, взаємний сакраментальний обмін з членами Латинської церкви. Про це постійно доводиться нагадувати РКЦ, що й робить послідовно о.Іван Дацько, наполягаючи: «ми (греко-католики) не є римо-католиками»²⁵⁴.

Сьогодні **система** СКЦ складається з 23-х автономних Церков, які перебувають у повному спілкуванні з Папою Римським. Усі вони також перебувають у євхаристійному спілкуванні з РКЦ та між собою. Ватикан упорядкував ці відносини через Кодекс канонів Східних Церков, що містить норми канонічного права, загальні для всіх католицьких Церков східних обрядів, оприлюднивши їх у [1990](#). Цей кодекс набув чинності закону [1 жовтня 1991 року](#)²⁵⁵.

Очолювані патріархами, митрополитами та архієпископами Східні Католицькі Церкви керуються нині цим Кодексом канонів Східних Церков, хоча кожна Церква має на додачу до цього свої канони та закони, а також збереження власних традицій, які явно заохочуються. За даними *Annuario Pontificio* (щорічний довідник Католицької церкви), загальна кількість членів різних Церков становить близько 18 мільйонів, або близько 1,5 відсотка

²⁵⁴ Дацько І., о. Брак єдності між Православними Церквами у світі не сприяє успішному католицько-православному діалогу. URL: https://risu.ua/brak-yednosti-mizh-pravoslavnimi-cerkvami-u-sviti-ne-spriyaye-uspishnomu-katolicko-pravoslavnomu-dialogu--o-ivan-dacko_n140244 (дата звернення: 07.06.2023).

²⁵⁵ Поспішил В. Східне католицьке право згідно з кодексом канонів Східних Церков. Львів: Свічадо, 1997. С. 46.

Католицької церкви, а решта понад 1,3 мільярда членів належать до Латинської церкви²⁵⁶.

Ці Церкви дотримуються різних східнохристиянських літургійних традицій: олександрійської, антиохійської, вірменської, візантійської та халдейської. Найбільшими Церквами серед СКЦ є: [Українська греко-католицька церква \(УГКЦ\) \(візантійський обряд\)](#), [Сиро-Малабарська церква \(східно-сирійський обряд\)](#), [Маронітська церква \(західносирійський обряд\)](#), [Мелькітська греко-католицька церква \(візантійський обряд\)](#).

До групи Церков візантійського обряду (греко-католицьких) належать: Грецька Католицька Церква, Італо-Албанська Католицька Церква, Мелкітська Католицька Церква, Українська Греко-Католицька Церква, Русинська Греко-Католицька Церква, Румунська Греко-Католицька Церква, Болгарська Греко-Католицька Церква, Словацька Греко-Католицька Церква, Угорська Католицька Церква, Білоруська Греко-Католицька Церква, Албанська Греко-Католицька Церква, Російська Греко-Католицька Церква, Хорватська Греко-Католицька Церква, Македонська Греко-Католицька Церква²⁵⁷.

Розглядаючи історію постання окремих СКЦ, кожна з яких щільно вмонтована в тло національного життя того чи іншого народу, важливо зрозуміти контекст, в якому жила і нині живе УГКЦ. Завдяки відомим історикам релігії Олегу та Оксані Шепетякам ми маємо докладну картину про СКЦ, яку бажано враховувати УКГЦ в своїй екуменічній стратегії. Церкві корисно не просто брати до уваги наявність, ресурс, потенціал, традиції СКЦ, а й можливості інтенсивних взаємин між окремими членами цієї системи.

Історію постання і сучасний стан СКЦ докладно проаналізував один з авторів даної статті в своїй магістерській дисертації²⁵⁸. Базуючись на цьому детальному описі, автори вважають, що церковне середовище СКЦ, в якому перебуває УГКЦ, є дуже неоднорідним. Тому важливо добре орієнтуватися в тому, хто оточує УГКЦ, який склад цієї системи СКЦ, скільки послідовників і парафій має та чи інша Церква, де вона розташована, які у неї історичні корені і зв'язки із Апостольським Престолом. Це, врешті, допомагає усвідомити і власне місце в цій системі, і співвіднести себе з іншими Церквами. Враховуючи те, що українці греко-католики нині перебувають у різних країнах, де є ці Східні Католицькі церкви, можна сподіватися, що не тільки історичний зв'язок з РКЦ (Латинською), а й статусна близькість до СКЦ істотно розширить сферу міжцерковних взаємин, введе послідовників УГКЦ, які перебувають за кордоном, у міжхристиянське коло спілкування. Це масштабує уявлення українських греко-католиків про багатоманітність християнського світу, який не обмежується УПЦ, ПЦУ, УГКЦ чи РКЦ. Йдеться про глобальні відносини

²⁵⁶ Східні Католицькі Церкви. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Східні_католицькі_церкви (дата звернення: 07.06.2023).

²⁵⁷ Шепетяк О. М. Історія релігій: [в 3-х томах]. Том третій. Жовква: Місіонер, 2020. С. 317.

²⁵⁸ Дубіцька О. І. Українська Греко-Католицька Церква в системі Східних Католицьких Церков: магістерська робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»: спец. 041 «Богослов'я». Івано-Франківськ: ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», 2024.126 с.

між католиками західного і східного обрядів, між католиками і православними загалом.

Усвідомлюючи важливість міжрелігійних відносин, УГКЦ створила спеціальну Комісію для сприяння єдності між християнами (Екуменічну комісію). Вона з'явилась завдяки Декрету Блаженнішого Любомира (Гузара) від 6 жовтня 2006 року. З 5 грудня 2011 року на підставі Декрету Блаженнішого Святослава Шевчука почала діяти як структурний підрозділ Курії Глави УГКЦ. 28 березня 2018 року відбулась реорганізація Комісії, в результаті якої було осучаснено її Статут, розширено повноваження та визначено нові обов'язки співпраці не лише з християнськими Церквами, а й з іншими релігійними організаціями, зокрема з мусульманськими та юдейськими спільнотами, що сприяло суттєвому покращенню ефективності праці Комісії загалом. Але основною метою Комісії є співпраця з християнськими спільнотами. Відповідно було також змінено назву «Комісія для сприяння єдності між християнами» (2006–2018) на «Комісія Української Греко-Католицької Церкви з міжконфесійних та міжрелігійних відносин». Сьогодні це виконавчий та дорадчо-консультативний орган Української Греко-Католицької Церкви. Головою Комісії УГКЦ з міжконфесійних та міжрелігійних відносин є відомий протоієрей Ігор Шабан²⁵⁹.

Екуменічне та міжцерковне служіння УГКЦ координується цією так званою Екуменічною комісією. Вона забезпечує участь Церкви у всіх публічних сферах українського життя, допомагає патріархові та синоду у реалізації всеукраїнських, загальноцерковних та міжнародних екуменічних та міжцерковних програм. У своїй діяльності Комісія ставить за мету мобілізувати усіх вірних та душпастирів, чернечі спільноти, мирянські організації та волонтерів до праці над духовним зближенням та братерськими відносинами між християнами²⁶⁰.

Одним із напрямків діяльності Комісії є допомога Главі УГКЦ у формуванні та реалізації пропозицій УГКЦ у сфері міжконфесійного та міжрелігійного служіння, співпраці не лише з християнськими Церквами, а й з іншими релігійними організаціями (зокрема мусульманськими та юдейськими), реалізації всеукраїнських, загальноцерковних та міжнародних програм УГКЦ²⁶¹.

Основні напрямки діяльності Комісії визначені і прописані на сайті²⁶², вона поступово реалізує їх у своїй діяльності. Одним із напрямків цієї діяльності є відносини УГКЦ і СКЦ.

²⁵⁹ Комісія УГКЦ з міжконфесійних та міжрелігійних відносин. URL: <https://ugcc.ua/curia/communication/commission-for-interfaith-and-interreligious-relations/> (дата звернення: 20.10.2023).

²⁶⁰ Комісія УГКЦ з міжконфесійних та міжрелігійних відносин. URL: <https://ugcc.ua/curia/communication/commission-for-interfaith-and-interreligious-relations/> (дата звернення: 20.10.2023).

²⁶¹ Там само.

²⁶² Там само.

Історія відносин УГКЦ з СКЦ триває не одне століття, але нас цікавить період, який наступив після здобуття Україною державної незалежності і офіційного виходу УГКЦ з підпілля. Відомо, що сучасний екуменічний рух всередині СКЦ закладався до 1991 р. Усвідомивши спільність свого історичного постання, однаковість статусів у взаєминах із Ватиканом, Східні Католицькі Церкви зрозуміли, що потрібно налагоджувати відносини не тільки з Апостольською Столицею, а й між собою.

Предтечою сучасного екуменічного прагнення УГКЦ в системі СКЦ можна вважати патріарха Йосипа Сліпого. Коли він у 1963 р. після тривалого ув'язнення прибув до Риму, то мав намір повернути УГКЦ, несправедливо і незаконно заборонену в СРСР, на рідні терени, відновити статус, роль своєї Церкви у всьому католицькому і навіть християнському світі. Тут Йосип Сліпий пішов шляхом утвердження порозуміння всередині християнства. «У його словах, звернутих до Папи Івана XXIII, відчувалася настанова примирення між Східною та Західною Церквами. Глибоке знання унійного питання привело Йосифа Сліпого до висновку, що обидві сторони (Схід та Захід) мають взяти на свої плечі історичну відповідальність за поділ християнства. Не бракувало в цій настанові критичності до Римо-католицького екуменізму, «який хоче дійти до єдності, але не хоче вести діалогу»²⁶³. Патріарх Йосиф покликався на Папу Івана XXIII як на мужа з «героїчною смиренністю», що оскаржив Захід за розкол (схизму) між Сходом та Заходом. «Вина за роз'єднання спочиває на наших плечах». Щоб змінити цю ситуацію, згідно з Папою Іваном XXIII, «потрібно вести з ними діалог» замість засуджувати їх і відштовхувати від себе²⁶⁴. Така настанова Йосифа Сліпого після багатолітньої неволі в радянських таборах стала наслідком тривалих розмірковувань владики над долею Христової Церкви, яку він хотів бачити у славі і в силі.

Вся наступна стратегія відновлення УГКЦ та її ролі в світі базувалася на ідеї діалогу, співпраці, взаємодії з різними Церквами, в т.ч. з СКЦ. Йосиф Сліпий бачив єдність Церкви через взаємопізнання, через ділення досвідом свідчення Євангелія серед різних народів, який мали різні Церкви – і східні, і західні. Через більш насущні завдання, які постали перед Церквою за часів Йосифа Сліпого, питання взаємин із СКЦ не були на першому плані. Але за будь-якої нагоди і сам владики, і уряд Церкви встановлювали зв'язки з різними східними Церквами. Ця сторінка взаємин УГКЦ і СКЦ потребує окремої розвідки²⁶⁵.

Початок цілеспрямованої діяльності УГКЦ зі встановлення взаємин із СКЦ датується серединою 90-х рр. XX ст., коли почали відбуватися регулярні зустрічі ієрархів Східних Католицьких Церков Європи.

²⁶³ Див.: Блощинський І. Екуменічна діяльність митрополита Андрея Шептицького і патріарха Йосифа Сліпого. URL: <https://stsophia.us/en/ukrayinska-ekumenichna-diyalnist-mitropolita-andreya-sheptitskogo-i-patriarha-josifa-slipogo/> (дата звернення: 22.10.2023).

²⁶⁴ Там само.

²⁶⁵ Там само.

СКЦ Європи – це неформальна спільнота єпископів Європи, які очолюють Католицькі церкви так званого не-латинського, а східного обряду, що виникли в результаті уній з Апостольським Престолом в різні роки. УГКЦ, як одна із найбільших і найдавніших східних Церков, концептуально задумалась над розширенням і поглибленням своїх екуменічних зв'язків. Тому Церква з перших зустрічей ієрархів СКЦ стала активною учасницею цієї ініціативи.

Перша зустріч ієрархів Східних Католицьких Церков Європи пройшла у Ніредьгазі (Угорщина) в 1997 р., після неї наступила певна перерва. Важко сказати, що саме завадило зустрічатися регулярно. І лише у 2004 році ті ж ієрархи, здійснивши прощу до Риму, нарешті зустрілися у м. Барі. З цього зібрання, яке стало поштовхом до регулярних зустрічей, починається доволі інтенсивний період у спілкуванні ієрархів СКЦ. Наступного, 2005 року вони зібралися у Пряшеві (Словаччина), 2006 – у Зарваниці (Україна), у 2007 році зустріч відбулася у Велеграді (Чехія), а у 2008 – у Марія-Повч (Угорщина)²⁶⁶.

Подібні зустрічі, які проходять у вигляді практичних курсів та реколекцій²⁶⁷, дозволяють ієрархам східного обряду спільно обговорити та вирішити нагальні питання різних європейських єпархій.

Знаковою для України стала 2009 року зустріч єпископів Східних Католицьких Церков (СНОСЕ – *Conventus Hierarcharum Orientalium Catholicorum Europae*), яка відбулася в Мукачівській греко-католицькій єпархії. У ній взяли участь 37 учасників з 13 країн – єпископи з Греції, Словаччини, Росії, Чехії, Румунії, Болгарії, Білорусі, Угорщини, Італії, Франції, Польщі, Німеччини, Кіпру і України, які обговорили тему «Таїнство священства під канонічним, душпастирським, патристичним та біблійним оглядом»²⁶⁸. Ця історична подія засвідчила, що Греко-Католицькі Церкви є «животворною спільнотою, покликаною єднати Схід і Захід у лоні Христової любові, – зазначив Владика Мілан Шашік, Апостольський Адміністратор Мукачівський. – Наші єдиновірці з різних країн Європи хоч і різняться мовами, та мають спільний обряд і спільну віру в Господа нашого Ісуса Христа»²⁶⁹.

Наступна 2010 р. конференція ієрархів Східних Католицьких Церков Європи відбулася в столиці Болгарії, місті Софії. УГКЦ була серед тих 13-ти східних Церков, які обговорили тему «Критерії церковності Східних Церков сьогодні». В рамках обговорень йшлося і про душпастирські структури для

²⁶⁶ Зустріч східних католицьких ієрархів Європи 2009. URL: <https://zakarpatty.net.ua/News/39499-Do-Mukachivskoi-hreko-katolytskoi-ierarkhii-z%E2%80%99ikhalysia-iepyskopy-z-usiiei-IEvropy-DOPOVNO> (дата звернення: 12.10.2023).

²⁶⁷ Савицька Е. URL: <https://zakarpatty.net.ua/News/39424-Na-Zakarpatti-zustrilysia-15-katolytskykh-ierarkhiv-IEvropy-Skhidnoho-obriadu> (дата звернення: 12.10.2023).

²⁶⁸ Зустріч східних католицьких ієрархів Європи 2009. URL: <http://www.sde.org.ua/component/k2/item/1090-v-ujgorodi-vidbulasya-zustrich-zustrich-skhidnykh-katolyts%60kykh-ierarkhiv-jevropy.html?tmpl=component&print=1> (дата звернення: 12.10.2023).

²⁶⁹ Там само.

мігрантів східного обряду²⁷⁰, що свідчить про розуміння ієрархами сучасних викликів для християнських Церков, які побачили глобальну проблему міграції 10 років тому.

Авторитет таких зустрічей зростає, привертаючи увагу як Ради Єпископських Конференцій Європи, так і ватиканських високопосадовців (зокрема кардинал Леонардо Сандрі, префект Конгрегації у справах Східних Церков, представники з Конгрегації у справах Східних Церков та Папської ради у справах мігрантів та подорожуючих), які охоче приєднувалися до східно-католицьких ієрархів²⁷¹. Основним висновком зустрічей стало визнання того, що критерій церковності Східних Католицьких Церков полягає саме у повній єдності – сопричасті цих Церков з Апостольським Престолом Петра²⁷².

Тема «Будете моїми свідками: євангелізація в Східних Католицьких Церквах Європи» у листопаді 2011 року у м. Орадеа (Румунія) зібрала близько 70 учасників, серед яких було 14 єпископів УГКЦ²⁷³. В центрі уваги робочих засідань були два напрямки роздумів: з одного боку, наголошувалось, що Східні Католицькі Церкви в Європі мають зробити свій специфічний і унікальний внесок у процес нової євангелізації для Католицької Церкви, а з іншого – підкреслювалось те, що вони мусять бути свідомими викликів, які сучасний світ ставить перед місією Церкви²⁷⁴.

Один з учасників владика Сальваторе Фізикелля, Голова Папської Ради у справах нової євангелізації, звернув увагу на завдання, що стосуються нової євангелізації: «зміцнити відчуття приналежності, на якій базується сильна ідентичність; плекати мову і особливо красу, Літургію, але також катехизацію і постійну формацію. Окрім цього, перед лицем різноманітних форм егоїзму нова євангелізація повинна утверджувати свідчення солідарності і щедрості, любов Бога до усіх людей»²⁷⁵. Нова євангелізація здійснюється не лише словами, а й за посередництвом видимих знаків, здатних вчинити видимою і відчутною присутність і місію Церкви в історії. Приклад такого динамізму і передавання християнського послання надав о. Борис Гудзяк, ректор Українського католицького університету, який представив учасникам дуже цікавий проект

²⁷⁰ Єрархи Східних Католицьких Церков Європи зібралися на чергову щорічну зустріч, аби поглибити єпископське сопричастя. URL: https://risu.ua/yerarhi-shidnih-katolickih-cerkov-yevropi-zibralisya-na-chergovu-shchorichnu-zustrich-abi-poglibiti-yepiskopske-soprichastya_n4206 (дата звернення: 12.10.2023).

²⁷¹ Завершилася зустріч східних католицьких ієрархів Європи. Джерело: CREDO: URL: <https://credo.pro/2010/11/36277> (дата звернення: 12.10.2023).

²⁷² Завершилася зустріч східних католицьких ієрархів Європи CREDO. URL: <https://credo.pro/2010/11/36277> (дата звернення: 12.10.2023).

²⁷³ Східні католицькі єпископи Європи визначили напрямки нової євангелізації для Східних Церков. URL: https://risu.ua/shidni-katolicki-yepiskopi-yevropi-viznachili-napryamki-novoji-yevangelizaciji-dlya-shidnih-cerkov_n52048 (дата звернення: 20.10.2023).

²⁷⁴ Єпископи Східних Католицьких Церков говорили про нову євангелізацію. Джерело: CREDO: URL: <https://credo.pro/2011/11/53546> (дата звернення: 12.10.2023).

²⁷⁵ Східні католицькі єпископи Європи визначили напрямки нової євангелізації для Східних Церков. URL: https://risu.ua/shidni-katolicki-yepiskopi-yevropi-viznachili-napryamki-novoji-yevangelizaciji-dlya-shidnih-cerkov_n52048 (дата звернення: 20.10.2023).

спорудження нового католицького університету. Базовою ідеєю при цьому є побудова богословського центру, де «богослов'я буде втілене в архітектурі, де духовність стане способом життя у спільноті, а євангелізація відбуватиметься як проща»²⁷⁶.

Побачивши позитивну динаміку екуменічних відносин, глави СКЦ вирішили продовжувати зустрічі, які сприяли кращому взаємопізнанню і взаєморозумінню. Так, у 2012 р. члени цієї ініціативи зустрілися у Загребі (Хорватія). Ієрархи 14 Східних Католицьких Церков Європи продуктивно обговорили такі теми: «Другий Ватиканський Собор і Східні Католицькі Церкви», «Катехизм УГКЦ», «Кодекс канонів Східних Церков» і «Програма святкування Року віри у Східних Католицьких Церквах»²⁷⁷. Близько 30 католицьких єпископів східного обряду, що представляли 14 помісних Католицьких Церков, взяли участь у щорічній Зустрічі східних католицьких єпископів Європи, зустрівшись 2013 року в Кошиці (Словаччина). Захід відбувся під патронатом Ради Єпископської Конференції Європи та в контексті Року віри і відзначення 1150-річчя приходу святих Кирила і Мефодія на слов'янську землю. Темою зустрічі стала євангелізація культури. Єпископи осмислили євангельську місію двох грецьких братів – святих Кирила та Мефодія – у світлі сучасних викликів, з якими Церкви в Європі стикаються на місцевому рівні²⁷⁸. Очільники східних Церков звертають увагу на те, що Христос не залишається далеким від нашого щоденного життя: «Він просить мати довіру до нього. У життєвих турботах Він є тією скелею, на яку ми можемо опертися»²⁷⁹.

Чергова щорічна 2014 р. зустріч католицьких єпископів східного обряду, яка проходила під егідою Ради Європейських Конференцій Європи і на запрошення Блаженнішого Святослава Шевчука, відбулася у Львові в контексті святкування 25-річчя легалізації УГКЦ. Ієрархи 14 Східних Католицьких Церков, які діють на території Європи, обговорювали дуже концептуальну тему: «Місія та роль Східних Церков у Європі»²⁸⁰.

У своєму пастирському слові Блаженніший Святослав, Глава УГКЦ нагадав: «Сьогодні ми возносимо до Господа молитву подяки за 25 років

²⁷⁶ Східні католицькі єпископи Європи визначили напрямки нової євангелізації для Східних Церков. URL: https://risu.ua/shidni-katolicki-episkopi-yevropi-viznachili-napryamki-novoji-yevangelizaciji-dlya-shidnih-cerkov_n52048 (дата звернення: 20.10.2023).

²⁷⁷ Єпископи Східних Католицьких Церков Європи на зустрічі у Хорватії обговорили спільну стратегію Церкви у новій євангелізації. URL: https://risu.ua/episkopi-shidnih-katolickih-cerkov-yevropi-na-zustrichi-u-horvatiji-obgovorili-spilnu-strategiyu-cerkvi-u-noviy-yevangelizaciji_n60072 (дата звернення: 22.10.2023).

²⁷⁸ Католицькі єпископи східного обряду Європи закликали вірних не піддаватися духовній кризі. URL: https://risu.ua/katolicki-episkopi-shidnogo-obryadu-yevropi-zaklikali-virnih-ne-piddavatisya-duhovniy-krizi_n65460 (дата звернення: 23.10.2023).

²⁷⁹ Там само.

²⁸⁰ Європейські єпископи східного обряду зберуться у Львові, щоб роздумати над місією Східних Церков на континенті. URL: https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2014/10/22/европейські_єпископи_східного_обряду_зберуться_у_львові,_щоб_роздумати/ucr-832385 (дата звернення: 24.10.2023).

свободи УГКЦ на рідних землях. Згадаймо листопад 1989 року, який став поворотним моментом історії Європи. Упав Берлінський мур. Господь почав міняти історію поділеної Європи. Тоді Він навідується і до нашого народу, кажучи: «Не плач, ось я приходжу як Визволитель...»». Далі він наголосив: «Воскресивши нашу Церкву, Спаситель віддає нас своїй Матері Марії, яка чуває над нами і охороняє нас своїм покровом. Нехай вона обітре сльози наших матерів і тримає за руку наших дітей. Нехай вона буде нашою охороною навіки»²⁸¹.

Учасники зустрічі почули змістовні доповіді: «Місія і роль Східних Католицьких Церков в екуменічному діалозі: перешкода чи нагода до об'єднання» (владика Дімітріос (Салахас), Апостольський екзарх для католиків східного обряду в Греції); «Взаємовідносини між Східними Католицькими Церквами та державою і загальнолюдською спільнотою» (владика Вірджил (Берчеа), Єпископ Орадеа-Маре, Румунія); «Від легалізації УГКЦ до революції гідності: Роль Церков в українському суспільстві» (владика Борис (Гудзяк), Єпископ єпархії Святого Володимира Великого в Парижі для українців візантійського обряду у Франції, країнах Бенілюксу та Швейцарії)²⁸².

Місцем наступної 2015 р. зустрічі католицьких єпископів східного обряду було обрано Прагу, де Східні Католицькі Церкви в Європі були представлені ієрархами візантійської, маронітської, халдейської та вірменської традицій²⁸³. Там у світлі загальноцерковної зосередженості на темі сім'ї, в рамках приготування до жовтневого Синоду Єпископів у Ватикані, ієрархи обговорювали тему про християнську сім'ю та її місію, і не лише на європейському континенті²⁸⁴.

Під час дискусій в рамках приготування до Синоду Єпископів СКЦ чітко сказала своє рішення «так» сім'ї – «фундаментальній клітині суспільства, де кожна людська особа стає сама собою, яка є не лише місцем культурного та інтелектуального зростання, зростання емоційного та соціального, а насамперед місцем здійснення Божого задуму щодо кожної людської особи». Адже сім'я, домашня церква, як її назвав святий Йоан Золотоустий, від якого це визначення почерпнув Другий Ватиканський Собор, «є не лише місцем передавання віри, а й місцем, де вчимося фундаментальних принципів життя в спільноті»²⁸⁵.

²⁸¹ У Львові розпочалася щорічна Зустріч східних католицьких ієрархів Європи. URL: https://archives.ugcc.ua/news/u_lvov%D1%96_rozpochalasya_shchor%D1%96chna_zustr%D1%96ch_sh%D1%96dnih_katolitskih_%D1%96ierarh%D1%96v_yevropi_71841.html (дата звернення: 24.10.2023).

²⁸² Там само.

²⁸³ У Празі відбувається Зустріч східних католицьких ієрархів Європи. URL: <https://cerkiew.org/2015/06/05/u-prazi-vidbuvaetsya-zustrich-schidnih/> (дата звернення: 25.10.2023).

²⁸⁴ У Празі чергова зустріч європейських єпископів східного обряду. URL: https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2015/06/03/u-prazi_cherгова_zustrich_evropejskikh_episkopiv_schidnogo_obryadu%20/uk-1148696 (дата звернення: 25.10.2023).

²⁸⁵ У Празі відбулася зустріч східних католицьких ієрархів Європи. З'їзд був присвячений приготуванню до осіннього Синоду Єпископів у Ватикані на тему місії сім'ї у Церкві та сучасному світі. Джерело: CREDO: URL: <https://credo.pro/2015/06/136375> (дата звернення: 25.10.2023).

Теми, які обговорювали під час зустрічей СКЦ, обирали не довільно, а контекстуально, реагуючи на актуальні виклики часу. Так, 2016 р. єпископи роздумували про необхідність пастирської турботи про східних католицьких мігрантів у країнах Заходу (Фатіма, Португалія)²⁸⁶, куди мігрують католики східних обрядів і де немає душпастирів власного обряду. Єпископи пропонують оптимістичний погляд на сучасне явище міграції як на «можливість для Церкви, тому що вона відкриває нас на дар гостинності»²⁸⁷. Релігійні лідери висловили підтримку своїм вірним, стверджуючи: «Ми, східні католицькі єпископи Європи, усвідомлюємо свою відповідальність за вірних, які перебувають за межами своєї матірньої Церкви. Ми хочемо підтримувати й утверджувати кожного з них та їхні родини. Особливу увагу приділяємо сім'ям, які розділені з причин міграції, щоб ще раз підкреслити красу сім'ї та її фундаментальне значення для людства»²⁸⁸. Єпископи Східних Католицьких Церков Європи висловили свою готовність і бажання тісніше співпрацювати з латинськими душпастирями, щоб забезпечити дедалі відповіднішу опіку своїм вірним, які перебувають в юрисдикції Латинських Церков, а також щоб сприяти підвищенню обізнаності латинського духовенства про східні традиції²⁸⁹.

Щорічний з'їзд СКЦ 2017 р. відбувся за сприяння Ради Єпископських Конференцій Європи у Лондоні на запрошення владики Гліба (Лончини), керівника єпархії Пресвятої родини УГКЦ. Спеціальною нагодою для цього стало відзначення 60-річчя від дня заснування Апостольського екзархату для українців, який папа Венедикт XVI 2013 року підніс до рангу єпархії²⁹⁰. Цього разу владики спілкувалися з питань, пов'язаних із катехизацією та передаванням віри. Доповіді, запропоновані для дискусії, поглибили богословське розуміння традиційних тем: «Апостольська керигма – звіщення Христових смерті та воскресіння в єпископській катехизі», «Приготування нових “Катехитичних директив” та вклад Східних Католицьких Церков», «Благовіщення як педагогіка катехизації», «Католицька катехизація у XXI столітті», «Літургійний рік та містагогія». Також були проведені Архиєрейські Божественні Літургії у Вестмінстерському катедральному соборі та в українській катедрі Пресвятої Родини²⁹¹. Крім того, католицькі ієрархи

²⁸⁶ Демуш Р. Інтеграція, а не асиміляція! Блаженніший Святослав підсумував зустріч Ієрархів Східних Католицьких Церков Європи у Фатімі. URL: https://www.archivioradiovaticana.va/storico/2016/10/23/блаженніший_святослав_про_зустріч_у_фатімі_і_мігрантів/uk-1267211 (дата звернення: 26.10.2023).

²⁸⁷ Підсумки Зустрічі Ієрархів Східних Католицьких Церков Європи. URL: <http://catholicnews.org.ua/pidsumki-zustrichi-ierarhiv-shidnih-katolickih-cerkov-ievropi> (дата звернення: 28.10.2023).

²⁸⁸ Там само.

²⁸⁹ Підсумки Зустрічі Ієрархів Східних Католицьких Церков Європи. URL: <http://catholicnews.org.ua/pidsumki-zustrichi-ierarhiv-shidnih-katolickih-cerkov-ievropi> (дата звернення: 28.10.2023).

²⁹⁰ У Лондоні триває зустріч представників дванадцяти Східних Католицьких Церков Європи. URL: https://risu.ua/u-londoni-trivaye-zustrich-predstavnikiv-dvanadcyati-shidnih-katolickih-cerkov-ievropi_n8734 (дата звернення: 24.10.2023).

²⁹¹ Там само.

візантійського, вірменського, маронітського та халдейського обрядів поглибили співпрацю між собою, обмінюючись новинами про життя відповідних Церков, про стосунки між Церквою та громадянським суспільством і з іншими конфесіями²⁹².

«Екуменічна місія Східних католицьких Церков Європи в сьогоденні» — такою була тема зустрічі католицьких ієрархів східного обряду Європи, яка відбувалася в Римі з 12 по 14 вересня 2019 року в Папській Українській Колегії святого Йосафата. На конференції були присутні близько сімдесяти делегатів – представників Східних Католицьких Церков у Європі²⁹³. Надзвичайно важливу думку висловив Блаженніший Святослав, наголосивши на важливій екуменічній місії Східних Католицьких Церков і на «необхідності для східних католиків бути каталізаторами екуменізму»²⁹⁴.

Вкрай важливими стали виступи на зустрічі представників Ватикану, що можна вважати авторитетним визнанням ролі СКЦ в екуменічній перспективі. Так, кардинал Леонардо Сандрі, префект Конгрегації Східних Церков, підкреслив: «Східні Католицькі Церкви народилися не лише внаслідок певної історичної ситуації, а існують за Божим промислом. Це є підтвердженням того, що різноманітність в лоні Церкви є проявом Божого плану». Кардинал Курт Кох, президент Папської ради сприяння єдності християн, у своєму слові пригадав про те, що «справжньої мети екуменічного руху, тобто відновлення видимої єдності Церкви, повного церковного сопричастя ще не досягнуто, і для його досягнення, ймовірно, знадобиться набагато більше часу, ніж видавалося». Він також говорив про необхідність встановлення спільної екуменічної мети, щоб «не продовжувати віддалятися один від одного». Державний Секретар Святого Престолу кардинал П'єтро Паролін розповів про зв'язок між дипломатією та екуменічною діяльністю та про те, як ці два виміри тісно пов'язані між собою з огляду на стиль та цілі, і окреслив їх спільну мету: «Працювати над відновленням миру там, де панує розбрат, вважати прощення єдиним ефективним ліком після століть непорозумінь, не забуваючи, однак, про те, що у християн немає любові без істини»²⁹⁵.

У 2021 році в рамках Міжнародного Євхаристійного Конгресу в Будапешті відбулася щорічна Зустріч східних католицьких єпископів Європи, яка у 2020 році була скасована через пандемію. Групу представників від Української Греко-Католицької Церкви очолював Глава УГКЦ Верховний

²⁹² Там само.

²⁹³ Зустріч Європейських Єпископів Східного Обряду та пленарна Асамблея. URL: <https://cerkiew.org/2019/09/12/реке-зустріч-європейських-єпископів> (дата звернення: 28.10.2023).

²⁹⁴ Оприлюднено підсумковий комунікат 22-ї Зустрічі східних католицьких єпископів Європи. URL: https://risu.ua/oprilyudneno-pidsumkoviy-komunikat-22-ji-zustrichi-shidnih-katolickih-yepiskopiv-yevropi_n100184 (дата звернення: 24.10.2023).

²⁹⁵ Оприлюднено підсумковий комунікат 22-ї Зустрічі східних католицьких єпископів Європи. URL: https://risu.ua/oprilyudneno-pidsumkoviy-komunikat-22-ji-zustrichi-shidnih-katolickih-yepiskopiv-yevropi_n10018 (дата звернення: 24.10.2023).

Архієпископ Києво-Галицький Блаженніший Святослав Шевчук²⁹⁶, який відкрив дискусію на тему «Євхаристія і синодальність».

Остання на сьогодні зустріч СКЦ проходила з 18 по 21 вересня 2023 року в Афінах (Греція). У своїй привітальній промові єпископ Мануїл Ніна, апостольський екзарх для католиків візантійського обряду у Греції, наголосив: «Всі ми, душпастирі Східних Католицьких Церков, — малих чи великих, процвітаючих чи вразливих, розташованих у спокійному і мирному контексті або ж у суперечливому, ворожому і, на жаль, навіть войовничому контексті наших днів. Ми, пастирі цих Церков, у своїй немочі і слабкості, але сильні тією Божественною благодаттю, яку ми отримали в день нашої єпископської хіротонії, покликані, як рибалки, залишити свої сіті і човни і стати богословами для нашого народу, говорити про Бога і взяти в руки вже не сіті і човни, — або, якщо хочете, — взяти ті символічні сіті і човни, якими є Слово Боже і Таїнства, і віддати їх нашому народу. Це те, в чому я з кожним днем все більше переконуюся, чого чекають від нас наші вірні, — спокійне слово розради, звіщення Ісуса Христа і його Євангелія»²⁹⁷.

Українська Греко-Католицька Церква була представлена численною делегацією з 19 єпископів, яку очолив Блаженніший Святослав²⁹⁸.

Зі слів учасника зустрічі владика Йосафата Мощича, «на засіданнях цієї конференції, організованої під егідою Ради єпископських конференцій Європи, ми мали можливість прослухати та обговорити доповідь владика Мілана Лаха «Сім'я в сучасному світі. Виклики та надії для Східних Католицьких Церков» та доповідь «Виклики священничих сімей у XXI столітті: стосунки між єпископом та одруженим священником» Яноса Нірана. Також про «Відповідь Католицької Церкви в Європі на трагедію російської війни проти України» розповідав владика Богдан Дзюрах²⁹⁹.

За словами єпископа Мануїла Ніна, такі зустрічі, «під час яких ми звершували Святі Тайни, ... нас зміцнювали і освячували. Дні, в які ми молилися, розмірковували, слухали один одного, ділилися своїми думками, як духовні пастирі Східних Католицьких Церков, робило їх справді синодальними, тому що ми ходили з Христом, маючи Його як єдину основу нашого життя, як Єпископи, як священники, як диякони, які походили з багатьох Східних Католицьких Церков у Європі, не лише візантійської традиції, але також вірменської, сирійської, халдейської, сиро-малабарської та маронітської»³⁰⁰. На

²⁹⁶ Духович С. Євхаристія – в центрі життя християн, особливо в підпіллі та в час пандемії. URL: <https://www.vaticannews.va/uk/church/news/2021-09/yevharystiya-v-centri-zhyttya-hrystyuan-v-pidpilli-i-v-pandemiyi.html> (дата звернення: 26.10.2023).

²⁹⁷ В Афінах розпочалася Зустріч східних католицьких єпископів Європи. URL: <https://ugcc.ua/data/v-afinah-rozpochalasya-zustrich-shidnyh-katolytskykh-epyskopiv-evropy-3581> (дата звернення: 28.10.2023).

²⁹⁸ В Афінах розпочалася Зустріч східних католицьких єпископів Європи. URL: <https://ugcc.ua/data/v-afinah-rozpochalasya-zustrich-shidnyh-katolytskykh-epyskopiv-evropy-3581> (дата звернення: 28.10.2023).

²⁹⁹ Інтерв'ю з владикою Йосафатом Мощичем, єпископом Чернівецької єпархії УГКЦ, від 18.10.2023 р. *Приватний архів Ольги Дубіцької*.

³⁰⁰ "A dream that came true", Short pastoral letter for the faithful of the Greek Catholic Exarchate. URL: <https://cen.gr/ένα-όνειρο-που-έγινε-πραγματικότητα/> (дата звернення: 29.10.2023).

завершення єпископи Східних Католицьких Церков з Європи визначили дату наступної Зустрічі східних католицьких єпископів – вересень 2024 року³⁰¹.

Як бачимо, УГКЦ завжди була зацікавлена у налагодженні зв'язків зі Східними Католицькими Церквами, оскільки вбачала в цьому потребу екуменічного спілкування. Спільність статусу всіх 23 Церков у системі відносин з Апостольською Столицею окреслювала спільність мети і завдань для цих Церков. Найбільше відносини між УГКЦ та СКЦ активізувалися з 2004 року. З того часу майже щороку відбуваються такі заходи, частина з яких організовується в Україні (у Зарваниці-2006, Ужгороді-2009, Брюховичах-2014). Це свідчить про авторитет і довіру СКЦ до УГКЦ. Обираючи ту чи іншу тему для розмірковувань під час зустрічей єпископів СКЦ, Церкви прагнули звірити свої підходи у різних сферах церковного служіння: таїнство священства, екуменічна місія Східних Католицьких Церков Європи, євхаристія та сопричастя, роль і місце Східних Католицьких Церков у сучасному світі.

Активність УГКЦ в екуменічному русі не призупинилася. З'явилося багато нових ініціатив, що свідчить про богословський і філософський потенціал Церкви, яка поступово стає однією з провідних у діалозі СКЦ з римокатоликами і православними. УГКЦ грамотно, глибоко, по-сучасному не тільки відрефлексує процеси, що відбуваються в Україні, особливо в ситуації російсько-української війни, а й аналізує глобальні зміни, яких зазнає все людство.

*Стаття надійшла до редакції 23.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 14.02.2024 р.*

³⁰¹ У Неа Макрі (Греція) завершилася зустріч східних католицьких єпископів Європи. URL: <http://catholicnews.org.ua/u-nea-makri-greciya-zavershilasya-zustrich-shidnih-katolickih-ieviskopiv-ievropi> (дата звернення: 29.10.2023).

УДК 271.222(470+571)-722.51-44-048.66

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.12>

РОСІЙСЬКЕ ПРАВОСЛАВ'Я У ВИКОРИСТАННІ РАДЯНСЬКОЮ, МОСКОВСЬКО-КРЕМЛІВСЬКОЮ ВЛАДОЮ ДЛЯ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕЛІГІЙНОСТІ Й КУЛЬТУРИ

ЯРОЦЬКИЙ Петро

доктор філософських наук, професор

Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України

Відділення релігієзнавства

вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна

Бібліографічний опис статті: Яроцький П. (2024). Російське православ'я у використанні радянською, московсько-кремлівською владою для знищення української релігійності й культури. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 130–132. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.12>

Найбільша трагедія для Української православної церкви і Української греко-католицької церкви сталася в умовах тоталітарного сталінського режиму. Використовуючи XIX столітті апробовані сценарії розправи царської самодержавної православної влади з уніатами і римо-католиками, радянська влада застосувала цей історичний досвід для скасування Берестейської унії, розриву зв'язків Української греко-католицької церкви з Ватиканом і «возз'єднання уніатів» (греко-католиків), як тоді говорили в Москві, «зі своєю матір'ю – російською православною церквою» (1946 р.).

Політичне і практичне розроблення цього «возз'єднання» детально і скрупульозно здійснювалося у московському Кремлі на найвищому рівні: Сталін, Молотов, Берія розглянули і затвердили «Заходи протидії претензіям Ватикану на вселенське всевладдя над християнським світом» після завершення Другої світової війни, враховуючи входження Східної і Центральної Європи до сфери впливу СРСР.

На виконання цих заходів опрацьовано сталінську інструкцію «про відрив греко-католицької церкви від Ватикану і приєднання до російської православної церкви».

З цією метою у Львові було створено православну єпархію для об'єднання православних приходів Львівської, Станіславської, Дрогобицької, Тернопільської областей, використання Почаївської Лаври як «оплоту російського православ'я» в Західній Україні і організації в уніатській церкві ініціативної групи, яка мала задекларувати розрив з Ватиканом уніатського духовенства, його перехід у православ'я і приєднання до російської православної церкви.

Патріархат і синод Московського патріархату російської церкви залучили до виконання цих заходів московського Кремля. 17 березня 1945 р. Сталін власноруч наклав резолюцію «з усіма заходами згідний».

Всі подальші дії з виконання цих сталінських інструкцій скрупульозно виконувалися, періодично уточнювалися, доповнювалися з подачі органів державної безпеки і контролювалися на найвищому рівні: у Києві М.Хрущовим, у Москві Й. Сталіним.

Таким чином, реалізувався опрацьований у Кремлі «План заходів по отрыву греко-католической (униатской) церкви от Ватикана и присоединения церкви к русской православной церкви».

За цим планом патріарх і синод російської православної церкви безпосередньо залучилися до виконання цих сталінських заходів, які подавалися в таких документах сталінського Кремля: «Письмо Председателя Совнаркома УССР Н.С.Хрущева секретарю ЦК ВКП(б) Сталину о мероприятиях, направленных на разложение греко-католической церкви на Украине» (20 мая 1945 г.); «Письмо народного комиссара государственной безопасности УССР Савченко Н.С. Хрущеву об усилении влияния Русской православной церкви в Украине (20 мая 1945 г.); «Докладная записка Львовского обкома КП(б) Хрущеву Н.С. о проведенной работе по воссоединению греко-католической церкви с русской православной церковью на территории Львовской области».

Саме таким було це «возз'єднання» греко-католиків і «русского православия», силоміць насаджуване керівництвом московського Кремля в Західній Україні. Такі заходи як взірці у своїй антиукраїнській і антиєвропейській діяльності сьогодні використовує Московський патріархат на окупованій території України.

Для викриття антиукраїнської і антиєвропейської тенденції нинішнього Московського патріархату важливим і переконливим контекстом є московсько-кремлівський «план заходів по отрыву греко-католической церкви от Ватикана» і приєднання до російського православ'я.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що нинішній Московський патріархат намагається відновити на окупованій території України російське православ'я, яке було запроваджене московською кримінальною владою на території України.

Синод Російської православної церкви під керівництвом патріарха Кирила дав команду збирати під його канонічною юрисдикцією єпархії і громади Української православної церкви Московського патріархату.

Насамперед цей московський синод змінив статус Кримської єпархії Української православної церкви Московського патріархату, підпорядкувавши її Російській православної церкви. У такий спосіб на окупованій території громади і церковні структури Української православної церкви Московського патріархату передаються під канонічну юрисдикцію Російської православної церкви, трансформуючи українську релігійність і культуру УПЦ МП в «пространство русского православия».

Знищення української релігійності і культури, яку московсько-кремлівська влада здійснювала з допомогою Московського патріархату, в сучасних умовах безпосередньо здійснюється самим Московським патріархатом. На окупованій території України навіть Українська православна церква Московського патріархату трансформувалася Синодом Московського патріархату як російська церква без її української характеристики, яка підпорядкована канонічній юрисдикції Московського патріархату.

На окупованій території України всі інші релігії, зокрема Українська греко-католицька церква, римо-католицька церква і протестантські конфесії, не визнаються як законно діючі і піддаються постійним утискам і переслідуванням.

У такий спосіб реалізується ідеологема Московського патріархату «Пространство русского православия».

Це є очевидним теоретичним визначенням і практичним застосуванням геноциду, тобто переслідування і знищення населення з національних і релігійних мотивів – найтяжчих злочинів проти людства.

Вселенський православний патріарх Варфоломій, виступаючи на конференції в Литовському парламенті, заявив, що Російська церква і державне керівництво Росії співпрацюють у здійсненні антиукраїнської агресії і відповідальні за злочини війни Росії проти України. Це стосується, як заявив Варфоломій, таких шокуючих злочинів, як масове захоплення на окупованих територіях українських дітей і вивезення їх у Росію.

Висновки. Московсько-кремлівське «возз'єднання греко-католиків з російським православ'ям» відбувалося в умовах масового знищення греко-католиків в Західній Україні.

Це «возз'єднання» супроводжувалося судовими процесами, ув'язненням і переселенням до Сибіру греко-католиків і їх сімей.

Понад 40-річний період примусового «возз'єднання» греко-католиків в Західній Україні і жорстокої боротьби кагебістів із залишками греко-католиків зміцнив діючу нелегально в Західній Україні Українську греко-католицьку церкву. В незалежній Україні не лише в Галичині, а й у Південній і Східній Україні зміцнилася і поширюється Українська греко-католицька церква. Відтак претензії Московського патріархату щодо насильницького відновлення Православної церкви України і Української греко-католицької церкви в Галичині замість жорстокого запровадження російського православ'я є безпідставними і реакційними.

Московський патріархат, очолюваний патріархом Кирилом, знищує Українську греко-католицьку церкву на окупованій території України з такою жорстокістю, як це робила московсько-кремлівська влада, насильно запроваджуючи російське православ'я в Західній Україні.

*Стаття надійшла до редакції 20.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 03.02.2024 р.*

УДК 32.1:267:061.234(477)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.13>

ВАЖЛИВІСТЬ РЕЛІГІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

КОНЦУР-КАРАБІНОВИЧ Наталія

кандидат історичних наук, доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

кафедра суспільних наук

вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: Kontsur@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0268-4472>

Бібліографічний опис статті: Концур-Карабінович Н. (2024). Важливість релігійної складової у формуванні національного світогляду під час війни. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 133–139. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.13>

Анотація. В даній статті розглядається релігійна складова, як засіб забезпечення національної безпеки України. Досліджено значення релігійних організацій як чинника гармонізації духовного життя українців, що є важливою передумовою консолідації суспільства в подоланні кривавого ворога.

Ключові слова: національна безпека, релігійні організації, суспільство.

THE IMPORTANCE OF THE RELIGIOUS COMPONENT IN THE FORMATION OF THE NATIONAL OUTLOOK DURING THE WAR

Annotation. This article examines the religious component as a means of ensuring Ukraine's national security. The importance of religious organizations as a factor in harmonizing the spiritual life of Ukrainians, which is an important prerequisite for the consolidation of society in overcoming the bloody enemy, has been studied.

Keywords: national security, religious organizations, society.

Однією з найгостріших проблем сьогодення, в контексті російсько-української війни є також і проблема гарантування безпеки у сфері релігії. Недооцінка цієї проблеми може призвести до загальнонаціональної кризи. Духовна та релігійна складова будь-якого суспільства здатна подолати кризові явища, змінити національну самосвідомість, реорганізувати в правильне русло, об'єднати та привести країну до перемоги навіть під час війни.

Проблематикою захисту національних інтересів України займалася низка вчених: О. Білорус, І. Бінько, О. Гончаренко, В. Горбулін, О. Дергачов,

О. Дзьобань, В. Кремень, О. Корнієвський, О. Литвиненко, Д. Лук'яненко, В. Ліпкан, М. Ожеван, Б. Парахонський, Г. Почепцов, В. Петрик, О. Сушко та інші.

Мета цієї статті – дослідження впливу релігійної складової в свідомості суспільства на забезпечення національної безпеки держави.

В час кривавої війни, яку розв'язала росія проти України, важливим чинником для досягнення перемоги є створення духовних засад, консолідації суспільства, переорієнтації свідомості людей на вищі цінності, збереження духовно-релігійної, культурної та громадянської самоідентифікації українського народу.

Саме духовні цінності, набувають значення важливого чинника соціально-політичної стабільності держави та стають провідними критеріями її сталого розвитку [1].

Держава повинна створити для своїх громадян належні можливості для задоволення духовних потреб на умовах рівності всіх соціальних, національних, конфесійних груп. У Конституції України зазначено: «Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культури і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність... Церква і релігійні організації відокремлені від держави... Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [3, с. 14].

Головна причина негативних явищ такого роду полягає в тому, що суспільна мораль ще базується на радянських тоталітарних цінностях, які вже відійшли у минуле. Тому в нинішніх умовах дуже важливе становлення нової системи морально-духовних цінностей, нового світогляду, який базувався б на глибоких культурно-духовних традиціях. Духовні, релігійні цінності – основа суспільства, його живе коріння. Якщо вони є – жодні кризи не страшні, люди можуть впевнено дивитись у майбутнє. Неможливо подолати соціально-економічну кризу доти, доки не знайдемо спасіння від спустошення в умах і серцях [5, с. 185]. Економіка та політика нерозривно пов'язані з культурою, духовністю та мораллю. Згадаймо, наскільки швидко змогли відбудувати свою економіку Німеччина та Японія після поразки у Другій світовій війні. Перед ними постало дуже важке завдання: як у тяжких економічних умовах не дати цинізму, бездуховності, розпачу заволодіти душами людей, пригнічених жорстокою поразкою. І вони зуміли вийти із цієї кризи. У німців та японців було дуже розвинене почуття національної самосвідомості, повага до своєї культури, власних цінностей. Ці народи вірили у свої сили, а їхні еліти підтримували цю віру й спрямовували її у потрібне русло.

Тому в сучасних умовах в Україні є дуже важливим формування моральності, яке можуть здійснювати релігійні організації через систему релігійної моралі. Вона являє собою сукупність норм і принципів, що формуються на ґрунті положень певної релігії, вміщує такі моральні настанови, які мають не лише конфесійне, а й загальнолюдське значення. Релігійні

заповіді, які прописані в священних книгах (Біблії, Корані, Талмуді, Ведах, Трипітаці) є дуже близькими і висувають вимоги, які є важливими для збереження єдності і цілісності будь-якої спільноти. Саме релігія є одним з головних джерел формування моральності людства та певної спільноти. Напруження чи конфлікти, які виникають на релігійній основі, пов'язані як правило з неправильним чи спотвореним тлумаченням певних релігійних норм чи занадто фанатичною впевненістю в їхній істинності [8]. Основні світові релігії закликають до толерантності, терпимості, головними їхніми заповідями є любов до єдиного Бога і ближнього свого.

Цілком слушно відзначає український дослідник Г. Косуха, що «в основі духовно-національного відродження мають бути цінності, які зрозумілі і близькі кожній людині, незалежно від її політичних, релігійних та інших поглядів і переконань, становища в суспільстві» [6, с. 9]. Саме такими можуть і повинні стати загальнолюдські цінності, вироблені протягом усєї історії цивілізації й освячені релігією.

Слід відмітити, що в Україні вже історично склалося, що релігія як соціальний інститут, активно сприяла консолідації українського етносу, зміцненню моральних засад суспільства та забезпеченню суспільної стабільності і солідарності. Як ми знаємо саме православ'я завжди було важливим чинником збереження української національної свідомості. За часів національно визвольних змагань Б. Хмельницького захист православ'я був одним із головних гасел українського козацтва, з яким воно виборювало свою державність.

Тому й сьогодні ми констатуємо високу роль релігійного чинника в таких складових політичного процесу як утвердження незалежності, забезпечення державної цілісності й перспективного розвитку України; утвердження статусу та покращення іміджу України на світовій арені; утвердження високої культури міжетнічного спілкування; досягнення консенсусу та злагоди в українському суспільстві тощо. Як відзначають вітчизняні експерти: «Якоїсь миті стало зрозуміло, що Церква (як інститут, а не певна релігійна організація) здатна бути серйозною консолідуючою і, не в останню чергу, націєтворчою силою не через проведення демаркаційних ліній з інорелігійними спільнотами та мобілізацію колективного ми проти вони, а надаючи політиці надійного морального підґрунтя, збагачуючи її фундаментальними цінностями свободи, відповідальності та справедливості [2].

До основних об'єктів духовно-релігійної складової національної безпеки України слід віднести:

- особу, її духовно-релігійні права й свободи;
- релігійні організації та взаємовідносини між ними;
- державу, її національно-культурну самобутність, незалежність і територіальну цілісність.

Субєктом національної безпеки України є духовно-релігійна сфера, яка здійснює цілеспрямовану політику на забезпечення духовної єдності українського народу та прогресивного розвитку суспільства [7, с. 45].

При цьому найважливішими чинниками національної безпеки у духовно-релігійній сфері є:

- внутрішньорелігійна стабільність (міжцерковна та міжконфесійна злагода – здатність до вирішення релігійних конфліктів насамперед ненасильницькими методами);
- зовнішньорелігійна стабільність (зміцнення міжнародного авторитету України як великої європейської християнської держави, збереження її національно-культурної самобутності та незалежності – наявність для цього ефективного механізму);
- повне задоволення релігійних потреб, свобода волевиявлення та віросповідання окремих людей і груп віруючих;
- наявність комплексної стратегії суспільно-політичного і духовного розвитку держави, в тому числі у сфері забезпечення духовно-релігійної безпеки України.

Закон України «Про основи національної безпеки України» чітко вказує на релігійний аспект загроз національним інтересам і національній безпеці України (стаття 7) та основні напрями державної політики з питань національної безпеки у цій сфері (стаття 8) [3].

Аналізуючи релігійність українців, слід зазначити, що, 74,7 % з них вважають себе такими, які належать до певної релігії. За даними Європейського соціального дослідження, третина українців (32 %) визнає релігію швидше джерелом миру, ніж конфліктів. У поліконфесійних, світоглядно плюралістичних умовах органічною є релігійна толерантність: 75 % українців вважають, що слід поважати будь-які релігії (не згодні з такою тезою лише 7 %).

Слід відзначити, що сьогодні саме церква має один із найбільших показників довіри українців. Моніторинг Інституту соціології НАН України з 1992 року свідчить, що цілковито довіряє церкві кожний п'ятий українець (18 %), що значно перевищує рівень повної довіри до інших суспільних інститутів, зокрема Верховної Ради України, бізнесу і промисловості, судів та правової системи, школи та системи освіти [4].

Водночас слід констатувати низку суперечностей і протиріч у релігійній сфері, що зменшують рівень довіри населення до релігії та релігійних організацій.

Причини цих протистоянь глибоко закорінені в національному, релігійно-догматичному й історичному контекстах та в значній мірі підсилюються сучасними соціально-політичними процесами. Україна стала об'єктом критики з боку міжнародних релігійних організацій (Всесвітньої Ради Церков, Конференції Європейських Церков) за виявлені порушення релігійних свобод та інколи неприйнятні дії певних церковних діячів [9].

Відсутність злагоди між політичними і релігійними лідерами дає можливість урядам і церквам зарубіжних країн втручатися у внутрішні справи України і маніпулювати віруючими з максимальною користю для себе. Тому Україна повинна, підтримуючи добросусідські і партнерські відносини з

іншими країнами, по можливості бути незалежною від них в релігійних питаннях, чітко захищати свої інтереси.

Досить небезпечною є політизація державно-церковних відносин, коли політичні сили, як ті, що знаходяться при владі, так і опозиційні, намагаються підтримувати певну церкву й ігнорують чи навіть ущемляють інтереси інших, що призводить до зростання напруження в релігійному середовищі. В Конституції України прописано, що держава відокремлена від церкви, тому потрібно чітко дотримуватися цього принципу [3].

Православ'я в Україні є найчисленнішою конфесією, але держава не повинна акцентувати увагу тільки на його проблемах, її завданням є створення належних умов для вільного, безперешкодного розвитку різних релігій, функціонування всіх релігійних громад без втручання в їхню діяльність і водночас чіткий контроль за дотриманням ними вимог законодавства.

Сьогодні Україна має значну кількість храмів Греко-католицької та Римо-католицької церков. І хоча вони мають здебільшого регіональне поширення, їхнього впливу на українське суспільство недооцінювати не можна. Певні конфлікти які існували між греко-католиками і православними, були пов'язані з передачею культових споруд греко-католикам, але на сьогодні ці проблеми практично вирішені. Останнім часом греко- та римо-католиками налагоджують певну співпрацю з православними церквами (особливо Автокефальною та Київського патріархату) в соціальній та іншій галузях. Слід відзначити, що розвиток греко- та римо-католицьких церков в Україні є позитивним і сприяє поліпшенню українсько-ватиканських відносин та європейській інтеграції України, яка потребує суттєвого розширення та зміцнення контактів із домінуючою на субконтиненті католицькою церквою та її світовим центром – Ватиканом [10].

Серйозною проблемою в державно-церковних відносинах є надмірна політизація релігійного середовища, коли певні політичні сили намагаються використовувати релігійні організації для досягнення своїх досить часто вузько партійних інтересів, а релігійні організації досить активно приймають в цьому участь, часто негативно налаштовуючи своїх вірних проти інших політичних сил чи релігійних організацій, які підтримують інших політиків. Це є неприпустимим, так як суперечить деяким релігійним заповідям і призводить до зростання соціально-релігійного напруження в суспільстві. Звичайно священник чи віруюча людина може приймати участь у виборах чи інших політичних процесах, реалізуючи своє право громадянина України, але втягування в ці процеси релігійних організацій є небажаним. Відкидаючи політизацію релігійного середовища як засіб впливу на результати політичних компаній, українська влада повинна створювати сприятливі умови для розвитку релігійних організацій, утвердженню ними в суспільстві позитивних моральних цінностей, розвитку добродійної діяльності.

Висновок: ми постаралися розглянути в даній статті вплив релігійної складової на формування та забезпечення національної безпеки України. Дослідили значення релігійних організацій як чинника консолідації духовного

життя українців та довели, як важлива та беззаперечно цінна релігійна підтримка свідомості українців під час війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Духовна безпека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://orthodox-lviv.narod.ru/news/conferenc/duhbezu.htm>.
2. Єленський В. М. Релігійна свобода. Взаємини держави і релігійних організацій: правові та політичні аспекти. Науковий щорічник. – Київ, 2006. – С. 100.
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Просвіта, 1996.
4. Про стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 12.02.2007 № 105/2007 // Стратегічна панорама. – 2007. – № 1.
5. Тимошенко Т. С. Мораль як інтеграційний чинник соціально-політичної стабільності : дис. ... канд. філ. н. / Т. С. Тимошенко. – К., 2004.
6. Сучасна релігійна ситуація в Україні: стан, тенденції, прогнози. – К., 1994. – Ч. 1. – С. 9.
7. Здіорук С. І. Етноконфесійна ситуація в Україні та міждержавні конфлікти / С. І. Здіорук. – К. : НІСД, 1993.
8. Релігійна мережа, її кадрове та матеріальне забезпечення: Тенденції, динаміка змін, перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scnm.gov.ua>.
9. Парахонський Б. О. Нетрадиційні релігійні культури як питання національної безпеки України / Б. О. Парахонський, С. В. Сьомін // Стратегічна панорама. – 2000. – № 1-2.
10. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період : монографія / за ред. С. І. Здіорука. – К. : НІСД, 2006.

REFERENCES

1. Dukhovna bezpeka Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://orthodox-lviv.narod.ru/news/conferenc/duhbezu.htm>.
2. Yelenskyi V. M. Relihiina svoboda. Vzaiemyny derzhavy i relihiinykh orhanizatsii: pravovi ta politychni aspekty. Naukovyi shchorichnyk. – Kyiv, 2006. – S. 100.
3. Konstytutsiia Ukrainy: Pryiniata na p'iatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. – K. : Prosvita, 1996.
4. Pro stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.02.2007 № 105/2007 // Stratehichna panorama. – 2007. – № 1.
5. Tymoshenko T. S. Moral yak intehtratsiinyi chynnyk sotsialno-politychnoi stabilnosti : dys. ... kand. fil. n. / T. S. Tymoshenko. – K., 2004.
6. Suchasna relihiina sytuatsiia v Ukraini: stan, tendentsii, prohnozy. – K., 1994. – Ch. 1. – S. 9.
7. Zdioruk S. I. Etnokonfesiina sytuatsiia v Ukraini ta mizhderzhavni konflikty / S. I. Zdioruk. – K. : NISD, 1993.

8. Relihiina merezha, yii kadrove ta materialne zabezpechennia: Tendentsii, dynamika zmin, perspektyvy rozvytku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.scnm.gov.ua>.
9. Parakhonskyi B. O. Netradytsiini relihiini kul'ty yak pytannia natsionalnoi bezpeky Ukrainy / B. O. Parakhonskyi, S. V. Somin // Stratehichna panorama. – 2000. – № 1-2.
10. Humanitarna polityka Ukrainskoi Derzhavy v novitnii period : monohrafiia / za red. S. I. Zdioruka. – K. : NISD, 2006.

*Стаття надійшла до редакції 01.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 18.12.2023 р.*

УДК 2:[355.48((470+571):351.86

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.14>

РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: КОНТЕКСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ХМІЛЬОВСЬКА Ольга

провідний фахівець

Національний інститут стратегічних досліджень

Науково-організаційний відділ

вул. Алмазова, 13, м. Київ, 01601, Україна

e-mail: O.Khnilovska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0161-6838>

KHMILOVSKA Olga

leading specialist of the scientific and organizational department

of the National Institute of Strategic Studies

St. Almazova, 13, Kyiv, 01601, Ukraine

e-mail: O.Khnilovska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0161-6838>

Бібліографічний опис статті: Хмільовська О. (2024). Релігійний вимір війни росії проти України: контекст національної безпеки. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 140–151. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.14>

Анотація. Автором висвітлені сучасні проблеми Української держави в контексті широкомасштабної війни Росії проти України. Обґрунтовується важливість дослідження релігійного чинника і його вплив на національну безпеку України. Показано, як за «духовної» підтримки свого споконвічного помічника – Російської православної церкви (РПЦ), - московський патріархат в Україні в іпостасі т.з. Української православної церкви (УПЦ МП) десятиліттями активно проголошував «збирання руських земель». Цей «ворожий тандем розбудовував на українських теренах «русській мір» з нетерпимістю до всього українського, вів колабораціоністську політику в Україні, лобіюючи інтереси Росії, ставши важливим інструментом впливу на свідомість значної кількості населення. З відновленням незалежності Української держави православ'я мало стати консолідуючим чинником у творенні Української нації. Натомість, десятки років УПЦ МП постійно деконсолідувала українське суспільство, сіяла церковний розбрат, дискредитувала політичне і духовне керівництво України на міжнародній арені. Завдяки такій діяльності відбулась не лише територіальна, а й духовна окупація нашої держави. Робляться висновки, що концепція «русського міра», культивована роками в Україні кремлем через свої «православні» структури

РПЦ та УПЦ МП головним чином стала основою для вторгнення окупантів на українські території, що згодом переросло у широкомасштабну національно-визвольну війну 2022 року. В дослідженні були використані дані соціологічних служб, офіційні документи церковних інституцій, проаналізовані законодавчі акти України дотичної проблематики. Окремі положення дослідження можуть бути використані для подальшого аналізу діяльності й сфер впливу московського патріархату з метою запобігання в майбутньому подібних трагедій.

***Ключові слова:** війна, Українська держава, національна безпека, ПЦУ, УПЦ московського патріархату, Росія, РПЦ.*

THE RELIGIOUS DIMENSION OF RUSSIA'S WAR AGAINST UKRAINE: THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY

***Annotation.** The author outlines current problems of the Ukrainian state in the context of Russia's large-scale war against Ukraine. The importance of studying the religious factor and its influence on the national security of Ukraine is substantiated. It is shown how with the "spiritual" support of its ancient helper - the Russian Orthodox Church (ROC), - the Moscow Patriarchate in Ukraine in the guise of the so-called for decades the Ukrainian Orthodox Church (UPC MP) actively proclaimed the "gathering of Russian lands." This "enemy tandem" built a "Russian peace" on Ukrainian territory with intolerance towards everything Ukrainian, pursued a collaborationist policy in Ukraine, lobbied for Russia's interests, and became an important tool for influencing the consciousness of a significant number of the population. With the restoration of the independence of the Ukrainian state, Orthodoxy would have become a consolidating factor in the creation of the Ukrainian nation. Instead? The so-called UOC-MP constantly for tens of years, has been deconsolidated Ukrainian society, sowed church discord, discredited the political and spiritual leadership of Ukraine on the international arena. Due to such activities, not only the territorial but also the spiritual occupation of our country took place. Conclusions are made that the concept of a «Russian peace» being cultivated for years in Ukraine by the Kremlin through its «Orthodox» structures of the ROC and the UOC MP mainly became the basis for the invasion of the occupiers into the Ukrainian territories which later turned into a large-scale national liberation war in 2022. Data from sociological services, official documents of church institutions were used in the study, and legislative acts of Ukraine on these issues were analyzed. Certain concepts of the study can be used for further analysis of the activities and spheres of influence of the Moscow Patriarchate in order to prevent similar tragedies in the future.*

***Keywords:** war, Ukrainian state, national security, UOC, UOC of the Moscow Patriarchate, Russia, ROC.*

На превеликий жаль, сьогодні Україна вимушена перебувати в умовах війни. Український народ переживає один з найдраматичніших моментів своєї історії – йде боротьба за виживання, за саме право на існування Української нації, Української держави.

Щодня за незалежність і свободу України віддають своє здоров'я й життя наші найкращі воїни, під обстрілами й ракетними ударами гине мирне населення, діти...

Скалічені долі, зруйновані домівки, знищена інфраструктура міст, колосальні збитки українському доквіллю – ось неповний перелік «братерства» кривавого північного сусіда України.

Нехтування державною владою з відновленням незалежності України складової національної безпеки як загалом, так і в релігійній площині, зокрема, стало підґрунтям втручання РФ на українські території, що призвело до розгортання військових дій в Україні, загибелі сотні тисяч українців, тимчасової окупації Кримського півострова, частини східних регіонів, а згодом і до повномасштабного вторгнення російських військ на українські землі 24 лютого 2022 року з подальшою окупацією територій на Сході і Півдні України.

З огляду на те, що певний час релігійний чинник був відсутній в державних документах, які визначали Стратегію національної безпеки України, спецслужби Росії отримали значні можливості впливу на українське суспільно-релігійне середовище, зокрема, на процеси у Православ'ї.

Понад три десятиліття ретранслятором ідей кремля й головним ідеологом модифікованого концепту «руській мір» в українському православ'ї була російська православна церква (РПЦ). Через свого споконвічного представника – так звану УПЦ МП – вона здійснювала колосальний вплив не лише на вірян цієї структури, а й на внутрішньополітичні процеси в Україні.

Багатоаспектність словосполучення «руській мір» спонукає до його глибшого вивчення. Адже сьогодні в інформаційному просторі під це поняття підпадають зі своїми назвами фонди, громадські та т.з. навколоцерковні організації, псевдоправославні структури, політичні партії, філософські концепції тощо.

Не маючи нічого спільного з російською культурою, концепт «руській мір» на своїх початках формувався як ідеологічне підґрунтя для відновлення колишнього Рядянського Союзу в нових реаліях з метою залучення на свій бік «прихильників і носіїв російської культури» для подальшого перетворення їх на своїх політичних поплічників, а згодом й повне поглинання у «братерських імперських обіймах».

Проголошувалось існування «широкої російської цивілізації», до складу якої за замовчуванням входили «російськомовні співвітчизники», поціновувачі російської культури та традицій, незалежно від території їхнього проживання та громадянства. Під «парасолькою» спільності вони мали входити в зону російських інтересів з повним нівелюванням кордонів.

До сучасного широкого загалу цей термін ввів президент Російської Федерації В. Путін, який у своїх публічних зверненнях неодноразово апелював

до питання «збирання руських земель». В одному зі своїх виступів він наголосив, що русській мір може і повинен об'єднувати всіх, кому «дорого русское слово и русская культура» де б вони не проживали, в Росії чи за її межами³⁰².

Меседжі керівництва РФ підхопила й активно артикулювала РПЦ, яка замість проповідування християнських ідей споконвічно виконувала роль служіння державі.

Особлива активність церкви за цим напрямом розпочалась з 2009 року, коли новим очільником РПЦ став патріарх Кирил. До концепції «Русській мір» була додана концепція «Святої Русі», що мало змістити акценти в бік «сакралізації» ідеології.

Остання передбачала єдність триєдиної духовно-етнічної спільноти російського, українського та білоруського народу під опікою Росії з кінцевим результатом «злиття воєдино» в одному державному та церковному утворенні.

Насадження та пропагування такої ідеології реалізовувало приховану експансіоністську стратегію РФ, перетворювалось на інструмент реальної політики кремля, спрямованої на реінтеграцію захоплених територій до політико-культурного та суспільно-релігійного простору Росії.

Системно знищуючи релігійну свободу з особливим акцентом на тимчасово окуповані території, *РПЦ культивує російські великодержавницькі, місійні, патерналістські наративи.*

Протягом 9 років війни звичною практикою РФ було застосування свого «антиекстремістського» та «антитерористичного» законодавства на контрольованих нею українських територіях. Під лозунгами боротьби з екстремістами та терористами цілеспрямовано переслідувались й свавільно заарештовувались кримські татари та представники всіх діючих релігійних громад, «неугодних» путінському режиму.

Спостерігались наявні тенденції вишукування на захоплених територіях релігійних лідерів, їх викрадення з метою змушення до колабораціонізму з окупаційною владою, а у разі відмови у такій співпраці – фізичні знущання та вбивства.

Відкрита співпраця представників УПЦ МП з Росією на окупованих територіях є сьогоденною реальністю. Мають місце випадки підтримки замаскованою московською церквою в Україні сепаратистських угруповань, переховування священниками російської православної церкви в Україні окупантів, церковні приміщення стають складами російської зброї та боєприпасів, за пожертви українців годується і спонсорується російський ворог.

Системне застосування гібридних засобів ведення війни суттєво ускладнює діяльність релігійних громад України на контрольованих окупантами територіях. Шантаж, залякування, терор, репресії, порушення прав і свобод людини, релігійні переслідування будь-яких проукраїнських спільнот,

³⁰² Сычёва Лидия. Русский язык, русская культура, русский мир / Лидия Сычёва // РФ сегодня. – 2007. № 4. URL: http://archive.russia-today.ru/2007/no_14/_look.htm/

у тому числі релігійних громад Православної Церкви України (ПЦУ) – ось неповний перелік наслідків деструктивних дій російської окупації в духовній царині.

Така нищівна політика направлена, насамперед, на витіснення ПЦУ з непідконтрольних Україні територій, стирання української ідентичності, нищення цілої нації. Вільне сповідання релігії на окупованих РФ територіях дозволяється лише представникам лояльного до російського режиму московського патріархату.

Здавалося б, представники УПЦ мають духовно підтримувати мир, виступати проти насильства і вбивств, проте сьогодні саме ця інституція, що є структурною одиницею російської православної церкви, підтримує збройну агресію проти українського суспільства, є **провідником колабораціоністської, рашистської, нацистської політики Кремля в Україні.**

До прикладу, в своєму нещодавньому зверненні до військовослужбовців російської окупаційної армії голова Синодального відділу РПЦ по взаємовідносинам з Військовими Силами і правоохоронними органами митрополит Ставропільський і Невиномиський Кирило (Покровський) заявив: «Сьогодні як ніколи нам потрібна молитва, потрібна Божа допомога і захист Божої матері під час проведення спеціальної воєнної операції. Нам потрібна перемога!»³⁰³.

Варто наголосити, що «захисників Батьківщини» РФ зрощує мало не з колиски. На сайті видавництва Московської патріархії в розділі «Дитячі книжки» є солідний перелік розмальовок та видань на військову тематику³⁰⁴. Цікаво зупинитись на одному з найбільш «змістовних» збірників – «Жити – Батьківщині служити», – який складається з прислів'їв, цитат зі Святого Писання й настанов святих отців. Анотація інформує читача, що включені до книги вислови «вчать тому, як потрібно ставитись до Батьківщини», «налаштовують на військові будні і зміцнюють волю до перемоги».

Зазначається, що більшість прислів'їв на військову тематику, завдячують своїй появі Великій Вітчизняній війні. Наголошується, що у багатьох з них описуються найкращі якості російських воїнів такі як відданість Батьківщині, стійкість, готовність до подвигу. У книзі наводяться вислови «Сміливого пуля боїться, сміливого штик не бере»; «Всяка душа да буде покірною вищій владі, бо немає влади не від Бога»; «ті, хто поклав живіт свій на брані, вірно, отримують залишення гріхів, і багато хто увінчається нетлінними вінцями слави Небесної».

Варто побіжно зупинитись і на деяких параграфах цієї праці: «Всяка влада від Бога»; «Почекаємо, а своє візьмемо»; «Той герой, що за Батьківщину горою»; «Дуже важливо воювати відважно»; «Перемога від Господа»;

³⁰³ Председатель Синодального отдела по взаимодействию с Вооруженными силами освятил храм на территории Краснодарского высшего военного училища имени Штеменко. Официальный сайт московского патриарха. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/6076969.html>

³⁰⁴ Издательство Московской Патриархии. URL: <https://www.rop.ru/folder/knizhki-dlya-detey>

«Призвуть – ми не потужимо, Батьківщині своїй послужимо»; «Без риття – немає на війні життя»; « Кому мир не дорогий, той нам і ворог» тощо³⁰⁵.

На сайті РПЦ є окремі колонки, що постійно інформують читача «про стан справ» УПЦ МП в Україні – «Переслідування віруючих Української Православної Церкви» та «На захист єдності Руської Православної Церкви»³⁰⁶.

«Так само, як Росія вторглася в Україну, так і Московський патріархат, очолюваний патріархом Кирилом, став загарбником у Православній Церкві...», а сама «ідеологія сучасної РПЦ містить загрозу не лише для України, а й для цілого православного світу», – наголосив Предстоятель ПЦУ Митрополит Київський і всієї України Епіфаній у своєму листі до Вселенського Патріарха Варфоломія³⁰⁷.

До 2014 року УПЦ МП була найбільшою релігійною організацією в Україні, до якої належало понад 12 000 парафій. З відновленням канонічної незалежності й наданням томосу Православній церкві України чисельність московського патріархату скоротилась до 8 000 парафій. Тим часом ПЦУ, як зазначає митрополит Епіфаній, – налічує вже понад 8 000 таких³⁰⁸.

Варто зазначити, що активність переходу парафій УПЦ МП до Православної церкви України розпочалась з 24 лютого 2022 року. До складу ПЦУ з початку війни перейшло понад 700 парафій³⁰⁹. Даний процес триває й нині, хоча динаміка переходів дещо сповільнилась.

Маючи під своїм омофором все ще потужний православний конгломерат в Україні Росія опосередковано, через УПЦ МП, використовує та просуває свої політико-імперські ідеологеми в українському релігійному просторі, поширює пропагандистські теорії та провадить підривну діяльність, маючи на меті тотальне знищення України, стирання її зі світової мапи.

Розв'язавши війну на території сусідньої держави країна-терорист цинічно порушила не лише низку норм і принципів міжнародного права, міжнародного гуманітарного права, цілий список двосторонніх угод, а й звичайні людські закони. Агентурна мережа спецслужб Росії в релігійному просторі України відіграла в цьому чи не найголовнішу роль. Тому сьогодні важливо чітко розуміти, що заборона московського патріархату не є суто релігійним питанням, вона є питанням національної безпеки України.

Повномасштабна війна Росії проти України, – як зазначає видатний релігієзнавець С.Здіорук, – засвідчила, що «УПЦ МП – серйозна загроза для

³⁰⁵ Жить – Родине служити: русские пословицы и поговорки, цитаты из Священного Писания, наставления святых отцов, изречения. URL: <https://www.rop.ru/shop/product/zhit-rodine-sluzhit-russkie-poslovicy-i-pogovorki-city-iz-svyashchennogo-pisaniya-nastavleniya-svyatyh-otcov-izrecheniya-1>

³⁰⁶ Официальный сайт Московского Патриарха. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/publications/>

³⁰⁷ Лист щодо притягнення Російського патріарха Кирила до канонічної відповідальності і позбавлення його Патріаршого престолу від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-nov-yny/lyst-shhodo-prytyagnennya-rosijskogo-patriarha-kyryla-do-kanonichnoyi-vidpovidalnosti-i-pozbavlennya-jogo-patriarshogo-prestolu/>.

³⁰⁸ Митрополит Епіфаній. Ми просто терпимо присутність МП – вони не мають права перебувати на нашій території.

URL: https://lb.ua/society/2023/01/06/541606_mitropolit_epifaniy_mi_prosto.html?fbclid=IwAR2bENbTg0pmchaief_bsRQaUx2q_vNV99EGFalOJBFIgVINKaG-mjPHu7U

³⁰⁹ Там само.

національної безпеки Української держави. У нинішніх суспільно політичних реаліях проблема стримування філії РПЦ перейшла з рівня дискусій і поміркованих рішень у жорстке прагматичне русло»³¹⁰.

Отож, влада України була змушена розпочати розслідування на факт належності до російських структур не лише чиновників і високопосадовців, а й представників УПЦ МП.

Була проведена системна робота Службою безпеки України по боротьбі з підривною діяльністю російських спецслужб та криміналітету в релігійному середовищі України. За матеріалами СБУ ініційовано 68 кримінальних проваджень щодо представників УПЦ МП, з яких 14 – митрополити церкви.

Клірикам було інкриміновано близько двох десятків справ держзради, колабораціонізму та пособництва країні - агресору, відкрито 18 проваджень щодо публічної агітації до релігійної ненависті, продаж вогнепальної зброї та поширення дитячої порнографії.

В результаті слідчих дій 26 фігурантів - представників УПЦ(МП) отримали підозру, ще 19 – судові вироки.

Також за матеріалами СБУ припинено громадянство України 19 представникам УПЦ МП, які мали російські паспорти та поширювали прокремлівські наративи про війну в Україні. Зокрема, мова йде про митрополитів Київської, Дніпровської та Одеської областей.

Заборону на в'їзд в Україну отримали 177 кліриків РПЦ, зокрема митрополит Роменський і Буринський УПЦ (МП) у Сумській області³¹¹

Ініційовані СБУ обшуки у будівлях московського патріархату по всій території України ще в жовтні 2022 року шокували українське суспільство: російські паспорти, антиукраїнські прокремлівські агітлістівки, георгіївські стрічки, «методички» Кирила щодо поширення ворожої пропаганди через вірян, прапори так званої «Республіки Підкарпатська Русь» з текстом гімну «підкарпатських русинів», фото прихованих російських документів «об забезпеченні взаємодіяння с військовими комісариатами рф», партквитки комуністичної партії колишнього СРСР, склади з прокремлівською літературою, зокрема автора «ідеології рашизму» Івана Ільїна та мільйони готівки³¹² – ось справжнє обличчя «духовенства» російської церкви.

За роки війни повному або частковому знищенню Росією піддалося майже 500 релігійних споруд у 15 українських областях, з них понад 80 % –

³¹⁰ Здіорук С.І., Токман В.В. Державно-церковні та суспільно-релігійні відносини в Умовах війни Росії проти України: аналіз. доп. / За ред. С.І. Здіорука. – Київ: НІСД, 2023. – 36 с. – <https://doi.org/1053679/NISS-analitrep.2023.07>. С. 13. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/religiini_vidnosyny_dopovid_13072023_zdioruk.pdf

³¹¹ З початку повномасштабної війни СБУ викрила понад 60 кліриків УПЦ (МП), які працювали на рф, продавали зброю і дитячу порнографію // Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/z-pochatku-povnomasshtabnoi-viiny-sbu-vykryla-ponad-60-klirykiv-upts-mp-yaki-pratsiuvaly-na-rf-prodavaly-zbroiu-i-dytiachu-pornohrafiuu>

³¹² В СБУ показали, що знайшли в церквах під час обшуків. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/v-sbu-pokazali-shcho-znajshli-v-tserkvakh-upts-mp-pid-chas-obshukiv.html>

християнські³¹³. Перелік доповнюють 13 релігійних споруд зі статусом пам'яток регіонального значення та 5 – статусом національного значення.

Щодо географії руйнувань, то по кількості таких у лідерах Донецька, Луганська, Київська, Харківська та Чернігівська області. Більшість храмів і релігійних споруд, що постраждали від російських обстрілів і авіаударів, належить саме УПЦ МП (близько 70%).

В подальшому кількісний перелік зруйнованих релігійних об'єктів буде лише збільшуватись з огляду на те, що звичною практикою РФ є використання захоплених храмів в якості російських військових баз.

Наведені факти свідчать про те, що належати до прихильників «русского міра» - небезпечно, знищуючи все, що було ним же й створено він приречений на маргіналізацію.

За майже два роки війни було здійснено ряд законодавчих ініціатив щодо обмеження діяльності московського патріархату на українській території. Неодноразово органи місцевого самоврядування в низці регіонів України звертались до вищих органів державної влади заборонити діяльність УПЦ МП, а не дочекавшись заборони такої діяльності деякі з них на місцевому рівні почали вирішувати це питання самі: розривались договори оренди землі з громадами УПЦ, забирались храми, майно тощо.

3 березня 2022 року Верховною Радою України був ухвалений Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» № 2109-IX³¹⁴. Документ передбачав заборону релігійної організації у разі доведення у судовому порядку її деструктивної діяльності, спрямованої на розпалювання міжрелігійної ворожнечі, поширення відомостей щодо виправдання, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, підрив національної безпеки держави.

Загрози національній безпеці України, пов'язані з діяльністю релігійних організацій, що мають керівні центри на території держави-агресора обговорювались під час слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики 30 травня 2022 року³¹⁵. Було погоджено наступні важливі рішення: 1) щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів проти РПЦ за створення загроз національним інтересам України та її національній безпеці; 2) створення Тимчасової слідчої комісії ВР України з метою розслідування фактів колабораційної діяльності представників релігійних організацій під час

³¹³ Майже 500 релігійних споруд зруйновано в Україні // Інститут релігійної свободи. URL: <https://irs.in.ua/p/139>

³¹⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» від 13.12.2022 № 2109-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-20#Text>.

³¹⁵ Про загрози національній безпеці України, пов'язані з діяльністю релігійних організацій, що мають керівні центри на території держави агресора. Матеріали слухань у Комітеті з питань гуманітарної та інформаційної політики. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34367.pdf>

військової агресії РФ проти України; 3) прозорість організаційної, фінансово-економічної та інформаційно-освітньої діяльності релігійних організацій, які є структурною одиницею закордонної релігійної організації з центром в країні-агресорі.

Релігієзнавча експертиза Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом, проведена Державною службою з етнополітики та свободи совісті у лютому 2023 року підтвердила безпосередній церковно-канонічний зв'язок УПЦ МП з московським патріархатом (РПЦ), заявляючи, що всі заяви і декларації очільників та представників УПЦ про «незалежність» чи «самостійність» цілком вкладаються у норми чинної редакції Статуту РПЦ, який визначає УПЦ структурним підрозділом РПЦ³¹⁶

Ще 1 грудня 2022 року Радою національної безпеки і оборони України було прийняте Рішення «Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»³¹⁷, яке одразу ж було введено в дію указом Президента України № 820/2022 від 1 грудня 2022 року³¹⁸. Зокрема, в санкційному списку з'явилися бізнесмен, клірик й головний спонсор УПЦ МП В. Новинський, бувший намісника Києво - Печерської лаври П. Лебідь та ще біля десятка інших осіб, причетних до деструктивної діяльності в Україні промосковських структур.

Вже 19 січня 2023 року в парламенті був зареєстрований урядовий проект № 8371 «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності в Україні релігійних організацій»³¹⁹

9 місяців тривали дискусії щодо його прийняття, не дивлячись на те, що він був поданий урядом за дорученням президента О. Зеленського й неодноразово анонсувався ним. Зокрема, виявилось, що у партії «Слуга народу» немало прибічників московського патріархату.

9 жовтня 2023 року голова СБУ В. Малюк надіслав листа Голові Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики М. Потураєву з проханням розширити перелік юридичних підстав для заборони в Україні через суд діяльності РПЦ та її філії в Україні УПЦ МП для швидкої

³¹⁶ Висновок релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8_11699-23#Text.

³¹⁷ Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 01.12.2022 «Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0021525-22#n2>

³¹⁸ Указ Президента України № 820/2022 від 01.12.2022 «Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8202022-45097>

³¹⁹ Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності в Україні релігійних організацій» від 19.01.2023 № 8371. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41219>.

заборони згаданих церковних структур, що несуть пряму загрозу національній безпеці Української держави³²⁰.

19 жовтня 2023 року у першому читанні проект закону все ж таки був прийнятий. Його схвалили 267 депутатів із 226 необхідних. Вважається, що він «найм'якший» з усіх раніше запропонованих законопроектів й передбачає непросту й тривалу процедуру заборони релігійних організацій, пов'язаних з Росією. До другого читання планується зробити згаданий законопроект більш «жорсткішим».

Висновки. Процес відновлення історичної правди триває. На часі, *все, що пов'язане з РФ, відштовхує українських громадян, викликає відразу*. Адже ті звірства й вбивства тисяч невинних жертв і найкращих українських воїнів рашистськими окупантами в Україні пробачити й забути просто неможливо.

Відбувається невпинне використання релігійного чинника в подальшому веденні війни, виправданні збройної агресії проти України. Політика лукавства й брехливості УПЦ МП активно просуває загарбницькі наративи кремля.

Така діяльність даної псевдорелігійної структури немає нічого спільного з релігійним віросповіданням й продукує загрози національній безпеці України.

Потрібно бути свідомим того, що російська імперсько-рашистська політика йде у напрямку свого краху, тягнучи за собою у прірву своїх «духовних» поплічників. Вибір у представників цієї структури очевидний: пристосування до нових реалій або релігійний маргінес!

Тим часом, саме українське суспільство має об'єднатись навколо спільної ідеї – знищення ворога, покарання винних у військових злочинах як на фронті, так і в тилу, відбудови своєї держави, своєї церкви задля зростання нового вільного майбутнього України.

У скорому часі ми обов'язково станемо свідками цьому!

REFERENCES

1. Kompkd (2022, May 30). About the threats to the national security of Ukraine related to the activities of religious organizations that have leadership centers on the territory of the aggressor state. Materialy slukhan u Komiteti z pytan humanitarnoi ta informatsiinoi polityky. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34367.pdf>[in Ukrainian].
2. Lyst [shhodo prytiagnennia Rosiiskoho patriarka Kyryla do kanonichnoi vidpovidalnosti i pozbavleniya yoho Patriarshoho prestolu vid 24 liutoho 2022 roku](https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/lyst-shhodo-prytyagnennya-rosijskogo-patriarha-kyryla-do-kanonichnoyi-vidpovidalnosti-i-pozbavleniya-yoho-patriarshoho-prestolu-vid-24-liutoho-2022-roku). URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/lyst-shhodo-prytyagnennya-rosijskogo-patriarha-kyryla-do-kanonichnoyi-vidpovidalnosti-i-pozbavleniya-yogo-patriarshoho-prestolu/> [in Ukrainian].
3. [Maizhe 500 relihiinykh sporud zruinovano v Ukraini. Instytut relihiinoi svobody](https://irs.in.ua/p/139). URL: <https://irs.in.ua/p/139>[in Ukrainian].
4. Mytropolyt Epifanii. My prosto terpymo prysutnist MP – vony ne maiut prava perebuvaty na nashii terytorii. URL: https://lb.ua/society/2023/01/06/541606_mitropo

³²⁰Заборона Московської церкви СБУ пропонує депутатам надійне рішення (документ): URL: <https://glavcom.ua/publications/zaborona-moskovskoj-i-tserkvi-sbu-proponuje-deputatam-nadijne-rishennja-dokument-961311.html>

lit_epifaniy_mi_prosto.html?fbclid=IwAR2bENbTg0pmchaief_bsRQaUx2q_vNV99EGFalOJBFIgVINKaG-mjPHu7U [in Ukrainian].

5. Proekt Zakonu «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti v Ukraini relihiinykh orhanizatsii» vid 19.01.2023 № 8371. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41219>. [in Ukrainian].

6. Rishennia Radynatsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 01.12.2022 «Prookremiaspektydiialnostirelihiinykh orhanizatsii v Ukraini izastosuvanniapersonalnykhspetsialnykh ekonomichnykh tainshykh obmezhuvalnykh zakhodiv». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0021525-22#n2> [in Ukrainian].

7. Ukaz Prezydenta Ukrainy No 820/2022 vid 01.12.2022 roku «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 1 hrudnia 2022 roku "Pro okremi aspekty diialnosti relihiinykh orhanizatsii v Ukraini i zastosuvannia personalnykh spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii)"». Ofitsiine internet - predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8202022-45097> [in Ukrainian].

8. V SBU pokazaly, shcho znaishly v tserkvakh pid chas obshukiv. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/v-sbu-pokazali-shcho-znajshli-v-tserkvakh-upts-mp-pid-chas-obshukiv.html> [in Ukrainian].

9. Zaborona Moskovskoi tserkvy SBU proponuie deputatam nadiine rishennia (dokument). URL: <https://glavcom.ua/publications/zaborona-moskovskoji-tserkvi-sbu-proponuje-deputatam-nadijne-rishennja-dokument-961311.html>

10. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zaborony vyhotovlennia ta poshyrennia informatsiinoi produktsii, spriamovanoi na propahuvannia dii derzhavy-ahresora» vid 13.12.2022 № 2109-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-20#Text> [in Ukrainian].

11. Zdioruk S.I., Tokman V.V. Derzhavno-tserkovnitasuspilno-relihiini vidnosyny v Umovakh viiny Rosii proty Ukrainy: analit. dop. / Zared. S.I. Zdioruka. – Kyiv: NISD, 2023. – 36 s. – C. 13. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/relihiini_vidnosyny_dopovid_13072023_zdioruk.pdf [in Ukrainian].

12. Z pochatku povnomasshtabnoi viiny SBU vykryla ponad 60 klirykiv UPTs (MP), yaki pratsiuvaly na rf, prodavaly zbroiu i dytiachu pornohrafiu // Sluzhba bezpeky Ukriny. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/z-pochatku-povnomasshtabnoi-viiny-sbu-vykryla-ponad-60-klirykiv-upts-mp-yaki-pratsiuvaly-na-rf-prodavaly-zbroiu-i-dytiachu-pornohrafiu> [in Ukrainian].

13. Vysnovok relihiieznavchoi ekspertyzy Statutu pro upravlinnia Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy na naiavnist tserkovno-kanonichnoho zviazku z Moskovskym patriarkhatom. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8_11699-23#Text [in Ukrainian].

14. Izdatelstvo Moskovskoi Patriarkhii. URL: <https://www.rop.ru/folder/knizhki-dlya-detey> [in Russian].

15. Ofitsialnyi sait Moskovskoho Patriarkha. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/publications/>

16. Predsedatel Synodalnogo otdela po vzaymodeistviyu s Vooruzhennymy sylamy osviatyl khram na terrytoryy Krasnodarskoho vyssheho voennoho uchylshcha ymeny

Shtemenko. Ofytsyalnyi sait moskovskoho patryarkha. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/6076969.html> [in Russian].

17. SytchiovaLydyia. Russkiyazyk, russkaiakultura, russkiyimir / LydyiaSytchiova // RF sehodnia. –

2007. № 4. URL: http://archive.russia-today.ru/2007/no_14/look.htm/ [in Russian].

18. Zhyt – Rodynsluzhyt: russkyeposlovytshypohovorky, tsytatyizSviashchennohoPysaniya, nastavleniya sviatykh ottsov, izrecheniya. URL: <https://www.rop.ru/shop/product/zhit-rodine-sluzhit-russkie-posloviy-i-pogovorki-citaty-iz-svyaschennogo-pisaniya-nastavleniya-svyatyh-otcov-izrecheniya-1> [in Russian].

*Стаття надійшла до редакції 09.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 23.01.2024 р.*

УДК 355.48((470+571:477):[327:911.3](100)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.15>

ЯК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЗМІНИЛА ГЕОПОЛІТИЧНУ КАРТИНУ СВІТУ

ЧИТАДЗЕ Ніка

професор

Міжнародний Чорноморський університет

Центр міжнародних досліджень

HOW THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR CHANGED THE GEOPOLITICAL PICTURE OF THE WORLD

CHITADZE Nika

Professor of the International Black Sea University

Director of the Center for International Studies

Бібліографічний опис статті: Чітадзе Н. (2024). Як російсько-українська війна змінила геополітичну картину світу. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 152–175. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.15>

Abstract. *For centuries, Russia was the country that was showing its power in the international political system. Firstly, the emergence of the Soviet Union and 15 countries united under one roof, and then its dissolution in 1991 made Russia a more aggressive power that the international community witnessed these years. This was mainly against the post-Soviet Space, as Russia till today, thinks that post-Soviet countries are and should be under the influence of Russia. That's the main reason why Russia has aggressive foreign policy towards its neighboring countries, especially Georgia and Ukraine. The wars against Ukraine and Georgia show how huge a threat can be coming from the imperialist neighbor state. Here, three main years of wars are outlined: 2008, 2014, and the year of 2022, when Russia started a new military occupation against Ukraine. This aggressive foreign policy dimension is not only a threat for only post-Soviet space but to international security as well. Russia's internal and external policy dimensions have always been a subject of international world order, as its steps always had some implications for both regional and international political systems. This research will discuss what are the main implications of military occupations conducted by Russia in the 21st century.*

Keywords: *Russia, Ukraine, Georgia, military aggression, occupation, geopolitics.*

Introduction

Russia has always been an aggressive state towards its neighboring countries. From the year of 2008, it started active military occupation firstly from Georgia, and then in 2014 and this year, towards Ukraine. Quite simply, with this aggressive foreign policy coming from Russia, other post-Soviet states are also under threat from Russia. The important question here is what is the root cause for these military occupations conducted by Russia. In understanding this, a quick review of the historical record will be useful which is discussed in the next paragraph.

In the 20th century, international society has witnessed three devastating wars. 1st and 2nd world wars and then the Cold War (Lukacs, 2013). In these mentioned three wars, Russia has always been actively participating. During the Cold War, Russia, under the name of the Soviet Union was against the United States. The Cold War had huge implications: the dissolution of the Soviet Union, a unipolar world with the U.S. as a superpower, and 15 newly independent post-Soviet states. After this historical record, quite simply, Russia has always been a threat to both regional and international security.

The main goal of international political system in the 21st century was to keep peace and security throughout the world, (Stolberg, 2012) but Russia's imperialism politics have changed everything. 2008, 2014 and 2022 are the years of military occupations by Russia against Georgia and Ukraine. These wars have changed regional and international security. It had and still has huge impact of international society and its implications can be seen in every aspect of Georgia, Ukraine's and world political stability and system.

Moscow's more fundamental concern about Kyiv is that for most of Ukraine's independence period (since 1991), Kyiv's former administration made Russian officials satisfied and it was not threatening Russia and its interests towards Ukraine. It changed in the year of 2014, in case of only in the context of Russia's perception of excessive interference by the United States and Europe in Ukraine's internal affairs (Mary Wood, 2022).

This is the beginning of everything that took place after that. What Russia wants is simple, to recover the status-quo in 2014 and want Ukrainian people to do it themselves as much as possible. They do not want to impose government by conquest. They want to convince the Ukrainian people they don't have any other option. (Mary Wood, 2022)

The second goal of Russia is as follows: creating some type of discord with the Europe, between the United States and Europe. As the last goal from three options, we can consider confusing the superpower state, the United States and make it appear ineffective (Wood, 2022).

The concept of international security constitutes a system of views in ensuring security starting from individuals till the globe (Williams, 2008) Russia is one of the huge country around the world within a huge history, it continues playing a huge role in international political and security system. Especially while speaking about its economic, research-technical and military potential taken with unique situation in the Eurasian continent. Russia's military occupations in the 21st century have become the biggest threat for international security (Civil.ge, 2022). That's the main reason why

some states, especially Western powers, have been trying to weaken russia's position in every aspect of international relations.

A new report by the European Council on Foreign Relations, based on a European-wide poll, suggests that the farewell to russia is irreversible, at least in the short and medium term. The majority of Europeans have lost all illusions about russia's integration into the world. Many support the severance of economic, cultural and even diplomatic relations with russia. Western sanctions have not changed Russia's foreign policy, but the European government has been forced to abandon the idea that moscow could be a credible partner for the West (Krastev, 2022).

In terms of soft power, the Ukrainian invasion has achieved two things. It is the decisive end of the remaining post-soviet identity and the contempt that moscow used the soviet victory over Hitler as part of the national myth and international reputation (Krastev, 2022).

The military occupations in Georgia and Ukraine done by russia shows differences, but it also outlines similarities. The two conflicts are not similar in all respects, and all of these conflicts have their own history, dynamics and rationale, but the experience gained in one conflict is particularly geopolitical. The same is true for stands that can affect a country's geopolitical behavior in other conflicts if it is at stake. Looking back after the conflict between Syria and Ukraine began, russia's response in Georgia is better understood because of the similarities between russia's tactics and actions in all these conflicts. Strategic geopolitical realities suggest that they are independent of each other, but the motive behind russia's intervention stems from similar security and spatial strategic interests (Crisisgroup, 2022).

Implications of russian Military Occupation for International Security

The 21st century became really challenging for western society. russian military occupation, although in different region, directly challenges the international security order established by Western democratic societies, especially after the Second World War and with the formation of North Atlantic Treaty Organization. Western societies main aim was to weaken and later, to end the Soviet Union in the year of 1991 (Phil Ciciora, 2022).

In essence, russian president vladimir putin is demanding a table seat in determining European security on par with Western democracy. Based on putin's own statement, he calls for the dissolution of NATO and the EU to promote russia's security and economic interests. In the attack on Ukraine, he bet that the West would not react to russia's invasion of non-NATO countries. The West has been predominantly since the invasion of the Republic of Georgia in 2008, and the Donbus region of Ukraine resisted reacting to russia's invasion abroad in 2014, Crimea was readmitted to russia. (Phil Ciciora, 2022).

russian Military Occupations and their Implication on the International Political System

Speaking about international security system and what implications russian 21st century's aggression has, its important to analyze different aspects of it. In this chapter, we are going to speak implications of russian wars in four main aspects:

climate change, nuclear war, economic situation, and independence of other states that are under threat during russo-Ukrainian war.

Climate change is one of the most important subject and thread for international security. But how does russian wars against Ukraine affect it? Quite simple, warfare and military activities are directly related to climate change because they utilize vast amounts of fossil fuels to power their machinery and weapons, and armies are among the world's top producers of carbon. The changes has worsened after the war. For example, we can suggest IPCC's, or Intergovernmental Panel on Climate Change research that stresses on how complicated is our current situation. Especially they were speaking about anthropogenic, which is the disasters caused by human beings (Sam Meredith, 2022).

As already mentioned, one of the effects of russia's ongoing war on Ukraine is related to the nuclear threat to its population. Russia captured the scene of the Chernobyl accident from the beginning of the invasion of Ukraine by russian military forces. Many say that this is a deliberate maneuver to allow Russian soldiers to bypass Kyiv via Belarus, sending a message to the West that the takeover of Chernobyl should not interfere. Some argue that you should send. Some of officials believe that it had historical significance, as many believe that the Chernobyl incident led to the collapse of the Soviet Union. (RadioLibery, 2022).

If the nuclear waste stored in Chernobyl is not contained and treated carefully, it can cause irreversible damage to not only environment, but also the people around it for decades. Recently, there were reports of a Russian attack on the Zaporizhia nuclear power plant in Ukraine. This caused 10 times more fire than Chernobyl and exacerbated the risk of disaster. The details including in this report are not yet clear, but we know that Russia intends to capture it and at least disrupt Ukraine's energy sources. Ukraine's electricity is generated by nuclear power, and this facility provides 20% of the country's energy. At best, this was a geopolitical act by Russia, but if Putin was involved for the nuclear power plant assault, how much resistance he would show to use the nuclear weapons if he felt compelled to do so. Some even suggest that it may be. (RadioLibery, 2022).

On one side of the dispute, russian people are enduring severe economic hardship as a result of sanctions imposed by governments throughout the world (Evgeny Gontmakher, 2022). The European Union, Australia, Japan, and even the famously neutral Switzerland were among those who imposed sanctions on russia. The European Union promised to have "maximum impact" on russia's economy, while some countries, such as Japan and Australia, chose to sanction the oligarchs and their luxury goods, and US sanctions included a freeze on putin's assets. (UAB Institute for Human Rights Blog, 2022)

russia's military occupation against Ukraine definitely created not only human suffering and humanitarian crisis, but also it is simply damaging economic situation, mainly global trade. Low-income countries and less developed ones will be damaged by this in most of the cases. World Trade Organization is already warns the society about this threat by suggesting that prospects for economy have darkened after the war has started. Economists from WTO has analyzed merchandise trade volumes in

exporting and importing goods, which has witnessed downgrade from 4.7 % to almost 3 % which can be considered as one of the huge impact for global economy. (Victoria Masterson, 2022).

The remarkably fast reaction to russia's invasion is likewise constant with a realist expertise of alliance politics. Shared values could make alliances greater cohesive and enduring, however severe commitments to collective protection end result ordinarily from perceptions of a not unusual place danger. The stage of danger, in turn, is a characteristic of power, proximity, and foe with offensive talents and competitive intentions. These factors pass an extended manner to explaining why the Soviet Union confronted sturdy balancing coalitions in Europe and Asia at some stage in the Cold War: It had a big business economy, its empire bordered many different countries, its navy forces have been big and designed ordinarily for offensive operations, and it seemed to have rather revisionist ambitions. Today, russia's moves have dramatically multiplied perceptions of danger within side the West, and the end result has been a show of balancing conduct that few could have anticipated only a few brief weeks ago. (Stephen M. Walt, 2022)

The big problem is the possibility of nuclear expansion in the military conflict between the Western Allies and russia. There are a few nuclear powers in the United States, russia, the United Kingdom and France. This threat is real, not small. Putin's invasion automatically raises the precursors to the security threats facing the West and pushes them across the Ukrainian border. By threatening the use of nuclear weapons, Putin foretold a change in the ocean that states are likely to see the use of nuclear weapons. There is no option to throw lightly on the table. (Phil Ciciora, 2022)

Using nuclear force by russia has become a threat to the globe. Putin's threat to use nuclear weapons had two implications. First, it has historically changed the nature of the dialogue on the use of nuclear weapons because russia has effectively declared that it can use nuclear weapons in the offensive way it has chosen against Ukraine and other NATO members. Second, no one knows the consequences of putin's use of nuclear weapons. That is because it puts the Western allies in a one-on-one situation. A small nuclear weapon of only 18 kilotons destroyed Hiroshima. What if putin unleashes a weapon that is many times larger in Ukraine? This is truly an apocalyptic scenario brought to the fore by putin, threatening Western civilization and human life in general on Earth. (Phil Ciciora, 2022)

The Factors Affecting russia's Political Interest Towards Ukraine and Georgia's Foreign Policy

Georgia's nearly 20-year track record of transitioning a failed state into a young and prospective democratic republic has been largely hailed by Western democrats. However, the kremlin regards Tbilisi's pro-Western foreign policy agenda and ambition to participate in the European and Euro-Atlantic cosmos as a huge security danger. The merger of Georgia's transparent and powerful system and Western-style democratic system presents a clear and apparent contrast to russia's authoritarian system, creating an incentive for other governments to follow Georgia's example. (Natia Seskuria, 2021)

vladimir putin, the long-standing president of Russia, has always been treating Georgia as simply the part of russia's sphere of influence in its important region, in the South Caucasus. Because of this so-called influence, russians suggest that it grants leverage over Georgia's foreign policy formation and future steps. putin and his regime in Russia does not want the North Atlantic Treaty Organization to be enlarged in Caucasus region and it's neighborhood, as russian officials simply perceives that as the act to weaken Russia and its sphere of influence. Thus, russia is afraid of loosing its domination throughout the region. (Natia Seskuria, 2021)

It therefore comes as no surprise that the kremlin was extremely unhappy with Georgia's slow progress toward democracy and its improving ties with NATO partners, which ultimately led to the use of force by moscow against Tbilisi. The 2008 NATO summit in Bucharest, where NATO promised to admit Georgia, as well as Ukraine, to the alliance in the future, came before the 2008 August War. However, due to a lack of agreement among NATO members, Georgia was left without a Membership Action Plan (MAP) that would result in membership and quite simply, without any security assurances. (Kavadze, 2020)

Because of the lack of security assurances, the kremlin was able to proceed with its military attack and make Georgia pay the price for taking a different course than russia had planned. Despite the war's devastating economic and political consequences, the kremlin failed to achieve its long-term ideological and political goal of changing Georgian public attitudes toward russia and disrupting Georgia's quest for Euro-Atlantic integration by characterizing the russian government as the only guarantor of security for a small South Caucasus state. (Gaidai, 2016)

Georgia's membership into the NATO is still very distant, but still tries its best to make Georgia distant from NATO. But, more and more people of Georgia are willing to become the members of European society, and here, the huge role was played by russia's military policy. Especially after 2008, popular support for Georgia's integration in western societies. (Natia Seskuria, 2021)

Despite moscow's desire to be perceived as a "peaceful mediator" and its refusal to be identified due to the presence of russian federal security service (FSB) soldiers on the ground, both seized territories are entirely subject to moscow as a party to the war. Since russia acknowledged the independence of Abkhazia and so-called South Ossetia, the kremlin has endeavored to present them as separate entities, despite the reality that they are inside Georgia's internationally recognized boundaries. This initiative has mostly failed due to worldwide community support for Georgia's non-recognition stance of seized areas, as well as a judgment by the European Court of Human Rights. (Civil. GE, 2022)

Despite the lack of international support, the kremlin has effectively taken advantage of the occupation of Georgia by enacting a "border policy." A new phenomenon in russia's political arsenal, "bordering," is a series of actions by russia to invade Georgian territory. This is a quiet war against Tbilisi, with actions such as barbed wire, border signs, illegal fence installation, and Georgian land confiscation. Consistent human rights abuses continue to divide families and affect the humanitarian situation in the field. Boundary markers were moved to the village of

Tsitelubani in 2015 to enclose part of the Baku-supsa oil pipeline operated by BP. As an additional leverage, kremlin-backed troops routinely kidnapped people. (Natia Seskuria, 2021)

Another solution imposed by russian society is offering is the “Swiss Model” which simply means the military non-intervene in political neutrality. For some reason, the idea can also additionally in a few instances be attractive for normal residents because it appears to endorse a non violent decision of the conflicts thru being an unbiased participant in global relations. In reality, the idea of “neutrality” is but every other myth. Given the modern-day geopolitical state of affairs and russia’s objectives to dominate the South Caucasus, preserving Georgia “neutral” manner depriving it of Western political support, rejecting Georgia’s pro-Western overseas coverage agenda, and returning Georgia to russia’s sphere of influence, subsequently main to the weakening of democracy. (Natia Seskuria, 2021)

The Relationship Between Ukraine and russia in the 21st Century

putin called the collapse of the soviet Union as one of the devastating event or catastrophe that has happened during the 20th century. The president was suggesting russia and its policy as the legitimate country in world’s great powers. Duing his presidency, he spent years for rebuilding the russian army and devoting himself to the power to claim geopolitical influence. (Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney, 2022)

russian president describes the prospect of Ukraine's accession as a major threat, with NATO expansion as a threat. The more confident and military the russians were, the greater their dissatisfaction with NATO. russian president continued to speak about the United States combat forces in Ukraine, despite claims that there are no US, Ukrainian, or NATO officials. East-West relations deteriorated sharply in early 2014, when a large-scale protest in Ukraine expelled the president, who had a close alliance with putin. russia soon invaded and annexed Ukraine's Crimea. moscow also fueled a separatist rebellion that dominated parts of Ukraine's Donbas region, and the war was still ongoing, killing more than 13,000 people. putin seems determined to put the clock back for more than 30 years and establish a broad russian-dominated safe haven, similar to the forces moscow used during the Soviet era. The 69-year-old, who may be the finishing point of his political career, clearly wants to return Ukraine, a country of more than 40 million people, to russia's sphere of influence. (Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney, 2022)

In December, russia submitted NATO and the US with a set of formal conditions indicating that it was essential to maintain its security. For starters, it ensures that Ukraine will not join NATO, that its troops will be withdrawn in Eastern European countries that NATO already has, and that the 2015 ceasefire will take place in Ukraine. (Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney, 2022)

General Overview

The cold war between russia and Ukraine have started way earlier. In the early 1990s, there was widespread support in Ukraine for leaving the soviet union. Massive demonstrations in support of Ukrainian independence took occurred, including a 300,000-strong human chain. From Lviv to Kiev, the chain spanned over 600

kilometers and is thought to have brought together over 1.5 million people in support of Ukrainian freedom. A referendum was held later that year, and over 90% of the population voted in favor of independence. In 1991, Leonid Makarovych Kravchuk was sworn in as the country's first president. He remained in office until 1994.

Ukraine inherited a huge reserve of nuclear weapons following the fall of the Soviet Union. It was considered as the world's third largest, with technology to design and manufacture more weapons. Ukraine decided to destroy the weapons and join the Nuclear Nonproliferation Treaty in 1994. (NPT). The Budapest Memorandum was signed on December 5, 1994, by Ukraine, Russia, the United Kingdom, and the United States. Ukraine was guaranteed security assurances in exchange for joining the NPT as a non-nuclear armed state, according to the wording of the pact. (Karina Shyrokykh, 2018)

Between all the nations that border Ukraine, Russian Federation continues to be the crucial neighbor. Ukraine's members of the family with Moscow are the important thing trouble of its overseas coverage to such an volume that every choice of the Ukrainian overseas coverage is first and principal a preference as to the form of its members of the family with Russia. This is especially a result of Ukraine's location and geopolitical situation, the heritage of many centuries of political, financial, and cultural ties between those states, as well as Russia's inherently dominating role as their joint members of the family. (Karina Shyrokykh, 2018)

Furthermore, that is a result of the reality that the European Union's maximum crucial accomplice within the East of Europe is Russia, whilst Ukraine is viewed via way of means of the EU especially within the context of its members of the family with Russia: the higher those members of the family, the higher Ukraine could be perceived via way of means of Berlin, Brussels and particularly Paris. In the case of the USA the state of affairs is a bit different, for the reason that US is inquisitive about the independence of Ukraine's safety coverage from that of Russia, nonetheless the Americans additionally see Ukraine especially within the context in their members of the family with Russia. (Karina Shyrokykh, 2018)

Such an impact, according to Moscow, poses a threat to both its ability to influence the situation in the Balkans and its strategic role within the Black Sea Basin. One must see Russia's desire to maintain its base in Sevastopol, a facility of crucial importance in the Black Sea, in the perspective of this. Moscow no longer needs to balance its political influence in Ukraine with the West since it regards the prospective presence of NATO along the Black Sea's northern shore as a threat to its security. The crucial importance of Ukraine's land as a Russian transit country is linked to this geopolitical challenge. (Huseynov, 2016)

One of the essential aspects of Ukraine is the importance of oil pipelines and fuel going through Ukraine to Western and Central Europe. The same equality has the provision of oil pipelines and product pipelines to the road of the Odesa-Ilichivsk port complex, as well as Russia's capability to export electricity, and the continuity of avenue and rail transit to and from those ports and to and from Ukrainian ports on the Danube. Access to Eastern and, in particular, Southern Europe, as well as Turkey, through Ukrainian territory, is also critical for Russia. (Huseynov, 2016)

It is in Ukraine's best interests to maintain Ukraine's independence and avoid political dependence on Russia for its inevitable political and economic control. This involves modeling the relationship between Ukraine and Russia as an "asymmetric partnership", strengthening Ukraine's position as a subject of self-determination in international relations, and maintaining or expanding the degree of legal separation of Ukraine. Includes doing. Not only is this separation a symbol of sovereignty, but inequality in customs, tax and other regulations is an important source of income for Ukrainian companies. (Coyle, 2018)

To achieve these goals, Ukraine seeks as close cooperation as possible with the United States, especially within the security zone, and all Russian and US agreements consider its security interests. You should be sure to put it in. Families in other European countries are less important given that they may not be willing to counter Russia's impact on Kyiv. Nevertheless, Ukraine has no intention of replacing the US Navy's presence in its territory with the Russian presence, and it seems unlikely that it would significantly tighten naval cooperation with the United States. Kyiv knows how important it is for Ukraine to maintain close family ties with Russia, especially in safe zones. Ukraine's second most important issue is related to Russia's reliance on power components.

The War of 2014: The Case of Crimea

The armed conflict by Russian military forces in the Eastern part of Ukraine started in the year of 2014. (Clarke, 2019) From the starting point till today, over 14,000 people were killed. For over eight years, Ukrainian government forces fought Russian-backed separatists to control much of two highly industrialized areas (also known as Donetsk) in Donetsk and Luhansk. The fierce battle of 2014-2015 ended in one-third of the region's territory and was the most urbanized part, occupied by two Russian agents, the self-proclaimed Donetsk and the People's Republic of Luhansk. Between September 2014 and February 2015, Russia, Ukraine, France, and Germany signed several iterations of the so-called Minsk Agreement. This eventually stopped the advance of the army and significantly reduced combat. However, the agreement was never carried out, the battle turned into trench warfare, and about 75,000 soldiers fought each other along more than 400 km front line through densely populated areas. The war ruined the region's economy and heavy industry, migrating millions of people and turning the conflict zone into one of the world's most mining areas. (Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer, n.d.)

Russia established a strategic foothold on the Black Sea by conquering Crimea in 2014. With a stronger and more advanced military presence in the Mediterranean, Middle East, and North Africa, Russia may project power further into areas where it has historically had limited impact. According to some commentators, the West failed to impose substantial consequences on Russia in reaction to its annexation of Crimea, which only enhanced Putin's readiness to employ military force to achieve his foreign policy aims. Russia's strategic advances in the Donbass remained more tenuous until its invasion in 2022. Supporting the separatists had increased its bargaining power with Ukraine, at least temporarily. (Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer, n.d.)

By March, observers from the west had faced unpredictable battlefield retreat, and Moscow narrowed its purpose, as it did in Donbas in 2014, in southern Ukraine like the Kherson region. He said he might try to separate some. Russia might use these newly occupied territories as the card in peace negotiations with Ukraine. This may include provisions regarding the outlook for Kyiv's accession to the EU and NATO. Others have suggested that attacks on Kyiv would be continued and do not believe in all claims made by Moscow to keep aggressive military operations far away from the capital, Kyiv. (CrisisGroup, 2022)

The case of Crimea is quite similar to August war of 2008, as there was only one reason under these two military occupations by Russia: Georgia's and Ukraine's ties with Western power and European Union, especially in the years of 2013 and 2014. Before this war, Ukrainian President Yanukovich was pursuing to become active member of EU and at the same time, quite inevitable, Russia was trying to include Ukraine to join the organization of EAEU, which was even non-existent during that time. In 2013, President Yanukovich, changed its plans to have better relations with European Union, because he was under pressure of Russia. By its end, Russian officials have been trying to have Ukraine as a member state of EAEU, which was not even existed. President chose to remain close ties with Russia, and new wave of protests have started under the name of Euromaidan. (Clarke, 2019)

According to Russian president Putin, the Euromaidan uprising removed Yanukovich from power as a Western-backed "extremist takeover" that imperiled the ethnic Russian majority in Crimea. It was said that Western pioneers excused this as outrageous publicity reminiscent of Soviet times. As a result, Putin sought a clandestine invasion of Crimea, which he subsequently justified as a rescue operation. "Every situation has a tipping point. Furthermore, our Western allies have gone too far in Ukraine" Putin announced in March 2014, formalizing the extension. (CrisisGroup, 2022)

Vladimir Putin also broadly was speaking about the area as Novorossiia or the so-called new Russia, a term tracing back to eighteenth-century magnificent Russia. Furnished Russian provocateurs, including a few specialists of Russian security administrations, are accepted to play had a focal impact in mixing the counter Euromaidan secessionist developments in the district into defiance. Be that as it may, not at all like Crimea, Russia proceeded to formally deny its contribution to the Donbas struggle until it sent off its more extensive intrusion into Ukraine in the year 2022. (Crisisgroup, 2022)

By conquering Crimea in 2014, Russia strengthened its control of the Black Sea's strategic scaffolding. With a larger and stronger military presence, Russia can project its power deeper into the traditionally limited influence of the Mediterranean, the Middle East, and North Africa. Some analysts claim that Western countries have failed to impose large costs on Russia in response to the annexation of Crimea. Until the invasion in 2022, Russia's strategic interests in Donbas were more vulnerable. Supporting separatists, at least temporarily, strengthened bargaining power with Ukraine. (Clarke, 2019)

The crisis in Ukraine since 2013 and its regional, regional, and global impacts show a return to the dynamics of violent national fragmentation that prevailed in the early 1990s. More strategically, Russia is taking advantage of the fierce civil war in so-called near-overseas countries to expand its influence in post-soviet space and at the same time reduce its Western influence. In this regard, conflicts in the Donbas region of Ukraine may foresee a more radical change in Russia's strategic actions and military and security for Russia to manage the regional security complex. As part of its doctrine, it shows how to adopt different tactics of social destabilization and secret occupation, both in its identity and in its ability to maintain its status as a great power and to act globally. It is essential. (CrisisGroup, 2022)

Russian strategy towards Ukraine since late 2013 in this sense likewise shows that real and dormant contentions in Eastern Europe have entered a subjectively new and more perilous stage, regularly depicted as another Cold War yet distant from the domineering soundness that then won in this region of the planet. Albeit generally molded by Moscow, at times for over twenty years, these contentions exist inside a more extensive local and worldwide international setting that isn't dependably or influenced quite a bit by. This outer aspect has gone through extensive movements with the union and fortifying of Russia as a provincial power with a desire to assume a prevailing part in its Near Abroad and then some, and progressively with the tactical capacities and political will to do as such. (Christopher S. Chivvis, n.d.)

After Crimea's war of 2014, it's important to understand what type of relations these countries had after the end of one conflict and before the starting point of the military occupation in 2022. These years are important for analyzing current war, as the events happened these years can be simply considered as the starting point of the 2022 conflict.

The Cold War Between Russia and Ukraine: Years of 2014-2022

Two former republics of the Soviet Union are once again in the conflict due to Russia's military aggression against Ukraine. It's essential to understand what their relations were like during the years from 2014 till 2022, when there was no direct conflict between these countries. And what has changed after 8 years so that Russia has decided to once again directly attack Ukraine.

In the year of 2014, the Protesters in Ukraine overthrow President Viktor Yanukovich in February, one of the major motives for this became that he were pleasant to Russia's interests. During the revolution, extra than a hundred human beings had been killed in protests that targeted on the principle rectangular withinside the capital, Kyiv, frequently known as the Maidan. (Pierre Morcos; Andrew Lohsen, 2022)

Zelensky experienced many phases of popularity over the first part of his presidency. He brought together East and West, urban and rural, wealthy and impoverished Ukraine as the clear winner of the 2019 presidential elections. However, because the majority of Ukrainians believed their nation was headed in the wrong path, his approval ratings significantly declined in January 2021 and January 2022. (Mykhailo Minakov, 2022)

Zelensky had both strengths and shortcomings as president during peacetime, but during the war, he really came into his own. Zelensky has proven to be a tenacious and brave wartime leader who properly satisfies the country's need for strong leadership. He has refused to leave Ukraine, both before and after the start of the Russian invasion, despite multiple requests from foreign leaders. (Mykhailo Minakov, 2022)

Following Ukraine's election of Volodymyr Zelensky as president in 2019, multiple prisoner swaps took place, but ties between Moscow and Kyiv have subsequently deteriorated further. Russia sent about 100,000 troops to the Ukrainian border in the spring of 2021. The Normandy negotiations, which were supposed to execute the so-called Minsk agreements, were gravely harmed in November when Russia's foreign ministry disclosed confidential diplomatic communications with Germany and France. (Mykhailo Minakov, 2022)

The United States and its allies began warning in the same month that Russia may be contemplating another invasion. Moscow offered a package of security recommendations in the form of two treaties, including a demand that Ukraine never join NATO and that the alliance reduce its presence in former Warsaw Pact countries. (Mykhailo Minakov, 2022)

In an attempt to settle the problem, Putin and US President Joe Biden talked twice by phone before the new year, and a series of talks were conducted in January between Russian officials and their counterparts in the US, NATO, and the Organization for Security and Cooperation in Europe. The conflict remains unresolved. (Civil. GE, 2022)

Two Russian military buildups along the Ukrainian border in 2021–2022—one in March and April 2021 and the second from December 2021 to February 2022—foreshadowed an escalation. Additionally, during both of these stages, there were more reports of armed formations preventing the OSCE Missions from entering the conflict area. This indicates that as the invasion approached, it became harder to see what was happening in the Donbas battle zone. The OSCE eventually stated it would remove its Mission on February 24, 2022, the day of the invasion. All of its foreign employees fled Ukraine on March 8. In anticipation of the Mission's rebirth, local Mission personnel will continue in administrative roles, although the OSCE has halted its reporting efforts. (Civil. ge, 2022)

The Russian government's decision to allow the independence of the two separatist republics on February 21, 2022, virtually ended the debate over the implementation of Minsk. Three days later, Russia invaded Ukraine and led a new stage of war with a level of violence far beyond what is depicted here. (Civil. GE, 2022)

On April 2019 there has been a presidential election in Ukraine. A former comedian, Volodymyr Zelensky, became elected via way of means of a big majority as president of Ukraine on a promise to make peace with Russia and repair Donbas to the country. Quite simple, together along with his politics, the Kremlin became now no longer satisfied.

russia's Ongoing Military Aggression Towards Southern-Eastern Regions of Ukraine

The war between Ukraine and russia was inevitable, because the President of Ukraine, Volodimir Zelensky was always speaking about it. This is not even a war between two countries, it's Ukraine defending itself from russian military aggression and occupation. russia released a complete-scale assault from more than one guideline on Ukraine on February 24, 2022, after numerous weeks of constructing up troops at the United State's border. In response, NATO deployed troops to member states inside the location at the same time as tens of heaps of Ukrainians fled the USA and others took up hands towards russian soldiers. As humans took to the streets throughout Russia to protest President vladimir putin's invasion, the EU, US, and allied nations delivered sanctions. (Evgeny Gontmakher, 2022)

The Ukraine president additionally had a telephone call with Italy's high minister, Mario Draghi, and says he harassed the significance of greater sanctions on russia and unblocking Ukrainian ports.

The russian military has made progress in various areas and desires complete control over them. They mostly operate in two areas: the south, primarily in the vicinity of Kherson, a Black Sea port city whose authority is disputed, and Mariupol, on the Sea of Azov. russian soldiers' bombing of these cities had caused major humanitarian concerns, with bridges and highways devastated and limited access to food, clean water, medication, and power in certain regions. Kharkiv, Ukraine's second-largest city, has been hit by russian artillery many times, causing extensive damage to residential areas. (CrisisGroup, 2022)

When the invasion first began in Ukraine, the protests started in russia against its military occupations. That protest's main implication was that 2000 people were arrested by russian police. Overall, almost 4300 protesters were arrested, quite ironically, including children. Also, speaking about russians, it was surprising that even some soldiers sent to Ukraine have been reported to abandon their posts and start helping Ukrainian forces. This was mainly caused because most soldiers didn't know they were going to the war against Ukraine. (CrisisGroup, 2022)

To stop military aggression coming from russia, these two countries were obliged to have diplomatic meetings during the war. russian and Ukrainian officials met in March, where they agreed that there was a need for humanitarian corridors, which simply met the safe zones for the Ukrainian civilians, but as expected, this agreement did not reach a larger ceasefire. For March 6, several attempts to evacuate Ukrainian people have been halted mainly due to russian shelling, as russian officials never keep their word. (CrisisGroup, 2022)

russian president's main attempt is to make changes to the world map, especially speaking about the European map. This attempt has become the most devastating conflict after the World War Second. russia's military aggression has caused a huge humanitarian crisis, thousands of civilian have died and many were obliged to leave their houses and go abroad. As the United Nations High Commissioner for Refugees suggests, this crisis made the fastest-growing refugee crisis in the Europe of 21st century.

People frequently retaliate violently in an effort to punish reality when delusions do not match reality. The violence can escalate to unimaginable heights and endanger many lives if the person is a political leader who is not subject to any institutional, legal, or moral restraints on his decisions and acts. The fury and viciousness displayed by russian troops in Mariupol, Bucha, and other Ukrainian locations they hold are most certainly a result of this. And this is unquestionably the reason why Putin refuses to accept any responsibility for the atrocities in Ukraine. (Mykhailo Minakov , 2022)

As putin's war against Ukraine and the international conflict it has spawned develop, both the structural and personality factors involved will be put to the test. The next stages of military action, as well as the economic hardships endured by the Ukrainian people, will put Zelensky's fortitude to the test. putin's abilities will be put to the test by the impending socioeconomic crisis and war losses. There are reasons to believe that the personality factor will become increasingly important in Ukraine, russia, and the world we live in (Mykhailo Minakov , 2022).

Military aggression of russia in Ukraine has started in 2022, February 24, from the early morning. russian president vladimir putin launched the “special military operation” into the Ukraine. This was launched in the country of at least 40 million people. As russian governmental forces suggest, this military aggression is due to “denazification” and for this, russian tries their best to avoid the word “occupation”. There were several important territories of Ukraine which was the main target for russian military forces (Mykhailo Minakov , 2022).

This war is not yet finished. There is no prediction when the war can be stopped, but the whole society believes that Ukraine will be the winner here and with international society, it will show Russia that there is no need for military occupations in the 21st century.

European Financial and Economic Sanctions Against Russia

Since russia recognized non-government controlled enclaves in Ukraine's Donetsk and Luhansk oblasts on February 21, 2022, and the unprovoked and unlawful invasion of Ukraine on February 24, 2022, the EU has placed a slew of additional sanctions on russia. They supplement current sanctions placed on russia since 2014 in response to the annexation of Crimea and the failure to implement sanctions. implement the Minsk agreements. These sanctions imposed by the United Nations were in response to the russia'n aggression. EU has adopted five main packages of sanctions that were designed to weaken russia's economic ability in the war. (Council of European Union, 2022)

The EU has issued five packages of sanctions on russia since February, including targeted restrictive measures, including individual sanctions, economic penalties, and diplomatic measures. In reaction to Belarus's role in the invasion of Ukraine, the EU imposed sanctions on the country. The goal of economic sanctions is to punish russia severely for its conduct and effectively oppose russia's ability to continue hostilities. Individual sanctions are levied on those who support, finance, or carry out acts that will weaken or threaten Ukraine's territorial integrity, sovereignty, and independence. (Council of European Union, 2022)

Some restrictions for russian citizens consist of travel bans and asset freezes. Travel bans prohibit listed people from entering or leaving EU territory by land, air, or sea. Freezing funds means that all accounts held by designated individuals and groups of EU banks will be frozen. It is also prohibited to provide money or goods directly or indirectly. This ensures that their money can no longer be used to support the russian government and they cannot try to find a haven in the EU. In total, the EU has sanctioned 80 entities and 1093 individuals, taking into account previous personal sanctions imposed after the 2014 Crimean annexation. These include russian president vladimir putin russian Foreign Minister sergey lavrov kremlin-roman abramovic; the russian House of Representatives who voted to approve Donetsk and Luhansk on February 15, 2022. Members of the relevant oligarch army, such as members, prominent businessmen (ie, individuals involved in the russian steel industry, and other people who provide financial services, military products, and technology to the russian state), advertisers or actors of disinformation selected relatives of some of the above persons. (Council of European Union, 2022)

As part of economic sanctions, the EU imposes russia many import and export limitations. This implies that European firms cannot sell some items to russia, due to its export restrictions, and russian companies cannot sell certain products to the EU. The list of prohibited goods is intended to maximize the detrimental impact of sanctions on the russian economy while minimizing the impact on EU enterprises and persons. Import and export restrictions prohibit items principally meant for human consumption, as well as products connected to health, medicine, nutrition, and agriculture so that the population is not harmed. russia. EU Customs authorities implement the restriction. (KPMG, 2022)

Furthermore, the EU passed a declaration, in concert with other like-minded partners, reserving the ability to revoke russia's position as a WTO most favored nation. The EU has determined to handle this issue through a number of restrictive measures, including limitations on certain products' import or export. The EU and its partners have also paused all work on Belarus' WTO accession. (Anneken Tappe, 2022)

SWIFT is a messaging service that works on facilitating the exchange of some type of information between banks and quite simply, between financial institutions. This organization has over 11 000 entities throughout the world. Without it, its almost impossible to obtain foreign currency, even abroad. For sure, banks can do that operations without SWIFT, but it is more difficult and simply needs many steps. russia, as the part of sanctions, was banned from SWIFT.

These sanctions imposed by international system is for stopping russia from its aggressive politics. As we can see, the sanctions are working really well, and it will continue to have a huge impact on russia's society. This will weaken russia and of course, will affects on its ability during the russo-Ukrainian war.

How russia Affects Foreign Policy of Georgia and Ukraine

Georgia and Ukraine can be considered as the countries that share the same history, especially during the era of the soviet union; new dimensions in international political system and most importantly, the desire to become a full-fledge member

state of western community. Quite simple, they do share the same foreign policy strategy, due to their shared enemy, russia, who always try to be a part of their internal and external policy formation. In this chapter, we are going to discuss how russia affects the foreign policy of Georgia and Ukraine and what threat these countries are facing from russia. (Natia Seskuria, 2021)

The transformation of international relations, the end of conflict, the steady elimination of the consequences of the "Cold War", and the progress of russia's reforms have greatly expanded opportunities for cooperation on the world stage. The risk of a global nuclear war is minimized. Military power remains important in interstate relations, but economic, political, scientific, technical, environmental, and informative factors play an increasingly important role. The main components of the state power of the russian federation are its intellectual, information, and communication skills, the level of national wealth and education, the degree of combination of scientific and productive resources, and the financial capital of centralized economic relations. Diversification. It will come out to the front. The overwhelming majority of states are enthusiastic about economic management and the pursuit of democratic and worthless market methods. Significant progress in many important areas of scientific and technological progress has led to the formation of a unified world information environment and the deepening and diversification of international economic relations, making national interdependence a global character. Preconditions are created to build a more stable, crisis-resistant world structure. (nukes.fas, 2000)

At the same time, new challenges and threats to russia's national interests are emerging at the international level. Benefiting from the US economy and power, there is a growing tendency to establish a unipolar world structure. Reliance on the limited composition of Western institutions and forums has weakened the role of the UN Security Council in resolving basic international security issues. (nukes. fas, 2000)

One-sided action strategies can destabilize international affairs, create tensions and arms races, and exacerbate interstate contradictions, national and religious conflicts. The use of power methods that bypass existing international legal mechanisms cannot resolve the deep socio-economic, ethnic and other contradictions underlying conflict and only undermine the foundations of law and order is.

russia's Influence on International Political System

At first glance, moscow's tries to create an internet of relationships and assignment impact in Africa, Latin America, the Middle East, and different elements of the sector appear like a new detail of russian overseas coverage. However, that end could be mistaken. russian overseas coverage has been constructing as much as its gift expansive section for over decades. Moreover, its targets have a wholelot deeper roots. Continuity with the Soviet technology or even in advance intervals of russian records is an indicator of the Kremlin's cutting-edge overseas coverage and the toolkit it is based directly to develop its goals. It is consequently important to study the overseas coverage legacy of the soviet union. Core additives of the cutting-edge

russian toolkit have withstood the check of time, and there may be each indication that moscow will hold to rely upon them, even in a post-putin technology.

Modern russian foreign policy reveals the unmistakable presence of a three-century-old driver of the moscow location on the world stage. The most important of this impetus is the quest for russia's strategic depth and safe buffering against external threats, given that there are no natural protection barriers between the geography of the country and neighboring powers. And led to its geographical expansion. In addition to physical unrest and expansion, the second major impetus for russia's foreign policy is the quest for recognition of the great powers, and the kremlin is needed to justify its geographical conquest and geopolitical ambitions. I've been thinking for a long time. The third impetus associated with the first two is the complex relationship between russia and the West, which combines the need for competition and cooperation. (Christopher S. Chivvis, n.d.)

As changed into the case at some stage in the Cold War, russian coverage in the direction of the West has lengthy had a crucial ideological dimension. During the Soviet era, the ideological opposition changed into Soviet communism and democratic capitalism. After an exceedingly quick duration, whilst russia tried to sign up for the West, moscow has embraced a brazenly anti-Western ideology. communism has been changed with the aid of using a mixture of nationalist, authoritarian, and state-capitalist thoughts as an opportunity for the West's belief in liberal democratic capitalism. The idea of russia as a besieged castle going through opposing Western designs and effects is a key device the regime makes use of to mobilize the political assistance of russian elites and normal residents alike.

The Role of russia in Ukraine's Foreign Policy Formation

Ukraine's foreign policy is a strategic approach adopted by Ukraine regarding foreign relations, cooperation with international organizations, promotion of national interests, and protection of the rights of foreign citizens and diasporas. The strategic goals of Ukraine's foreign policy include the integration of Europe and the Euro-Atlantic, the formation of strategic partnerships between the United States and the European Union, cooperation between CIS and GUAM member states, active involvement with the United Nations, and others. International organizations, being an active and effective participant in the global economy while protecting their national interests, and the transformation of Ukraine into a regional power. (Gaidai, 2016)

Ukraine's foreign policy is guided by several important priorities. European integration is an important priority that brings together the full scope of Ukraine's internal and external policy efforts to approach the European Union and create the necessary conditions for future EU accession. An integral part of Ukraine's European Integration Course was the provision of diplomatic support to complete Ukraine's accession to the WTO on 16 May 2008. After joining the WTO in 2006, Ukraine was proposed to proceed to the first stage of integration with the EU, the creation of a free trade area (which also does not exist in the CIS). Currently, the status of the dialogue on cooperation between Ukraine and the European Union is based on the implementation of strategies specially developed for the integration of the EU into

the Ukrainian economy and the phased implementation of the European Policy Action Plan. These measures include most economic and social reforms, primarily to get closer to Europe. (Gaidai, 2016)

Ukraine is already in active cooperation in international organizations, such as European Union and NATO or North Atlantic Treaty Organization. With EU, Ukraine is in cooperation in some of the main aspects: security, financial institutions, foreign trade and more than that. The case of NATO-Ukraine is different, as its mainly stressed on the protection of Ukraine's security interests and are working on the gradual integration in NATO. This future integration is mainly outlined via two documents that are essential for Ukraines future foreign policy: the Action Plan and the Annual Goal Plan starting from 2005.

In the year of 2014, on July 30, the United States Senate issued a bill giving three countries, Georgia, Moldova, and Ukraine, the status of non-NATO allies. Quite simply, it meant that in case of direct military aggression coming from Russia or any other country, the United States could bring troops and help these countries during military occupations or another type of external aggression. (Civil. GE, 2022)

As part of its international political goals, Ukraine tries its best to use the full potential of the strategic partnership based on mutual interest and common approaches to the development of relations with the United States, russia, and Poland; to achieve and maintain good relations with neighboring countries in an atmosphere of respect for sovereignty and territorial integrity. But as it seems, it is really difficult for post-Soviet countries to stop Russia from its military aggression. Ukraine will achieve its goal of promoting European values in the region, in particular through active participation in resolving frozen conflicts. This should sum up its foreign policy as a beneficiary one. (Christopher S. Chivvis, n.d.)

Ukraine pursues an active multilateral policy within the framework of universal and regional international organizations. Participation in the UN is aimed primarily at advancing Ukraine's interests in the process of making the most important decisions for the entire world community. Activities within the OSCE will remain an important factor in complementing and enhancing regional and overall stability and security in Europe. (Civil. GE, 2022)

Ukrainian officers expressed frustration approximately the reality that in the Nineteen Nineties and 2000s, Western nations led overseas coverage biased in the direction of russia, orientated to account for moscow's hobbies, and primarily based totally on moscow's reassets of statistics, to the detriment of different post-soviet nations. Western political elites no longer have a clear knowledge of Ukraine's history, its country-wide traditions, the demanding situations of growing its democracy and transitioning to a marketplace economy, or the significance and fine position of nationalistic movements. As an example, German diplomats informed their Ukrainian opposite numbers in 1994 that russia changed into Germany's maximum crucial associate in Eastern Europe. Ukrainian leaders had been frequently portrayed as unreliable and corrupt leaders. (Ecaterina Locoman, 2022)

Now, the arena has rallied overwhelmingly in aid of Ukraine because it fights to counter russia's aggression, even though it is unlucky that this shift in mind-set is

going on amidst the tragedy of battle and on the price of Ukrainian lives. The remarkable monetary sanctions, the various organizations taking flight from Russia, and the political, monetary, and navy help Ukraine has acquired from the collective West all are symptoms and symptoms that Ukraine is triumphing the statistics battle and that Russia's narratives are being challenged. Still, the legacies of getting a Russia-focused coverage are posing demanding situations to a few nations within the West (substantially Germany) on the subject of implementing harsher sanctions on Russia and reducing their electricity dependency on Russia. (Ecaterina Locoman, 2022)

Essential Factor Affecting Georgia's Integrations in International Political System

All significant political parties in Georgia have agreed, for more than 20 years, on the concept of Western integration. There haven't been many significant overtly pro-Russian parties. Georgia's dedication to pro-Western policies was one of the few topics that garnered bipartisan agreement, despite the exceptionally strained relations between the government and the opposition following the transfer of power in October 2012. 4 Public opinion polls consistently show a high level of support for the integration of the EU and NATO: normally, more than 70% support Euro-Atlantic integration with less than 10% against. (Kakachia & Cecire, *Georgian Foreign Policy: The Quest for Sustainable Security*, 2013)

In recent years Georgia has dramatically transformed itself and has begun to move towards integration. Political institution of choice for the future of Europe has played an important role. Despite his Problems, the country's path toward democracy, and the integration into the European structure is clear. The parliamentary elections last October were held without delay. The transfer of power in Georgia, but in a sense the success of the EU's democratic agenda in the Eastern Partnership. Economic Political stable Georgia can be seen in the long run Potential to be a successful Eastern European country Development model that other post-Soviet countries cannot. But think of Georgia as the front line of the region When it comes to European integration, we still have to be the top candidates. Take a coherent approach to solving the current problem Drive democratic change. (Kakachia, *Georgia: identity, foreign policy and the politics*, 2013)

Over time because it regained its independence, the small, vulnerable nation of Georgia has confronted extreme home and worldwide issues that have threatened its life as a sovereign nation. Inheriting a political culture missing a robust democratic tradition, an inexperienced overseas coverage elite, scarce economic sources, and poorly described competing social forces, first of all, Georgia was not able to increase a feasible overseas and protection coverage toward the out-of-doors world. The United States's fragility became examined through regular Russian tries to undermine and control it, which constituted the best mission for its country-wide protection. Consequently, playing because it did huge Western support, Georgia's post-Soviet management felt that the United States had to be engaged in an unfolding sample of alliances regarding nearby and extra-nearby powers. (Kavadze, 2020)

Similarly, Tbilisi's preliminary overseas coverage became pushed through tries to best friend Georgia with other outside powers, main it from a well-known balancing coverage of checking russia to an extra precise bandwagoning coverage of becoming a member of the West and looking for the direct patronage of the U.S. To ensure its protection, it's extensively believed that Georgia ought to take extreme steps to decorate its unconsolidated democracy, constructing the reforms it has already achieved. To increase its hit transformation, Georgia wishes to convey the nation towards a balanced political gadget, with extra electricity dwelling with parliament and an extra vibrant, practical gadget of tests and balances. The peaceful switch of electricity following Georgia's October 1st, 2012 parliamentary elections displays definitely at the US's institutions because it is no longer skilled in this sort of political improvement because of its independence. However, it offers no purpose to anticipate that unexpected democratic breakthroughs or abrupt modifications in economic, social, or diplomatic coverage are likely. (Kavadze, 2020)

Georgia may be able to identify with a variety of areas due to its extensive historical experience and shared cultural customs with other states and regions. These include the Middle East, the Caucasus, and the post-Soviet space. Georgia might have also chosen to pick more than one vector. However, Georgia chose to ignore all of these possibilities and concentrate on its European identity, which eventually formed in the political discourse that developed throughout the nation's turbulent history and ongoing struggle for survival among numerous empires. Euro-Atlantic integration, which has been a cornerstone of the nation's foreign policy for almost 20 years, is also facilitated by European identity. (Kakachia & Minesashvili, Identity politics: Exploring Georgian foreign policy behavior, 2015).

Conclusion

Past several years, the international political system has witnessed the re-emergence of russia as one of the essential global actors. This is due to its aggressive policy towards neighboring countries. United States and Western powers simply act to weaken russia and its threat to international security.

russia always had an aggressive policy towards its neighboring states, especially with those that were part of ussr and after the dissolution, they gained full independence. This policy towards post-Soviet and Middle Eastern countries can be explained by two theoretical understandings, mainly realistic and constructivist.

Records of russia's military and aggressive policy in its neighboring space, especially in the post-Soviet countries are mixed. Indeed, russia's highly modernized army can cover a wide range of missions and exert political pressure through demonstrations of power. On the other hand, moscow's attempt to build unilateral dependencies gained by military cooperation has proven to be only partially feasible. As in the political and economic arena, in the military arena, it is clear that russia's desire for an influential region is at odds with the reality of an increasingly differentiated space. Intervention in Ukraine has strengthened this trend. This is because even russia's former close allies in the CSTO military alliance are now more and more skeptical about cooperating with its larger neighbors. (Klein, 2019)

Reviewing russian interventions in its close to overseas it seems that russian interventions had been reactive selections many outcomes of which can not be understood as superb from a rational actor perspective. The russian help for separatism in so-called South Ossetia, Abkhazia, and Ukraine, and the annexation of Crimea, do now no longer yield superb outcomes for the russian pastimes from a rational actor perspective. The behavior of russia in the post-soviet state is often guided with the aid of using safety issues and neo-realist understandings while the russian interventions inside the Post-soviet Space appear to be guided with the aid of using its imperial historical enjoy which bestows upon the russian geopolitical pastimes a self-described layer of ethical responsibility and combines it with both altruism or expansionism or with each on the identical time.

Like other countries, russia has pursued the national interests of its neighbors. But, to some extent, interest was determined by russia's geopolitical vision. It has emerged, at least in part, from the history of her empire, the situation in the world, and the perception of foreign threats. russia's image in the West still suffers from the Cold War and is often said to be offensive and expansionist, but it takes a more reactive and defensive position. It responded to the enlargement of NATO and the EU in its (former) geopolitical sphere of influence, which was seen as a threat to its invasion and its security.

russia has played a long game by deepening its polarization, fostering violence, and creating social divisions. Despite overwhelming support for Georgia's pro-Western foreign policy, russia seeks to portray Tbilisi as a developing country by supporting groups that have organized violent incidents such as July 5 and 6. is. An integral part of the modern and democratic western part. At the same time, the kremlin is undermining Georgia's sovereignty and territorial integrity by actively pursuing its "border policy." (Natia Seskuria, 2021)

With the existence of populist U.S. former President Donald J. Trump's words that America First is slogan, the U.S. readiness to lead a more robust international order has diminished. Joe Biden, the current president of the United States, has worked to improve American status internationally and undo many of his predecessor's initiatives. But he does so at a time when it's debatable if America still has the lone global superpower position. The globe will be impacted by how it handles its domestic political problems (Menzel, 2022).

Building better societal resilience to counter russia's hybrid tactics will take time and a collective effort. Western backing is critical in countering the kremlin's arsenal of tactics aimed at undoing Georgia's democracy development. Even after more than 10 years after the conflict, Georgian experience demonstrates that the kremlin maintains its tough strategy without paying a high price. Imposing a red line by keeping russia accountable and hastening Georgia's entrance to NATO will provide more stability to the whole Black Sea area, not just Tbilisi. As a result, Georgia should not be regarded as an isolated occurrence. The achievement of democratization and Westernization in Georgia is defined by the triumph of Western values over traditional ones, which are authoritarian and thief political regimes. (Seskuria, 2022).

Suggesting future steps of russia will be difficult as it continues to be the aggressive state with a desire to re-unite post-soviet states under its sphere of influence. In any case, it can be foreseen that russia will continue to be a definitive world power after vladimir putin's resignation. Finally, geopolitical norms and visions are not entirely dependent on people, but historically rooted perceptions, experiences, insights gained, and images that have grown over time. Often depends on.

REFERENCES

1. Bader, J., Grävingholt, J., & Kästner, A. 2010. Would autocracies promote autocracy? A political economy perspective on regime-type export in regional neighbourhoods.
2. Bloomberg News, 2022. Ex-soviet republics are worried about putin's invasion. Retrieved from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-15/ukraine-russia-war-these-ex-soviet-states-are-worried-about-putin-s-invasion>
3. Carnegie Endowment, 2019. Russian global ambitions in perspective. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/2019/02/20/russia-s-global-ambitions-in-perspective-pub-78067>
4. Ge. 2022. Garibashvili Under Fire over Ukraine Remarks. Retrieved from Civil. ge: <https://civil.ge/archives/475235>
5. Crisis Group, 2022. In Ukraine, Georgia Sees Powerful and Worrying Parallels Retrieved from Crisis group: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/ukraine-georgia-sees-powerful-and-worrying-parallels>
6. Antti Ruokonen, 2022. *lawfareblog*. Retrieved from <https://www.lawfareblog.com/why-finlandization-terrible-model-ukraine>
7. Clarke, J. (2019). Crisis in Crimea: A Case Study in Geopolitics . *INDEPENDENT STUDY PROJECT (ISP) COLLECTION*.
8. Crisis Group. 2022. *Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer*. (n.d.). Retrieved from <https://www.crisisgroup.org/content/conflict-ukraines-donbas-visual-explainer>
9. Coyle, J. J. (2018). *Russia's Border Wars and Frozen Conflicts*.
10. CrisisGroup. (2022). Retrieved from Crisis Group: <https://www.crisisgroup.org/content/conflict-ukraines-donbas-visual-explainer>
11. CrisisGroup. (2022). *Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer*.
12. Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney. (2022, April 21). Retrieved from Newtimes: <https://www.nytimes.com/article/russia-ukraine-nato-europe.html>
13. Ecaterina Locoman. (2022, June 7). Retrieved from Foreign Policy Research Institute: <https://www.fpri.org/article/2022/06/whats-next-for-ukraines-and-its-neighbors-domestic-and-foreign-policy/>
14. editors, H. (2017, September 1). Retrieved from History: <https://www.history.com>
15. Evgeny Gontmakher. (2022, May 31). Retrieved from GIS: <https://www.gisreportsonline.com>
16. Gaidai, D. (2016). Foreign Policy Audit: Ukraine-Georgia. *Foreign Policy Audit*.
17. Huseynov, V. (2016). *The Foreign Policy of Post-Soviet Georgia: Strategic Idealism and the Russian Challenge*. ResearchGate.
18. Ivan Krastev . (2022, June 16). *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/f9bcb5ac-ab05-4630-b641-ca3dbdbe4666>
18. Kakachia, K. (2013). Georgia: identity, foreign policy and the politics. *NOREF Policy Brief*, 1-4.

19. Kakachia, K., & Cecire, M. (2013). *Georgian Foreign Policy: The Quest for Sustainable Security*. Tbilisi: KAS.
20. Kakachia, K., & Minesashvili, S. (2015). *Identity politics: Exploring Georgian foreign policy behavior*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1879366515000111>
21. Karina Shyrokykh. (2018). *The Evolution of the Foreign Policy of Ukraine: External Actors*. Europe-Asia Studies.
22. Kavadze, A. (2020). *Foreign Policy of Contemporary Georgia*. Tbilisi: Amiran Kavadze.
23. Klein, M. (2019, January 25). *SWP Berlin*. Retrieved from <https://www.swp-berlin.org/en/publication/russias-military-policy-in-the-post-soviet-space>
24. Kobayashi, K. (2019, August 26). Retrieved from graduate institute: <https://www.graduateinstitute.ch/communications/news/struggle-legitimacy-post-soviet-eurasia>
25. Lukacs, J. (2013). *A Short History of the Twentieth Century*.
26. Marie Dumoulin. (2022, March 15). Retrieved from European Council on Foreign Relations: <https://ecfr.eu>
27. Mary Wood. (2022, February 21). *law.virginia.edu*. Retrieved from <https://www.law.virginia.edu/news/202202/professor-says-its-important-understand-russias-goals-conflict-over-ukraine>
28. Menzel, U. (2022, June 3). *gisreportsonline.com*. Retrieved from <https://www.gisreportsonline.com/r/war-ukraine/>
29. Mykhailo Minakov. (2022, April 13). *wilsoncenter.org*. Retrieved from <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/zelensky-versus-putin-personality-factor-russias-war-ukraine>
30. Natia Seskuria. (2021, September 21). Retrieved from Center for Strategic & International Studies: <https://www.csis.org>
31. Nuke, 2020. Foreign Policy concept of russian federation. Retrieved from: Retrieved from nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/econcept.htm
32. Owen Jarus. (2022, March 1). Retrieved from Live Science: <https://www.livescience.com/soviet-union-history>
33. Peter Dickinson. (2021, August 7). Retrieved from Atlantic Council: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/the-2008-russo-georgian-war-putins-green-light/>
34. Phil Ciciora. (2022, June 15). Retrieved from [illinois.edu](https://news.illinois.edu/view/6367/794522705): <https://news.illinois.edu/view/6367/794522705>
35. Pierre Morcos; Andrew Lohsen. (2022, February 9). Retrieved from Center for Strategic & International Studies: <https://www.csis.org>
36. RL's Georgian Service. (2022, February 25). Retrieved from RadioFreeEurope: <https://www.rferl.org>
37. Sam Meredith. (2022, May 20). Retrieved from [cnbc](https://www.cnbc.com/2022/05/20/ukraine-crisis-what-does-russias-war-mean-for-global-climate-goals.html): <https://www.cnbc.com/2022/05/20/ukraine-crisis-what-does-russias-war-mean-for-global-climate-goals.html>
38. Serhii Plokhyy. (2022, January 28). Retrieved from Financial Times: <https://www.ft.com/content/0cbbd590-8e48-4687-a302-e74b6f0c905d>
39. Silagadze; Gozalishvili. (2019, August 29). Retrieved from Medium: <https://medium.com/strengthening-political-pluralism-in-georgia/extreme-political-polarisation-as-a-threat-to-democratisation-d331d7f6592b>

40. Stefan Meister, O. K. (2022). *Georgian-Russian relations: the role of discourses and narratives*. Tbilisi: German Council on Foreign Relations (DGAP).
41. Stephen M. Walt. (2022, March 8). Retrieved from Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2022/03/08/an-international-relations-theory-guide-to-ukraines-war/>
42. Stolberg, A. G. (2012). *U. S. ARMY WAR COLLEGE GUIDE TO NATIONAL SECURITY ISSUES*. US Army War College.
43. Victoria Masterson. (2022). <https://www.weforum.org/agenda/2022/04/ukraine-war-global-trade-risk/>. Retrieved from <https://www.weforum.org>
44. Williams, P. D. (2008). *Security Studies: An Introduction*. Routledge.

*Стаття надійшла до редакції 01.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р.*

Історія

Історія Церкви в Україні

УДК 271.4-773(477.86)"1885/2020":929(038)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.16>

БІОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК ДУХОВЕНСТВА СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ (ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ) ЄПАРХІЇ – МИТРОПОЛІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ (1885–2020). ЧАСТИНА 3: БІОГРАМИ НА ЛІТЕРУ «А», ВИПУСК 3

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6020-7666>

ЄГРЕШІЙ Олег

кандидат історичних наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

кафедра історії України і методики викладання історії

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна;

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: ludyna@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0639-910X>

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: andrea.zsm@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9878-71>

ГАЛЯН Тарас

магістр історії

Державний архів Івано-Франківської області

Відділ використання інформації документів
вул. Сагайдачного, 42а, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: rohатыnheritance@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1082-2932>

ГРЕСЬКО Андрій
магістр історії

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
кафедра історії України і методики викладання історії
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна
e-mail: greskoandriy@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2578-2099>

Бібліографічний опис статті: Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О. (А.), Галян Т., Гресько А. (2024). Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020). Частина 3: Біограми на літеру «А», випуск 3. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 176–190. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.16>

Анотація. Метою статті є публікація фрагментів біографічного словника – біографій священників на літеру «А». **Методологія дослідження:** основним у процесі реалізації цього проекту окреслено біографічний та просопографічний методи. **Наукова новизна** полягає в тому, що здійснено публікацію третьої частини із серії біограм (біографічних довідок) представників духовенства Станиславівської єпархії на літеру «А». До цієї публікації увійшли біограми таких осіб, як Андрійшин Михайло (1876–1938) та Андрійшин Яків (1845–1918). **Висновки:** Реконструкція біограм греко-католицьких священників (на літеру «А»), що базується на значній джерельній базі, засвідчує їхню активну діяльність не тільки в церковно-релігійній, але й політичній, громадській, економічній і культурній сферах життя українського народу.

Ключові слова: біографічний метод, просопографічний метод, історичні джерела, біографічний словник, Станиславівська єпархія, єпископ, парох, адміністратор, сотрудник, катехит.

Biographical Dictionary of the Clergy of the Stanislaviv (Ivano-Frankivsk) Diocese - Metropolitanate of the Ukrainian Greek Catholic Church (1885–2020). Part 3: Biograms for the letter "A", issue 3.

Summary. The purpose of the article is to publish fragments of a biographical dictionary - biographies of priests with the letter "A". **Research methodology:** biographical and prosopographical methods are outlined as the main ones in the

process of implementing this project. **The scientific novelty** is that the publication of the second part of the series of biographies (biographical notes) of representatives of the clergy of the Stanislaviv Diocese under the letter "A" has been carried out. This publication includes the biographies of such persons as Andriishyn Mykhailo (1876–1938) and Andriishyn Yakiv (1845–1918). **Conclusions:** The reconstruction of the biographies of Greek Catholic priests (on the letter "A"), based on a significant source base, proves their active activity not only in the church and religious, but also in the political, public, economic and cultural spheres of the life of the Ukrainian people.

Keywords: biographical method, prosopographical method, historical sources, biographical dictionary, Stanislaviv Diocese, bishop, parish priest, administrator, employee, catechist.

Постановка проблеми. В сучасних умовах повномасштабної агресії РФ проти України зростає увага істориків до проблем біографістики та мікроісторії, які можуть стати підґрунтям як для узагальнень історичного досвіду становлення української нації, так і конкретизації досліджень історії окремих регіонів та суспільних верств. У цьому контексті значну нішу в наукових дослідженнях проблем українського державотворення займають питання про роль представників духовенства Української Греко-Католицької Церкви у суспільних процесах, становленні релігійної та національної ідентичності українського суспільства кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.

Цим визначається **актуальність дослідження** біографій представників духовенства Станиславівської єпархії (а нині – Івано-Франківської митрополії) УГКЦ. Варто додати, що дана стаття виконується також в рамках реалізації комплексної теми кафедри соціально-гуманітарних дисциплін і Науково-дослідного інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого та кафедри історії України і методики викладання історії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах» (державний реєстраційний номер: 0123U103003; дата реєстрації 26.06.2023, термін виконання 01.07.2023 – 30.12.2028 рр.)¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання наукового інтересу істориків, релігієзнавців і богословів до біографій діячів УГКЦ за першу чверть ХХІ ст., відзначене і детально проаналізоване нами у двох попередніх статтях², на нашу думку, варто пояснити активною

¹ Наукові проекти НДІ історії Церкви. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1107-naukovi-proiekyt-y-ic.html> (дата звернення: 09.02.2024).

² Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О., Галян Т. Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020): обґрунтування наукового проекту та перші біограми на літеру «А», частина 1: Абрисовський Йосиф (1835–1916), Абрисовський Омелян (1864–1928), Авдиківич Теодозій (1854–1887), Авдиківський (Авдиківич) Аполлоній (1815–1889). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого УГКЦ. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2022. Вип. 17. С. 209–246. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2022.17.16>. Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О., Галян Т., Гресько А., Саган Р. Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020).

громадянською позицією ієрархії та духовенства цієї конфесії в сучасному житті Української держави.

Метою статті є третя за чергою публікація наукових результатів дослідження у рамках проекту «Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії УГКЦ (1885–2020) – біографічних довідок (біограм) частини представників духовенства на літеру «А», життєвий шлях яких корелюється в межах 1885–1946 рр. У даній статті розглядаються біографічні нариси двох священників – батька і сина – Андрійшина Якова Івановича та Андрійшина Михайла Яковича.

Основні результати дослідження.

Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії УГКЦ (1885–2020). Біограми священників на літеру «А» (випуск 3).

Андрійшин Михайло Якович (1876–1938).

Народився 09/15.04. 1876, с. Коршів Коломийського повіту, коронний край Галичини і Володимирії, Австро-Угорська імперія³ (нині, 2024, – с. Коршів Коломийського району Івано-Франківської області⁴).

Батьки: батько – о. Яків Андрійшин (1845–1918), сотрудник парафії с. Коршів Коломийського повіту у 1875–1877 рр., капелан с. Жабокруки Городенківського повіту у 1877–1890 рр., парох с. Люча Коломийського повіту у 1890–1918 рр.⁵; **мати – Михайлина Андрійшин з роду Левицька (р. н. невід.–1883)**, дочка **о. Олександра Левицького (1806–1892)** і **Катерини з роду Копельницької (р. ж. невід.)**⁶. Обряд хрещення здійснив і запис в метриці

Частина 2: Методологія і методика дослідження. Біограми на літеру «А», випуск 2). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія. 2023. Вип. 18. С. 183–312. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.16>.*

³ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17 (вказано дату 15 квітня 1876 р.); Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., арк. 32зв. (вказано дату 09 квітня 1876 р.); Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 266 (вказано тільки 1876 рік народження); Коршів (Коломийський район). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_\(Коломийський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_(Коломийський_район)) (дата звернення: 10.02.2024) (тут о. Михайло Андрійшин згаданий як уродженець села Коршів та греко-католицький священник).

⁴ Коршів (Коломийський район). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_\(Коломийський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_(Коломийський_район)) (дата звернення: 10.02.2024).

⁵ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., арк. 32зв.; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 266; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13.

⁶ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., арк. 32зв. Детальніше про дату смерті матері відомо з часу овдовіння священника о. Якова Андрійшина у 1883 р. – див.: Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. 570 с. С. 13. Детальніше про о. Олександра Левицького (1806–1892) – див.: Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 326; Блажейовський Д.

народження провів о. Олександр Левицький, парох с. Коршів у 1834–1892 рр. Хресні батьки: Дмитро Попелюк і Катерина Мазуркевич⁷.

Освіта: середня освіта – імовірно, етатова системізована школа в с. Коршів (заснована 1858 р.)⁸, період навчання – орієнтовно 1886–1889; імовірно, гімназія в м. Коломия або м. Станиславів, період навчання – орієнтовно 1889–1897; **вища духовна освіта** – богословський факультет університету у духовна семінарія в Львові (1-ий курс – 1897/1898; 2-ий курс – 1898/1899; 3-ій курс – 1899/1900; 4-ий курс – 1900/1901)⁹.

Чин поставлення на ієрея (пресвітера) – 15.09.1901, місце – Львів, єпископ-святитель – митрополит Андрей Шептицький¹⁰.

Цивільний стан – одружений¹¹, відомості про дружину та дітей відсутні.

Душпастирська та суспільна діяльність:

Приватний сотрудник парафії с. Ворвулинці Заліщицького деканату, в межах Заліщицького повіту коронного краю Галичини і Володимирії (15.10.1901–15.08.1902)¹².

Приватний сотрудник парафії с. Річка Косівського деканату, в межах Косівського повіту коронного краю Галичини і Володимирії (22.08.1902–14.04.1905)¹³. Сотрудник мешкав при матірній церкві. На парафії с. Річка патроном є сам імператор; парохом з 1872 р. є о. Олександр Сабат (1832 р.н.), вдівець; парафіяльна церква св. Василя, дерев'яна, побудована 1896 р., посвячена 1900 р. з престоломи Преображення і Всіх Святих; каплиця св. ап. Петра і Павла на другому цвинтарі, благословлена 1878 р.; чисельність вірних 3333 особи у 1903 р., 3376 осіб у 1904 р. 3454 особи у 1905 р.; школа етатова системізована у 1903 р.¹⁴.

Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. 570 с. С. 258.

⁷ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., арк. 32зв.;

⁸ Детальніше про школу див.: Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1886. С. 85.

⁹ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1898, С. 187; 1899, С. 186; 1900, С. 185; 1901, С. 195.

¹⁰ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1903, С. 88; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 266.

¹¹ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1903, С. 88; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 266.

¹² Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 241, 266.

¹³ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1903, С. 88; 1904, С. 88; 1905, С. 88; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 183, 266.

¹⁴ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1903, С. 87-88; 1904, С. 87-88; 1905, С. 88.

Адміністратор парафії с. Погорилівка Чернівецького деканату, в межах Кіцманського повіту коронного краю Буковини (15.04.1905–30.04.1906)¹⁵. У с. Погорилівка парафіяльна церква св. Миколая, патрон імператор, мурована 1828 р., посвячена 1881 р., відновлена 1902 р.; парафіяльний дерев'яний дім, збудований 1808 р. Вірні греко-католики цієї парафії знаходяться в прилучених поселеннях Кіцманського повіту – с. Боянчук, с. Бродок, с. Чорний Потік, с. Дорошівці, с. Горошівці, с. Юрківці, с. Комарівка, с. Митків, с. Мосорівка, с. Вікна, с. Онут, с. Вербівці, с. Самушин, а також с. Добринівці Чернівецького повіту, всього 1431 особа у 1906 р. У парафії в с. Погорилівці діяли 5-класна народна системізована школа, налічувала 82 дітей греко-католиків; читальня «Руська Бесіда» для 36 членів, голова селянин; каса Райфайзена «під зарядом селян», братство церковне звичайне, осередок товариства «Січ»¹⁶.

Конкурсний іспит з богослов'я склав 13.12.1905¹⁷.

Системізований експонований сотруди́ник пароха с. Біла Чортківського деканату, в межах Чортківського повіту коронного краю Галичини і Володимирії (01.05.1906–30.10.1910)¹⁸. Парафіяльна церква Воскресіння Христового в с. Біла, мурована і покрита бляхою, посвячена 1903 р.; дочірня церква Воздвиження Чесного Хреста в с. Біла, дерев'яна, з 1742 р.; чисельність вірних становила 3693 особи у 1906 р., 3748 осіб у 1909 р., 3795 осіб у 1910 р. Патрон Лев Городиський, мешкає в с. Товстенке. Парох о. Михайло Медвецький (1860 р. н.). Сотруди́ник о. Михайло Андрі́шин мешкав при дочірній церкві, метрик не провадив, але виконував обов'язки катехита в 2-класній етатовій системізованій школі з українською мовою навчання; при цьому у 1906–1909 рр. організовувалася 4-класна школа «висшого типу», відкрита 1910 р.; з 1909 р. діяла кошикарська школа при народній школі. На парафії с. Біла діяли: громадська позичкова каса; читальня товариства імені Михайла Качковського під проводом пароха, 173 члени у 1906 р.; читальня товариства «Просвіта» під проводом світської особи у 1906–1909 р., а у 1910–1912 р. – під керівництвом пароха, 290 членів у 1906 р.; при обох церквах звичайні церковні братства, братства тверезості, братство «Апостольство МОЛИТВИ»¹⁹.

¹⁵ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий...1905, С. 242; 1906, С. 244; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 171-172, 266.

¹⁶ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1906, С. 244.

¹⁷ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17.

¹⁸ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1907, С. 222; 1909, С. 160; 1910, С. 259; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 32-33, 266.

¹⁹ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1907, С. 222; 1909, С. 160; 1910, С. 259-260.

Адміністратор парафії с. Озеряни Бучацького деканату, в межах Бучацького повіту коронного краю Галичини і Володимирії (01.11.1910–15.10.1912)²⁰. Парафіяльна церква св. Михаїла в с. Озеряни, дерев'яна, «дуже стара, час благословення невідомий»; дочірня церква св. Михаїла в с. Вербятин, дерев'яна, збудована і посвячена 1893 р.; чисельність вірних 1565 осіб у 1911 р., 1596 осіб у 1912 р. Патрон Володислав Серватовський. На парафії діяли 2-класна етатова системізована школа з українською мовою навчання з 3-ма учителями в с. Озеряни; 1-класна школа з українською мовою навчання в с. Вербятин (з 1912 р.); при церквах у с. Озеряни і с. Вербятин діяли церковні свічкові братства, братства Серця Ісуса Христа (у 1912 р. відповідно 349 членів в с. Озеряни і 131 членів у с. Вербятин)²¹. За даними Теодора Даниліва в статті «Організації молоді в Бучаччині», сформованими на основі друкованого календаря «Вісти з Запорожжя на 1914 рік» (Львів: 3 печатні В. А. Шишковського, 1913), о. М. Андрієшин очолював місцевий осередок товариства «Січ» в с. Озеряни Бучацького повіту, заснований 1912 р., а його членами були 75 чоловіків і 26 жінок²².

Парох с. Озеряни Бучацького деканату, в межах Бучацького повіту коронного краю Галичини і Володимирії (15.10.1912–27.10.1933)²³. Канонічну інституцію на парафію отримав 08.10.1912 р.²⁴. Парафіяльна церква св. Михаїла в с. Озеряни, дерев'яна, «дуже стара, час благословення невідомий»; дочірня церква св. Михаїла в с. Вербятин, дерев'яна, збудована і посвячена 1893 р.; чисельність вірних 1607 осіб у 1913 р., 1635 осіб у 1914 р. Патрон Володислав Серватовський. На парафії діяли 2-класна етатова системізована школа з українською мовою навчання з 3-ма учителями в с. Озеряни; 1-класна школа з українською мовою навчання в с. Вербятин (з 1912 р.); при церквах у с. Озеряни і с. Вербятин діяли церковні свічкові братства, братства Серця Ісуса Христа (відповідно в с. Озеряни 349 членів у 1913–1914 рр., у с. Вербятин у

²⁰ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1911, С. 22; 1912, С. 22-23; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 158, 266.

²¹ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1911, С. 22; 1912, С. 22-23.

²² Бучач і Бучаччина: Історико-мемуарний збірник / НТШ; Укр. архів, т. XXVII. Редакційна колегія: М. Островецька (гол. ред.) та ін. Нью-Йорк – Лондон – Париж – Сідней – Торонто, 1972. 943 с. С. 281, 918 (іменний покажчик).

²³ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1913, С. 22-23, 287; 1914, С. 22-23; 1925, С. 21-22; 1927, С. 11; 1929, С. 27-28; 1930, С. 32; 1931, С. 33; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 158, 266; Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація на здобуття наук. ст. канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – «Історія України». Івано-Франківськ, 2017. С. 332.

²⁴ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1913, С. 287.

1913 р. 135 членів, у 1914 р. 137 членів)²⁵. Нова парафіяльна церква св. Михайла в с. Озеряни, мурована, збудована і посвячена 1913 р.²⁶.

Отець Михайло Андрієшин був репресований («конфінований») російською окупаційною адміністрацією під час Першої світової війни упродовж 1914–1915 р.²⁷. За свідченням пароха с. Тудорів Гусятинського деканату о. Теофіля Соневицького, якого заарештували австрійські жандарми у серпні 1914 р. та відправили у станиславівську в'язницю «Діброва», тут серед в'язнів він зустрів і отця Андрієшина з Озерян²⁸. У липні 1915 р. представник митрополичої консисторії зробив запит щодо стану його інтернування в таборі й отримав запевнення, що після завершення слідства о. Михайло може бути звільнений²⁹. Припускаємо, що о. Михайла Андрієшина було затримано під час хвилі арештів австро-угорською адміністрацією українців в Галичині в першій половині серпня 1914 р., однак, згодом, мабуть у серпні-вересні 1915 р., він був звільнений з «інтернування».

Конкурсний іспит з богослов'я склав «з успіхом достаточним» 03-06.09.1918³⁰.

Тимчасовий адміністратор парафії с. Бариш Бучацького деканату, в межах Бучацького повіту коронного краю Галичини і Володимирії (15.10.1917–1918?)³¹.

Тимчасовий адміністратор парафії с. Рукомиш Бучацького деканату, в межах Бучацького повіту коронного краю Галичини і Володимирії (01.12.1920–15.07.1922)³².

Покарання: 09.06.1924 отримав «канонічну нагану за неналежне відношення ся до парохіян і за вимагання від парохіян роботизни та за непомірно високі жаданя з нагоди вінчання»³³.

Парафіяльна церква св. Михаїла в с. Озеряни, мурована, збудована і посвячена 1913 р.; дочірня церква св. Михаїла в с. Вербятин, дерев'яна, збудована і посвячена 1893 р.; чисельність вірних 1647 осіб у 1925 р., 1681 осіб у 1927 р., 1743 осіб у 1929 р., 1768 осіб у 1930 р., 1791 осіб у 1931 р. Патрон

²⁵ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1913, С. 22-23; 1914, С. 22-23.

²⁶ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1925, С. 21-22.

²⁷ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертація на здобуття наук. ст. канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – «Історія України». Івано-Франківськ, 2017. С. 370.

²⁸ Талергофській Альманахъ. Пропамятная книга австрійскихъ жестокостей, изувѣрствъ и насилій надъ карпато-русскимъ народомъ во время всемірной войны 1914–1917 гг. Выпускъ первый. Терроръ въ Галичинѣ въ первуѣй періодъ войны 1914–1915 гг. Львовъ, Изданіе “Талергофскаго Комитета”. Типографія Ставропигійскаго Института подъ управленіемъ А.И. Яськова. 1924. 206 с.

²⁹ Центральний державний історичний архів України у м. Львові. Ф. 527, оп. 1, спр. 7. Листи священників з клопотаннями про надання відпусток, призначення на посади та інше, 1915 р., арк.3, Ззв, 4.

³⁰ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17.

³¹ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17.

³² Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17.

³³ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17.

Володислав Серватовський у 1925–1929 рр. На парафії діяли 2-класна етатова школа з 3-ма учителями в с. Озеряни (тимчасово не функціонувала 1925 р. через «брак будинку»); 1-класна школа з польською мовою навчання в с. Вербятин (з 1912 р.); при церквах у с. Озеряни і с. Вербятин діяли церковні свічкові братства, братства «Апостольство молитви»³⁴.

Тимчасовий доїжджаючий сотрудник парафії с. Бариш Буцацького деканату, Буцацького повіту (07.09.1928–?)³⁵.

Другий ординаріатський комісар в шкільних справах Буцацького деканату для парафій с. Губин, с. Космирин, с. Порхова, с. Потік Золотий, с. Рукомиш, с. Скоморохи, с. Сновидів, с. Соколів, с. Стінка у 1929–1933 рр.³⁶.

Парох с. Саджавка Надвірнянського деканату, Надвірнянського повіту (28.09.1933–1938)³⁷.

Парафіяльна церква Покрови Пречистої Діви Марії, дерев'яна, збудована 1909 р. і посвячена 1911 р.; три придорожні каплички; чисельність вірних 3030 осіб у 1935 р. Патрон – уряд. Сотрудник о. Григорій Гаєцький (1907 р. н., 1934 р. ркп.). На парафії діяли 5-класна етатова утравквістична школа; церковне звичайне братство, братство тверезості³⁸.

Помер: 11.01.1938, с. Саджавка Надвірнянського повіту Станиславівського воєводства, Польща (друга республіка)³⁹ (нині, 2024, – с. Саджавка Надвірнянського району Івано-Франківської області⁴⁰). Похований на місцевому цвинтарі с. Саджавка, могила доглядається вірними парафії УГКЦ⁴¹.

Діти: відомості відсутні.

Інші родичі: брати і сестри та інші – відомості відсутні.

Андрішин Яків (1845–1918).

³⁴ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1925, С. 21-22; 1927, С. 11; 1929, С. 27-28; 1930, С. 32; 1931, С. 33;

³⁵ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17.

³⁶ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1929, С. 24; 1930, С. 28; 1931, С. 30; Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дисертаційна здобуття наук. ст. канд. іст. наук: спец. 07.00.01 – «Історія України». Івано-Франківськ, 2017. С. 332.

³⁷ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 191, 266.

³⁸ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1935, С. 113-114.

³⁹ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 17; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1938, С. 193 (некролог); Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 266.

⁴⁰ Саджавська сільська рада (Надвірнянський район). *Вікіпедія*. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Саджавська_сільська_рада_\(Надвірнянський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Саджавська_сільська_рада_(Надвірнянський_район)) (дата звернення: 10.02.2024).

⁴¹ Могила священика, пароха села о. Михайла Андрішина (1876-1938), с. Саджавка, старий цвинтар. Витяг із документів архіву Редакційно-видавничого відділу серії «Пам'ятки історії та культури України. Том: Івано-Франківська область (2010 рік). *Приватний архів історика Руслана Делятинського*.

Народився 19.05. 1845 в с. Коршів Коломийського повіту, коронний край Галичини і Володимирії, Австро-Угорська імперія⁴² (нині, 2024, – с. Коршів Коломийського району Івано-Франківської області⁴³).

Батьки: батько і мати – відомості відсутні.

Освіта: середня освіта – імовірно, парафіяльна школа в с. Коршів⁴⁴; відтак, імовірно, гімназія в м. Коломия.

вища духовна освіта – генеральна греко-католицька духовна семінарія у м. Відень, студент-богослов (1-ий рік підготовки – 1871/1872; його однокурсником тоді був Костянтин Строцький, а настоятелями – ректор семінарії о. Яків Цепановський, парох церкви св. Варвари у Відні, віце-ректор о. Григорій Шілясси, доктор богослов'я, священник архієпархії Фогарасси в Трансільванії, духівник о. Владислав де Бачинський, сотрудник церкви св. Варвари у Відні⁴⁵); генеральна греко-католицька духовна семінарія у м. Львів, студент-богослов (2-ий рік підготовки – відомості відсутні; 3-ій рік підготовки – 1873/1874⁴⁶; 4-ий рік підготовки – 1874/1875⁴⁷; серед 23 студентів у 1873/1874 і 27 студентів у 1874/1875 його однокурсниками у 1873–1875 були, зокрема, Іларіон Алексевич, Йосиф Балько, Йосиф Баласевич, Михайло Баран, Юліан Войнаровський, Маркел Сірецький Микола Цегельський та інші⁴⁸; настоятелями семінарії в цей час були ректор о. Іван Слімаковський, почесний канонік митрополичої капітули і радник консисторії, віце-ректори о. Лука Піпан, референт консисторії, священник Перемишльської єпархії, та о. Олександр де Бачинський, духівник о. Симеон Ткачунік, референт консисторії, префекти о. Гавриїл Крижановський, о. Йосиф Левицький, о. Йосиф Мельницький, о. Северин Жарський⁴⁹).

Чин свячення на ієрея (пресвітера) – 10.10.1875; місце свячень м. Львів; єпископ-святитель – митрополит Йосиф Сембратович⁵⁰.

⁴² Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 15; Державний архів Чернівецької області. Ф. 283, оп. 1, спр. 217. Списки уніатських церков і священників Чернівецької губернії, 05.09.-01.12.1916 р., арк. 21; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 265.

⁴³ Коршів (Коломийський район). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_\(Коломийський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_(Коломийський_район)) (дата звернення: 10.02.2024) (тут о. Яків Андріїшин згаданий як уродженець села Коршів та греко-католицький священник).

⁴⁴ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1858. 256 s. S. 173.

⁴⁵ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1872. 279 s. S. 225.

⁴⁶ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1874. 281 s. S. 227;

⁴⁷ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1875. 284 s. S. 229;

⁴⁸ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1874. 281 s. S. 227; 1875. 284 s. S. 229.

⁴⁹ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1874. 281 s. S. 12-13; 1875. 284 s. S. 12-13.

⁵⁰ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 15; Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos

Цивільний стан – одружений, імовірно, 1875; дружина – **Михайлина Андрійшин з роду Левицька (р. н. невід.–1883)**, дочка **о. Олександра Левицького (1806–1892)**, пароха с. Коршів, і **Катерини з роду Копельницької (р. ж. невід.)**⁵¹. Вдівець з 1883⁵².

Душпастирська та суспільна діяльність:

Приватний сотрудник пароха в с. Коршів Жуківського деканату Львівської архієпархії, в межах Коломийського повіту коронного краю Галичини і Володимирії (11.10.1875–1877). Парохом в с. Коршів був о. Йосиф Левицький. Церква Успіння Пречистої Діви Марії⁵³.

Капелан в с. Жабокруки Жуківського деканату Львівської архієпархії, з 1885 – Станиславівської єпархії, в межах Городенківського повіту коронного краю Галичини і Володимирії (1877–1890)⁵⁴. Патрон Василь Левицький у 1881, спадкоємець Василя Левицького у 1882–1890. Церква св. Онуфрія, збудована і посвячена 1789. Метричні книги з 1785. Дім пароха дерев'яний, збудований 1856. Чисельність греко-католиків 597 у 1878, 623 у 1879, 647 у 1880–1886, 696

Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1876. 289 s. S. 222; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1914, С. 164; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13; Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1876. 289 s. S. 222.

⁵¹ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., арк. 32зв. Детальніше про дату смерті матері відомо з часу овдовіння священика о. Якова Андрійшина у 1883 р. – див.: Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13. Детальніше про о. Олександра Левицького (1806–1892) – див.: Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 326; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 258.

⁵² Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13.

⁵³ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 15; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1: Адміністрація і парохії: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1876. 289 s. S. 219; 1877. 291 s. S. 220.

⁵⁴ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 15; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13; Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1: Адміністрація і парохії: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С.; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 261–262, 265; Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1878. 289 s. S. 220; 1879. 286 s. S. 220; 1880. 286 s. S. 220; 1881. 288 s. S. 221; 1882. 286 s. S. 221; Шематизмъ всесестного клира Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік... 1882. XIV+334 с. С. 210; 1883. 361 с. С. 224; Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1886, С. 32; 1887, С. 83; 1888, С. 96; 1890, С. 87; Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislaoepoliensis pro Anno Domini... 1886. 123 s. S. 101.

у 1887, 701 у 1888, 680 у 1890⁵⁵. Канонічна візитація відбулася 1880⁵⁶. У с. Коршів школи не було, а дітей греко-католиків у 1887–1890 налічувалося 50⁵⁷.

Член товариства імені Михайла Качковського у 1881–1886⁵⁸.

Парох в с. Люча Пістинського деканату Станиславівської єпархії, в межах Косівського повіту коронного краю Галичини і Володимирії (1890–1918)⁵⁹. Патрон імператор у 1890–1918. Церква Вознесіння Христового, дерев'яна, перебудована і посвячена 1844. Метричні книги з 1753. Дім пароха дерев'яний, збудований 1861. Чисельність греко-католиків 1131 у 1890, 1152 у 1892, 1172 у 1894, 1208 у 1895, 1240 у 1896, 1242 у 1897, 1246 у 1898, 1255 у 1899, 1274 у 1900, 1292 у 1901, 1315 у 1903, 1330 у 1904, 1360 у 1905, 1388 у 1906, 1387 у 1907, 1422 у 1909, 1433 у 1910, 1453 у 1911, 1521 у 1912, 1549 у 1913, 1554 у 1914⁶⁰. Церковне звичайне братство чоловіче і жіноче без статутів у 1906⁶¹. Читальня товариства «Просвіта» з 1907, голова – парох, членів 80 у 1907; голова селянин у 1910⁶². Школи в с. Люча не було до 1901, тоді село було приєднано до школи в с. Яблонів, дітей греко-католиків налічувалося 129 у 1890; 1-класна школа з українською мовою викладання з 1901⁶³.

⁵⁵ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1878. 289 s. S. 220; 1880. 286 s. S. 220; 1881. 288 s. S. 221; 1882. 286 s. S. 221; Шематизмъ всецестного клира Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік... 1882. XIV+334 с. С. 210; 1883. 361 с. С. 224; Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1886, С. 32; 1887, С. 83; 1888, С. 96; 1890, С. 87;

⁵⁶ Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1888, С. 96;

⁵⁷ Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1887. С. 83; 1888, С. 96; 1890, С. 87;

⁵⁸ Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1881. 288 s. S. 221; 1882. 286 s. S. 221; Шематизмъ всецестного клира Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік... 1882. XIV+334 с. С. 210; 1883. 361 с. С. 224; Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1886, С. 32;

⁵⁹ Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 128, 265; Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 604, оп. 1, спр. 16. Дані поліцейських урядників про наявність церковних парафій у повіті і списки священників, арк. 7зв, 8; Державний архів Чернівецької області. Ф. 283, оп. 1, спр. 217. Списки уніатських церков і священників Чернівецької губернії, 05.09.-01.12.1916 р., арк. 21; Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1891, С. 185-186, 299; 1914, С. 164; 1892, С. 101-102; 1894, С. 102; 1895, С. 101; 1896, С. 101; 1897, С. 102; 1898, С. 102; 1899, С. 102; 1900, С. 101-102; 1901, С. 105; 1903, С. 116; 1904, С. 116; 1905, С. 116; 1906, С. 142; 1907, С. 145-146; 1909, С. 105; 1910, С. 169; 1911, С. 162-163; 1912, С. 164; 1913, С. 164; 1914, С. 164.

⁶⁰ Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1891, С. 185; 1892, С. 101-102; 1894, С. 102; 1895, С. 101; 1896, С. 101; 1897, С. 102; 1898, С. 102; 1899, С. 102; 1900, С. 101-102; 1901, С. 105; 1903, С. 116; 1904, С. 116; 1905, С. 116; 1906, С. 142; 1907, С. 145-146; 1909, С. 105; 1910, С. 169; 1911, С. 162-163; 1912, С. 164; 1913, С. 164; 1914, С. 164;

⁶¹ Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1906, С. 142; 1907, С. 145-146; 1909, С. 105; 1910, С. 169; 1911, С. 162-163; 1912, С. 164; 1913, С. 164; 1914, С. 164;

⁶² Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1907, С. 145-146; 1910, С. 169;

⁶³ Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1891, С. 185; 1892, С. 101-102; 1894, С. 102; 1895, С. 101; 1896, С. 101; 1897, С. 102; 1898, С. 102; 1899, С. 102; 1900, С. 101-102; 1901, С. 105; 1903, С. 116; 1904, С. 116; 1905, С. 116; 1906, С. 142; 1907, С. 145-146; 1909, С. 105; 1910, С. 169; 1911, С. 162-163; 1912, С. 164; 1913, С. 164; 1914, С. 164;

Асесор єпископської консисторії з крилошанськими відзнаками в Станиславові з 1898⁶⁴.

Конкурсний іспит з богослов'я склав «з добрим успіхом» у 1899⁶⁵.

Помер: 10.10.1918, с. Люча Коломийського повіту, коронний край Галичини і Володимирії, Австро-Угорська імперія⁶⁶ (нині, 2024, – с. Люча Яблонівської селищної об'єднаної територіальної громади Косівського району Івано-Франківської області⁶⁷).

Діти: син – *Михайло Андрійшин (1876–1938)*, священник⁶⁸.

Інші родичі: брати і сестри та інші – відомості відсутні.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, публікація чергових двох біограм представників духовенства є продовженням наукового проекту біографічного словника духовенства Станиславівської єпархії / Івано-Франківської митрополії УГКЦ (1885–2020) і комплексної теми «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах» (державний реєстраційний номер УкрІНТЕІ, № 0123U103003), що сприятиме розширенню знань про місце та роль духовенства в національному русі та суспільному житті українців цього регіону в окреслений період. Перспективним напрямом залишається продовження досліджень та публікація біографій греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії УГКЦ у період 1885–1946 рр.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1: Адміністрація і парохії: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. 1004 с.
2. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. 570 с.
3. Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. 450 с.

⁶⁴ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1898, С. 102; 1899, С. 102; 1900, С. 101-102; 1901, С. 105; 1903, С. 116; 1904, С. 116; 1905, С. 116; 1906, С. 142; 1907, С. 145-146; 1909, С. 105; 1910, С. 169; 1911, С. 162-163; 1912, С. 164; 1913, С. 164; 1914, С. 164;

⁶⁵ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, арк. 15.

⁶⁶ Шематизм всього кліру греко-католицької Станиславівської Єпархії на рік Божий... 1925, С. 284 (некрологія); Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англ. мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 13; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 265.

⁶⁷ Люча. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Люча> (дата звернення: 10.02.2024).

⁶⁸ Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., арк. 32зв.; Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 266.

4. Бучач і Бучаччина: Історико-мемуарний збірник / НТШ; Укр. архів, т. XXVII. Редакційна колегія: М. Островерха (гол. ред.) та ін. Нью-Йорк – Лондон – Париж – Сідней – Торонто, 1972. 943 с.
5. Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 «Історія України». Івано-Франківськ, 2017. 390 с.
6. Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О., Галян Т. Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020): обґрунтування наукового проекту та перші біографи на літеру «А», частина 1: Абрисовський Йосиф (1835–1916), Абрисовський Омелян (1864–1928), Авдикович Теодозій (1854–1887), Авдиківський (Авдикович) Аполлоній (1815–1889). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого УГКЦ. Богослов'я. Філософія. Історія. 2022. Вип. 17. С. 209-246. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2022.17.16>.*
7. Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О., Галян Т., Гресько А., Саган Р. Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020). Частина 2: Методологія і методика дослідження. Біографи на літеру «А», випуск 2). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія. 2023. Вип. 18. С. 183-312. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.16>.*
8. Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 504, оп. 1, спр. 330а. Метрика кліру Станиславівської єпархії за 1887–1941 рр., м. Станиславів, т. 1, 198 арк.
9. Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 604, оп. 1, спр. 16. Дані поліцейських урядників про наявність церковних парафій у повіті і списки священників, арк. 7зв, 8.
10. Державний архів Івано-Франківської області. Ф. 631, оп. 1, спр. 279. Метрична книга церкви реєстрації народжень с. Коршів Коломийського району, 30 січня 1873 – 27 грудня 1899 рр., 284 арк.
11. Державний архів Чернівецької області. Ф. 283, оп. 1, спр. 217. Списки уніатських церков і священників Чернівецької губернії, 05.09.-01.12.1916 р., арк. 21.
12. Коршів (Коломийський район). *Вікіпедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_\(Коломийський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Коршів_(Коломийський_район)) (дата звернення: 10.02.2024).
13. Люча. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Люча> (дата звернення: 10.02.2024)
14. Могила священника, пароха села о. Михайла Андріїшина (1876-1938), с. Саджавка, старий цвинтар. Витяг із документів архіву Редакційно-видавничого відділу серії «Пам'ятки історії та культури України. Том: Івано-Франківська область (2010 рік). *Приватний архів історика Руслана Делятинського.*

15. Наукові проекти НДІ історії Церкви. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1107-naukovi-proiektu-iic.html> (дата звернення: 09.02.2024).
16. Саджавська сільська рада (Надвірнянський район). *Вікіпедія*. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Саджавська_сільська_рада_\(Надвірнянський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Саджавська_сільська_рада_(Надвірнянський_район)) (дата звернення: 10.02.2024).
17. Талергофській Альманахъ. Пропамятная книга австрійських жестокостей, изувѣрствъ и насилій надъ карпато-русскимъ народомъ во время всемірної війни 1914–1917 гг. Выпускъ первый. Терроръ въ Галичинѣ въ первой періодъ війни 1914–1915 гг. Львовъ, Изданіе “Талергофскаго Комитета”. Типографія Ставропігійскаго Института подъ управленіємъ А.И. Яськова. 1924. 206 с.
18. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. Ф. 527, оп. 1, спр. 7. Листи священників з клопотаннями про надання відпусток, призначення на посади та інше, 1915 р., арк.3, 3зв, 4.
19. Шематизмъ всечестного клира Митропол. Архидієцезіи греко-католической Львівської на рік... 1882. XIV+334 с. С. 210; 1883. 361 с. С. 224. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Shematyzm_Lvivskoi_arkhyieparkhii/.
20. Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станіславівської Єпархії на рік Божий... 1886, С. 32; 1887, С. 83; 1888, С. 96; 1890, С. 87; 1891, С. 185-186, 299; 1892, С. 101-102; 1894, С. 102; 1895, С. 101; 1896, С. 101; 1897, С. 102; 1898, С. 102; 1899, С. 102; 1900, С. 101-102; 1901, С. 105; 1903, С. 116; 1904, С. 116; 1905, С. 116; 1906, С. 142; 1907, С. 145-146; 1909, С. 105; 1910, С. 169; 1911, С. 162-163; 1912, С. 164; 1913, С. 164; 1914, С. 164; 1925, С. 284 (некрологія).
21. Шематизмъ всього кліру греко-католицької Станіславівської Єпархії на рік Божий... 1886. С. 85; 1898, С. 187; 1899, С. 186; 1900, С. 185; 1901, С. 197; 1903, С. 88; 1904, С. 88; 1905, С. 88, 242; 1906, С. 244; 1907, С. 222; 1909, С. 160; 1910, С. 259; 1911, С. 22; 1912, С. 22; 1913, С. 22-23, 287; 1914, С. 22-23, 287; 1925, С. 21-22; 1927, С. 11; 1929, С. 24, 27-28; 1930, С. 28, 32; 1931, С. 30, 33; 1935, С. 113-114; 1938, С. 193 (некролог). URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16096#structure>.
22. Schematismus universi venerabilis cleri Archidioeceseos Metropolitanae graeco-catholicae Leopoliensis pro anno Domini... 1858. 256 s. S. 173; 1872. 279 s. S. 225; 1874. 281 s. S. 227; 1875. 284 s. S. 229; 1876. 289 s. S. 219, 222; 1877. 291 s. S. 220; 1878. 289 s. S. 220; 1879. 286 s. S. 220; 1880. 286 s. S. 220; 1881. 288 s. S. 221; 1882. 286 s. S. 221. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16153#structure>.
23. Schematismus universi cleri graeco-catholicae Dioecesis Stanislaopoliensis pro Anno Domini... 1886. 123 s. S. 101. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16081/edition/15266>.

*Стаття надійшла до редакції 21.03.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 16.04.2024 р.*

УДК 271.4(477.86)«1907/1946»-043.86

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.17>

**ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК РОЖНЯТІВСЬКОГО ДЕКАНАТУ
ЛЬВІВСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ
ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ (1907–1946 рр.)**

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: andrea.zsm@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9878-71>

МАКСИМІВ Оксана

магістр богослов'я

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: omaksimiv96@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Маслій О., Максимів О., (2024). Історичний розвиток Рожнятівського деканату Львівської архієпархії Греко-католицької церкви (1907–1946 рр.). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 191–206. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.17>

Анотація. У статті розглядається історичний розвиток Рожнятівського деканату Львівської Архієпархії Греко-католицької церкви. Висвітлюється структура та діяльність парафіяльної мережі протягом 1907-1946 рр. Розкривається ключова роль Церкви у розвитку парафіяльних спільнот.

Annotation. The article examines the historical development of the Rozhnyativ deanery of the Lviv Archdiocese of the Greek Catholic Church. The structure and activities of the parish network during 1907-1946 are highlighted. The key role of the Church in the development of parish communities is revealed.

Ми живемо в часі глобальних змін, конфліктів, які торкаються не тільки суспільно-політичного життя, але й життя Української греко-католицької церкви (далі - УГКЦ). Сьогодні, коли для українського народу настали важкі

часи, коли він проживає період жорстокої війни з боку росії, Церква молиться й підтримує українців.

У своєму зверненні до вірних 29 серпня 2023 р. Блаженніший Святослав Шевчук Глава і Отець УГКЦ нагадав, що «УГКЦ завжди була матір'ю і вчителькою свого народу, завжди його обороняла, завжди залишалася його голосом перед могутніми світу цього, завжди була державотворчою – підтримувала національно - визвольні змагання свого народу, за них разом із народом терпіла концтабори, тюрми, жорстокі тортури, навіть смерть»⁶⁹. Духовний лідер також зазначив, що «ми пережили воскресіння нашої свободи та незалежності. І сьогодні нам, спадкоємцям славних наших попередників випала доля і завдання не тільки воювати за нашу свободу на полі бою з російським агресором, а й відстоювати правду на інформаційному фронті»⁷⁰.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що на основі доступних першоджерел та наукової літератури здійснено спробу вперше комплексно дослідити, проаналізувати, систематизувати й описати функціональність парафій та діяльність душпастирів Рожнятівського деканату в період від 1907 до 1946 рр.

Ключові слова: Церква, Львівська архієпархія, Рожнятівський деканат, єпископ, декан, віцедекан, парох, сотрудник, парафіяльна мережа.

Постановка проблеми та актуальність статті полягає в тому, що на даний час історичний розвиток Рожнятівського деканату є мало досліджений з історіографічної точки зору. Недостатньо висвітлена діяльність організаційної структури деканату, служіння парохів, адміністраторів, їх сотрудників, функціональність братств, читалень, розвитку парафій тощо. Поверхово подано інформацію про шкільну освіту. Біографічні дані багатьох священників обмежуються роком народження, датою рукоположення та хронологією служіння на парафіях. Крім інформації, яку подають шематизми, про них є дуже мало відомостей.

Дослідження Рожнятівського деканату реалізоване, зокрема, в контексті комплексної теми кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Науково-дослідного інституту історії Церкви та Науково-дослідного інституту канонічного права Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в персоналіях» (затвердженої рішенням Вченої ради Академії, протокол № 2 від 15.09.2022 р.)⁷¹, а згодом, 26 червня 2023 р., отримала також державну реєстрацію в Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ, № 0123U103003)⁷².

⁶⁹ Блаженніший Святослав закликав вірних помолитися за плідну роботу Синоду Єпископів УГКЦ у Римі. URL: <https://ugcc.ua/data/> (дата звернення: 15. 10. 2023).

⁷⁰ Блаженніший Святослав закликав вірних помолитися за плідну роботу Синоду Єпископів УГКЦ у Римі. URL: <https://ugcc.ua/data/> (дата звернення: 15. 10. 2023).

⁷¹ Концепція науково-дослідної діяльності Інституту історії Церкви Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/naukova-robota/instytut-istorii-tserkvy.html> (дата звернення: 01. 11. 2022).

⁷² В УкрІНТЕІ зареєстровано науково-дослідну тему «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах» // Кафедра історії України та методики викладання історії. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/2023/07/03/v-ukrintei-zareiestrovano-naukovo-doslidnu-temu-reabilitovana->

Метою статті є комплексне всебічне висвітлення історичного розвитку структур, парафіяльної мережі та персоналій духовенства Рожнятівського деканату Львівської архієпархії Галицької митрополії УГКЦ.

Виклад основного матеріалу

Рожнятівський деканат⁷³, як один із деканатів Стрийського Протопресвітеріату був відновлений у 1907 р. шляхом реорганізації Калуського та Перегінського деканатів⁷⁴. Належав до структури Львівської архієпархії Галицької митрополічної катедри, яку очолював митрополит Андрей Шептицький з 1901 по 1944 рр. Від початку його створення 1701 р. до 1946 р. парафіяльна мережа деканату розвивалася в структурі різних політичних режимів: Австро-Угорщини, Речі Посполитої, радянської та німецької влади.

Так, за даними о. Дмитра Блажейовського⁷⁵ та за матеріалами шематизму 1909 р.⁷⁶ до Рожнятівського деканату з 1907 до 1925 рр. входили такі парафії: Різдва Христового - с. Берлоги, св. Михаїла - с. Камінь, Благовіщення Пречистої Діви Марії - с. Креховичі, Собору Пресвятої Богородиці - с. Лдзяне, її дочірня церква Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії - с. Топільсько, Воздвиження Чесного Хреста - с. Лоп'янка та її дочірня церква св. Михаїла - с. Грабів, св. Миколая - с. Петранка Долішня, її дочірня церква св. Великомученика Юрія в с. Петранка Горішня, Успіння Пресвятої Богородиці - с. Рівня, її дочірня церква Воздвиження Чесного Хреста - с. Слобода Рівнянська, Різдва Христового - с. Рожнятів, Воскресіння Христового - с. Сваричів, Преображення Господнього - с. Спас, її дочірні церкви св. Миколая - присілок Підсухе та церква св. Степана - с. Луги, Успіння Пресвятої Богородиці - с. Струтин Верхній, св. Дмитрія - с. Струтин Нижній, св. Михаїла - с. Цінева.

У деканаті функціонували 13 матірних та шість дочірних церков. Усі вони були дерев'яними та іменованими на честь Господських свят (шість церков), Богородичних свят (п'ять церков) та іменами святих Греко-католицької церкви (вісім церков). Деканальний храм знаходився у с. Рожнятів. Разом з дочірніми церквами у деканаті було 19 діючих церков.

Рожнятівський деканат на 1907 р. обіймав південно-західній кут Галицької частини Львівської архієпархії, з півночі межував із Долинським та

pam-iat-istoriia-uhkts-v-osobakh/?fbclid=IwAR25eIMCgv8BA5WoOAOOrmlJLUPNfVJwH88wmHJ8AyzvIOnyXJRqUrmWU6oA;

В УкрІНТЕІ зареєстровано науково-дослідну тему «Реабілітована пам'ять: історія УГКЦ в особах» // Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. Дата оновлення: 27.06.2023. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1112-v-ukrintei-zareiestrovano-naukovo-doslidnu-temu-reabilitovana-pamiat-istoriia-uhkts-v-osobakh.html?fbclid=IwAR38SDmZceOWVro3aFe0KSeSzwDQefCRk1ecGp9RDPCR5o2K8Gy2JCPtAGY;>

Реєстраційна картка НДДКР // Івано-Франківська академія Івана Золотоустого. URL: <http://ifaiz.edu.ua/images/pdf/iic/reestr-kartka-nddkr-iic.pdf>.

⁷³ До 1939 р. деканат називався Рожнятівський, а з 1939 р. – Рожнятівський.

⁷⁴ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1: Адміністрація і парохії: [англійською мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 64.

⁷⁵ Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1: Адміністрація і парохії: [англійською мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. С. 64.

⁷⁶ Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополічної архієпархії на рік 1909. Річник 65. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1909. С. 456.

Калуським, зі сходу та південного-сходу - із Богородчанським, із заходу та південного заходу - з Долинським деканатами. Своєю чергою північна частина з півночі, сходу та півдня була оточена парафіяльною мережею Калуського деканату, а з заходу – деканатом Долинським. Північна частина деканату мала площу приблизно від 4 до 8 км, а парафії південної частини деканату були розміщені одна за одною, tworячи пряму лінію довжиною 4 км. Деканальний храм знаходився у с. Рожнятів, яке було крайньою західною парафією⁷⁷.

За матеріалами шематизмів з 1909 р.⁷⁸ до 1914 р.⁷⁹ Рожнятівський деканат Стрийського протопресвітеріату очолював декан всечесний о. Юліян Твардієвич, крилошанин, комісар ординаріатський шкільний і вдовиного сирітського фонду, який був парохом с. Лоп'янка. Заступником декана на той час був всечесний о. Володимир Сойка, перший шкільний комісар Рожнятівського й Перегінського деканів. Займав посаду віцемаршалка Ради повітової в м. Долина. Був заступником голови каси ощадности повітової в м. Долина, а також був заступником Голови відділу церковної каси Товариства Господарського, входив до церковного комітету окружної Ради шкільної в м. Долина. Член інституту «Народний Дім» у Львові, член товариства ім. Михаїла Качковського, парох в с. Цінева, крилошанин⁸⁰.

Комісарами ординаріатськими шкільними були всечесний о. Володимир Сойка, парох с. Цінева та всечесний о. Миколай Кукурудза, парох с. Камінь. Комісаром деканального вдовиного сирітського фонду був всечесний о. декан Юліян Твардієвич, парох в с. Лоп'янка. Всечесний о. Йосиф Гоцкій, парох в с. Струтин Нижній, був бібліотекарем і консерватором деканальним.

За даними «Шематизму всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1910» структура Рожнятівського деканату включала в себе наступні служіння: декан, заступник декана, комісар ординарій шкільний для Долинського та Калуського повітів. Парафіяльна мережа Рожнятівського деканату охоплювала два вище названі повіти. Для Долинського повіту ординарієм шкільним був всечесний о. Володимир Сойка, парох с. Цінева. Призначений для шкіл таких парохій: с. Креховичі, с. Лоп'янка, с. Рожнятів, с. Сваричів, с. Спас, с. Струтин Вижній, с. Струтин Нижній, с. Цінева. Для Калуського повіту призначеним був парох с. Камінь всечесний о. Миколай Кукурудза, який був ординарієм для шкіл парохій с. Берлоги, с. Камінь, с. Лдзяне, с. Петранка Долішня, с. Рівня. Також існував комісаріат вдовиного сирітського фонду. Очолював його всечесний

⁷⁷ Говгера В. Організаційна структура Львівської єпархії XVIII ст. (1700-1772). Львів: Тріада плюс, 2014. С. 200.

⁷⁸ Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1909. Річник 65. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1909. С. 456.

⁷⁹ Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1914. Річник 70. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1913. С. 460.

⁸⁰ Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1909. Річник 65. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1909. С. 292.

о. Володимир Престашевський. У деканаті був бібліотекар - всесесний о. Йосиф Гоцкій, парох в с. Струтин Нижній⁸¹.

У «Шематизмі всего духовенства греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1924» подано, що в структурі Рожнятівського деканату появляється нове служіння: референт еміграційний. Даний уряд очолював всесесний о. Северин Наконечний, парох с. Лдзяне⁸².

За матеріалами шематизму за 1924 р. Рожнятівський деканат очолював о. Осип Логинський, парох с. Струтин Нижній, він також був шкільним комісаром. Таку саму посаду обіймав о. Лев Сілінський, парох с. Петранка. Кількість парафій деканату на 1924 р. збільшилась. Було приєднано громади сіл: Грабів, Луги, Топільсько. У Грабові завідував парохією парох с. Лоп'янка о. Юліян Оришкевич⁸³, у Лугах – парох с. Спас о. Олександр Ілевич⁸⁴, у с. Топільсько – парох с. Лдзяне⁸⁵.

За матеріалами шематизму на 1928 р.⁸⁶-1932⁸⁷ - Рожнятівський деканат очолював о. Осип Логинський, парох с. Струтин Нижній, який разом з о. Левом Сілінським були окружними комісарами. До структури деканату також входили члени деканальної ради, представниками якої були о. Петро Соловій, парох с. Креховичі, о. Євген Чубатий, парох с. Сваричів, о. Карло Єрми, парох с. Берлоги⁸⁸. На 1928 р. у Рожнятівському деканаті діяло 16 церков, але три з них, а саме: церква св. Михайла (с. Грабів), церква св. Стефана (с. Луги), церква Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії (с. Топільсько) входили до інших парафій. Село Грабів належало парафії с. Лоп'янка, с. Луги - парафії с. Спас, с. Топільсько – парафії с. Лдзіне⁸⁹. Було 11 парохів три парохі-завідателі та два завідателі⁹⁰.

За матеріалами шематизму за 1938 р. Рожнятівський деканат входив до Воєводства Станиславівського, шкільної інспекції Долини⁹¹. Очолював деканат

⁸¹ Шематизм всего кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1910. Річник 66. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1910. С. 327.

⁸² Шематизм всего кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1912. Річник 68. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1911. С. 316.

⁸³ Шематизм всего духовенства греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1924. Річник 72. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1924. С. 212.

⁸⁴ Шематизм всего духовенства греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1924. Річник 72. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1924. С. 213.

⁸⁵ Шематизм всего духовенства греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1924. Річник 72. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1924. С. 213.

⁸⁶ Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1928. Річник 74. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1928. С. 138.

⁸⁷ Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1932/33. Річник 77. Львів: Накладом митрополичої консисторії. 1932. С. 241.

⁸⁸ Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1928. Річник 74. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1928. С. 81.

⁸⁹ Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1928. Річник 74. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1928. С. 82.

⁹⁰ Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1928. Річник 74. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1928. С. 109.

⁹¹ Шематизм духовенства Львівської архієпархії 1938. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1938. С. 114.

о. Василь Костюк, парох с. Рожнятів⁹². Заступником декана був о. Тадей Галькевич, парох Ціневи⁹³. Членами деканальної ради були о. Євген Чубатий та парох с. Сваричів⁹⁴. Ординаріатськими шкільними комісарами були о. Євген Шанковський, парох Струтина Нижнього, та о. Іван Червінський, парох с. Рівня⁹⁵.

Село Луги, яке раніше належало до парафії с. Спас, було приєднано до парохії с. Ілемня. У заяві до Уповноваженого Радою у справах релігійних культів при РНК СРСР по Станіславській області громадяни с. Луги просили про проведення реєстрації греко-католицької релігійної громади в с. Луги Рожнятівського району Станіславської області, УРСР про «безтермінове, безплатне користування церквою, дзвіницею, сторожкою, які були в їхньому уживанні. До заяви були долучені додаткові списки 20 селян та відомості про них»⁹⁶.

З такою ж самою заявою 21 жовтня 1945 р. звернулися до Уповноваженого у справах релігійних культів при РНК СРСР у Станіславській області громада с. Струтин Нижній⁹⁷. До заяви було додано списки жителів. 26 жовтня 1945 р. парафіяни с. Грабів Рожнятівського району Станіславської області також звернулися із заявою до вище названого органу, щоб надав дозвіл про реєстрацію їхньої церкви св. Михаїла та провадження «релігійних обрядів християнсько-католицького культу, безплатне користування церквою, дзвіницею, сторожкою і всього культового майна, яке знаходилося при церкві». У заяві було вказано, що «релігійна громада існує від непам'ятних часів під назвою Греко-Католицька Церква»⁹⁸. Молитовний будинок (церква) належить громаді, а сама релігійна громада підлягала Львівському архієпископу. До заяви було додано списки селян⁹⁹. Таке ж прохання надійшло до радянських органів влади 8 листопада 1945 р.¹⁰⁰

6 жовтня 1945 р. жителі с. Лоп'янка також звернулися до Уповноваженого у справах релігійних культів при РНК СРСР по Станіславській області з проханням про реєстрацію молитовного будинку (церкви) під іменем Чесного Хреста та висловили бажання воз'єднатися для провадження релігійних обрядів християнського католицького культу, а також просили передати їм в безтермінове безоплатне користування церквою, сторожкою і всім культовим майном, яке знаходилося при церкві. У заяві йшлося про те, що «їхня громада існує від непам'ятних часів під назвою Греко-Католицька

⁹² Шематизм духовенства Львівської архієпархії 1938. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1938. С. 70.

⁹³ Шематизм духовенства Львівської архієпархії 1938. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1938. С. 70.

⁹⁴ Шематизм духовенства Львівської архієпархії 1938. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1938. С. 70.

⁹⁵ Шематизм духовенства Львівської архієпархії 1938. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1938. С. 70.

⁹⁶ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 7.

⁹⁷ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 10.

⁹⁸ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 11.

⁹⁹ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 11.

¹⁰⁰ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 12.

Церква»¹⁰¹. Належала до громади та підлягала Львівському архієпископу. Після тексту заяви було додано списки селян¹⁰².

12 листопада 1945 р. із заявою такого ж змісту та до того ж адресата звернулися жителі присілку Погорілець-Підсухе, вказавши про їхню підпорядкованість греко-католицькому митрополічиму ординаріатові у м. Львові¹⁰³. До заяви було додано додаткові списки, у яких занесено 20 жителів присілку Погорілець-Підсухе¹⁰⁴.

12 листопада 1945 р. жителі с. Спас звернулися із заявою «про добровільне бажання проводити їхні обряди та проведення «реєстрації» греко-католицької релігійної громади й передачу в безтермінове, безплатне користування молитовного будинку, дзвіниці, сторожки та церковного майна, яке служило до сповнювання релігійного культу. Молитовний будинок та все культове майно було власністю релігійної громади, яка була християнською, існувала від непам'ятних часів і підлягала греко-католицькому митрополічому ординаріатові у м. Львові¹⁰⁵. Однак дані прохання залишилися без відповіді, тому що радянська ідеологічна пропаганда керувалася атеїстичною доктриною і єдиною дозволеною церквою була РПЦ. Обезглавивши УГКЦ арештами, органи держбезпеки звернули увагу на тих священників, які не мали твердої позиції або переважав страх перед репресіями чи смертю. Знову відновилася ідея створення комітету з питання з воз'єднання УГКЦ з РПЦ. Як можливого керівника руху вбачали в постаті Гавриїла Костельника. Він вважав, що створення комітету з воз'єднання з РПЦ після ув'язнення ієрархів УКЦ не дасть бажаних результатів, але влада не хотіла зволікати¹⁰⁶.

Уже наприкінці квітня 1945 р. органами Надзвичайного Комітету Державної Безпеки (далі – НКДБ) призначено адміністратором Львівської архієпархії о. Григорія Костельника. Адміністратором Станіславської єпархії було іменовано о. Антонія Пельвецького. Вони разом із о. Михайлом Мельником створили «Ініціативну групу», метою якої було скасувати Берестейську унію. Допомогати «Ініціативній групі» мав єпископ Макарій, а саме - стати сполучною ланкою між «ініціаторами» та Московською патріархією. Отця Григорія Костельника було обрано головою «Ініціативної групи»¹⁰⁷. У справі №2 «Матеріали по воз'єднанню греко-католицької церкви з православною по Станіславській обл.» йшлося про те, що 28 травня 1945 р. о. Гавриїл Федорович Костельник, настоятель Преображенської церкви у м. Львові, голова «Ініціативної групи», представник Львівської єпархії, та о. Михайло Іванович Мельник, парох с. Нижанкович і Генеральний вікарій

¹⁰¹ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 14.

¹⁰² ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 14.

¹⁰³ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 15.

¹⁰⁴ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 16.

¹⁰⁵ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23, арк. 17.

¹⁰⁶ Ліквідація УГКЦ (1939-1946). Документи радянських органів державної безпеки – К.: ПП Сергійчук М., 2006. - Т. I. С. 23.

¹⁰⁷ Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква та Радянська держава (1939–1950) / Переклад з англ. Н. Кочан, за ред. О. Турія. Львів: Вид-во УКУ, 2005. С. 105.

Перемиської єпархії Дрогобицької області, представник Перемиської єпархії, о. Антін Андрійович Пельвецький, парох с. Копичинець, декан Гусятинського деканату, представник Станіславської єпархії звернулися до Всечесного греко-католицького духовенства в західних областях України, усіх деканів, щоб вони найскоріше переходили до членів «Ініціативної групи» Закликали також дяків вступати до цієї групи¹⁰⁸. Їхньою метою було розірвати зв'язки з Ватиканом і приєднатися до Православної церкви¹⁰⁹.

Уся підготовча робота стосовно організації конференції проводилась членами «Ініціативної групи» о. А. Пельвецького: деканів зовов'язували повідомити парафіяльним священникам про обов'язкове їхнє зібрання. Від Станіславського облвиконкому були дані вказівки головам райвиконкомів відносно надання допомоги «Ініціативній групі» в зібранні священників на конференцію¹¹⁰.

Під закликом «Дуже негайно» у листі «До всіх», було адресоване розпорядження від Голови виконавчого комітету районної Ради депутатів «трудолюбивих» (адресата не вказано). У ньому йшлося про те, що виконавчий комітет обласної ради пропонував забезпечити явку декана і його заступника в м. Станіслав в облвиконком до уповноваженого Ради у справах релігійних культів при Раднаркомі СРСР по Станіславській обл. (кімната № 94). Це стосувалось також і священників Греко-католицької церкви, які повинні були з'явитися у серпні 1945 р. Наказано видати кожному священнику від райвиконкому посвідчення й прослідкувати за виїздом. У розпорядженні підписаний заступник голови виконавчого комітету Станіславської обласної ради депутатів трудолюбивих – (ім'я невідоме) Глушенко та уповноважений ради у справах релігійних культів при Раднаркомі СРСР Станіславівської обл. – (ім'я невідоме) Сердюченко¹¹¹. Ураховуючи труднощі в комунікації, священники могли на місці скласти збірну письмову заяву з підписом, що приєдналися до «Ініціативної групи»¹¹².

У жовтні 1945 р. (ім'я невідоме) Сердюченко, який був уповноваженим З'їзду в справах релігійних культів при Раді народних комісарів СРСР у Станіславській області, звернувся в документі під заголовком «Терміново», «Секретно» до товариша (ім'я невідоме) Вишневецького, уповноваженого в справах православної церкви при СРСР Львівської області. У цьому документі йшлося про те, що в територіальній структурі Станіславської області діяли одинадцять районів, які входили до Львівської єпархії, серед яких був Рожнятівський¹¹³.

Рожнятівський район Станіславської області належав до Греко-Католицької Церкви та був підпорядкований Львівській єпархії. Сердюченко

¹⁰⁸ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 32, арк. 2.

¹⁰⁹ Ліквідація УГКЦ (1939-1946). Документи радянських органів державної безпеки – К.: ПП Сергійчук М.І., 2006.- Т.ІІ. С. 6.

¹¹⁰ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 32, арк. 57.

¹¹¹ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп.2, спр. 32, арк. 7.

¹¹² ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп.2, спр. 32, арк. 7.

¹¹³ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 141.

(ім'я невідоме) також заявив, що у зв'язку з тим, що він проводив роботу по возз'єднанню Греко-Католицької Церкви із Православною Церквою, то у серпні 1945 р. мав розмову з греко-католицькими священниками одинадцяти районів Станіславської області, які входили до Львівської єпархії¹¹⁴. Було повідомлено, що вони відмовилися від планованої розмови та одержання довідок про вступ до членів «Ініціативної групи» о. А. Пельвецького, оскільки він очолював Станіславську єпархію. Духовенство свою відмову мотивувало тим, що вони будуть чекати на виклик в м. Львів до о. Г. Костельника, оскільки вони йому підвладні. Незважаючи на те, що пройшло більше двох місяців, священники одинадцяти районів Станіславської області не були викликані до м. Львова. Сердюченко (ім'я невідоме) зауважив, що це було на заваді до возз'єднання з «Ініціативною групою», а також заважало у роботі з священниками інших районів. Крім того, він повідомив, що о. А. Пельвецький не знав, до якого деканату Львівської єпархії входили новоутворені райони. Хто очолює деканат і де проживає декан. Сердюченко (ім'я невідоме) також заявив, що у нього таких відомостей немає. Про Станіславську область описав, що у Греко-католицьких церквах, які входили до Станіславської єпархії, від 28 травня 1945 р. проводились конференції по приєднанню до «Ініціативної групи», які мали позитивний результат. Залишились тільки ті одинадцять районів, які входили до Львівської єпархії, з якими зібрання по деканатах не проводилося. У документі (ім'я невідоме) Сердюченко висунув наступне прохання. Вислати список деканатів, до яких входили одинадцять районів Станіславської області. Назвати центр деканату, прізвище, ім'я, по батькові декана, його місце проживання. Спонукає о. Г. Костельника викликати до себе в м. Львів усіх священників Греко-Католицької Церкви для роботи з ними по приєднанню до «Ініціативної групи» від 28 травня 1945 р. У разі неявки дати письмове доручення членові групи о. А. Пельвецького для роботи з ними в м. Станіславі. Про приїзд священників у м. Львів о. Г. Костельник повинен повідомити (ім'я невідоме) Сердюченка, а також про сплановану конференцію, її місце проведення і час. Якщо о. Г. Костельник не зможе це зробити, хай дасть доручення о. А. Пельвецькому, який очолював Станіславську єпархію. Також потрібно було надати список священників Греко-католицької церкви, що вступили до «Ініціативної групи» та мають про це довідку безпосередньо від о. Г. Костельника. Про проведені заходи та результати стосовно цього листа потрібно було повідомити (ім'я невідоме) Сердюченка секретною поштою¹¹⁵.

У зверненні до голови виконавчого комітету усіх районів від 20 вересня 1945 р. йшлося про те, щоб священники-Греко-католицьких церков прийшли до уповноваженого Ради у справах релігійних культур при раднаркомі СРСР на спеціально призначену дату. Із Рожнятівського деканату повинні були з'явитися на встановлені дати такі священники, як: о. Микола Лисюк – 13 жовтня, о. Роман Дубрак, о. Євстахій Стернюк, о. Євгеній Шанковський – 14

¹¹⁴ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 141.

¹¹⁵ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 142.

жовтня 1945 р. о. Йосиф Фреїв, о. Михайло Нагірняк – 15 жовтня, о. Василь Костюк, о. Юліан Оришкевич – 16 жовтня¹¹⁶. У переліку служителів культу в Станіславській області і єпархії на 20 листопада 1945 р. вказано, що з Рожнятівського деканату приєдналося три священники до «Ініціативної групи», їх ім'я та прізвища у зазначеному документі відсутні¹¹⁷. 20 вересня 1945 р. надійшла також інформація до Уповноваженого в справах релігійних культів при Станіславському обласному виконавчому комітеті від священника о. І. Білого, у якій йшлося про те, що були греко-католицькі священники, які виступали проти православної віри й проти православних священників¹¹⁸.

Станом на 25 жовтня 1945 р. у витягу про священників Греко-католицької церкви Львівської архієпархії¹¹⁹ по деканатах вказано про Рожнятівський деканат, у якому було 16 парафій, що відповідно до нового адміністрування належали до різних районів¹²⁰. Так, до Рожнятівського району входили такі села Рожнятівського деканату, а саме: Грабів, Креховичі, Лоп'янка, Луги, Сваричів, Рожнятів, Спас, Струтин Нижній, Струтин Вижній, Цінева, а до Перегінського району входили села: Берлоги, Камінь, Лдзяне, Петранка, Рівня, Топільсько¹²¹. Проти прізвищ священників, а саме: о. Юліана Андрійовича Оришкевича, пароха с. Лоп'янка, о. Михайла Івановича Нагірняка, пароха с. Спас, о. Йосифа Михайловича Фреїва, пароха с. Струтин Вижній - вказано, що вони належали до «групи». Проти них також записані відповідно номери: №262, №263, №264. Документ підписано адміністрацією м. Станіслава Станіславівської єпархії 18 листопада 1945 р.¹²² Станом на 5 лютого 1946 р. відповідно до плану-календаря про приєднання Греко-католицької церкви до Православної церкви зафіксовано, що в Рожнятівському районі було 11 греко-католицьких священників. З їх числа чотири священники 11 листопада вступили до «Ініціативної групи», не приєдналися сім священників¹²³. У наказі про приєднаних священників Львівської єпархії, що проживали на теренах Станіславської області на період 5 лютого 1946 р. вказано дев'ять деканатів Львівської єпархії (на два менше, ніж було у 1945 р.) та список священників, що приєдналися до «Ініціативної групи». З Рожнятівського деканату приєдналися о. Юліан Оришкевич, парох с. Лоп'янка, о. Йосиф Фреїв, парох с. Струтин Вижній, о. Михайло Нагірняк, парох с. Спас¹²⁴. Наказ видано в Адміністрації Станіславської Єпархії, м. Станіслава 5 лютого 1946 р.

У документі від 5 лютого 1946 р. вказано, що служителів культу в Станіславській області з с. Рожнятів було чотири священники, які приєдналися до Православної Церкви¹²⁵. У зазначеній справі священників записано по

¹¹⁶ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 73.

¹¹⁷ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.154.

¹¹⁸ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.154.

¹¹⁹ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.148.

¹²⁰ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.151.

¹²¹ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 151.

¹²² ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 151.

¹²³ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 175.

¹²⁴ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 176.

¹²⁵ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 177.

районах, а не деканатах. Під № 31 записаний о. Василь Костюк, декан Рожнятівського деканату. Документ підписано датою «4 лютого 1946 р.»¹²⁶ Також у наказі про приєднання греко-католицьких священників до Православної Церкви¹²⁷ вказано райони та список священників, село, у якому вони проживали, та дату вступу. За списком під №171 вказано о. Юліана Андрійовича Оришкевича, с. Лоп'янка, дата вступу – 20 листопада 1945 р. За списком під № 172 вказано о. Йосифа Михайловича Фреїва, с. Струтин Вижній, дата вступу – 20 листопада 1945 р. За списком під № 173 вказано о. Михайла Івановича Нагірняка, с. Спас, дата вступу - 20 листопада 1945 р. За списком під № 174 вказано о. Василя Григоровича Костюка, смт Рожнятів, дата вступу не вказана¹²⁸.

У Витягу про деканів Станіславської єпархії, який підписано о. А. Пельвецьким 11 січня 1946 р., під № 16 зазначено про Рожнятівський деканат та новопризначеного декана о. Миколу Лисюка¹²⁹, а також його заступника о. Михайла Нагірняка. У цьому документі зазначено, що Станіславська єпархія нараховувала 34 райони¹³⁰, куди також входив Рожнятівський район. За вказівкою партійних органів і Російської Православної Церкви 8-10 березня 1946 р. у Львові в храмі св. Юрія відбувся собор, що скасував унію і «воз'єднав» ГКЦ з РПЦ¹³¹. На той час при церквах активно діяли братства, товариства такі, як: братство церковне, братство церковне свічкове, братство тверезості, братство Найсвятіших Тайн. У с. Берлоги, с. Креховичі і с. Цінева були сформовані братства церковні. Найчисельніше у Рожнятівському деканаті діяли братства тверезості. Їхня діяльність була спрямована, щоб викоринити залежність від пияцтва та виховання у собі моральних чеснот. Також діяли братства церковні свічкові у с. Камінь та с. Сваричів. Функціонували читальні ім. Михаїла Качковського.

Кількість вірних у Рожнятівському деканаті теж зазнавала змін. При аналізі досліджених матеріалів прослідковуємо зростання кількості населення парафіяльної громади в мирний час, і, навпаки, стрімко скорочувалася чисельність мирян після бойових дій на зазначених територіях. У 1907 р. проживало 23460 вірних, у 1908 р – 23630 мешканців, у 1909 р. - 24300 селян, у 1910 р. - 24426 вірних, у 1911 р. – 24740 селян, у 1912 р. – 25765 мешканців, у 1913 р. – 26197 селян, у 1914 р. – 26450 вірних, у 1927 р. проживало 25138 мешканців, у 1928 р. – 25927 парафіян, у 1931-1932 рр. – 26211 жителів, у 1935-1936 рр. – 26884 осіб.

У міжвоєнний період у Рожнятівському деканаті розвивалася шкільна освіта: функціонували двокласні, чотирикласні школи з українською мовою

¹²⁶ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк. 181.

¹²⁷ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.184.

¹²⁸ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.186.

¹²⁹ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.183.

¹³⁰ ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32, арк.184.

¹³¹ Бублик Т. Становище греко-католицького духовенства Львівської архієпархії під час першої більшовицької окупації (1939–1941) // *Ковчег. Науковий збірник з церковної історії*, число 8 / відп. ред. Олег Турій. Львів: Видавництво Українського католицького університету 2018. С. 25.

навчання, а у деяких школах навчання велося польською мовою. Здобути освіту могли діти не тільки греко-католиків, а й діти латинників, діти євреїв, протестантів. З досліджених матеріалів також бачимо, що відповідно до постанови Ради Народних Комісарів УРСР від 4 березня 1940 р. у західних областях запроваджувалася нова структура освіти: початкова, семирічна, десятирічна, професійна й вища школи. Учні навчалися за новими навчально-виховними програмами, підручниками, посібниками. Семирічна школа в смт. Рожнятів того ж року стала середньою. Національний зміст навчання й виховання, який був за період правління Польщі, змінився на класово-ідеологічний. Радянська школа мала політично-агітаційний характер.

На історичний розвиток Рожнятівського деканату великий вплив мала особа священника. На той час духовенство відігравало значну роль у розвитку суспільства. Типовим греко-католицьким священником був парафіяльний душпастир, одружений або целібс. На період з 1907 по 1946 рр. душпастирювання здійснювали 63 отці. Було 44 одружені священники, шість священників, які прийняли целібат, удівців - сім осіб, а про сімох священників не вказано інформації. Усі вони працювали для добра вірних через своє щоденне служіння. Окрім душпастирської праці при храмі, священники були катехитами при школах, очолювали різні товариства, займали активну суспільно-політичну та громадянську позицію. Велику просвітницьку роботу: створювали читальні «Просвіта», братства церковні, братства свічкові, братства тверезості, братства Найсвятіших Тайн. Чисельну мережу товариства «Просвіта» спостерігаємо в Рожнятівському деканаті, як і в усій Галичині, у міжвоєнний період з 1925 по 1939 рр. Саме вона відіграла важливу роль у розвитку парафіян. Зазвичай, очолювали «Просвіту» священники.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква та Радянська держава (1939–1950) / Переклад з англ. Н. Кочан, за ред. О. Турія. Львів: Вид-во УКУ, 2005. XX+268 с.
2. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 1: Адміністрація і парохії: [англійською мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. 1004 с.
3. Блажейовський Д. Історичний шематизм Львівської архієпархії (1832–1944). Том 2: Духовенство і релігійні згромадження: [англійською мовою]. Львів – Київ: КМ Академія, 2004. 570 с.
4. Блаженніший Святослав закликав вірних помолитися за плідну роботу Синоду Єпископів УГКЦ у Римі. URL: <https://ugcc.ua/data>. (дата звернення: 15. 10. 2023).
5. Бублик Т. Становище греко-католицького духовенства Львівської архієпархії під час першої більшовицької окупації (1939–1941) // *Ковчег. Науковий збірник з церковної історії*, число 8 / відп. ред. Олег Турій. Львів: Видавництво Українського католицького університету 2018. 464 с.

6. Галузевий державний архів Служби безпеки України в м. Івано-Франківськ. Ф. 5. спр. 7184. «По звинуваченню Дурбака Романа Теофіловича (8 грудня 1949 по 12 липня 1950)». 189 арк.
7. Говгера В. Організаційна структура Львівської єпархії XVIII ст. (1700-1772). – Львів: Тріада плюс, 2014. 1168 с.
8. Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО). – Ф. Р – 388, оп. 2, спр. 23. Дані, анкети і звіти по формі №1,2 про релігійні общини всіх віросповідань по Рожнятівському району Станіславської області, 26. 10. 1944 – 12. 10. 1945 рр., 18 арк.
9. ДАІФО. – Ф. Р – 388, оп. 2, спр.32. Матеріали про возз'єднання греко-католицької церкви з православною церквою по Станіславській області, 17. 07. 1945 – 07. 03. 1946 рр., 192 арк.
10. ДАІФО. - Ф. Р-388.оп. 1д. спр. 323. «Особова справа священника Пирога Антона Федоровича». 31 арк.
11. ДАІФО. - Ф. Р – 388. оп. 1д. спр. 429 «Особова справа священника Фреїва Йосипа Миколайовича». 18 арк.
12. Ліквідація УГКЦ (1939-1946). Документи радянських органів державної безпеки – К.: ПП Сергійчук М.І., 2006.- Т.І. 920 с.
13. Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1906. Львів: Накладом архієпархіяльного кліра, 1906. XVI 416 с.
14. Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1909. Річник 65. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1909. 456 с.
15. Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1910. Річник 66. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1910. 500 с.
16. Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1912. Річник 69. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1911. 452 с.
17. Шематизм всього кліру греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1914. Річник 70. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1913. 491 с.
18. Шематизм всего духовенства греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1924. Річник 72. Львів: Накладом архієпархіяльного духовенства, 1924. 328 с.
19. Шематизм всего клира греко-католицької Архієпархії Львівської на рік Божий 1925. Річник XXX. – Л., 1925. – XXXII+С. 325 с.
20. Шематизм греко-католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1927. Річник 73. Львів: Накладом священничої кооперативи «Власна допомога». 1927. 328 с.
21. Шематизм греко-католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1928. Річник 74. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1928. 138 с.

22. Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1930. Річник 75. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1930. 165 с.
23. Шематизм Греко-Католицького духовенства Львівської архієпархії на рік 1932/33. Річник 77. Львів: Накладом митрополичої консисторії. 1932. 242 с.
24. Шематизм всего духовенства греко-католицької Львівської митрополичої архієпархії на рік 1935/36. Львів: Накладом архієпархіального духовенства, 1935/36. 400 с.
25. Шематизм духовенства Львівської архієпархії 1938. Львів: Накладом канцелярії митрополичої консисторії. 1938. 114 с.
26. Шематизм греко-католицького духовенства Львівської архієпархії 1944. Накладом греко-католицького митрополичого ординаріату «Митрополича друкарня «Студіон». Львів. 1944. 49 с.

REFERENCES

1. Botsiurkiv B. *Ukrainska Hreko-Katolytska Tserkva ta Radianska derzhava (1939–1950) / Pereklad z anhl. N. Kochan, za red. O. Turiiia.* Lviv: Vyd-vo UKU, 2005. KhKh+268 s.
2. Blazheiovskiyi D. *Istorychnyi shematyzm Lvivskoi arkhieparkhii (1832–1944). Tom 1: Administratsiia i parokhii: [anhliiskoiiu movoiu].* Lviv – Kyiv: KM Akademiia, 2004. 1004 s.
3. Blazheiovskiyi D. *Istorychnyi shematyzm Lvivskoi arkhieparkhii (1832–1944). Tom 2: Dukhovenstvo i relihiini zghromadzhennia: [anhliiskoiiu movoiu].* Lviv – Kyiv: KM Akademiia, 2004. 570 s.
4. Blazhennishyi Sviatoslav zaklykav virnykh pomolytysia za plidnu robotu Synodu Yepyskopiv UHKTs u Rymi. URL: <https://ugcc.ua/data>. (data zvernennia: 15. 10. 2023).
5. Bublyk T. *Stanovyshche hreko-katolytskoho dukhovenstva Lvivskoi arkhyieparkhii pid chas pershoi bilshovytskoi okupatsii (1939–1941) // Kovchek. Naukovyi zbirnyk z tserkovnoi istorii, chyslo 8 / vidp. red. Oleh Turii.* Lviv: Vydavnytstvo Ukrainskoho katolytskoho universytetu 2018. 464 s.
6. Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy v m. Ivano-Frankivsk. F. 5. spr. 7184. «Po zvyuvachenniu Durbaka Romana Teofilovycha (8 hrudnia 1949 po 12lypnia 1950)». 189 ark.
7. Hovhera V. *Orhanizatsiina struktura Lvivskoi yeparkhii XVIII st. (1700-1772).* – Lviv: Triada plus, 2014. 1168 s.
8. *Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti (DAIFO).* – F. R – 388, op. 2, spr. 23. Dani, ankety i zvity po formi №1,2 pro relihiini obshchyny vsikh virospovidan po Rozhniativskomu raionu Stanislavskoi oblasti, 26. 10. 1944 – 12. 10. 1945 rr., 18 ark.
9. DAIFO. – F. R – 388, op. 2, spr.32. *Materialy pro vozz'iednannia hreko-katolytskoi tserkvy z pravoslavnoi tserkvoi po Stanislavskii oblasti, 17. 07. 1945 – 07. 03. 1946 rr., 192 ark.*

10. DAIFO. - F. R-388.op. 1d. spr. 323. «Osobova sprava sviashchennyka Pyroha Antona Fedorovycha». 31 ark.
11. DAIFO. - F. R – 388. op. 1d. spr. 429 «Osobova sprava sviashchennyka Freiva Yosypa Mykolaiovycha». 18 ark.
12. Likvidatsiia UHKTs (1939-1946). Dokumenty radianskykh orhaniv derzhavnoi bezpeky – K.: PP Serhiichuk M.I., 2006.- T.I. 920 s.
13. Shematyzm vsogo kliru hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1906. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho klira, 1906. XVI 416 s.
14. Shematyzm vsogo kliru hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1909. Richnyk 65. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho dukhovenstva, 1909. 456 s.
15. Shematyzm vsogo kliru hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1910. Richnyk 66. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho dukhovenstva, 1910. 500 s.
16. Shematyzm vsogo kliru hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1912. Richnyk 69. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho dukhovenstva, 1911. 452 s.
17. Shematyzm vsogo kliru hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1914. Richnyk 70. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho dukhovenstva, 1913. 491 s.
18. Shematyzm vseho dukhovenstva hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1924. Richnyk 72. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho dukhovenstva, 1924. 328 s.
19. Shematyzm vseho klyra hreko-katolytskoi Arkhieparkhii Lvivskoi na rik Bozhyi 1925. Richnyk XXX. – L., 1925. – XXXII+S. 325 c.
20. Shematyzm hreko-katolytskoho dukhovenstva Lvivskoi arkhieparkhii na rik 1927. Richnyk 73. Lviv: Nakladom sviashchenychoi kooperatyvy «Vlasna dopomoha». 1927. 328 s.
21. Shematyzm hreko-katolytskoho dukhovenstva Lvivskoi arkhieparkhii na rik 1928. Richnyk 74. Lviv: Nakladom kantseliarii mytropolychoi konsystorii. 1928. 138 s.
22. Shematyzm Hreko-Katolytskoho dukhovenstva Lvivskoi arkhieparkhii na rik 1930. Richnyk 75. Lviv: Nakladom kantseliarii mytropolychoi konsystorii. 1930. 165 s.
23. Shematyzm Hreko-Katolytskoho dukhovenstva Lvivskoi arkhieparkhii na rik 1932/33. Richnyk 77. Lviv: Nakladom mytropolychoi konsystorii. 1932. 242 s.
24. Shematyzm vseho dukhovenstva hreko-katolytskoi Lvivskoi mytropolychoi arkhieparkhii na rik 1935/36. Lviv: Nakladom arkhieparkhiialnoho dukhovenstva, 1935/36. 400 s.
25. Shematyzm dukhovenstva Lvivskoi arkhieparkhii 1938. Lviv: Nakladom kantseliarii mytropolychoi konsystorii. 1938. 114 s.

26. Shematyzm hreko-katolytskoho dukhovenstva Lvivskoi arkhieparkhii 1944. Nakladom hreko-katolytskoho mytropolychoho ordynariiatu «Mytropolycha drukarnia «Studion». Lviv. 1944. 49 s.

*Стаття надійшла до редакції 26.04.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 14.05.2024 р.*

УДК 271.4-773(477.86)"1939/1946":929(038)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.18>

ЧОРТКІВСЬКИЙ ДЕКАНАТ СТАНИСЛАВІВСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЄПАРХІЇ У 1939–1946 РОКАХ

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6020-7666>

ПОПИК Віталій

магістр богослов'я

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

Бібліографічний опис статті: Делятинський Р., Попик В. (2024). Чортківський деканат Станиславівської Греко-католицької єпархії у 1939–1946 роках. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 207–221. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.18>

Анотація. Метою статті є об'єктивне дослідження історичного розвитку Чортківського деканату Станиславівської єпархії Галицької митрополії Греко-Католицької Церкви у період Другої світової війни 1939–1945 рр. та встановлення радянської влади в Галичині 1945–1946 рр., що привело до насильної ліквідації УГКЦ та її трансформації в «катакомбну» Церкву. **Методологія дослідження:** базовими є мікроісторичний, біографічний та просопографічний методи. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше проаналізовано особливості історичного розвитку Чортківського деканату Станиславівської єпархії УГКЦ у період Другої світової війни та «другої радянзації» Галичини (1939–1946 рр.). **Висновки:** Авторами показано специфіку державно-церковних відносин, взаємовплив політичного й церковного адміністративно-територіальних поділів у процесі ліквідації УГКЦ, з'ясовано роль окремих священників у подіях цього часу.

Ключові слова: Українська Греко-Католицька Церква, Станиславівська єпархія, Чортківський деканат, єпископ, декан, парох, адміністратор, сотруди́ник, катехит.

Постановка проблеми. Сучасні обставини повномасштабної агресії РФ проти України, що поєднуються зі спробами фальсифікації історії з боку кремля, спонукають до уважного й прискіпливого дослідження актуальних проблем української історії задля збереження й зміцнення національної та громадянської ідентичності української нації. У цьому контексті окремої уваги заслуговують дослідження історичного розвитку християнських Церков і конфесій в Україні, ролі її ієрархії та духовенства у плеканні національної самосвідомості та державотворенні. Особлива роль у процесах українського націє- та державо-творення належить Українській Греко-Католицькій Церкві (далі – УГКЦ).

Дослідження історії УГКЦ в сучасній вітчизняній історіографії на початку ХХІ ст. набуває нових рис і темпів. Спостерігається поступове зміщення акцентів уваги дослідників від загальних проблем церковної історії на різних історичних етапах (від Берестейської унії до сучасності) до конкретніших проблем з'ясування специфіки регіонального розвитку (на прикладі окремих єпархій, деканатів, парафій) та ролі окремих персоналій (ієрархів і окремих священників) у релігійно-церковному та суспільному житті українського народу. Серед різного тематичного спектру сучасних досліджень особливої уваги заслуговує, зокрема, проблематика насильної ліквідації радянським режимом структур УГКЦ і їх трансформація в «катакомбну Церкву», що сприяла збереженню не тільки самої Церкви, але й особливої української національної та релігійної ідентичності, яка згодом проявилася під час національно-державного та релігійного відродження на початку 1990-х рр. Відтак зосередження дослідницької уваги на вузкому регіональному й персоналістичному вимірі проблеми розвитку УГКЦ у період Другої світової війни та «другої радянзації» є достатньо актуальним з теоретичної та практичної точки зору.

Ці мотиви обумовили вибір Чортківського деканату Станиславівської єпархії УГКЦ як об'єкта дослідження в даній статті, яка виконується в рамках комплексної науково-дослідної теми «Реабілітована пам'ять: сторінки історії УГКЦ в особах» (державний реєстраційний номер: 0123U103003; термін виконання з 01.07.2023 року по 30.12.2028 року)¹.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасній вітчизняній історіографії проблематику історії УГКЦ у період Другої світової війни та

¹ Наукові проекти НДІ історії Церкви. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1107-naukovi-proiekty-iic.html> (дата звернення: 09.02.2024); Наукова діяльність кафедри соціально-гуманітарних дисциплін: основні проекти та напрями. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/785-naukova-robota-kshd.html> (дата звернення: 15.11.2023); Горбань Р., Делятинський Р. Науково-дослідний проект «Українська Греко-Католицька Церква (1991–2011 рр.): етапи формування адміністративно-канонічної структури, особливості релігійно-церковного життя, перспективи розвитку». *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий пастир»: збірник наукових праць. Богослов'я*. Івано-Франківськ, 2014. Вип. 5. С. 239–260; Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О., Галян Т., Гресько А., Саган Р. Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020). Частина 2: Методологія і методика дослідження. Біограми на літеру «А», випуск 2). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2023. Вип. 18. С. 183-312. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.16>.

«другої радянської» Галичини (1939–1946 рр.) розробляли, зокрема, Б. Боцюрків², Т. Бублик³, І. Гавриш⁴, С. Гуркіна⁵, О. Єгрешій⁶, О. Маслій⁷, Н. Мизак і А. Яремчук⁸, М. Вегеш, Н. Концур-Карабінович, В. Марчук і М. Палінчак⁹, І. Пилипів і Р. Делятинський¹⁰, Р. Скакун¹¹, Я. Стоцький¹², О. Сурмач¹³. Водночас, слід відзначити, що окремого спеціального дослідження з історії Чортківського деканату Станиславівської єпархії, за винятком однієї нашої публікації¹⁴, досі так і не з'явилося.

Метою даної статті є об'єктивне дослідження історичного розвитку Чортківського деканату Станиславівської єпархії Галицької митрополії Греко-Католицької Церкви у період Другої світової війни 1939–1945 рр. та встановлення радянської влади в Галичині 1945–1946 рр., що привело до насильної ліквідації УГКЦ та її трансформації в «катакомбну» Церкву.

² Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква та Радянська держава (1939–1950) / Переклад з англ. Н. Кочан, за ред. О. Турія. Львів: Вид-во УКУ, 2005. XX+268 с.

³ Бублик Т. Становище греко-католицького духовенства Львівської архієпархії під час першої більшовицької окупації (1939–1941). *Ковчег. Науковий збірник з церковної історії*. Львів, 2018. Число 8. С. 58–71.

⁴ Гавриш І. Релігійно-політичні процеси на теренах Станиславівської єпархії УГКЦ напередодні та під час проведення Львівського собору. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць. Київ, 2017. Вип. 120. С. 106–113.

⁵ Гуркіна С. В. Греко-католицьке духовенство Львівської архієпархії в умовах переслідування радянською владою (1944–1950 рр.): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. 07.00.01 – історія України / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. 20 с.

⁶ Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин. Портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2006. 168 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/6020>.

⁷ Маслій О. Жіноче чернецтво Галичини в умовах ліквідації Української Греко-Католицької Церкви та сталінських репресій (друга половина 1940-х – початок 1950-х рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Серія: Історія*. 2014. № 40. С. 174–180.

⁸ Мизак Н., Яремчук А. Нарис історії УГКЦ на Буковині. Львів – Чернівці: Український католицький університет, 2021. 492 + 4 с. іл.

⁹ Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 1 / За загальною редакцією М. Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 392 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/40544/1/Нариси%20історії%20УГКЦ.%20Т.%201.pdf>; Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 2 / За загальною редакцією М. Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 348 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/40549/1/Нариси%20історії%20УГКЦ%20Т.%202.pdf>.

¹⁰ Пилипів І. В., Делятинський Р. І. Організаційна структура та соціальна діяльність духовенства Станиславівської єпархії в період німецької окупації. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2017. Вип. 29. С. 184–194. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000792802>; Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 «Історія України». Івано-Франківськ, 2017. 390 с.

¹¹ Скакун Р. Греко-католицьке духовенство Брідського деканату у вирі історичних катаклізмів (1939–1946). *Брідщина – край на межі Галичини й Волині: науковий збірник*. Броди, 2021. Вип. 12. С. 113–125. URL: https://www.academia.edu/49525202/Греко_католицьке_духовенство_Брідського_деканату_у_вирі_історичних_катаклізмів_1939_1946.

¹² Стоцький Я. Українська Греко-Католицька Церква і релігійне становище на Тернопільщині (1946–1989 рр.). Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 432 с.

¹³ Сурмач О. Структурна реорганізація УГКЦ в роки німецької окупації. *Історія релігій в Україні: Праці X-ї Міжнародної наукової конференції* (Львів, 16–19 травня 2000 року). Львів, 2000. Кн. 1. С. 364–369.

¹⁴ Попик В., Делятинський Р. Чортківський деканат Станиславівської єпархії УГКЦ: ретроспективний огляд (1885–1946 рр.). *Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти в умовах Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 18 травня 2023 року). Івано-Франківськ, 2023. С. 176–183.

У процесі нашого дослідження буде використано декілька нових методів, зокрема, мікроісторичного аналізу – для виявлення специфіки взаємозв'язку адміністративно-територіального поділу державного (на воєводства і повіти, області та райони) й церковного (на єпархії та деканати) у процесі ліквідації УГКЦ, а також біографічного і просопографічного методів для формування колективного портрету духовенства Чортківського деканату в окреслений період¹⁵.

Виклад основного матеріалу

Період Другої світової війни став часом важких випробувань як для всього українського народу, так і греко-католицького духовенства, зокрема в межах Чортківського деканату Станиславівської єпархії в складі Галицької митрополії УГКЦ.

Вже у перший період Другої світової війни, відомий як «перша радянська заохочення» західних областей України 1939–1941 рр., Греко-Католицька Церква, хоча й була деякий час толерована, але юридично позбавлена легальних засобів для існування (через конфіскацію церковної землі) та розвитку суспільної праці духовенства (через передчу метрик органам місцевої влади, скасування уроків релігії в школі, відокремлення школи від церкви, закриття всіх культурно-просвітницьких товариств тощо)¹⁶.

Варто відзначити, що упродовж 1939–1945 рр. в структурі Чортківського деканату налічувалося 26 парафій – в с. Біла, с. Білобожниця, с. Бобулинці, с. Будзанів, с. Бичківці, м. Чортків, с. Джурин, м. Ягольниця, с. Ягольниця Стара, м. Язловець, с. Кійданів, с. Косів, с. Ласківці, с. Медведівці, с. Оссівці, с. Паушівка, с. Петликівці Великі (Старі), с. Полівці, с. Помірці, с. Ромашівка, с. Шульганівка, с. Трибухівці, с. Вербоivecь, с. Звиняч, с. Цвітова, с. Скородинці¹⁷.

Упродовж 1939–1945 рр. Чортківський деканат продовжував очолювати о. Лев Воробкевич (1880–1955?)¹⁸. Віце-деканами Чортківського деканату в цей час, очевидно, залишались о. Степан Чеховський (1884–1977), о. Микола Івахнюк (1886–1938?) і о. Петро Коцюба (Коцюбинський) (1872–1938?)¹⁹. Найбільш імовірно, у зв'язку із закриттям доступу священників до школи в

¹⁵ Детальніше див.: Історична наука: термінологічний і понятійний довідник / В. М. Литвин, В. І. Гусев, А. Г. Слюсаренко та ін. Київ: Вища школа, 2002. С. 243-244; Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. С. 229-256; Попик В. І. Biography – біографіка – біографістика – біобібліографія: понятійний арсенал історико-біографічних досліджень. *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 122-136; Дашкевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії. *Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни* / Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2011. С. 238-244.

¹⁶ Детальніше див.: Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 140-142.

¹⁷ Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. С. 18.

¹⁸ Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... С. 17; Реабілітовані історією. У 27 томах. Тернопільська область. Книга п'ята / Упор. О. Г. Бажан, П. З. Гуцал, Л. М. Кіт. Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2018. С. 339-340.

¹⁹ Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... С. 279, 280, 294, 312, 332, 360, 365, 381; Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 350-351; Шематизм... гр.-катол. Єпархії Станиславівської... 1931. С. 152; 1938. С. 167.

період «першої радянзації» фактично не функціонували ординаріатські комісарі у шкільних справах, обов'язки яких доти виконували о Володислав Гнатів (1891–1938?), о Михайло Романовський (1880–1938?) та о Михайло Фіголь (1884–1938?)²⁰.

Співвідношення церковного адміністративно-територіального поділу Чортківського деканату з державно-політичним адміністративно-територіальним поділом у 1939–1941 рр. був таким: парафії деканату були розташовані в межах Чортківського, Білобожницького, Бучацького і Терехівського районів Тернопільської області²¹. Такий деталізований адміністративно-територіальний поділ областей на райони сприяв встановленню суворого контролю радянських органів держбезпеки за греко-католицьким духовенством.

Уже в листопаді 1939 р. управління державної безпеки НКВС в західних областях почали відкривати агентурні справи на греко-католицьке духовенство з метою збору «компрометуючої» інформації та планування репресій. Упродовж 1939–1941 рр. переслідувань з боку органів НКВС зазнали десятки священиків Станиславівської єпархії, зокрема й з Чортківського деканату. У 1940 р. о. Ілю Кливака (1880–1942), пароха с. Мшанця Чортківського району 1940 р. було арештовано, засуджено на смертну кару, але потім заслано в район м. Ташкенту. У червні 1941 р. з відступом Червоної армії, органи НКВС провели масові розстріли політ'язнів. Тоді були розстріляні священики о. Антін Ричаківський (1903–1941) з с. Угрия, о. Омелян Боярський (1865–1941) з с. Новосілки²². Парох м. Чортків Теодор Чубатий був арештований у 1940 р., а пізніше, у 1941 р. розстріляний²³.

Репресивна політика органів радянської влади викликала серед греко-католицького духовенства пасивний опір заходам радянської влади, спираючись на духовний авторитет серед власного народу. Відтак, як відзначають сучасні дослідники, саме авторитет ієрархії та духовенства серед народу завадив радянському режимові ліквідувати Греко-Католицьку Церкву вже в 1941 р.²⁴

Уже на початку другого етапу Другої світової війни, 30 червня 1941 р. у Львові відбулося проголошення Акту відновлення незалежності Української держави, яке, однак викликало репресії нової окупаційної влади. Характерно, що загалом греко-католицьке духовенство, в тому числі й Чортківського деканату, підтримало ідею відновлення Української державності²⁵.

²⁰ Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії... С. 279, 290, 298, 318, 322, 335, 356, 383; Шематизм... гр.-катол. Єпархії Станиславівської... 1931. С. 152; 1938. С. 167.

²¹ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 319.

²² Там само. С. 146; Історично-мемуарний збірник Чортківської округи... С. 240, 396, 778.

²³ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 387.

²⁴ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 147.

²⁵ Делятинський Р. І. Участь греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії у формуванні української адміністрації (липень – серпень 1941 р.). *Ціннісно-смісловий вимір буття українського суспільства і*

У червні – серпні 1941 р. Станиславівська єпархія була розділена з огляду на воєнні обставини: у сфері угорської окупації перебували Богородчанський, Городенківський, Жуківський, Коломийський, Косівський, Кудринецький, Надвірнянський, Пістинський, Станиславівський Тисменицький, Товмацький і частково Устецький деканати, у сфері румунської окупації – Заліщицький та Снятинський деканати, а німецькими військами одразу ж були окуповані Бучацький, Гусятинський, Єзупільський, Скальський, Чортківський і частково Устецький деканати²⁶.

До кінця грудня 1941 р. було визначено адміністративно-політичний поділ дистрикту Галичина на 16 округів, внаслідок чого територія Станиславівської єпархії співвідносилась цілком із округами Городенка, Коломия і Чортків, частково – із округом Станиславів (райони Делятин, Надвірна, Станиславів) і Бережани (район Бучач). Це, очевидно, також сприяло запровадженню жорсткого контролю над Греко-Католицькою Церквою органів служби безпеки, в структурі яких на рівні округів діяв відділ у церковних справах²⁷. В цей час Чортківський деканат Станиславівської єпархії увійшов до адміністративно-політичної округи Чортків дистрикту Галичина.

У період німецької окупації єдиним легальним органом, що виступив організатором українського суспільного життя в дистрикті Галичина, став Український Крайовий Комітет, заснований у жовтні 1941 р. за підтримки митрополита А. Шептицького. Духовенство Станиславівської єпархії взяло активну участь в діяльності українських комітетів на окружному, повітовому та місцевому рівнях. Греко-католицьке духовенство, керуючись консервативними християнськими принципами, виявило активність у їхній діяльності²⁸. Однак упродовж 1941–1945 рр. відношення духовенства до німецької окупаційної адміністрації поступово кардинально змінюється від «формальної лояльності» до «пасивного опору»²⁹. Певним винятком стала підтримка ідеї формування дивізії «Галичина», яку сприймали як зародок майбутньої української армії. Так, з агітацією за вступ до дивізії виступив, зокрема, о. Василь Попадюк у с. Шманьківці Чортківського повіту. Однак, на думку сучасних дослідників, цей факт «не означав колаборації, адже агітацію проводили, з одного боку, під

перспективи українського націоналізму: Матеріали III міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 17–18 листопада 2007 р.). Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. С. 219–220.

²⁶ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 148; Історично-мемуарний збірник Чортківської округи... С. 192, 367, 546, 745.

²⁷ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 150; Пилипів І. В., Делятинський Р. І. Організаційна структура та соціальна діяльність духовенства Станиславівської єпархії в період німецької окупації... С. 187; Порівн.: Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО). Ф. Р-389 (Уповноважений Ради в справах православної церкви при Раді Міністрів СРСР по Станиславській області, 1944–1962 рр.), оп.2, спр.1. Карта-схема дислокації благочиній Галичини станом на 15.11.1942 р., 1 арк.

²⁸ Пилипів І. В., Делятинський Р. І. Організаційна структура та соціальна діяльність духовенства Станиславівської єпархії в період німецької окупації... С. 189–190.

²⁹ Пилипів І. В., Делятинський Р. І. Організаційна структура та соціальна діяльність духовенства Станиславівської єпархії в період німецької окупації... С. 192.

прямим тиском адміністрації, а з іншого – під страхом «загрози більшовизму» й надіями на відновлення Української держави»³⁰.

В ході воєнних дій у липні – жовтні 1944 рр. відбулося повернення радянського окупаційного режиму в західні області України, відтак розпочався «другий період радянізації», що трагічно позначився на долі українського народу та греко-католицького духовенства.

Уже з перших днів «відновлення радянської влади», попри певну толерантність до Греко-Католицької Церкви, поступово радянський режим готується до її насильної ліквідації. Так, у листопаді – грудні 1944 р. органами НКДБ були взяті на облік, зокрема, парох с. Давидківці Чортківського району о. В. Попадюк, парох с. Чабарівка Гусятинського району о. А. Малиновський та інші греко-католицькі священики, яких звинувачено в посвяченні могил «борцям за волю України», організації маніфестацій «на честь німецьких окупантів», агітації за вступ до дивізії «Галичина» та підтримці ОУН і УПА³¹. На початку 1945 р. органи НКДБ продовжують заходи, спрямовані на компрометацію і «розклад» ГКЦ, наголошуючи на зв'язках духовенства з ОУН і УПА, на багатьох священиків відкрили справи-формуляри. Зокрема, УНКДБ у Тернопільській області до 3 лютого 1945 р. взяло на оперативний облік 31 священика ГКЦ³².

Після арешту єпископів 11 квітня 1945 р. формується підпільна структура управління Станиславівською єпархією через генеральних (капітульних) вікаріїв, раніше таємно призначених Г. Хомишиним³³. Але 25-26 травня 1945 р. органами НКДБ були арештовані вікарії єпархії – В.-Г. Балагурак, А. Бойчук, С. Вапрович, а також Гусятинський декан А. Малиновський, ігумен монастиря Василян у м. Бучачі П.-П. Теодорович, парох м. Чорткова Й.-І. Чепіль ЧСВВ та ін.³⁴. Масові арешти священиків, за розрахунком органів НКДБ, мали створити відповідний «психологічний ґрунт» у середовищі духовенства, не просто дезорганізувати всю ГКЦ, а спонукати до відповідних дій³⁵.

Наступним етапом акції ліквідації ГКЦ стала організація під контролем органів НКДБ «Ініціативної групи по возз'єднанню ГКЦ з РПЦ». Але пошук представника від Станиславівської єпархії, який би погодився увійти до складу «Ініціативної групи», затягнувся на деякий час. Радянські органи держбезпеки

³⁰ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 159.

³¹ Там само. С. 168; Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів державної безпеки: у 2 т. Київ: ПП Сергійчук М.І., 2006. Т. 1. С. 223-224, 257-270.

³² Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 170; Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів державної безпеки... Т. 1. С. 345.

³³ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 173.

³⁴ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 173; Мартирологія Українських Церков: у 4-х томах. Т. 2: Українська Католицька Церква: Документи, матеріали, християнський самвидав України / Упорядкували і зредагували О.Зінкевич і о. Т.Р. Лончина. Торонто; Балтимор: Українське видавництво «Смолоскіп» ім. В.Симоненка, 1985. С. 108, 111, 112, 134, 148, 162; Лебедович І. З мартирології духовенства Західної України. Філадельфія, 1978. С. 95-96.

³⁵ Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 173.

намагалися залучити декількох кандидатів, і лише третій з них – парох с. Пробіжної і Гусятинський декан о. Антін Пельвецький (1898–1957), оперативно погодився на визначену йому роль, і 28 травня 1945 р. оголошено про створення «Ініціативної групи з возз'єднання ГКЦ з РПЦ»³⁶. Відношення духовенства до «Ініціативної групи» було строкатим – від негативного до позитивного, і змінювалося впродовж 1945 р. залежно від декількох факторів: тиску з використанням «компромату» під час співбесід з уповноваженим РСРК по області, за співучасті члена «Ініціативної групи» А. Пельвецького та співробітника НКДБ; впливу інформації про арешти органами НКДБ священників або їх родичів за «політичними» звинуваченнями та повідомлень про можливі акції «помсти» щодо «возз'єднаних» з боку відділів УПА³⁷.

В січні 1946 р. А. Пельвецький, як «адміністратор» Станіславської єпархії, на вимогу органів НКДБ змінив поділ єпархії, створивши 34 деканати, що цілком співпадали з районами Станіславської області³⁸. Разом з тим недостатньо незрозумілою залишається загальна схема структури деканатів в межах Тернопільської області на початку 1946 р., реорганізація яких, найбільш імовірно, була віднесена до сфери компетенції православного Львівсько-Тернопільського єпископа Макарія Оксіюка³⁹. Саме в цей час Чортківський деканат був реорганізований із врахуванням адміністративно-територіального поділу Тернопільської області на райони станом на 1946 р.⁴⁰.

Відтак, внаслідок цієї реорганізації 1946 р. кожна із 26 парафій (включно із «дочірніми» цервами і «присілками», навіть з перейменуваннями назв населених пунктів) Чортківського деканату Станіславської греко-католицької єпархії опинилася в межах таких п'яти нових районів Тернопільської області, що одночасно стали деканатами-благочиніями Львівсько-Тернопільської православної єпархії, а саме: 1) Білобожницького (с. Білобожниця, х. Мазурівка, с. Ридодуби, с. Калинівщина, с. Семаківці; с. Бичківці / Бичків, с. Білий Потік; с. Біла; с. Джурин, с. Слобідка Джурівська; с. Звиняч, с. Скомороше; с. Косів; с. Паушівка / Палашівка, с. Базар; с. Полівці / Половці, с. Криволука; с. Ромашівка; с. Скородинці; с. Стара Ягольниця, с. Черкавщина), 2) Буданівського (с. Будзанів / Буданів; с. Вербовець / Вербівці; с. Ласківці,

³⁶ Там само. С. 174; Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів державної безпеки... Т. 1. С. 740-742. Делятинський Р, Єгрешій О., Соловка Л. «Від Голгофи через катакомби до Воскресіння»: до 70-х роковин Львівського псевдо-собору 1946 р. *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир». Збірник наукових праць. Богослов'я.* Івано-Франківськ, 2016. Вип. 9: до 70-х роковин Львівського псевдо-собору. С. 43-45.

³⁷ Делятинський Р. І. Станіславська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини... С. 175.

³⁸ Там само. С. 177. ДАІФО. Ф. Р-388, оп. 2, спр. 32. Матеріали про возз'єднання греко-католицької церкви з православною церквою по Станіславській області, 17.07.1945–07.03. 1946 рр., арк. 183-183зв. Делятинський Р, Єгрешій О., Соловка Л. «Від Голгофи через катакомби до Воскресіння»: до 70-х роковин... С. 46-47.

³⁹ Стоцький Я. Українська Греко-Католицька Церква і релігійне становище на Тернопільщині (1946–1989 рр.). Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. С. 49; Делятинський Р, Єгрешій О., Соловка Л. «Від Голгофи через катакомби до Воскресіння»: до 70-х роковин... С. 47-48.

⁴⁰ Детальніше див.: Українська РСР: Адміністративно-територіальний поділ: на 1 вересня 1946 року. Вид. перше / Відп. ред. М. Ф. Попівський. Інформаційно-статистичний відділ при Секретаріаті Президії Верховної ради Української РСР. Київ: Українське вид-во політичної літератури, 1947. С. 551-583.

с. Кульчиці / Кульчики), 3) Бучацького (с. Бобулинці; с. Кїйданів / Киданів; с. Медведівці, с. Новоставці; с. Пилява; с. Старі Петликівці, с. Нові Петликівці, с. Білявинці; с. Помірці, с. Рїпінці; с. Осівці; с. Трибухівці; с. Цвітова, с. Пишківці), 4) Золотопотїцького (с. Бровари; с. Дуліби; с. Залїщики Малі / Залїщики; с. Передмістя, с. Язловець / Яблунівка, с. Новосїлка Язловецька / Новосїлка), 5) Чортківського (м. Чортків, с. Вигнанка / Вигнанка Горїшня; с. Шульганівка, с. Долина; м. Ягольниця / Ягільниця, с. Нагїрянка, с. Салївка, с. Хомяківка) районів-благочинїй⁴¹.

Упродовж 8-10 березня 1946 р. у храмі св. Юра в м. Львові під контролем органів НКДБ пройшов неканонїчний собор Греко-Католицької Церкви за участю 235 делегатів (216 священників і 19 мирян). Учасниками псевдо-собору були 47 священників із Станїславської і 40 священників з Тернопільської областей⁴². Зокрема, з Чортківського району-деканату в псевдо-соборі взяли участь о. Дмитро Паляниця (1890–1946?) та о. Микола Стецик (1910–1946?)⁴³.

У середовищі греко-католицького духовенства Станїславївської єпархїї, на думку Р. Делятинського, можна умовно виокремити шість груп життєвих стратегїй священників після насильної лїквідації ГКЦ 1946 рр. До першої групи належать ті священники ГКЦ, котрі перейшли до РПЦ, отримали повторну реєстрацію як православні священники і в такїй ролї продовжили душпастирське служіння до кінця свого життя. Другу групу складають священники ГКЦ, які перейшли до РПЦ і згодом відкликали свій підпис, були арештовані, відбували покарання і померли на засланні. До третьої групи належать священники ГКЦ, які перейшли до РПЦ і згодом відкликали свій підпис, були арештовані та відбули покарання, потїм продовжили підпїльне служіння в «катакомбнїй» ГКЦ. До четвертої групи належать священники ГКЦ, які не перейшли до РПЦ, за що були арештовані й засуджені, відбули покарання, а після повернення продовжили підпїльне служіння в «катакомбнїй» Церкві. П'яту групу складають священники ГКЦ, які спершу не перейшли до РПЦ, за що були арештовані, засуджені, відбули покарання, а після повернення під впливом тиску органів НКДБ «возз'єднались» з РПЦ. До шостої (і останньої) групи можна віднести священників ГКЦ, які не перейшли до РПЦ, уникнули арештів і продовжили підпїльне служіння⁴⁴.

⁴¹ Див. і порївн.: Шематизм... гр.-катол. Єпархїї Станїславївської... 1938. С. 167-177; Українська РСР: Адмїністративно-територїальний подїл: на 1 вересня 1946 року. Вид. перше... С. 551-583.

⁴² Делятинський Р. І. Станїславївська єпархїя Греко-Католицької Церкви в суспїльному життї Галичини... С. 177.

⁴³ Там само. С. 390; Стоцький Я. Українська Греко-Католицька Церква і релїгїєне становище на Тернопільщині (1946–1989 рр.)... С. 61.

⁴⁴ Делятинський Р. І. Станїславївська єпархїя Греко-Католицької Церкви в суспїльному життї Галичини... С. 177-178. Порївн.: Делятинський Р. Долї греко-католицьких священників Коломїйського деканату Станїславївської єпархїї: до і після Львівського псевдо-собору 1946 р. *Коломїя в європейській історїї та культурї*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 775-рїччю першої лїтописної згадки про Коломїю (07 жовтня 2016 року). Івано-Франківськ, 2017. С. 39–48; Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква та Радянська держава (1939–1950) / Переклад з англ. Н. Кочан, за ред. О. Турїя. Львів: Вид-во УКУ, 2005. ХХ+268 с.; Будз К. М. Українська греко-католицька церква у Галичині (1946–1968 рр.): стратегїї виживання та опору у підпїллі: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук; 07.00.01 –

Дослідник Я. Стоцький реконструював перелік тих греко-католицьких священиків Тернопільської області, котрі перейшли до РПЦ у 1945–1947 рр. Серед них знаходимо відомості, зокрема, про священиків Чортківського греко-католицького деканату. Отож, «возз'єдналися» із РПЦ такі священики, як: о. Михайло Бубняк з с. Полівці, о. Іван Гайдукевич з с. Скородинці, о. Степан Гаук з с. Білий Потік, о. Михайло Грималюк з с. Звиняч, о. Осип Дрібнюк з с. Ягольниця Стара, о. Степан Ніцович з с. Палашівка, о. Дмитро Паляниця з с. Біла, о. Мирослав Плецан з с. Ромашівка, о. Михайло Романовський з с. Бичківці, о. Ілля Братик з с. Вербівець, о. Володимир Микорин з с. Буданів, о. Михайло Рокіцький з с. Ласківці, о. Іван Мороко з с. Язловець, о. Володимир Гук з с. Ягільниця, о. Микола Стецик з с. Шманьківці, о. Михайло Фіголь з с. Шульганівка⁴⁵. Таким чином, перелічені священики належали до першої, очевидно, чисельно найбільшої групи греко-католицького духовенства Чортківського деканату, що формально «возз'єдналися» з РПЦ, хоча детальне дослідження їхніх біографій у перспективі допоможе скоригувати цю умовну класифікацію.

Щодо наступних п'яти груп життєвих стратегій греко-католицького духовенства після насильної ліквідації ГКЦ 1946 р., то їх персональна ідентифікація потребує ще додаткових студій на основі солідної джерельної бази⁴⁶.

Зрештою, можна впевнено стверджувати, що із 1946 р. у межах Чортківського греко-католицького деканату поступово формується структура підпільної Греко-Католицької Церкви, що має свої специфічні риси⁴⁷.

Висновки та перспективи дальших досліджень. Підсумовуючи історичний нарис Чортківського деканату в період 1939–1946 рр., слід відзначити, що в умовах воєнного часу німецький та радянський окупаційні режими суттєво змінили модель державно-церковних відносин, що негативно вплинула передусім на душпастирську й громадську діяльність духовенства, а відтак і на структуру деканату, адже внаслідок «акції возз'єднання ГКЦ із РПЦ» Чортківський греко-католицький деканат був реорганізований на п'ять

історія України / Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2016. 244 с.

⁴⁵ Стоцький Я. Українська Греко-Католицька Церква і релігійне становище на Тернопільщині (1946–1989 рр.)... С. 49-54.

⁴⁶ Детальніше про це див.: Боцюрків Б. Міфологія чи мартирологія? Досвід і проблеми наукових досліджень сталінської ліквідації греко-католицької церкви в Галичині 1944–1946 рр. *Український археографічний щорічник*. Київ, 2001. Вип. 5/6. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bociurkiw_Bohdan-Rostyslav/Mifolohiia_chy_martyrolohiia/; Гуркіна С. «Образ сили духу»: греко-католицьке духовенство Львівської архієпархії після Другої світової війни і проблема персоніфікації релігійних переконань та ідентичності. *Україна Модерна*. 2011. Вип. 7. С. 99-110. URL: https://uamoderna.com/images/archiv/11/7_UM_11_Statti_Hurkina.pdf.

⁴⁷ Детальніше про це див.: Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946–1989). *Ковчег: Збірник статей з церковної історії*. Львів, 1993. Ч. 1. С. 123-164. URL: <http://ichistory.org.ua/wp-content/uploads/2016/03/img192.pdf>; [Говера І.]. Літургія підпільної Церкви: Збірник на честь 25-ї річниці легалізації УГКЦ / за ред. Івана Говери. Спомини. Статті. Інтерв'ю, Фотоматеріали. Рим – Тернопіль: Джура. 2014. 208 с.; Говера І. Літургійне життя священиків та вірних в Українській Греко-Католицькій Церкві: Українська Греко-Католицька Церква в період підпілля (1946 – 1989). Львів: Свічадо, 2019. 400 с.

православних благочинній-районів, а паралельно зароджувалися структури «катакомбної» Греко-Католицької Церкви.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блажейовський Д. Історичний шематизм Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії від її заснування до початку Другої світової війни (1885–1938): [англ. мовою]. Львів: Місіонер, 2002. 450 с.
2. Боцюрків Б. Міфологія чи мартирологія? Досвід і проблеми наукових досліджень сталінської ліквідації греко-католицької церкви в Галичині 1944–1946 рр. *Український археографічний щорічник*. Київ, 2001. Вип. 5/6. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bociurkiw_Bohdan-Rostyslav/Mifolohiia_chy_martyrolohiia/.
3. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква в катакомбах (1946–1989). *Ковчег: Збірник статей з церковної історії*. Львів, 1993. Ч. 1. С. 123-164. URL: <http://ichistory.org.ua/wp-content/uploads/2016/03/img192.pdf>.
4. Боцюрків Б. Українська Греко-Католицька Церква та Радянська держава (1939–1950) / Переклад з англ. Н. Кочан, за ред. О. Турія. Львів: Вид-во УКУ, 2005. XX+268 с.
5. Бублик Т. Становище греко-католицького духовенства Львівської архієпархії під час першої більшовицької окупації (1939–1941). *Ковчег. Науковий збірник з церковної історії*. Львів, 2018. Число 8. С. 58–71.
6. Будз К. М. Українська греко-католицька церква у Галичині (1946–1968 рр.): стратегії виживання та опору у підпіллі: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук; 07.00.01 – історія України / Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2016. 244 с.
7. Гавриш І. Релігійно-політичні процеси на теренах Станиславівської єпархії УГКЦ напередодні та під час проведення Львівського собору. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць. Київ, 2017. Вип. 120. С. 106–113.
8. Говера І. Літургійне життя священників та вірних в Українській Греко-Католицькій Церкві: Українська Греко-Католицька Церква в період підпілля (1946 – 1989). Львів: Свічадо, 2019. 400 с.
9. [Говера І.]. Літургія підпільної Церкви: Збірник на честь 25-ї річниці легалізації УГКЦ / за ред. Івана Говери. Спомини. Статті. Інтерв'ю, Фотоматеріали. Рим – Тернопіль: Джура. 2014. 208 с.
10. Горбань Р., Делятинський Р. Науково-дослідний проект «Українська Греко-Католицька Церква (1991–2011 рр.): етапи формування адміністративно-канонічної структури, особливості релігійно-церковного життя, перспективи розвитку». *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий пастир»: збірник наукових праць*. Богослов'я. Івано-Франківськ, 2014. Вип. 5. С. 239–260.

11. Гуркіна С. В. Греко-католицьке духовенство Львівської архієпархії в умовах переслідування радянською владою (1944–1950 рр.): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. 07.00.01 – історія України / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. 20 с.
12. Гуркіна С. «Образ сили духу»: греко-католицьке духовенство Львівської архієпархії після Другої світової війни і проблема персоніфікації релігійних переконань та ідентичності. *Україна Модерна*. 2011. Вип. 7. С. 99-110. URL: https://uamoderna.com/images/archiv/11/7_UM_11_Statti_Hurkina.pdf.
13. Дашкевич Я. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії. *Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни* / Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2011. С. 238-244.
14. Делятинський Р. І. Станиславівська єпархія Греко-Католицької Церкви в суспільному житті Галичини (1885–1946 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 «Історія України». Івано-Франківськ, 2017. 390 с.
15. Делятинський Р. Долі греко-католицьких священників Коломийського деканату Станиславівської єпархії: до і після Львівського псевдо-собору 1946 р. *Коломия в європейській історії та культурі: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 775-річчю першої літописної згадки про Коломию (07 жовтня 2016 року)*. Івано-Франківськ, 2017. С. 23–51.
16. Делятинський Р. І. Участь греко-католицького духовенства Станиславівської єпархії у формуванні української адміністрації (липень – серпень 1941 р.). *Ціннісно-смісловий вимір буття українського суспільства і перспективи українського націоналізму: Матеріали III міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 17–18 листопада 2007 р.)*. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. С. 214-225.
17. Делятинський Р., Єгрешій О., Маслій О., Галян Т., Гресько А., Саган Р. Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії – митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020). Частина 2: Методологія і методика дослідження. Біограми на літеру «А», випуск 2). *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*. 2023. Вип. 18. С. 183-312. DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.16>.
18. Делятинський Р., Єгрешій О., Соловка Л. «Від Голгофи через катакомби до Воскресіння»: до 70-х роковин Львівського псевдо-собору 1946 р. *Науковий вісник Івано-Франківського богословського університету УГКЦ «Добрий Пастир»*. Збірник наукових праць. Богослов'я. Івано-Франківськ, 2016. Вип. 9: до 70-х роковин Львівського псевдо-собору. С. 32–77. URL: <http://journal.ifaiz.edu.ua/index.php/gp/article/view/13>.

19. Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО). Ф. Р-388, оп. 2, спр. 32. Матеріали про возз'єднання греко-католицької церкви з православною церквою по Станіславській області, 17.07.1945–07.03. 1946 рр., 192 арк.
20. Державний архів Івано-Франківської області (ДАІФО). Ф. Р-389 (Уповноважений Ради в справах православної церкви при Раді Міністрів СРСР по Станіславській області, 1944-1962 рр.), оп.2, спр.1. Карта-схема дислокації благочиній Галичини станом на 15.11.1942 р., 1 арк.
21. Єгрешій О. Єпископ Григорій Хомишин. Портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча. Івано-Франківськ: Нова зоря., 2006. 168 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/6020>.
22. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. Київ: Вища школа, 2002. 430 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0006160>.
23. Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. Повіти: Чортків, Копичинці, Борщів, Заліщики / НТШ, Укр. архів, т. XXVI. Редакційна колегія: О. Соневицька, Б. Стефанович, д-р Р. Дrajнньовський. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Діловий Комітет Земляків Чортківської округи, 1974. 927 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/ukrainica/11075-chortkivska-okruga-istoriko-memuarniy-zbirnik-chortkiv-kopichintsi-borshhiv-zalishhiki/>.
24. Лебедович І. З мартирології духовенства Західної України. Філядельфія, 1978. 106 с.
25. Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів державної безпеки: у 2 т.. Київ: ПП Сергійчук М.І., 2006. Т. 1. 920 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002931>.
26. Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів державної безпеки: у 2 т.. Київ: ПП Сергійчук М.І., 2006. Т. 2. 804 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002932>.
27. Мартирологія Українських Церков: у 4-х томах. Т. 2: Українська Католицька Церква: Документи, матеріали, християнський самвидав України / Упорядкували і зредагували О. Зінкевич і о. Т. Р. Лончина. Торонто; Балтимор: Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1985. 839 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/religiya/8021-martirologiya-ukrayinskih-tserkov-t-2-ukrayinska-katolitska-tserkva-dokumenty-materiali-hristiyanskiy-samvidav-ukrayini/>.
28. Маслій О. Жіноче чернецтво Галичини в умовах ліквідації Української Греко-Католицької Церкви та сталінських репресій (друга половина 1940-х – початок 1950-х рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Серія: Історія.* 2014. № 40. С. 174–180.
29. Мизак Н., Яремчук А. Нарис історії УГКЦ на Буковині. Львів – Чернівці: Український католицький університет, 2021. 492 + 4 с. іл.

30. Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 1 / За загальною редакцією М. Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 392 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/40544/1/Нариси%20історії%20УГКЦ.%20Т.%201.pdf>.
31. Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви. В двох томах. Т. 2 / За загальною редакцією М. Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. 348 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/40549/1/Нариси%20історії%20УГКЦ%20Т.%202.pdf>.
32. Наукові проекти НДІ історії Церкви. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1107-naukovi-proiekty-iic.html> (дата звернення: 09.02.2024).
33. Наукова діяльність кафедри соціально-гуманітарних дисциплін: основні проекти та напрями. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/785-naukova-robota-kshd.html> (дата звернення: 15.11.2023).
34. Пилипів І.В., Делятинський Р.І. Організаційна структура та соціальна діяльність духовенства Станиславівської єпархії в період німецької окупації. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2017. Вип. 29. С. 184-194. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000792802>.
35. Попик В., Делятинський Р. Чортківський деканат Станиславівської єпархії УГКЦ: ретроспективний огляд (1885–1946 рр.). *Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти в умовах Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Івано-Франківськ, 18 травня 2023 року). Івано-Франківськ, 2023. С. 176-183.
36. Попик В. І. Biography – біографіка – біографістика – біобібліографія: понятійний арсенал історико-біографічних досліджень. *Український історичний журнал*. 2015. № 3. С. 122-136. URL: http://resource.history.org.ua/publ/UIJ_2015_3_10.
37. Реабілітовані історією. У 27 томах. Тернопільська область. Книга п'ята / Упор. О. Г. Бажан, П. З. Гуцал, Л. М. Кіт. Тернопіль: ТОВ “Терно-граф”, 2018. 664 с. URL: <http://www.reabit.org.ua/files/store/Ternopol.5.pdf>.
38. Скаун Р. Греко-католицьке духовенство Брідського деканату у вирі історичних катаклізмів (1939-1946). *Брідщина – край на межі Галичини й Волині: науковий збірник*. Броди, 2021. Вип. 12. С. 113-125. URL: https://www.academia.edu/49525202/Греко_католицьке_духовенство_Брідського_деканату_у_вирі_історичних_катаклізмів_1939_1946.

39. Стоцький Я. Українська Греко-Католицька Церква і релігійне становище на Тернопільщині (1946–1989 рр.). Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 432 с.
40. Сурмач О. Структурна реорганізація УГКЦ в роки німецької окупації. *Історія релігій в Україні: Праці X-ї Міжнародної наукової конференції (Львів, 16-19 травня 2000 року)*. Львів, 2000. Кн. 1. С. 364-369.
41. Тернопільсько-Зборівська архієпархія УГКЦ. Парафії, монастирі, храми. Шематизм / за ред. Я. Стоцького. Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2014. 520 с.
42. Українська РСР: Адміністративно-територіальний поділ: на 1 вересня 1946 року. Вид. перше / Відп. ред. М. Ф. Попівський. Інформаційно-статистичний відділ при Секретаріаті Президії Верховної ради Української РСР. Київ: Українське вид-во політичної літератури, 1947. 1065 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Nevidomyi_Avtor/Ukrainska_RSR_Administratyvno-terytorialnyi_podil_na_1_veresnia_1946_roku/.
43. Шематизм всего клира греко-католицької Епархії Станиславівської на рік Божий 1931. Річник XXXIV. Станиславів: Накладом Клира Епархіяльного, Друкарня Льва Данкевича, 1931. 194 с. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16127/edition/15352>.
44. Шематизм всего клира греко-католицької Епархії Станиславівської на рік Божий 1935. Річник XXXVIII. Станиславів: Накладом Клира Епархіяльного, Друкарня Льва Данкевича, 1935. 213 с. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16128/edition/15350>.
45. Шематизм всего клира греко-католицької Епархії Станиславівської на рік Божий 1938. Річник XXXIX. Станиславів: Накладом Клира Епархіяльного, Друкарня Льва Данкевича, 1938. 216 с. URL: <https://dlibra.kul.pl/dlibra/publication/16129/edition/15348>.
46. Яковенко Н. Вступ до історії. Київ: Критика, 2007. 376 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yakovenko_Natalia/Vstup_do_istorii/.

*Стаття надійшла до редакції 21.03.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 16.04.2024 р.*

Релігія і політика

УДК 323.1+327.5+327.7

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.19>

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ПЕРСПЕКТИВ ЗАПРОШЕННЯ УКРАЇНИ ДО НАТО

ТОДОРОВ Ігор

*доктор історичних наук, професор
Ужгородський національний університет
кафедра міжнародних студій та суспільних комунікацій
пл. Народна, 3, м. Ужгород, 88000, Україна
e-mail: ihor.todorov@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000000309869485>*

Бібліографічний опис статті: Тодоров І. (2024). Політико-правовий вимір перспектив запрошення України до НАТО. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 222–230. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.19>

Анотація. *Мета дослідження* – розкрити можливості запрошення України до Організації Північноатлантичного договору в умовах ескалації російської агресії. **Методологія дослідження** спирається на принципах історизму, системності, науковості, верифікації, авторської об'єктивності, поміркованого наративного конструктивізму, а також на використання загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-генетичний, історико-типологічний, історико-системний) методів. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше в історіографії розглянуто поточні перспективи запрошення України до НАТО. **Висновки.** Вступ до НАТО є конституційно закріпленим основним пріоритетом України, фундаментальною умовою для її виживання. Сьогодні політична еліта України та західні уряди є одностайними в питанні членства України в НАТО. Російсько-українська війна виступає ареною, на якій формуються політичні та військові стратегії глобального Заходу і вбиваються в наміри тих світових сил, що пропагують антидемократичні цінності та, використовуючи західні технології, мають намір відігравати провідну роль у світовій цивілізації. Від України залежить подальший розвиток світового устрою на тривалий період, і можливо, на століття вперед. Необхідність запрошення України до Організації Північноатлантичного договору обумовлена можливістю подолання глобальної кризи міжнародної безпеки. На користь швидкої євроатлантичної інтеграції України свідчить унікальність військового досвіду в широкомасштабній новітній війні проти потужної Росії, зняття фінансового тягаря з членів НАТО, демонстрація єдності Альянсу та

здатності відповідати на сучасні виклики. Україна демонструє прихильність високим духовним цінностям, такі як свобода, незалежність, гідність і самоповага на яких побудований Альянс. Завдяки збройним силам та активному громадянському суспільству вона заслуговує на членство в НАТО.

Ключові слова: НАТО, спільні демократичні цінності, міжнародна безпека, російська агресія.

POLITICAL AND LEGAL DIMENSION OF THE PROSPECTS OF UKRAINE'S INVITATION TO NATO

Abstract. *The purpose of the research is to reveal the possibilities of inviting Ukraine to the North Atlantic Treaty Organization in the context of the escalation of Russian aggression. The research methodology is based on the principles of historicism, systematicity, scientificity, verification, authorial objectivity, moderate narrative constructivism, as well as the use of general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special-historical (historical-genetic, historical-typological, historical-systemic) methods. The scientific novelty is that for the first time in historiography, the current prospects of Ukraine's invitation to NATO have been considered. Conclusions.* Accession to NATO is a constitutionally enshrined main priority of Ukraine, a fundamental condition for its survival. Today, the political elite of Ukraine and Western governments are unanimous on the issue of Ukraine's membership in NATO. The Russian-Ukrainian war acts as an arena in which the political and military strategies of the global West are formed and break into the intentions of those world forces that promote anti-democratic values and, using Western technologies, intend to play a leading role in world civilization. The further development of the world system depends on Ukraine for a long period, and possibly for centuries to come. The need to invite Ukraine to the North Atlantic Treaty Organization is due to the possibility of overcoming the global crisis of international security. In favor of the rapid Euro-Atlantic integration of Ukraine, the uniqueness of the military experience in the large-scale modern war against powerful Russia, the removal of the financial burden from the NATO members, the demonstration of the unity of the Alliance and the ability to respond to modern challenges testify. Ukraine demonstrates commitment to high spiritual values, such as freedom, independence, dignity and self-respect, on which the Alliance is built. Thanks to its armed forces and active civil society, it deserves NATO membership.

Keywords: NATO, common democratic values, international security, Russian aggression.

Актуальність дослідження обумовлена пошуком конкретних стратегій для зміцнення опору України в умовах російської інвазії, зокрема в контексті ролі, яку відіграє процес євроатлантичної інтеграції. Раніше проведені наукові дослідження, зокрема ті, що належать В. Бадраку (Бадрак), С. Віднянському (Віднянський), В. Горбуліну (Горбулін), Б. Парахонському (Парахонський), Г. Перепелиці (Перепелиця), О. Потехіну (Потехін), Л. Якубовій (Якубова) та

іншим, розглядали різні аспекти даної проблеми. Проте новітні виклики обумовлюють потребу в акцентуванні уваги на впливі євроатлантичного напрямку на зміцнення опору України російській агресії.

Метою цієї статті є обґрунтування необхідності запрошення України до НАТО в умовах російської інвазії.

Для досягнення даної мети були вирішені такі завдання:

- визначення особливостей зміцнення опору України в умовах збройного конфлікту;
- виявлення ключової ролі запрошення та вступу України до НАТО у забезпеченні глобальної безпеки.

Інтеграція України у євроатлантичний простір передбачає чітке дотримання вартісних орієнтирів закріплених в преамбулі Північноатлантичного договору, зокрема, пріоритетів впровадження демократичних стандартів у всі сфери життя та адаптацію законодавства до норм і стандартів Альянсу.

Вступ до НАТО залишається основним пріоритетом для України і ключовою умовою для її виживання. Сьогодні політична еліта України та західні уряди є одноставними в питанні членства України в НАТО. Підтримка вступу до Північноатлантичного альянсу серед українців становить майже 90%, що перевищує кількість прихильників європейської інтеграції і майже дорівнює тим, хто підтримує незалежність України.

НАТО рішуче засуджує загарбницьку війну Росії проти мирної та демократичної України. НАТО та його члени продовжують надавати Україні допомогу для гарантування права на самооборону. На саміті НАТО у Вільнюсі у 2023 році підтверджено підтримку майбутнього членства України в Альянсі (Комюніке).

Водночас варто зазначити, що відносно ідеї вступу України до НАТО серед країн Альянсу завжди існувала певна обережність. Парадокс полягав у тому, що Захід розумів важливість України, але мав сумніви стосовно її інтеграції. Протягом тривалого часу лунали заклики уникати «провокацій» у бік Росії, навіть після анексії Криму та початку окупації Сходу України.

З цього погляду важливо, щоб Європа і Сполучені Штати повністю підтримали Україну в її захисті від Росії. Це питання не обмежується лише захистом України, а стосується також забезпечення європейського порядку безпеки та глобальної стабільності. Російсько-український конфлікт виступає ареною, на якій формуються політичні та військові стратегії глобального Заходу і вриваються в наміри тих світових сил, що пропагують антидемократичні цінності та, використовуючи західні технології, мають намір відігравати провідну роль у світовій цивілізації. З України, отже, залежить подальший розвиток світового устрою на тривалий період, і можливо, на століття вперед.

Необхідно запобігти втягненню світу Росією в прірву хаосу та анархії, де діє «право сильнішого». Зараз Москва вже спрямовує свої зусилля на тотальне втілення воєнної концепції. У цьому контексті рашистська ідеологія,

пропаганда, економічні стратегії та військова доктрина спрямовані на досягнення виживання російської системи влади.

В той час, коли Україна веде оборону не лише власної незалежності, але й свободи для європейців і всієї цивілізованої спільноти, деякі країни ЄС, такі як Угорщина, продовжують спротивлятися правам українців приєднатися до Європейського союзу та стати його повноправною складовою. Протягом багатьох років прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан проводить антиукраїнську та антиєвропейську політику, використовуючи право вето в Євросоюзі.

Кремлівський режим, що характеризується параноїдальністю та корупцією, і який підпорядкував собі суспільство, де відсутні навіть промені свободи та співпереживання, активно намагається використовувати свій військовий тиск для нав'язування власних ірраціональних концепцій нового світового порядку іншим державам.

З метою протистояння Москві, колективному Заходу необхідно оперативно реалізувати повне мілітаризування як України, так і самого Заходу. Однак Америка та Європа продовжують систематично гальмувати надання повноцінної військової допомоги українській армії, відтермінуючи і сповільнюючи процес. При тому слід нагадати, що останні двадцять років країни ЄС збільшили витрати на оборону на 20%, США – на 66%, Росія – на 292% і Китай – на 592% (Defence).

Давно відомо, що Росія постійно використовує будь-які затримки у наданні Україні необхідних військових ресурсів для розширення своїх можливостей в стримуванні Збройних Сил України та спроб підвищення ефективності російської терористичної армії. Очевидно, що, забезпечивши більш енергійну військову підтримку, Україна могла б досягти значно більших успіхів у своєму відчайдушному опорі за збереження незалежності.

Важливо переосмислити саму парадигму допомоги Заходу Україні, забезпечуючи не лише передачу залишкової зброї зі своїх арсеналів Збройним Силам України, але і надання значно більш сучасних зразків військового обладнання для невідкладного відновлення територіальної цілісності України.

Ті, хто сподівається на можливість пом'якшення ставлення Путіна до Заходу через віддання йому України, серйозно помиляються. Це лише підштовхнуло б російського лідера до нових агресивних воєн та європейських експансій. Географічна концепція імперської Росії, яку визначає Москва, різко відрізняється від уявлення Брюсселя, Лондона, Парижа чи Берліна. Хоча Росія уникає прямого протистояння з НАТО, Путін стратегічно вибрав Україну як перший об'єкт вторгнення, навіть неспотра на те, що країни Балтії представляли менший військовий ризик.

Інколи може здатися, що дії наших західних партнерів спрямовані на те, щоб військовий конфлікт тривав на тлі, дозволяючи Росії витратити ресурси, тим самим утруднюючи їй здійснення подальших агресивних кроків протягом тривалого періоду. Проте цей сценарій не прийнятний для України, оскільки це, серед іншого, тормозитиме процес євроатлантичної інтеграції нашої держави.

Агресія проти України має розглядатися як суттєва стратегічна атака з боку Москви на західні цінності. У сучасному контексті української дійсності визначаються перспективи світового порядку на протязі численних десятиліть, а можливо і століть. Зараз, у випадку виявлення бажання на Заході досягти миру, настає важливий момент відвернення атаки, яку проводить Москва, на західну цивілізацію. Ключовим аспектом формування майбутнього становлення миру є елімінація путінського режиму, що протягом десятиліть тероризує міжнародну спільноту. В іншій ситуації альтернативи просто не існує.

Прихильники Кремля, намагаючись уявити себе як радикальні пацифісти, аргументують, що збільшення постачання зброї до України не призведе до досягнення миру. Проте вони уникають обговорення альтернативи, яка включала б нові значущі потоки біженців, постійну партизанську війну, надмірне насильство союзників Москви на окупованих територіях України, атаки на колишні радянські республіки та підтримку інших тоталітарних режимів у вирішенні конфліктів зі своїми сусідами.

Важливо, щоб широкий західний загал нарешті усвідомив, що вони не спостерігають за далекою від них війною, а за прямою атакою Росії на Захід, що триває вже понад десять років. Лише коли ця серйозна загроза буде визнана різними соціальними групами, можна буде очікувати, що уряди провідних європейських країн приймуть необхідні заходи.

Для України та вільного світу немає іншого варіанту, крім як членство нашої держави в Альянсі. Колишній Генсек Альянсу Андерс Фог Расмуссен вважає, що настав час зробити наступний крок і запросити Україну до НАТО. Нам потрібна нова європейська архітектура безпеки, у якій Україна розташована в центрі НАТО. Гарантії 5-ї статті утримали б Росію від посилення атак на українській території всередині НАТО. Для членства України бути в НАТО за Расмунсеном є три причини: нейтралітету в світі вже не існує, не можна залишати сірі зони на мапі, бо на них агресивно реагує РФ, і головне, українська армія найбільш загартована армія Європи може стати прикладом для армій інших європейських держав (Ex-NATO). Водночас, сценарій Расмуссена важко вважати реальним. Вступ України в Альянс без окупованих територій — це замороження конфлікту на невизначений термін. Повернення до кордонів 1991 року може тривати довгі десятиліття, країни-члени НАТО навряд чи будуть допомогати в цьому новому союхнику. Адже Альянс - політично-військове об'єднання, головна задача якого - оборона, а не напад. Для України принципово важливо отримати запрошення в НАТО на ювілейному саміті НАТО у Вашингтоні. В цьому контексті сценарій євроатлантичної інтеграції України від Расмуссена не просто так з'явився у публічному просторі. У такий спосіб може йтися про пошук шляхів виходу з певної тупикової ситуації, у яку зайшла війна (Членство).

Запрошення України до НАТО може бути засобом мирного вирішення конфлікту. Це не ескалація, а навпаки - засіб для мирного врегулювання. Важливо врахувати, що будь-які гарантії безпеки Україні без членства в НАТО є фікцією. З часом Україні слід внести зміни до Конституції, дозволяючи

розміщення військових баз країн-членів НАТО на своїй території. Майбутній вступ України до НАТО може стати історичним кроком у розвитку Альянсу, створюючи нову систему колективної безпеки в світі. Це також може вплинути на політику Росії та Китаю, забезпечуючи стабільність і запобігаючи новим конфліктам.

На користь швидкої євроатлантичної інтеграції України можна навести кілька аргументів: Україна має унікальний військовий досвід ведення широкомасштабної новітньої війни проти потужного ворога; членство України в НАТО зніме фінансовий тягар з членів альянсу, оскільки стане внеском у припинення війни; Україна вже діє відповідно до Стратегічної концепції НАТО, яка визначає Росію як найбільш значну та пряму загрозу безпеці Альянсу; запрошення України до НАТО продемонструвало б єдність альянсу та здатність відповідати на сучасні загрози. Російська Федерація уникає прямої конфронтації з НАТО і це варто використати.

Вступ України до НАТО визначає новий етап геостратегічної вагомості Балто-Чорноморського регіону. Це дозволить забезпечити критичний статус Міжмор'я як ключового компонента Альянсу, а також важливого зв'язку між Європою, Близьким Сходом та Центральною Азією, стаючи ключовим вузлом для транзитної інфраструктури та енергоресурсів. Такий підхід дозволить Україні стати стратегічним фактором у переформатуванні енергетичної картини цього важливого регіону.

Відповідальність за успішну підтримку України та запобігання власній поразці лежить на західних державах, НАТО та ЄС. Дозволяти злочинному російському режиму, що ґрунтується на зневаженні до людства, захопити Україну не слід розглядати як можливий варіант.

Дипломатичним шляхом неможливо умиротворити Росію, аргументи, що можуть вплинути на нормальні, цивілізовані держави, тут не працюють. Москва реагує лише на силу.

Тільки після перемоги над Російською Федерацією та виведення її військ з усіх територій України можна буде розпочати переговори з московітами і вирішувати питання компенсацій та відшкодувань за злочини, скоєні росіянами на наших землях.

Перемога Україна буде мати значущі глобальні наслідки. Це призведе до суттєвого зміщення балансу сил на користь світової демократії і створить основу для реальної глобальної безпеки. Нова система безпеки вимагатиме не лише правильних заяв, але й чітких обов'язків для її учасників і ефективних інструментів для покарання порушників світового правопорядку. НАТО, відновлена та перетворена, може стати інструментом для збереження світового миру на глобальному рівні.

Україна спроможна відіграти ключову роль для подолання глобальної тоталітарної системи. Україна вже не може залишатися об'єднанням демократії та олігархії, відданості ідеям свободи та популізму, свободи думки та контрольованих медій, поваги до прав людини та корупції. Розрішення цього роздвоєння суспільної свідомості визначається як критичне завдання. Україна

має всі передумови для таких змін, завдяки активному громадянському суспільству, яке виявило свою організованість та самопожертву в критичні моменти. Важливо проводити трансформаційну революцію в свідомості українців системно. Україна зможе зайняти своє місце серед цивілізованих націй світу і продемонструвати їм високі духовні цінності, такі як свобода, незалежність, гідність і самоповага.

Гарно дякую проректору з науково-педагогічної роботи Івано-Франківської академії Івана Золотоустого **Олегу Білоусу** за запрошення взяти участь в конференції експертів «Національна безпека України у контексті російсько-української війни: релігійні, політичні і правові аспекти» та можливість надати цю статтю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадрак В., Горбулін В. (2022) *Над прірвою. 200 днів російської війни.* - Київ: Брайт Букс, 280 с.
2. Віднянський С., Мартинов А. (2023) *Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство: монографія.* - К.: Інститут історії України НАН України, 264 с.
3. Горбулін В.П. (2017) *Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна.* - К.: НІСД, 496 с.
4. *Комюніке Вільнюського саміту видане главами держав і урядів країн-членів НАТО, які взяли участь у засіданні Північноатлантичної ради у Вільнюсі 11 липня 2023 року.* Режим доступу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm?selectedLocale=uk
5. Парахонський, Б., & Яворська, Г. (2019). *Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл.* Київ, НІСД, 560 с.
6. Перепелиця Г. М. (2017) *Україна – Росія. Війна в умовах співіснування: монографія / Г. М. Перепелиця; Foreign Policy Research Institute.* – Київ: Стилос, 879 с.
7. Потехін О., Клименко Ю. (2023) *Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст.* – К.: Дух і літера, 552 с.
8. Членство в НАТО. Чому Україні не можна відмовлятися від окупованих територій? Режим доступу: <https://www.rfi.fr/uk/fbclid=IwAR2OpLP5X1PfSC3xS3uXqcBZ7bKl6BMfyUePNyyEvwaArHBLPm3xpQkUCo>
9. Якубова Л. (2018) *«Русский мир» в Україні: на краю прірви.* - Київ: ТОВ Видавництво «Кліо», 384 с.
10. *Defence Data 2020-2021 / Key Findings and Analysis.* Режим доступу: <https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/eda---defence-data-2021---web--final.pdf>
11. *Ex-Nato chief proposes Ukraine joins without Russian-occupied territories.* Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/11/ex-nato-chief-proposes-ukraine-joins-without-russian-occupied-territories>

12. Ukraine's NATO Membership: *Should It Happen Before the War Ends?* Режим доступу: https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ukraine-nato-membership?fbclid=IwAR2dVsXYvi7MPzaVMa9xSmDgmipEG68GRStLq19-Q14CIwNqKN9nqn6_AM

REFERENCES

1. Badrak V., Horbulin V. (2022). *Nad prirvoyu. 200 dniv rosiys'koyi viyny*. [Over the abyss 200 days of the Russian war] - Kyiv: Brayt Buks, 280 s. [in Ukrainian].
2. Vidnyans'kyi S., Martynov A. (2023). *Rosiy's'ko-ukrayins'ka viyna ta mizhnarodne spivtovarystvo: monohrafiya*. [The Russian-Ukrainian war and the international community] - K.: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 264 s. [in Ukrainian].
3. Horbulin V.P. (2017). *Svitova hibrydna viyna: ukrayins'kyi front: monohrafiya / za zah. red. V. P. Horbulina*. [Global hybrid war: the Ukrainian front] - K.: NISD, 496 s. [in Ukrainian].
4. Komyunike *Vil'nyus'koho samitu vydane hlavamy derzhav i uryadiv krayin–chleniv NATO, yaki vzyaly uchast' u zasidanni Pivnichnoatlantychnoyi rady u Vil'nyusi 11 lypnya 2023 roku*. [The Communiqué of the Vilnius Summit was issued by the heads of state and government of NATO member countries who participated in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius on July 11, 2023]. Retrieved from https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_217320.htm?selectedLocale=uk [in Ukrainian].
5. Parakhons'kyi, B., & Yavors'ka, H. (2019). *Ontolohiya viyny i myru: bezpeka, stratehiya, smysl*. [Ontology of war and peace: security, strategy, meaning.] - Kyiv, NISD, 560 c. [in Ukrainian].
6. Perepelytsya H. M. (2017). *Ukrayina – Rosiya. Viyna v umovakh spivisnuvannya : monohrafiya / H. M. Perepelytsya ; Foreign Policy Research Institute*. [Ukraine - Russia. War in conditions of coexistence] – Kyiv : Stylos, 879 s. [in Ukrainian].
7. Potyekhin O., Klymenko YU. (2023). *Heopolityka proty bezpeky: soyuznyts'ke strymuvannya ahresiyi v Yevropi KHKH – pochatku KHKHI st.* [Geopolitics versus security: Allied deterrence of aggression in Europe in the 20th and early 21st centuries.] – K.: Dukh i litera, 552 s. [in Ukrainian].
8. Chlenstvov NATO. *Chomu Ukrayini ne mozha vidmovlyatysya vid okupovanykh terytoriy?* Retrieved from <https://www.rfi.fr/uk/fbclid=IwAR2OpLP5X1PfSC3xS3uXq cBZ7bK16BMfwyUePNyyEvwaArHBLPm3xpQkUCo> [in Ukrainian].
9. Yakubova L. (2018). «*Ruskyi myr*» v Ukrayini: na krayu prirvy. [“Russian World” in Ukraine: on the edge of the abyss.] — Kyiv: TOV «Vydavnytstvo „Klio“», 384 s. [in Ukrainian].
10. Defence data 2020-2021 / Key finding and analysis. Retrieved from <https://eda.europa.eu/docs/default-source/brochures/eda---defence-data-2021---web---final.pdf>
11. Ex-Nato chief proposes Ukraine joins without Russian-occupied territories. Retrieved from <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/11/ex-nato-chief-proposes-ukraine-joins-without-russian-occupied-territories>

12. Ukraine's NATO Membership: *Should It Happen Before the War Ends?* Retrieved from https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ukraine-nato-membership?fbclid=IwAR2dVsXYvi7MPzaVMa9xSmDgmipEG68GRSTtLq19-Q14CIwNqKN9nqn6_AM

*Стаття надійшла до редакції 04.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 16.12.2023 р.*

УДК 327:355.01-053.18((477:(470+571))-047.27

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.20>

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЗАГИБЛИХ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

ЧАДЮК Валерія

асистент

*Івано-Франківський національний медичний університет
кафедра судової медицини, медичного та фармацевтичного права
вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна*

КОЗАНЬ Наталія

доктор медичних наук, професор

*Івано-Франківський національний медичний університет
кафедра судової медицини, медичного та фармацевтичного права
вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна*

КОЦЮБИНСЬКА Юлія

доктор філософії, доцент

*Івано-Франківський національний медичний університет
кафедра судової медицини, медичного та фармацевтичного права
вул. Галицька, 2, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна*

Бібліографічний опис статті: Чадюк В., Козань Н., Коцюбинська Ю. (2024). Проблеми реалізації підходів до ідентифікації загиблих внаслідок військової агресії на території України та шляхи їх вирішення. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 231–236. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.20>

Війна в Україні запустила цілий ряд соціально-негативних явищ, серед яких висока смертність, масове надходження понівечених, знеособлених жертв збройних конфліктів, які потребують ідентифікації. Не зважаючи на усі заходи, впроваджені представниками влади, на даний момент в Україні і досі наявна велика кількість неідентифікованих трупів. Водночас, курс на європейську інтеграцію вимагає вирішення низки питань, пов'язаних із забезпеченням базових принципів міжнародного гуманітарного права, відповідно до яких тіло кожної загиблої особи має право бути ідентифікованим та переданим родичам для поховання [1].

Зміни в процесуально-правовій базі системи державного регулювання питань ідентифікації загиблих внаслідок військових дій в Україні повинні відбуватися відповідно до вимог законодавства із забезпеченням прозорості, етичного ставлення до жертв, з урахуванням міжнародних стандартів,

рекомендацій міжнародних організацій та світової практики з єдиною глобальною метою – забезпечення прав людини, як реалізація однієї з головних європейських цінностей [2, 3].

Ідентифікація невідомої особи це цілий ряд складних наукових, технічних, правових та соціальних питань, які потребують комплексного підходу до їх вирішення та використання сучасних наукових досягнень в різних галузях науки і практики. Ідентифікація значно ускладнюється за обставин, коли тіло довгий час знаходилось в несприятливих умовах, коли тіло понівечене до невпізнання чи спалене дотла, гнильно змінене, скелетоване.

Проте, незважаючи на труднощі, з якими стикаються судово-медичні експерти, тіло, кожної загиблої особи, має бути ідентифікованим та передане родичам для поховання.

Адже, згідно з принципами міжнародного гуманітарного права, кожна загибла людина, незважаючи на причину смерті, має право бути ідентифікованою та похованою відповідно до віросповідання.

Таким чином, можна з упевненістю сказати, що у судовій медицині та криміналістиці не втрачають актуальності питання, пов'язані із вивченням можливих ідентифікаційних систем та методик, що зможуть полегшити роботу судово-медичного експерта, у випадках масової загибелі людей.

У Світі існує кілька організацій, що забезпечують процес ідентифікації масових жертв різнопланових катастроф, розробляють методологічні підходи до ідентифікації в залежності від типу катастрофи.

1. Міжнародна організація Disaster Victim Identification (DVI) INTERPOL.– уповноважена займатися ідентифікацією жертв інцидентів з масовими людськими жертвами, як техногенного, так і природного характеру.

2. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ, англ. International Committee of the Red Cross ICRC) - приватна гуманітарна установа, яка має унікальні повноваження, що базуються на міжнародному гуманітарному праві Женевських конвенцій, для захисту жертв міжнародних і внутрішніх збройних конфліктів.

Координаційний механізм МКЧХ стосовно ідентифікації невідомої особи:

- Суто гуманітарні підстави для з'ясування долі та місцеперебування зниклих осіб та інформування їхніх родин.
- Збір інформації відносно долі та місця перебування безвісти зниклої особи.
- Збір та ідентифікація тіл/ останків.
- Надання відповідей родинам відносно долі зниклих осіб та, у випадках їхньої загибелі, про місцезнаходження останків.
- Повернення останків тіл померлих родинам, які їх розшукували

3. Міжнародна комісія з питань зниклих безвісти (англ. International Commission on Missing Persons, ICMP) - міжурядова організація, що займається проблемою осіб, що зникли безвісти внаслідок збройних конфліктів, порушень

прав людини і стихійних лих, комісія допомагає урядам в ексгумації масових поховань та ідентифікації осіб, зниклих безвісти, за ДНК, а також надає підтримку асоціаціям сімей зниклих безвісти і допомагає у створенні стратегій та установ для пошуку зниклих безвісти

В Україні права людини бути ідентифікованою забезпечує Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» - відповідно до частини 1 статті 5 цього закону, особа, зникла безвісти за особливих обставин, має всі права, гарантовані Конституцією та законами України, а також має право на всебічне розслідування обставин її зникнення та встановлення її місцеперебування [5].

У випадках масової загибелі людей підтвердження ідентичності людських останків має здійснюватися лише комісією з ідентифікації або місцевим органом влади після ретельного аналізу та оцінки відповідних і достовірних даних.

Жертви великомасштабної катастрофи ідентифікуються на основі оцінки багатьох факторів. Ступінь пошкодження людських останків, час, протягом якого людські останки залишалися відкритими, і пов'язані з цим зміни в стані людських останків впливатимуть на характер і якість посмертних даних. Це також впливає на те, які конкретні методи ідентифікації можуть бути застосовані і які є найбільш прийнятними за даних обставин.

Методи ідентифікації, що застосовуються у випадках катастроф, повинні бути науково обґрунтованими, надійними, застосовними в польових умовах і такими, що можуть бути реалізовані протягом розумного періоду часу. Первинними і найбільш надійними засобами ідентифікації є дерматогліфічний, порівняльний стоматологічний аналіз і аналіз ДНК. Унікальні серійні номери медичних імплантатів також можуть бути надійними ідентифікаторами з точки зору доведення особи.

Вторинні засоби ідентифікації включають особистий опис, медичні висновки, татуювання, а також майно та одяг, знайдені на тілі. Ці засоби ідентифікації слугують для підтримки ідентифікації за допомогою інших засобів і, як правило, не є достатніми як єдиний засіб ідентифікації (хоча, залежно від обставин, можуть бути деякі винятки).

Ідентифікація за фотографіями може бути сумнозвісною і ненадійною, тому її слід уникати як єдиного засобу ідентифікації. Візуальна ідентифікація свідком може дати уявлення про особу, але не є достатньою для позитивної ідентифікації жертв великомасштабної катастрофи, оскільки жертви можуть бути спотворені, що робить візуальне порівняння ненадійним. Психологічний стрес, часто пов'язаний з конфронтацією родичів із загиблими, також робить цю форму ідентифікації ненадійною.

Всі посмертні дані, отримані з тіл, оцінюються з урахуванням інформації, отриманої про зниклих безвісти. Оскільки неможливо заздалегідь знати, які дані можна отримати з тіл, а яку інформацію можна отримати для порівняння за місцем проживання жертви, необхідно зібрати і задокументувати всю доступну інформацію (як АМ, так і ПМ). Якість даних, отриманих в результаті

як АМ, так і ПМ, повинна відповідати найвищим стандартам, а процеси забезпечення якості повинні бути встановлені на ранніх етапах роботи.

Головні принципи судово-медичної ідентифікації:

- Мультидисциплінарний підхід до ідентифікації;
- Використання всіх можливих ліній доказів для підкріплення тотожності між людськими останками та зниклою особою.

Базовими методами ідентифікації є:

- Дерматогліфічний метод;
- Ідентифікація за стоматологічним статусом;
- ДНК.

Сукупність інтеграційних фахових зв'язків у галузі ідентифікації осіб та проведення судово-медичних експертиз у міжнародній практиці регулюється структурою ІСРО-Interpol, яка об'єднала в собі не тільки об'єм інтелектуального людського ресурсу, а й системність напрацьованих алгоритмів та протоколів адаптованих до різних умов виникнення катастроф з відповідними наслідками [4]. Спеціально для випадків надзвичайних ситуацій міжнародного та національного масштабу Інтерполом був розроблений методологічний підхід DisasterVictimIdentification (DVI-interpol), процес якого складається із чотирьох окремих фаз:

Перша: Забезпечується огляд місця катастрофи, встановлення осіб загиблих у можливих для того випадках, визначення необхідної чисельності та специфікації команди, що займатиметься процесом ідентифікації, налагодження чіткої взаємодії з національними структурами країни, в межах якої сталася катастрофа, та міжнародними контролюючими та координуючими структурами.

Друга: Забір інформації postmortem, тобто об'єму даних, що може бути отриманий в ході дослідження тіл загиблих (ДНК, відбитки пальців, характеристика стоматологічного статусу, результати дентальної прицільної та панорамної рентгенографії). Interpol має напрацьовані рекомендації відносно забору матеріалу, необхідного для дослідження, в залежності від фізичного стану тіл загиблих, враховуючи, що останні можуть бути представлені у формі цілісного об'єкта дослідження, фрагментованих решток без ознак незворотніх змін, фрагментованих решток на етапі декомпозиції, решток після тотального згоряння.

Третя: Група дослідників займається забором можливого прижиттєвого матеріалу (даних клінічного стоматологічного огляду та медичних карт хворого, інформації від родичів та сім'ї).

На другому та третьому етапах відповідно відбувається заповнення прижиттєвої (жовтої) та посмертної (рожевої) форм АМ-18/2 orPM-43/02/4. В ході внесення інформації у форми відбувається їх кодування: кожній РМ-формі) присвоюється код країни (переважно телефонний аналог), номер конкретного випадку ідентифікації у вигляді чотирьох цифр (або ж п'яти, якщо прогнозована кількість жертв перевищує 10000) та нотатки відносно

конкретного місця події надзвичайної ситуації у вигляді літер та цифр, які є уніфікованими для кожного конкретного випадку); АМ-форми кодуються лише кодом країни та порядковим номером особи, що рахується зниклою безвісти чи загиблою.

За умов достатнього об'єму інформації та результатів аналізу, що підтверджують ідентичність відбувається останній четвертий етап реконсиляції — процедури контролю, який полягає у верифікації та перевірці виконання кожного із попередніх етапів та формулюванні висновків.

Відповідно до критеріїв Interpol, ідентифікації повинна бути підтверджена обов'язковими позитивними результатами співставлення результатів дослідження хоча б однієї з первинних ознак (стоматологічний статусу, ДНК, відбитки пальців), сукупністю унікальних вторинних ознак, або ж комбінацією доказової інформації, отриманої з сукупності первинних і вторинних достовірних критеріїв порівняння. Координація команди DVI координується Командним та Координаційним Центром Інтерполу в Ліоні, який має безпосередній контакт з національними бюро, та Центром швидкого реагування, створеним для безпосередньої кооперації з базою даних Inerpol з місця події.

Однак, крім алгоритму ідентифікації, описаному у DVI Guide, процес ідентифікації у випадках масових катастроф забезпечується ще й відповідним програмним забезпеченням, яке помітно оптимізує виконання процесу співставлення даних та пошуку аналогічних співпадінь. Ліцензованим програмним забезпеченням, що забезпечує реалізацію DVI протоколу є PlassDataSoftware A/S, що складається з електронних форм аналогічних зразкам DVI, у які оператором мануально вноситься інформації із паперових носіїв для подальшої автоматизованої обробки та категоризації. Програмне забезпечення оригінально було розроблено спеціалізовано для датських стоматологів з метою застосування в мережі стоматологічних поліклінік для оптимізації процесу реєстрації стоматологічних втручань.

Шляхи вирішення проблемних питань ідентифікації:

- Підготовка фахівців
- Матеріально-технічне забезпечення
- Створення баз даних

Висновки. Таким чином, обраний Україною курс на європейську інтеграцію вимагає вирішення низки питань, пов'язаних із забезпеченням базових принципів міжнародного гуманітарного права, які передбачають впровадження методів ідентифікації згідно до світових стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. N. M. Kozan, V. I. Gunas V. D., Mishalov V. M. Voloshynovych, V. O. Chadyk Possibilities of using the dermatoglyphic method to identify an unknown person (literature review). Reports of Vinnytsia National Medical University/ 2020. 24 (3):537-542 <https://reports-vnmedical.com.ua/index.php/journal/article/view/794>

2. Charles, A., Ramani, P., Sherlin, H. J., Dilip, S., Srinivas, S., & Jayaraj, G. (2018). Evaluation of dermatoglyphic patterns using digital scanner technique in skeletal malocclusion: A descriptive study. *Indian Journal of Dental Research*, 29 (6), 711. doi: 10.4103/ijdr.IJDR_137_18

3. Serebrennikova, O. A., Gunas, V. I., Klimas, L. A., Ocheretna, N. P., & Shayuk, A. V. (2019). Predictive assessment of the association of dermatoglyphic indicators with indicators of personality traits, established by factor analysis. *Reports of Morphology*, 25 (1), 12–8. doi: 10.31393/morphology-journal-2019-25(1)-02

4. Принципи функціонування системи DVI INTERPOL та спеціалізованого програмного забезпечення PLASS DATA SOFTWARE у розрізі міжнародної співпраці та післядипломної освіти спеціалістів стосовно ідентифікації осіб / Є. Я. Костенко // [Судово-медична експертиза](#). - 2015. - № 2. - С. 16-28. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sme_2015_2_5

5. Правовий режим воєнного стану. Режим доступу: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>

REFERENCES

1. N. M. Kozan, V. I. Gunas V. D., Mishalov V. M. Voloshynovych, V. O. Chadyk Possibilities of using the dermatoglyphic method to identify an unknown person (literature review). *Reports of Vinnytsia National Medical University/ 2020. 24 (3):537-542* <https://reports-vnmedical.com.ua/index.php/journal/article/view/794>

2. Charles, A., Ramani, P., Sherlin, H. J., Dilip, S., Srinivas, S., & Jayaraj, G. (2018). Evaluation of dermatoglyphic patterns using digital scanner technique in skeletal malocclusion: A descriptive study. *Indian Journal of Dental Research*, 29 (6), 711. doi: 10.4103/ijdr.IJDR_137_18

3. Serebrennikova, O. A., Gunas, V. I., Klimas, L. A., Ocheretna, N. P., & Shayuk, A. V. (2019). Predictive assessment of the association of dermatoglyphic indicators with indicators of personality traits, established by factor analysis. *Reports of Morphology*, 25 (1), 12–8. doi: 10.31393/morphology-journal-2019-25(1)-02

4. Pryntsypy funktsionuvannia systemy DVI INTERPOL ta spetsializovanoho prohramnoho zabezpechennia PLASS DATA SOFTWARE u rozrizi mizhnarodnoi spivpratsi ta pisliadyplomnoi osvity spetsialistiv stosovno identyfikatsii osib / Ye. Ya. Kostenko // *Sudovo-medychna ekspertyza*. - 2015. - № 2. - S. 16-28. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sme_2015_2_5

5. Pravovyi rezhym voiennoho stanu. Rezhym dostupu: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php>

*Стаття надійшла до редакції 04.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 17.12.2023 р.*

УДК 00401

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.21>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ЧАЛЬЦЕВА Олена

доктор політичних наук, доцент

Донецький національний університет імені Василя Стуса

кафедра політології та державного управління

вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21021, Україна

e-mail: o.chaltseva@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3922-7619>

МЕЛЬНИК Катерина

магістр публічного управління та адміністрування

Донецький національний університет імені Василя Стуса

вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21021, Україна

Бібліографічний опис статті: Чальцева О., Мельник К. (2024). Проблеми та перспективи реалізації гендерної рівності у сфері безпеки та оборони України. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 237–240. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.21>

Ключові слова: *гендер, гендерна рівність, військова служба, Збройні Сили України, армія.*

Постановка проблеми. З 2014 року і до сьогодні Україна активно захищає свої кордони та суверенітет від збройної агресії Російської Федерації. Від 24 лютого 2022 року з початком нової хвилі війни перед Україною постало багато нових питань перешкод у сфері безпеки та оборони, що стосуються як захисту національних інтересів та свободи, так і прав військовослужбовців, організації війська, управління та контролю. З початку повномасштабного вторгнення військову службу в Україні проходять 60 тисяч жінок, з них 42 тисячі – військовослужбовиці. Тому, порушення таких питань як рівність прав та можливостей жінок та чоловіків, що проходять військову службу є надзвичайно актуальним у наш час. Вкорінені стереотипи та упередження щодо гендерних ролей у суспільстві є однією з причин такої нерівності, що є не тільки проблемою України, а й загальносвітовою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання гендерної рівності у сфері оборони активно досліджує як українська, так і міжнародна наукова

спільнота. Варто відзначити внесок вітчизняних вчених: Н. Дубчак, І. Ворчакової, С. Вихор Ю. та Ю. Бобрових у цю проблематику.

Мета роботи. Мета полягає в оцінці поточного становища жінок на військовій службі в Україні, виокремленні проблем гендерної нерівності та пошуку шляхів їх розв'язання.

Основна частина. Наразі в науковій літературі немає загальноприйнятого визначення поняття «військова служба». Однак, одним з можливих варіантів тлумачення може бути наступне: «Військова служба - вид державної служби, яка полягає у виконанні громадянами встановленого законом військового обов'язку (повинності) у складі збройних сил» [4]. В Україні питання пов'язані з військовою службою в більшості регулюють Конституція України, Закон «Про Військовий обов'язок та військову службу» та Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Згідно з ними, військова служба для жінок не є обов'язком, а скоріше правом і, незважаючи на це, чимало жінок на добровільній основі вступають до лав Збройних Сил України. Станом на березень 2023 року в українській армії проходить службу більше 40 тисяч військослужбовиць, що на 40% більше ніж у 2021 році [2].

Гендерні стереотипи присутні у всіх сферах життєдіяльності суспільства і збройні сили не є винятком, а, навпаки, тією ареною, де ці стереотипи є одними з найпотужніших. Так як армія завжди була традиційно маскуліним соціальним інститутом і продовжує ним бути й сьогодні. Коли йдеться про військовий обов'язок то соціальні ролі жінки та чоловік розмежовуються дуже чітко. Ідея того, що армія є винятково чоловічою структурою, що не має нічого спільного з жінками превалює та підтримується у суспільстві, для чоловіків абсолютно природно ставати солдатами, ідея привілеїв мужності чоловіків над жіночністю жінок приймається та схвалюється суспільством.

Отримання можливості жінками вступати на військову службу та виконувати роль, яка традиційно належала чоловікам досі викликає опір як чоловіків, так і жінок, які виступають проти змін у суспільних ролей. Гендерні стереотипи часто використовуються аби обмежити роль жінок у збройних силах, зробити їх непомітними та нівелювати їхню важливість через відведення другорядних допоміжних ролей. Прикладом такої поведінки можуть слугувати проблеми з жіночою формою, яку активно почали вирішувати лише в серпні 2023 року.

На думку зарубіжних дослідників, збільшення рівноправної участі та впливу жінок у оборонних структурах допомогло б вивести збройні сили на новий рівень завдяки зростанню людського потенціалу та трансформації системи, адже опір змінам шкодить не лише жінкам, але й державі, збройним силам та національній безпеці. Саме тому має сенс переосмислити усталену культуру мілітаризованої маскулінності на гендернонейтральну. Проте, важливо розуміти, що гендернонейтральність не дорівнює «для всіх за чоловічим зразком», а означає врахування біологічних особливостей, без

акценту на соціальні ролі, відведені суспільством та ставлення з повагою до всіх незалежно від статі [1].

Більшість країн, і Україна не виняток, стикаються з низкою проблем в процесі інтеграції жінок у сферу безпеки та оборони. Серед них можна виділити несприйняття та упередження стосовно здібностей жінок в силу біологічних відмінностей тіла, витривалості та вмінь. Суспільство продукує сексистське ставлення до жіночого тіла, створюючи ідеали краси, не сумісні з витривалістю та тими фізичними навантаженнями, які є обов'язковими для проходження військової служби. Проте це не є аргументом, так як ці відмінності не роблять жінок нездатними досягти потрібного рівня підготовки [3].

Іншими факторами ризику є посттравматичний стресовий розлад, який виникає на тлі значних стресових чинників характерних для традиційно чоловічого середовища, а також сексуальні домагання від чоловіків-військовослужбовців.

Зараз Міністерство оборони активно працює над інтеграцією до української армії стандартів НАТО, зокрема, у сфері гендерної рівності. Наразі держава скасувала обмеження щодо посад для жінок (тепер жінка в армії може бути водієм, гранатометником, заступником командира розвідгрупи, командиром БМП, ремонтником, кулеметником, снайпером тощо), обмеження віку (тепер контрактницями можна стати до 60), надала можливість здобувати військову освіту всіх рівнів (жінкам можна опановувати ті самі спеціальності, що і чоловікам, а потім служити за широким переліком посад), покращує обізнаність в армії з питань рівноправності українського війська (тренінги, семінари, освітні програми, круглі столи за участю міжнародних організацій), усі документи, які розробляє Міноборони, проходять гендерну експертизу, щоб врахувати всі аспекти рівноправності, працює над матеріально-технічним забезпеченням військовослужбовиць — щоби одяг та амуніція відповідали анатомічним особливостям, працює із запобіганням сексуальних домагань та інших порушень прав людини [2].

Висновки. Зараз у лавах Збройних Сил України прослідковується стійка тенденція до зростання чисельності жінок, проте для справжнього забезпечення гендерної рівності варто більше звертати на них увагу, аби жінки могли впевнено заявляти про свою участь та потреби, а держава, в свою чергу має забезпечити удосконалення механізм урахування статі та біологічних особливостей, серйозно зайнятися просвітою населення та самий військовослужбовців, аби жінки в армії сприймалися не як щось дивне або неправильне, як ті, хто робить внесок на рівні з іншими, а не заважає чоловікам працювати. Все це допоможе вивести українську армію на новий рівень, і разом з тим дасть можливість жінкам та чоловікам співпрацювати на рівних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Trobaugh E.M.. *Women, Regardless: Understanding Gender Bias in U.S. Military Integration*. 2018. URL:

<https://ndupress.ndu.edu/Publications/Article/1411860/women-regardlessunderstanding-gender-bias-in-us-military-integration/>

2. В Україні стало на 40% більше військовослужбовиць, ніж у 2021 році URL: <https://suspilne.media/595405-v-ukraini-stalo-na-40-bilse-vijskovosluzbovic-niz-u-2021-roci/>

3. Жінки в армії: як проходить служба в різних країнах. Chas.News. URL: <https://chas.news/current/zhinki-v-armii-yak-prohodit-sluzhba-vriznih-krainah>

4. Корж І. Ф. Військова служба в Україні: вступ, просування, припинення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2004. 20 с.

REFERENCES

1. Trobaugh E.M.. Women, Regardless: Understanding Gender Bias in U.S. Military Integration. 2018. URL:

<https://ndupress.ndu.edu/Publications/Article/1411860/women-regardlessunderstanding-gender-bias-in-us-military-integration/>

2. V Ukraini stalo na 40% bilshe viiskovosluzhbovyts, nizh u 2021 rotsi URL: <https://suspilne.media/595405-v-ukraini-stalo-na-40-bilse-vijskovosluzbovic-niz-u-2021-roci/>

3. Zhinky v armii: yak prokhodyt sluzhba v riznykh krainakh. Chas.News. URL: <https://chas.news/current/zhinki-v-armii-yak-prohodit-sluzhba-vriznih-krainah>

4. Korzh I. F. Viiskova sluzhba v Ukraini: vstup, prosuvannia, prypynennia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. NAN Ukrainy. In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho. K., 2004. 20 s.

*Стаття надійшла до редакції 04.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 18.12.2023 р.*

УДК 341.324(479.22+477)"20"

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.22>

ВІЙСЬКОВІ ОКУПАЦІЇ, ЗДІЙСНЕНІ РОСІЄЮ В XXI СТОЛІТТІ ТА ЇХНІ НАСЛІДКИ: ПРИКЛАДИ ГРУЗІЇ ТА УКРАЇНИ

ЧИТАДЗЕ Ніка

професор

Міжнародний Чорноморський університет

Центр міжнародних досліджень

MILITARY OCCUPATIONS CONDUCTED BY RUSSIA IN THE 21ST CENTURY AND THEIR IMPLICATIONS: THE CASES OF GEORGIA AND UKRAINE

CHITADZE Nika

Professor of the International Black Sea University

Director of the Center for International Studies

Бібліографічний опис статті: Чітадзе Н. (2024). Військові окупації, здійснені росією в XXI столітті та їхні наслідки: приклади Грузії та України. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 241–264. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.22>

Abstract. *For centuries, russia was the country that was showing its power in the international political system. Firstly, the emergence of the Soviet Union and 15 countries united under one roof, and then its dissolution in 1991 made russia a more aggressive power that the international community witnessed these years. This was mainly against the post-Soviet Space, as russia till today, thinks that post-Soviet countries are and should be under the influence of russia. That's the main reason why Russia has aggressive foreign policy towards its neighboring countries, especially Georgia and Ukraine. The wars against Ukraine and Georgia show how huge a threat can be coming from the imperialist neighbor state. Here, three main years of wars are outlined: 2008, 2014, and the year of 2022, when Russia started a new military occupation against Ukraine. This aggressive foreign policy dimension is not only a threat for only post-Soviet space but to international security as well. Russia's internal and external policy dimensions have always been a subject of international world order, as its steps always had some implications for both regional and international political systems. This research will discuss what are the main implications of military occupations conducted by russia in the 21st century.*

Keywords: *russia, Ukraine, Georgia, military aggression, occupation, geopolitics*

Introduction

Russia has always been an aggressive state towards its neighboring countries. From the year of 2008, it started active military occupation firstly from Georgia, and then in 2014 and this year, towards Ukraine. Quite simply, with this aggressive foreign policy coming from Russia, other post-Soviet states are also under threat from Russia. The important question here is what is the root cause for these military occupations conducted by Russia. In understanding this, a quick review of the historical record will be useful which is discussed in the next paragraph.

In the 20th century, international society has witnessed three devastating wars. 1st and 2nd world wars and then the Cold War (Lukacs, 2013). In these mentioned three wars, Russia has always been actively participating. During the Cold War, Russia, under the name of the Soviet Union was against the United States. The Cold War had huge implications: the dissolution of the Soviet Union, a unipolar world with the U.S. as a superpower, and 15 newly independent post-Soviet states. After this historical record, quite simply, Russia has always been a threat to both regional and international security.

The main goal of international political system in the 21st century was to keep peace and security throughout the world, (Stolberg, 2012) but Russia's imperialism politics have changed everything. 2008, 2014 and 2022 are the years of military occupations by Russia against Georgia and Ukraine. These wars have changed regional and international security. It had and still has huge impact of international society and its implications can be seen in every aspect of Georgia, Ukraine's and world political stability and system.

Moscow's more fundamental concern about Kyiv is that for most of Ukraine's independence period (since 1991), Kyiv's former administration made Russian officials satisfied and it was not threatening Russia and its interests towards Ukraine. It changed in the year of 2014, in case of only in the context of Russia's perception of excessive interference by the United States and Europe in Ukraine's internal affairs (Mary Wood, 2022).

This is the beginning of everything that took place after that. What Russia wants is simple, to recover the status-quo in 2014 and want Ukrainian people to do it themselves as much as possible. They do not want to impose government by conquest. They want to convince the Ukrainian people they don't have any other option. (Mary Wood, 2022)

The second goal of Russia is as follows: creating some type of discord with the Europe, between the United States and Europe. As the last goal from three options, we can consider confusing the superpower state, the United States and make it appear ineffective (Wood, 2022).

The concept of international security constitutes a system of views in ensuring security starting from individuals till the globe (Williams, 2008) Russia is one of the huge country around the world within a huge history, it continues playing a huge role in international political and security system. Especially while speaking about its economic, research-technical and military potential taken with unique situation in the Eurasian continent. Russia's military occupations in the 21st century have become the

biggest threat for international security (Civil.ge, 2022). That's the main reason why some states, especially Western powers, have been trying to weaken russia's position in every aspect of international relations.

A new report by the European Council on Foreign Relations, based on a European-wide poll, suggests that the farewell to russia is irreversible, at least in the short and medium term. The majority of Europeans have lost all illusions about russia's integration into the world. Many support the severance of economic, cultural and even diplomatic relations with russia. Western sanctions have not changed Russia's foreign policy, but the European government has been forced to abandon the idea that moscow could be a credible partner for the West (Krastev, 2022).

In terms of soft power, the Ukrainian invasion has achieved two things. It is the decisive end of the remaining post-soviet identity and the contempt that moscow used the soviet victory over Hitler as part of the national myth and international reputation (Krastev, 2022).

The military occupations in Georgia and Ukraine done by russia shows differences, but it also outlines similarities. The two conflicts are not similar in all respects, and all of these conflicts have their own history, dynamics and rationale, but the experience gained in one conflict is particularly geopolitical. The same is true for stands that can affect a country's geopolitical behavior in other conflicts if it is at stake. Looking back after the conflict between Syria and Ukraine began, russia's response in Georgia is better understood because of the similarities between russia's tactics and actions in all these conflicts. Strategic geopolitical realities suggest that they are independent of each other, but the motive behind russia's intervention stems from similar security and spatial strategic interests (Crisisgroup, 2022).

Implications of russian Military Occupation for International Security

The 21st century became really challenging for western society. russian military occupation, although in different region, directly challenges the international security order established by Western democratic societies, especially after the Second World War and with the formation of North Atlantic Treaty Organization. Western societies main aim was to weaken and later, to end the Soviet Union in the year of 1991 (Phil Ciciora, 2022).

In essence, russian president vladimir putin is demanding a table seat in determining European security on par with Western democracy. Based on putin's own statement, he calls for the dissolution of NATO and the EU to promote russia's security and economic interests. In the attack on Ukraine, he bet that the West would not react to russia's invasion of non-NATO countries. The West has been predominantly since the invasion of the Republic of Georgia in 2008, and the Donbus region of Ukraine resisted reacting to russia's invasion abroad in 2014, Crimea was readmitted to russia. (Phil Ciciora, 2022).

russian Military Occupations and their Implication on the International Political System

Speaking about international security system and what implications russian 21st century's aggression has, its important to analyze different aspects of it. In this

chapter, we are going to speak implications of russian wars in four main aspects: climate change, nuclear war, economic situation, and independence of other states that are under threat during russo-Ukrainian war.

Climate change is one of the most important subject and thread for international security. But how does russian wars against Ukraine affect it? Quite simple, warfare and military activities are directly related to climate change because they utilize vast amounts of fossil fuels to power their machinery and weapons, and armies are among the world's top producers of carbon. The changes has worsened after the war. For example, we can suggest IPCC's, or Intergovernmental Panel on Climate Change research that stresses on how complicated is our current situation. Especially they were speaking about anthropogenic, which is the disasters caused by human beings (Sam Meredith, 2022).

As already mentioned, one of the effects of russia's ongoing war on Ukraine is related to the nuclear threat to its population. Russia captured the scene of the Chernobyl accident from the beginning of the invasion of Ukraine by russian military forces. Many say that this is a deliberate maneuver to allow Russian soldiers to bypass Kyiv via Belarus, sending a message to the West that the takeover of Chernobyl should not interfere. Some argue that you should send. Some of officials believe that it had historical significance, as many believe that the Chernobyl incident led to the collapse of the Soviet Union. (RadioLibery, 2022).

If the nuclear waste stored in Chernobyl is not contained and treated carefully, it can cause irreversible damage to not only environment, but also the people around it for decades. Recently, there were reports of a Russian attack on the Zaporizhia nuclear power plant in Ukraine. This caused 10 times more fire than Chernobyl and exacerbated the risk of disaster. The details including in this report are not yet clear, but we know that Russia intends to capture it and at least disrupt Ukraine's energy sources. Ukraine's electricity is generated by nuclear power, and this facility provides 20% of the country's energy. At best, this was a geopolitical act by Russia, but if Putin was involved for the nuclear power plant assault, how much resistance he would show to use the nuclear weapons if he felt compelled to do so. Some even suggest that it may be. (RadioLibery, 2022).

On one side of the dispute, russian people are enduring severe economic hardship as a result of sanctions imposed by governments throughout the world (Evgeny Gontmakher, 2022). The European Union, Australia, Japan, and even the famously neutral Switzerland were among those who imposed sanctions on russia. The European Union promised to have "maximum impact" on russia's economy, while some countries, such as Japan and Australia, chose to sanction the oligarchs and their luxury goods, and US sanctions included a freeze on putin's assets. (UAB Institute for Human Rights Blog, 2022)

russia's military occupation against Ukraine definitely created not only human suffering and humanitarian crisis, but also it is simply damaging economic situation, mainly global trade. Low-income countries and less developed ones will be damaged by this in most of the cases. World Trade Organization is already warns the society about this threat by suggesting that prospects for economy have darkened after the

war has started. Economists from WTO has analyzed merchandise trade volumes in exporting and importing goods, which has witnessed downgrade from 4.7 % to almost 3 % which can be considered as one of the huge impact for global economy. (Victoria Masterson, 2022).

The remarkably fast reaction to russia`s invasion is likewise constant with a realist expertise of alliance politics. Shared values could make alliances greater cohesive and enduring, however severe commitments to collective protection end result ordinarily from perceptions of a not unusual place danger. The stage of danger, in turn, is a characteristic of power, proximity, and foe with offensive talents and competitive intentions. These factors pass an extended manner to explaining why the Soviet Union confronted sturdy balancing coalitions in Europe and Asia at some stage in the Cold War: It had a big business economy, its empire bordered many different countries, its navy forces have been big and designed ordinarily for offensive operations, and it seemed to have rather revisionist ambitions. Today, russia`s moves have dramatically multiplied perceptions of danger within side the West, and the end result has been a show of balancing conduct that few could have anticipated only a few brief weeks ago. (Stephen M. Walt, 2022)

The big problem is the possibility of nuclear expansion in the military conflict between the Western Allies and russia. There are a few nuclear powers in the United States, russia, the United Kingdom and France. This threat is real, not small. Putin's invasion automatically raises the precursors to the security threats facing the West and pushes them across the Ukrainian border. By threatening the use of nuclear weapons, Putin foretold a change in the ocean that states are likely to see the use of nuclear weapons. There is no option to throw lightly on the table. (Phil Ciciora, 2022)

Using nuclear force by russia has become a threat to the globe. Putin's threat to use nuclear weapons had two implications. First, it has historically changed the nature of the dialogue on the use of nuclear weapons because russia has effectively declared that it can use nuclear weapons in the offensive way it has chosen against Ukraine and other NATO members. Second, no one knows the consequences of putin's use of nuclear weapons. That is because it puts the Western allies in a one-on-one situation. A small nuclear weapon of only 18 kilotons destroyed Hiroshima. What if putin unleashes a weapon that is many times larger in Ukraine? This is truly an apocalyptic scenario brought to the fore by putin, threatening Western civilization and human life in general on Earth. (Phil Ciciora, 2022)

The Factors Affecting russia`s Political Interest Towards Ukraine and Georgia`s Foreign Policy

Georgia's nearly 20-year track record of transitioning a failed state into a young and prospective democratic republic has been largely hailed by Western democrats. However, the kremlin regards Tbilisi's pro-Western foreign policy agenda and ambition to participate in the European and Euro-Atlantic cosmos as a huge security danger. The merger of Georgia's transparent and powerful system and Western-style democratic system presents a clear and apparent contrast to russia's authoritarian system, creating an incentive for other governments to follow Georgia's example.(Natia Seskuria, 2021)

vladimir putin, the long-standing president of Russia, has always been treating Georgia as simply the part of russia's sphere of influence in its important region, in the South Caucasus. Because of this so-called influence, russians suggest that it grants leverage over Georgia's foreign policy formation and future steps. putin and his regime in Russia does not want the North Atlantic Treaty Organization to be enlarged in Caucasus region and it's neighborhood, as russian officials simply perceives that as the act to weaken Russia and its sphere of influence. Thus, russia is afraid of loosing its domination throughout the region. (Natia Seskuria, 2021)

It therefore comes as no surprise that the kremlin was extremely unhappy with Georgia's slow progress toward democracy and its improving ties with NATO partners, which ultimately led to the use of force by moscow against Tbilisi. The 2008 NATO summit in Bucharest, where NATO promised to admit Georgia, as well as Ukraine, to the alliance in the future, came before the 2008 August War. However, due to a lack of agreement among NATO members, Georgia was left without a Membership Action Plan (MAP) that would result in membership and quite simply, without any security assurances. (Kavadze, 2020)

Because of the lack of security assurances, the kremlin was able to proceed with its military attack and make Georgia pay the price for taking a different course than russia had planned. Despite the war's devastating economic and political consequences, the kremlin failed to achieve its long-term ideological and political goal of changing Georgian public attitudes toward russia and disrupting Georgia's quest for Euro-Atlantic integration by characterizing the russian government as the only guarantor of security for a small South Caucasus state. (Gaidai, 2016)

Georgia's membership into the NATO is still very distant, but still tries its best to make Georgia distant from NATO. But, more and more people of Georgia are willing to become the members of European society, and here, the huge role was played by russia's military policy. Especially after 2008, popular support for Georgia's integration in western societies. (Natia Seskuria, 2021)

Despite moscow's desire to be perceived as a "peaceful mediator" and its refusal to be identified due to the presence of russian federal security service (FSB) soldiers on the ground, both seized territories are entirely subject to moscow as a party to the war. Since russia acknowledged the independence of Abkhazia and so-called South Ossetia, the kremlin has endeavored to present them as separate entities, despite the reality that they are inside Georgia's internationally recognized boundaries. This initiative has mostly failed due to worldwide community support for Georgia's non-recognition stance of seized areas, as well as a judgment by the European Court of Human Rights. (Civil. GE, 2022)

Despite the lack of international support, the kremlin has effectively taken advantage of the occupation of Georgia by enacting a "border policy." A new phenomenon in russia's political arsenal, "bordering," is a series of actions by russia to invade Georgian territory. This is a quiet war against Tbilisi, with actions such as barbed wire, border signs, illegal fence installation, and Georgian land confiscation. Consistent human rights abuses continue to divide families and affect the humanitarian situation in the field. Boundary markers were moved to the village of

Tsitelubani in 2015 to enclose part of the Baku-supsa oil pipeline operated by BP. As an additional leverage, kremlin-backed troops routinely kidnapped people. (Natia Seskuria, 2021)

Another solution imposed by russian society is offering is the “Swiss Model” which simply means the military non-intervene in political neutrality. For some reason, the idea can also additionally in a few instances be attractive for normal residents because it appears to endorse a non violent decision of the conflicts thru being an unbiased participant in global relations. In reality, the idea of “neutrality” is but every other myth. Given the modern-day geopolitical state of affairs and russia’s objectives to dominate the South Caucasus, preserving Georgia “neutral” manner depriving it of Western political support, rejecting Georgia’s pro-Western overseas coverage agenda, and returning Georgia to russia’s sphere of influence, subsequently main to the weakening of democracy. (Natia Seskuria, 2021)

The Relationship Between Ukraine and russia in the 21st Century

putin called the collapse of the soviet Union as one of the devastating event or catastrophe that has happened during the 20th century. The president was suggesting russia and its policy as the legitimate country in world’s great powers. Duing his presidency, he spent years for rebuilding the russian army and devoting himself to the power to claim geopolitical influence. (Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney, 2022)

russian president describes the prospect of Ukraine's accession as a major threat, with NATO expansion as a threat. The more confident and military the russians were, the greater their dissatisfaction with NATO. russian president continued to speak about the United States combat forces in Ukraine, despite claims that there are no US, Ukrainian, or NATO officials. East-West relations deteriorated sharply in early 2014, when a large-scale protest in Ukraine expelled the president, who had a close alliance with putin. russia soon invaded and annexed Ukraine's Crimea. moscow also fueled a separatist rebellion that dominated parts of Ukraine's Donbas region, and the war was still ongoing, killing more than 13,000 people. putin seems determined to put the clock back for more than 30 years and establish a broad russian-dominated safe haven, similar to the forces moscow used during the Soviet era. The 69-year-old, who may be the finishing point of his political career, clearly wants to return Ukraine, a country of more than 40 million people, to russia's sphere of influence. (Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney, 2022)

In December, russia submitted NATO and the US with a set of formal conditions indicating that it was essential to maintain its security. For starters, it ensures that Ukraine will not join NATO, that its troops will be withdrawn in Eastern European countries that NATO already has, and that the 2015 ceasefire will take place in Ukraine. (Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney, 2022)

General Overview

The cold war between russia and Ukraine have started way earlier. In the early 1990s, there was widespread support in Ukraine for leaving the soviet union. Massive demonstrations in support of Ukrainian independence took occurred, including a 300,000-strong human chain. From Lviv to Kiev, the chain spanned over 600

kilometers and is thought to have brought together over 1.5 million people in support of Ukrainian freedom. A referendum was held later that year, and over 90% of the population voted in favor of independence. In 1991, Leonid Makarovich Kravchuk was sworn in as the country's first president. He remained in office until 1994.

Ukraine inherited a huge reserve of nuclear weapons following the fall of the Soviet Union. It was considered as the world's third largest, with technology to design and manufacture more weapons. Ukraine decided to destroy the weapons and join the Nuclear Nonproliferation Treaty in 1994. (NPT). The Budapest Memorandum was signed on December 5, 1994, by Ukraine, Russia, the United Kingdom, and the United States. Ukraine was guaranteed security assurances in exchange for joining the NPT as a non-nuclear armed state, according to the wording of the pact. (Karina Shyrokykh, 2018)

Between all the nations that border Ukraine, Russian Federation continues to be the crucial neighbor. Ukraine's members of the family with Moscow are the important thing trouble of its overseas coverage to such an volume that every choice of the Ukrainian overseas coverage is first and principal a preference as to the form of its members of the family with Russia. This is especially a result of Ukraine's location and geopolitical situation, the heritage of many centuries of political, financial, and cultural ties between those states, as well as Russia's inherently dominating role as their joint members of the family. (Karina Shyrokykh, 2018)

Furthermore, that is a result of the reality that the European Union's maximum crucial accomplice within the East of Europe is Russia, whilst Ukraine is viewed via way of means of the EU especially within the context of its members of the family with Russia: the higher those members of the family, the higher Ukraine could be perceived via way of means of Berlin, Brussels and particularly Paris. In the case of the USA the state of affairs is a bit different, for the reason that US is inquisitive about the independence of Ukraine's safety coverage from that of Russia, nonetheless the Americans additionally see Ukraine especially within the context in their members of the family with Russia. (Karina Shyrokykh, 2018)

Such an impact, according to Moscow, poses a threat to both its ability to influence the situation in the Balkans and its strategic role within the Black Sea Basin. One must see Russia's desire to maintain its base in Sevastopol, a facility of crucial importance in the Black Sea, in the perspective of this. Moscow no longer needs to balance its political influence in Ukraine with the West since it regards the prospective presence of NATO along the Black Sea's northern shore as a threat to its security. The crucial importance of Ukraine's land as a Russian transit country is linked to this geopolitical challenge. (Huseynov, 2016)

One of the essential aspects of Ukraine is the importance of oil pipelines and fuel going through Ukraine to Western and Central Europe. The same equality has the provision of oil pipelines and product pipelines to the road of the Odesa-Ilichivsk port complex, as well as Russia's capability to export electricity, and the continuity of avenue and rail transit to and from those ports and to and from Ukrainian ports on the Danube. Access to Eastern and, in particular, Southern Europe, as well as Turkey, through Ukrainian territory, is also critical for Russia. (Huseynov, 2016)

It is in Ukraine's best interests to maintain Ukraine's independence and avoid political dependence on Russia for its inevitable political and economic control. This involves modeling the relationship between Ukraine and Russia as an "asymmetric partnership", strengthening Ukraine's position as a subject of self-determination in international relations, and maintaining or expanding the degree of legal separation of Ukraine. Includes doing. Not only is this separation a symbol of sovereignty, but inequality in customs, tax and other regulations is an important source of income for Ukrainian companies. (Coyle, 2018)

To achieve these goals, Ukraine seeks as close cooperation as possible with the United States, especially within the security zone, and all Russian and US agreements consider its security interests. You should be sure to put it in. Families in other European countries are less important given that they may not be willing to counter Russia's impact on Kyiv. Nevertheless, Ukraine has no intention of replacing the US Navy's presence in its territory with the Russian presence, and it seems unlikely that it would significantly tighten naval cooperation with the United States. Kyiv knows how important it is for Ukraine to maintain close family ties with Russia, especially in safe zones. Ukraine's second most important issue is related to Russia's reliance on power components.

The War of 2014: The Case of Crimea

The armed conflict by Russian military forces in the Eastern part of Ukraine started in the year of 2014. (Clarke, 2019) From the starting point till today, over 14,000 people were killed. For over eight years, Ukrainian government forces fought Russian-backed separatists to control much of two highly industrialized areas (also known as Donetsk) in Donetsk and Luhansk. The fierce battle of 2014-2015 ended in one-third of the region's territory and was the most urbanized part, occupied by two Russian agents, the self-proclaimed Donetsk and the People's Republic of Luhansk. Between September 2014 and February 2015, Russia, Ukraine, France, and Germany signed several iterations of the so-called Minsk Agreement. This eventually stopped the advance of the army and significantly reduced combat. However, the agreement was never carried out, the battle turned into trench warfare, and about 75,000 soldiers fought each other along more than 400 km front line through densely populated areas. The war ruined the region's economy and heavy industry, migrating millions of people and turning the conflict zone into one of the world's most mining areas. (Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer, n.d.)

Russia established a strategic foothold on the Black Sea by conquering Crimea in 2014. With a stronger and more advanced military presence in the Mediterranean, Middle East, and North Africa, Russia may project power further into areas where it has historically had limited impact. According to some commentators, the West failed to impose substantial consequences on Russia in reaction to its annexation of Crimea, which only enhanced Putin's readiness to employ military force to achieve his foreign policy aims. Russia's strategic advances in the Donbass remained more tenuous until its invasion in 2022. Supporting the separatists had increased its bargaining power with Ukraine, at least temporarily. (Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer, n.d.)

By March, observers from the west had faced unpredictable battlefield retreat, and Moscow narrowed its purpose, as it did in Donbas in 2014, in southern Ukraine like the Kherson region. He said he might try to separate some. Russia might use these newly occupied territories as the card in peace negotiations with Ukraine. This may include provisions regarding the outlook for Kyiv's accession to the EU and NATO. Others have suggested that attacks on Kyiv would be continued and do not believe in all claims made by Moscow to keep aggressive military operations far away from the capital, Kyiv. (CrisisGroup, 2022)

The case of Crimea is quite similar to August war of 2008, as there was only one reason under these two military occupations by Russia: Georgia's and Ukraine's ties with Western power and European Union, especially in the years of 2013 and 2014. Before this war, Ukrainian President Yanukovich was pursuing to become active member of EU and at the same time, quite inevitable, Russia was trying to include Ukraine to join the organization of EAEU, which was even non-existent during that time. In 2013, President Yanukovich, changed its plans to have better relations with European Union, because he was under pressure of Russia. By its end, Russian officials have been trying to have Ukraine as a member state of EAEU, which was not even existed. President chose to remain close ties with Russia, and new wave of protests have started under the name of Euromaidan. (Clarke, 2019)

According to Russian president Putin, the Euromaidan uprising removed Yanukovich from power as a Western-backed "extremist takeover" that imperiled the ethnic Russian majority in Crimea. It was said that Western pioneers excused this as outrageous publicity reminiscent of Soviet times. As a result, Putin sought a clandestine invasion of Crimea, which he subsequently justified as a rescue operation. "Every situation has a tipping point. Furthermore, our Western allies have gone too far in Ukraine" Putin announced in March 2014, formalizing the extension. (CrisisGroup, 2022)

Vladimir Putin also broadly was speaking about the area as Novorossiia or the so-called new Russia, a term tracing back to eighteenth-century magnificent Russia. Furnished Russian provocateurs, including a few specialists of Russian security administrations, are accepted to play had a focal impact in mixing the counter Euromaidan secessionist developments in the district into defiance. Be that as it may, not at all like Crimea, Russia proceeded to formally deny its contribution to the Donbas struggle until it sent off its more extensive intrusion into Ukraine in the year 2022. (Crisisgroup, 2022)

By conquering Crimea in 2014, Russia strengthened its control of the Black Sea's strategic scaffolding. With a larger and stronger military presence, Russia can project its power deeper into the traditionally limited influence of the Mediterranean, the Middle East, and North Africa. Some analysts claim that Western countries have failed to impose large costs on Russia in response to the annexation of Crimea. Until the invasion in 2022, Russia's strategic interests in Donbas were more vulnerable. Supporting separatists, at least temporarily, strengthened bargaining power with Ukraine. (Clarke, 2019)

The crisis in Ukraine since 2013 and its regional, regional, and global impacts show a return to the dynamics of violent national fragmentation that prevailed in the early 1990s. More strategically, Russia is taking advantage of the fierce civil war in so-called near-overseas countries to expand its influence in post-soviet space and at the same time reduce its Western influence. In this regard, conflicts in the Donbas region of Ukraine may foresee a more radical change in Russia's strategic actions and military and security for Russia to manage the regional security complex. As part of its doctrine, it shows how to adopt different tactics of social destabilization and secret occupation, both in its identity and in its ability to maintain its status as a great power and to act globally. It is essential. (CrisisGroup, 2022)

Russian strategy towards Ukraine since late 2013 in this sense likewise shows that real and dormant contentions in Eastern Europe have entered a subjectively new and more perilous stage, regularly depicted as another Cold War yet distant from the domineering soundness that then won in this region of the planet. Albeit generally molded by Moscow, at times for over twenty years, these contentions exist inside a more extensive local and worldwide international setting that isn't dependably or influenced quite a bit by. This outer aspect has gone through extensive movements with the union and fortifying of Russia as a provincial power with a desire to assume a prevailing part in its Near Abroad and then some, and progressively with the tactical capacities and political will to do as such. (Christopher S. Chivvis, n.d.)

After Crimea's war of 2014, it's important to understand what type of relations these countries had after the end of one conflict and before the starting point of the military occupation in 2022. These years are important for analyzing current war, as the events happened these years can be simply considered as the starting point of the 2022 conflict.

The Cold War Between Russia and Ukraine: Years of 2014-2022

Two former republics of the Soviet Union are once again in the conflict due to Russia's military aggression against Ukraine. It's essential to understand what their relations were like during the years from 2014 till 2022, when there was no direct conflict between these countries. And what has changed after 8 years so that Russia has decided to once again directly attack Ukraine.

In the year of 2014, the Protesters in Ukraine overthrow President Viktor Yanukovich in February, one of the major motives for this became that he were pleasant to Russia's interests. During the revolution, extra than a hundred human beings had been killed in protests that targeted on the principle rectangular withinside the capital, Kyiv, frequently known as the Maidan. (Pierre Morcos; Andrew Lohsen, 2022)

Zelensky experienced many phases of popularity over the first part of his presidency. He brought together East and West, urban and rural, wealthy and impoverished Ukraine as the clear winner of the 2019 presidential elections. However, because the majority of Ukrainians believed their nation was headed in the wrong path, his approval ratings significantly declined in January 2021 and January 2022. (Mykhailo Minakov, 2022)

Zelensky had both strengths and shortcomings as president during peacetime, but during the war, he really came into his own. Zelensky has proven to be a tenacious and brave wartime leader who properly satisfies the country's need for strong leadership. He has refused to leave Ukraine, both before and after the start of the russian invasion, despite multiple requests from foreign leaders. (Mykhailo Minakov , 2022)

Following Ukraine's election of Volodymyr Zelensky as president in 2019, multiple prisoner swaps took place, but ties between Moscow and Kyiv have subsequently deteriorated further. russia sent about 100,000 troops to the Ukrainian border in the spring of 2021. The Normandy negotiations, which were supposed to execute the so-called Minsk agreements, were gravely harmed in November when russia's foreign ministry disclosed confidential diplomatic communications with Germany and France. (Mykhailo Minakov , 2022)

The United States and its allies began warning in the same month that russia may be contemplating another invasion. Moscow offered a package of security recommendations in the form of two treaties, including a demand that Ukraine never join Nato and that the alliance reduce its presence in former Warsaw Pact countries. (Mykhailo Minakov , 2022)

In an attempt to settle the problem, Putin and US President Joe Biden talked twice by phone before the new year, and a series of talks were conducted in January between Russian officials and their counterparts in the US, NATO, and the Organization for Security and Cooperation in Europe. The conflict remains unresolved. (Civil. GE, 2022)

Two russian military buildups along the Ukrainian border in 2021–2022—one in March and April 2021 and the second from December 2021 to February 2022—foreshadowed an escalation. Additionally, during both of these stages, there were more reports of armed formations preventing the OSCE Missions from entering the conflict area. This indicates that as the invasion approached, it became harder to see what was happening in the Donbas battle zone. The OSCE eventually stated it would remove its Mission on February 24, 2022, the day of the invasion. All of its foreign employees fled Ukraine on March 8. In anticipation of the Mission's rebirth, local Mission personnel will continue in administrative roles, although the OSCE has halted its reporting efforts. (Civil. ge, 2022)

The russian government's decision to allow the independence of the two separatist republics on February 21, 2022, virtually ended the debate over the implementation of Minsk. Three days later, russia invaded Ukraine and led a new stage of war with a level of violence far beyond what is depicted here. (Civil. GE, 2022)

On April 2019 there has been a presidential election in Ukraine. A former comedian, Volodymyr Zelensky, became elected via way of means of a big majority as president of Ukraine on a promise to make peace with russia and repair Donbas to the country. Quite simple, together along with his politics, the kremlin became now no longer satisfied.

russia's Ongoing Military Aggression Towards Southern-Eastern Regions of Ukraine

The war between Ukraine and russia was inevitable, because the President of Ukraine, Volodimir Zelensky was always speaking about it. This is not even a war between two countries, it's Ukraine defending itself from russian military aggression and occupation. russia released a complete-scale assault from more than one guideline on Ukraine on February 24, 2022, after numerous weeks of constructing up troops at the United State's border. In response, NATO deployed troops to member states inside the location at the same time as tens of heaps of Ukrainians fled the USA and others took up hands towards russian soldiers. As humans took to the streets throughout Russia to protest President vladimir putin's invasion, the EU, US, and allied nations delivered sanctions. (Evgeny Gontmakher, 2022)

The Ukraine president additionally had a telephone call with Italy's high minister, Mario Draghi, and says he harassed the significance of greater sanctions on russia and unblocking Ukrainian ports.

The russian military has made progress in various areas and desires complete control over them. They mostly operate in two areas: the south, primarily in the vicinity of Kherson, a Black Sea port city whose authority is disputed, and Mariupol, on the Sea of Azov. russian soldiers' bombing of these cities had caused major humanitarian concerns, with bridges and highways devastated and limited access to food, clean water, medication, and power in certain regions. Kharkiv, Ukraine's second-largest city, has been hit by russian artillery many times, causing extensive damage to residential areas. (CrisisGroup, 2022)

When the invasion first began in Ukraine, the protests started in russia against its military occupations. That protest's main implication was that 2000 people were arrested by russian police. Overall, almost 4300 protesters were arrested, quite ironically, including children. Also, speaking about russians, it was surprising that even some soldiers sent to Ukraine have been reported to abandon their posts and start helping Ukrainian forces. This was mainly caused because most soldiers didn't know they were going to the war against Ukraine. (CrisisGroup, 2022)

To stop military aggression coming from russia, these two countries were obliged to have diplomatic meetings during the war. russian and Ukrainian officials met in March, where they agreed that there was a need for humanitarian corridors, which simply met the safe zones for the Ukrainian civilians, but as expected, this agreement did not reach a larger ceasefire. For March 6, several attempts to evacuate Ukrainian people have been halted mainly due to russian shelling, as russian officials never keep their word. (CrisisGroup, 2022)

russian president's main attempt is to make changes to the world map, especially speaking about the European map. This attempt has become the most devastating conflict after the World War Second. russia's military aggression has caused a huge humanitarian crisis, thousands of civilian have died and many were obliged to leave their houses and go abroad. As the United Nations High Commissioner for Refugees suggests, this crisis made the fastest-growing refugee crisis in the Europe of 21st century.

People frequently retaliate violently in an effort to punish reality when delusions do not match reality. The violence can escalate to unimaginable heights and endanger many lives if the person is a political leader who is not subject to any institutional, legal, or moral restraints on his decisions and acts. The fury and viciousness displayed by russian troops in Mariupol, Bucha, and other Ukrainian locations they hold are most certainly a result of this. And this is unquestionably the reason why Putin refuses to accept any responsibility for the atrocities in Ukraine. (Mykhailo Minakov , 2022)

As putin's war against Ukraine and the international conflict it has spawned develop, both the structural and personality factors involved will be put to the test. The next stages of military action, as well as the economic hardships endured by the Ukrainian people, will put Zelensky's fortitude to the test. putin's abilities will be put to the test by the impending socioeconomic crisis and war losses. There are reasons to believe that the personality factor will become increasingly important in Ukraine, russia, and the world we live in (Mykhailo Minakov , 2022).

Military aggression of russia in Ukraine has started in 2022, February 24, from the early morning. russian president vladimir putin launched the “special military operation” into the Ukraine. This was launched in the country of at least 40 million people. As russian governmental forces suggest, this military aggression is due to “denazification” and for this, russian tries their best to avoid the word “occupation”. There were several important territories of Ukraine which was the main target for russian military forces (Mykhailo Minakov , 2022).

This war is not yet finished. There is no prediction when the war can be stopped, but the whole society believes that Ukraine will be the winner here and with international society, it will show Russia that there is no need for military occupations in the 21st century.

European Financial and Economic Sanctions Against Russia

Since russia recognized non-government controlled enclaves in Ukraine's Donetsk and Luhansk oblasts on February 21, 2022, and the unprovoked and unlawful invasion of Ukraine on February 24, 2022, the EU has placed a slew of additional sanctions on russia. They supplement current sanctions placed on russia since 2014 in response to the annexation of Crimea and the failure to implement sanctions. implement the Minsk agreements. These sanctions imposed by the United Nations were in response to the russia'n aggression. EU has adopted five main packages of sanctions that were designed to weaken russia's economic ability in the war. (Council of European Union, 2022)

The EU has issued five packages of sanctions on russia since February, including targeted restrictive measures, including individual sanctions, economic penalties, and diplomatic measures. In reaction to Belarus's role in the invasion of Ukraine, the EU imposed sanctions on the country. The goal of economic sanctions is to punish russia severely for its conduct and effectively oppose russia's ability to continue hostilities. Individual sanctions are levied on those who support, finance, or carry out acts that will weaken or threaten Ukraine's territorial integrity, sovereignty, and independence. (Council of European Union, 2022)

Some restrictions for russian citizens consist of travel bans and asset freezes. Travel bans prohibit listed people from entering or leaving EU territory by land, air, or sea. Freezing funds means that all accounts held by designated individuals and groups of EU banks will be frozen. It is also prohibited to provide money or goods directly or indirectly. This ensures that their money can no longer be used to support the russian government and they cannot try to find a haven in the EU. In total, the EU has sanctioned 80 entities and 1093 individuals, taking into account previous personal sanctions imposed after the 2014 Crimean annexation. These include russian president vladimir putin russian Foreign Minister sergey lavrov kremlin-roman abramovic; the russian House of Representatives who voted to approve Donetsk and Luhansk on February 15, 2022. Members of the relevant oligarch army, such as members, prominent businessmen (ie, individuals involved in the russian steel industry, and other people who provide financial services, military products, and technology to the russian state), advertisers or actors of disinformation selected relatives of some of the above persons. (Council of European Union, 2022)

As part of economic sanctions, the EU imposes russia many import and export limitations. This implies that European firms cannot sell some items to russia, due to its export restrictions, and russian companies cannot sell certain products to the EU. The list of prohibited goods is intended to maximize the detrimental impact of sanctions on the russian economy while minimizing the impact on EU enterprises and persons. Import and export restrictions prohibit items principally meant for human consumption, as well as products connected to health, medicine, nutrition, and agriculture so that the population is not harmed. russia. EU Customs authorities implement the restriction. (KPMG, 2022)

Furthermore, the EU passed a declaration, in concert with other like-minded partners, reserving the ability to revoke russia's position as a WTO most favored nation. The EU has determined to handle this issue through a number of restrictive measures, including limitations on certain products' import or export. The EU and its partners have also paused all work on Belarus' WTO accession. (Anneken Tappe, 2022)

SWIFT is a messaging service that works on facilitating the exchange of some type of information between banks and quite simply, between financial institutions. This organization has over 11 000 entities throughout the world. Without it, its almost impossible to obtain foreign currency, even abroad. For sure, banks can do that operations without SWIFT, but it is more difficult and simply needs many steps. russia, as the part of sanctions, was banned from SWIFT.

These sanctions imposed by international system is for stopping russia from its aggressive politics. As we can see, the sanctions are working really well, and it will continue to have a huge impact on russia's society. This will weaken russia and of course, will affects on its ability during the russo-Ukrainian war.

How russia Affects Foreign Policy of Georgia and Ukraine

Georgia and Ukraine can be considered as the countries that share the same history, especially during the era of the soviet union; new dimensions in international political system and most importantly, the desire to become a full-fledge member

state of western community. Quite simple, they do share the same foreign policy strategy, due to their shared enemy, russia, who always try to be a part of their internal and external policy formation. In this chapter, we are going to discuss how russia affects the foreign policy of Georgia and Ukraine and what threat these countries are facing from russia. (Natia Seskuria, 2021)

The transformation of international relations, the end of conflict, the steady elimination of the consequences of the "Cold War", and the progress of russia's reforms have greatly expanded opportunities for cooperation on the world stage. The risk of a global nuclear war is minimized. Military power remains important in interstate relations, but economic, political, scientific, technical, environmental, and informative factors play an increasingly important role. The main components of the state power of the russian federation are its intellectual, information, and communication skills, the level of national wealth and education, the degree of combination of scientific and productive resources, and the financial capital of centralized economic relations. Diversification. It will come out to the front. The overwhelming majority of states are enthusiastic about economic management and the pursuit of democratic and worthless market methods. Significant progress in many important areas of scientific and technological progress has led to the formation of a unified world information environment and the deepening and diversification of international economic relations, making national interdependence a global character. Preconditions are created to build a more stable, crisis-resistant world structure. (nukes.fas, 2000)

At the same time, new challenges and threats to russia's national interests are emerging at the international level. Benefiting from the US economy and power, there is a growing tendency to establish a unipolar world structure. Reliance on the limited composition of Western institutions and forums has weakened the role of the UN Security Council in resolving basic international security issues. (nukes. fas, 2000)

One-sided action strategies can destabilize international affairs, create tensions and arms races, and exacerbate interstate contradictions, national and religious conflicts. The use of power methods that bypass existing international legal mechanisms cannot resolve the deep socio-economic, ethnic and other contradictions underlying conflict and only undermine the foundations of law and order is.

russia's Influence on International Political System

At first glance, moscow's tries to create an internet of relationships and assignment impact in Africa, Latin America, the Middle East, and different elements of the sector appear like a new detail of russian overseas coverage. However, that end could be mistaken. russian overseas coverage has been constructing as much as its gift expansive section for over decades. Moreover, its targets have a wholelot deeper roots. Continuity with the Soviet technology or even in advance intervals of russian records is an indicator of the Kremlin's cutting-edge overseas coverage and the toolkit it is based directly to develop its goals. It is consequently important to study the overseas coverage legacy of the soviet union. Core additives of the cutting-edge

russian toolkit have withstood the check of time, and there may be each indication that moscow will hold to rely upon them, even in a post-putin technology.

Modern russian foreign policy reveals the unmistakable presence of a three-century-old driver of the moscow location on the world stage. The most important of this impetus is the quest for russia's strategic depth and safe buffering against external threats, given that there are no natural protection barriers between the geography of the country and neighboring powers. And led to its geographical expansion. In addition to physical unrest and expansion, the second major impetus for russia's foreign policy is the quest for recognition of the great powers, and the kremlin is needed to justify its geographical conquest and geopolitical ambitions. I've been thinking for a long time. The third impetus associated with the first two is the complex relationship between russia and the West, which combines the need for competition and cooperation. (Christopher S. Chivvis, n.d.)

As changed into the case at some stage in the Cold War, russian coverage in the direction of the West has lengthy had a crucial ideological dimension. During the Soviet era, the ideological opposition changed into Soviet communism and democratic capitalism. After an exceedingly quick duration, whilst russia tried to sign up for the West, moscow has embraced a brazenly anti-Western ideology. communism has been changed with the aid of using a mixture of nationalist, authoritarian, and state-capitalist thoughts as an opportunity for the West's belief in liberal democratic capitalism. The idea of russia as a besieged castle going through opposing Western designs and effects is a key device the regime makes use of to mobilize the political assistance of russian elites and normal residents alike.

The Role of russia in Ukraine's Foreign Policy Formation

Ukraine's foreign policy is a strategic approach adopted by Ukraine regarding foreign relations, cooperation with international organizations, promotion of national interests, and protection of the rights of foreign citizens and diasporas. The strategic goals of Ukraine's foreign policy include the integration of Europe and the Euro-Atlantic, the formation of strategic partnerships between the United States and the European Union, cooperation between CIS and GUAM member states, active involvement with the United Nations, and others. International organizations, being an active and effective participant in the global economy while protecting their national interests, and the transformation of Ukraine into a regional power. (Gaidai, 2016)

Ukraine's foreign policy is guided by several important priorities. European integration is an important priority that brings together the full scope of Ukraine's internal and external policy efforts to approach the European Union and create the necessary conditions for future EU accession. An integral part of Ukraine's European Integration Course was the provision of diplomatic support to complete Ukraine's accession to the WTO on 16 May 2008. After joining the WTO in 2006, Ukraine was proposed to proceed to the first stage of integration with the EU, the creation of a free trade area (which also does not exist in the CIS). Currently, the status of the dialogue on cooperation between Ukraine and the European Union is based on the implementation of strategies specially developed for the integration of the EU into

the Ukrainian economy and the phased implementation of the European Policy Action Plan. These measures include most economic and social reforms, primarily to get closer to Europe. (Gaidai, 2016)

Ukraine is already in active cooperation in international organizations, such as European Union and NATO or North Atlantic Treaty Organization. With EU, Ukraine is in cooperation in some of the main aspects: security, financial institutions, foreign trade and more than that. The case of NATO-Ukraine is different, as its mainly stressed on the protection of Ukraine's security interests and are working on the gradual integration in NATO. This future integration is mainly outlined via two documents that are essential for Ukraines future foreign policy: the Action Plan and the Annual Goal Plan starting from 2005.

In the year of 2014, on July 30, the United States Senate issued a bill giving three countries, Georgia, Moldova, and Ukraine, the status of non-NATO allies. Quite simply, it meant that in case of direct military aggression coming from Russia or any other country, the United States could bring troops and help these countries during military occupations or another type of external aggression. (Civil. GE, 2022)

As part of its international political goals, Ukraine tries its best to use the full potential of the strategic partnership based on mutual interest and common approaches to the development of relations with the United States, russia, and Poland; to achieve and maintain good relations with neighboring countries in an atmosphere of respect for sovereignty and territorial integrity. But as it seems, it is really difficult for post-Soviet countries to stop Russia from its military aggression. Ukraine will achieve its goal of promoting European values in the region, in particular through active participation in resolving frozen conflicts. This should sum up its foreign policy as a beneficiary one. (Christopher S. Chivvis, n.d.)

Ukraine pursues an active multilateral policy within the framework of universal and regional international organizations. Participation in the UN is aimed primarily at advancing Ukraine's interests in the process of making the most important decisions for the entire world community. Activities within the OSCE will remain an important factor in complementing and enhancing regional and overall stability and security in Europe. (Civil. GE, 2022)

Ukrainian officers expressed frustration approximately the reality that in the Nineteen Nineties and 2000s, Western nations led overseas coverage biased in the direction of russia, orientated to account for moscow's hobbies, and primarily based totally on moscow's reassets of statistics, to the detriment of different post-soviet nations. Western political elites no longer have a clear knowledge of Ukraine's history, its country-wide traditions, the demanding situations of growing its democracy and transitioning to a marketplace economy, or the significance and fine position of nationalistic movements. As an example, German diplomats informed their Ukrainian opposite numbers in 1994 that russia changed into Germany's maximum crucial associate in Eastern Europe. Ukrainian leaders had been frequently portrayed as unreliable and corrupt leaders. (Ecaterina Locoman, 2022)

Now, the arena has rallied overwhelmingly in aid of Ukraine because it fights to counter russia's aggression, even though it is unlucky that this shift in mind-set is

going on amidst the tragedy of battle and on the price of Ukrainian lives. The remarkable monetary sanctions, the various organizations taking flight from Russia, and the political, monetary, and navy help Ukraine has acquired from the collective West all are symptoms and symptoms that Ukraine is triumphing the statistics battle and that Russia's narratives are being challenged. Still, the legacies of getting a Russia-focused coverage are posing demanding situations to a few nations within the West (substantially Germany) on the subject of implementing harsher sanctions on Russia and reducing their electricity dependency on Russia. (Ecaterina Locoman, 2022)

Essential Factor Affecting Georgia's Integrations in International Political System

All significant political parties in Georgia have agreed, for more than 20 years, on the concept of Western integration. There haven't been many significant overtly pro-Russian parties. Georgia's dedication to pro-Western policies was one of the few topics that garnered bipartisan agreement, despite the exceptionally strained relations between the government and the opposition following the transfer of power in October 2012. 4 Public opinion polls consistently show a high level of support for the integration of the EU and NATO: normally, more than 70% support Euro-Atlantic integration with less than 10% against. (Kakachia & Cecire, *Georgian Foreign Policy: The Quest for Sustainable Security*, 2013)

In recent years Georgia has dramatically transformed itself and has begun to move towards integration. Political institution of choice for the future of Europe has played an important role. Despite his Problems, the country's path toward democracy, and the integration into the European structure is clear. The parliamentary elections last October were held without delay. The transfer of power in Georgia, but in a sense the success of the EU's democratic agenda in the Eastern Partnership. Economic Political stable Georgia can be seen in the long run Potential to be a successful Eastern European country Development model that other post-Soviet countries cannot. But think of Georgia as the front line of the region When it comes to European integration, we still have to be the top candidates. Take a coherent approach to solving the current problem Drive democratic change. (Kakachia, *Georgia: identity, foreign policy and the politics*, 2013)

Over time because it regained its independence, the small, vulnerable nation of Georgia has confronted extreme home and worldwide issues that have threatened its life as a sovereign nation. Inheriting a political culture missing a robust democratic tradition, an inexperienced overseas coverage elite, scarce economic sources, and poorly described competing social forces, first of all, Georgia was not able to increase a feasible overseas and protection coverage toward the out-of-doors world. The United States's fragility became examined through regular Russian tries to undermine and control it, which constituted the best mission for its country-wide protection. Consequently, playing because it did huge Western support, Georgia's post-Soviet management felt that the United States had to be engaged in an unfolding sample of alliances regarding nearby and extra-nearby powers. (Kavadze, 2020)

Similarly, Tbilisi's preliminary overseas coverage became pushed through tries to best friend Georgia with other outside powers, main it from a well-known balancing coverage of checking russia to an extra precise bandwagoning coverage of becoming a member of the West and looking for the direct patronage of the U.S. To ensure its protection, it's extensively believed that Georgia ought to take extreme steps to decorate its unconsolidated democracy, constructing the reforms it has already achieved. To increase its hit transformation, Georgia wishes to convey the nation towards a balanced political gadget, with extra electricity dwelling with parliament and an extra vibrant, practical gadget of tests and balances. The peaceful switch of electricity following Georgia's October 1st, 2012 parliamentary elections displays definitely at the US's institutions because it is no longer skilled in this sort of political improvement because of its independence. However, it offers no purpose to anticipate that unexpected democratic breakthroughs or abrupt modifications in economic, social, or diplomatic coverage are likely. (Kavadze, 2020)

Georgia may be able to identify with a variety of areas due to its extensive historical experience and shared cultural customs with other states and regions. These include the Middle East, the Caucasus, and the post-Soviet space. Georgia might have also chosen to pick more than one vector. However, Georgia chose to ignore all of these possibilities and concentrate on its European identity, which eventually formed in the political discourse that developed throughout the nation's turbulent history and ongoing struggle for survival among numerous empires. Euro-Atlantic integration, which has been a cornerstone of the nation's foreign policy for almost 20 years, is also facilitated by European identity. (Kakachia & Minesashvili, Identity politics: Exploring Georgian foreign policy behavior, 2015).

Conclusion

Past several years, the international political system has witnessed the re-emergence of russia as one of the essential global actors. This is due to its aggressive policy towards neighboring countries. United States and Western powers simply act to weaken russia and its threat to international security.

russia always had an aggressive policy towards its neighboring states, especially with those that were part of ussr and after the dissolution, they gained full independence. This policy towards post-Soviet and Middle Eastern countries can be explained by two theoretical understandings, mainly realistic and constructivist.

Records of russia's military and aggressive policy in its neighboring space, especially in the post-Soviet countries are mixed. Indeed, russia's highly modernized army can cover a wide range of missions and exert political pressure through demonstrations of power. On the other hand, moscow's attempt to build unilateral dependencies gained by military cooperation has proven to be only partially feasible. As in the political and economic arena, in the military arena, it is clear that russia's desire for an influential region is at odds with the reality of an increasingly differentiated space. Intervention in Ukraine has strengthened this trend. This is because even russia's former close allies in the CSTO military alliance are now more and more skeptical about cooperating with its larger neighbors. (Klein, 2019)

Reviewing russian interventions in its close to overseas it seems that russian interventions had been reactive selections many outcomes of which can not be understood as superb from a rational actor perspective. The russian help for separatism in so-called South Ossetia, Abkhazia, and Ukraine, and the annexation of Crimea, do now no longer yield superb outcomes for the russian pastimes from a rational actor perspective. The behavior of russia in the post-soviet state is often guided with the aid of using safety issues and neo-realist understandings while the russian interventions inside the Post-soviet Space appear to be guided with the aid of using its imperial historical enjoy which bestows upon the russian geopolitical pastimes a self-described layer of ethical responsibility and combines it with both altruism or expansionism or with each on the identical time.

Like other countries, russia has pursued the national interests of its neighbors. But, to some extent, interest was determined by russia's geopolitical vision. It has emerged, at least in part, from the history of her empire, the situation in the world, and the perception of foreign threats. russia's image in the West still suffers from the Cold War and is often said to be offensive and expansionist, but it takes a more reactive and defensive position. It responded to the enlargement of NATO and the EU in its (former) geopolitical sphere of influence, which was seen as a threat to its invasion and its security.

russia has played a long game by deepening its polarization, fostering violence, and creating social divisions. Despite overwhelming support for Georgia's pro-Western foreign policy, russia seeks to portray Tbilisi as a developing country by supporting groups that have organized violent incidents such as July 5 and 6. is. An integral part of the modern and democratic western part. At the same time, the kremlin is undermining Georgia's sovereignty and territorial integrity by actively pursuing its "border policy." (Natia Seskuria, 2021)

With the existence of populist U.S. former President Donald J. Trump's words that America First is slogan, the U.S. readiness to lead a more robust international order has diminished. Joe Biden, the current president of the United States, has worked to improve American status internationally and undo many of his predecessor's initiatives. But he does so at a time when it's debatable if America still has the lone global superpower position. The globe will be impacted by how it handles its domestic political problems (Menzel, 2022).

Building better societal resilience to counter russia's hybrid tactics will take time and a collective effort. Western backing is critical in countering the kremlin's arsenal of tactics aimed at undoing Georgia's democracy development. Even after more than 10 years after the conflict, Georgian experience demonstrates that the kremlin maintains its tough strategy without paying a high price. Imposing a red line by keeping russia accountable and hastening Georgia's entrance to NATO will provide more stability to the whole Black Sea area, not just Tbilisi. As a result, Georgia should not be regarded as an isolated occurrence. The achievement of democratization and Westernization in Georgia is defined by the triumph of Western values over traditional ones, which are authoritarian and thief political regimes. (Seskuria, 2022).

Suggesting future steps of russia will be difficult as it continues to be the aggressive state with a desire to re-unite post-soviet states under its sphere of influence. In any case, it can be foreseen that russia will continue to be a definitive world power after vladimir putin's resignation. Finally, geopolitical norms and visions are not entirely dependent on people, but historically rooted perceptions, experiences, insights gained, and images that have grown over time. Often depends on.

REFERENCES

1. Bader, J., Grävingholt, J., & Kästner, A. 2010. Would autocracies promote autocracy? A political economy perspective on regime-type export in regional neighbourhoods.
2. Bloomberg News, 2022. Ex-sovie republics are worried about putins invasion. Retrieved from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-15/ukraine-russia-war-these-ex-soviet-states-are-worried-about-putin-s-invasion>
3. Carnegie Endowment, 2019. Russian global ambitions in perspective.
4. Retrieved from: <https://carnegieendowment.org/2019/02/20/russia-s-global-ambitions-in-perspective-pub-78067>
5. Ge. 2022. Garibashvili Under Fire over Ukraine Remarks. Retrieved from Civil. ge: <https://civil.ge/archives/475235>
6. Crisis Group, 2022. In Ukraine, Georgia Sees Powerful and Worrying Parallels Retrieved from Crisis group: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/ukraine-georgia-sees-powerful-and-worrying-parallels>
7. Antti Ruokonen, 2022. *lawfareblog*. Retrieved from <https://www.lawfareblog.com/why-finlandization-terrible-model-ukraine>
8. Clarke, J. (2019). Crisis in Crimea: A Case Study in Geopolitics . *INDEPENDENT STUDY PROJECT (ISP) COLLECTION*.
9. Crisis Group. 2022. *Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer*. (n.d.). Retrieved from <https://www.crisisgroup.org/content/conflict-ukraines-donbas-visual-explainer>
10. Coyle, J. J. (2018). *Russia's Border Wars and Frozen Conflicts*.
11. CrisisGroup. (2022). Retrieved from Crisis Group: <https://www.crisisgroup.org/content/conflict-ukraines-donbas-visual-explainer>
12. CrisisGroup. (2022). *Conflict in Ukraine's Donbas: A Visual Explainer*.
13. Dan Bilefsky, Richard Pérez-Peña and Eric Nagourney. (2022, April 21). Retrieved from Newtimes: <https://www.nytimes.com/article/russia-ukraine-nato-europe.html>
14. Ecaterina Locoman. (2022, June 7). Retrieved from Foreign Plicy Research Institute: <https://www.fpri.org/article/2022/06/whats-next-for-ukraines-and-its-neighbors-domestic-and-foreign-policy/>
15. editors, H. (2017, September 1). Retrieved from History: <https://www.history.com>
16. Evgeny Gontmakher. (2022, May 31). Retrieved from GIS: <https://www.gisreportsonline.com>
16. Gaidai, D. (2016). Foreign Policy Audit: Ukraine-Georgia. *Foreign Policy Audit*.

17. Huseynov, V. (2016). *The Foreign Policy of Post-Soviet Georgia: Strategic Idealism and the Russian Challenge*. ResearchGate.
18. Ivan Krastev . (2022, June 16). *Financial Times*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/f9bcb5ac-ab05-4630-b641-ca3dbdbe4666>
19. Kakachia, K. (2013). Georgia: identity, foreign policy and the politics. *NOREF Policy Brief*, 1-4.
20. Kakachia, K., & Cecire, M. (2013). *Georgian Foreign Policy: The Quest for Sustainable Security*. Tbilisi: KAS.
21. Kakachia, K., & Minesashvili, S. (2015). *Identity politics: Exploring Georgian foreign policy behavior*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1879366515000111>
22. Karina Shyrokykh. (2018). *The Evolution of the Foreign Policy of Ukraine: External Actors*. Europe-Asia Studies.
23. Kavadze, A. (2020). *Foreign Policy of Contemporary Georgia*. Tbilisi: Amiran Kavadze.
24. Klein, M. (2019, January 25). *SWP Berlin*. Retrieved from <https://www.swp-berlin.org/en/publication/russias-military-policy-in-the-post-soviet-space>
25. Kobayashi, K. (2019, August 26). Retrieved from graduate institute: <https://www.graduateinstitute.ch/communications/news/struggle-legitimacy-post-soviet-eurasia>
26. Lukacs, J. (2013). *A Short History of the Twentieth Century*.
27. Marie Dumoulin. (2022, March 15). Retrieved from European Council on Foreign Relations: <https://ecfr.eu>
28. Mary Wood. (2022, February 21). *law.virginia.edu*. Retrieved from <https://www.law.virginia.edu/news/202202/professor-says-its-important-understand-russias-goals-conflict-over-ukraine>
29. Menzel, U. (2022, June 3). *gisreportsonline.com*. Retrieved from <https://www.gisreportsonline.com/r/war-ukraine/>
30. Mykhailo Minakov. (2022, April 13). *wilsoncenter.org*. Retrieved from <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/zelensky-versus-putin-personality-factor-russias-war-ukraine>
31. Natia Seskuria. (2021, September 21). Retrieved from Center for Strategic & International Studies: <https://www.csis.org>
32. Nuke, 2020. Foreign Policy concept of russian federation. Retrieved from: Retrieved from nukes.fas: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/econcept.htm>
33. Owen Jarus. (2022, March 1). Retrieved from Live Science: <https://www.livescience.com/soviet-union-history>
34. Peter Dickinson. (2021, August 7). Retrieved from Atlantic Council: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/the-2008-russo-georgian-war-putins-green-light/>
35. Phil Ciciora. (2022, June 15). Retrieved from illinois.edu: <https://news.illinois.edu/view/6367/794522705>
36. Pierre Morcos; Andrew Lohsen. (2022, February 9). Retrieved from Center for Strategic & International Studies: <https://www.csis.org>

- 37.RL's Georgian Service. (2022, February 25). Retrieved from RadioFreeEurope: <https://www.rferl.org>
- 38.Sam Meredith. (2022, May 20). Retrieved from cnbc: <https://www.cnbc.com/2022/05/20/ukraine-crisis-what-does-russias-war-mean-for-global-climate-goals.html>
- 39.Serhii Plokyh. (2022, January 28). Retrieved from Financial Times: <https://www.ft.com/content/0cbbd590-8e48-4687-a302-e74b6f0c905d>
- 40.Silagadze; Gozalishvili. (2019, August 29). Retrieved from Medium: <https://medium.com/strengthening-political-pluralism-in-georgia/extreme-political-polarisation-as-a-threat-to-democratisation-d331d7f6592b>
- 41.Stefan Meister, O. K. (2022). *Georgian-Russian relations: the role of discourses and narratives*. Tbilisi: German Council on Foreign Relations (DGAP).
- 42.Stephen M. Walt. (2022, March 8). Retrieved from Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2022/03/08/an-international-relations-theory-guide-to-ukraines-war/>
- 43.Stolberg, A. G. (2012). *U. S. ARMY WAR COLLEGE GUIDE TO NATIONAL SECURITY ISSUES*. US Army War College.
- 44.Victoria Masterson. (2022). <https://www.weforum.org/agenda/2022/04/ukraine-war-global-trade-risk/>. Retrieved from <https://www.weforum.org>
- 45.Williams, P. D. (2008). *Security Studies: An Introduction*. Routledge.

*Стаття надійшла до редакції 21.12.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 15.01.2024 р.*

Хроніка наукового життя

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.23>

ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО У 2023–2024 РОКАХ

БІЛОУС Олег

кандидат політичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: bilous10@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6866-0043>

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6020-7666>

МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: andrea.zsm@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9878-71>

У складних обставинах сучасного життя, обумовлених умовами воєнного стану в Україні, колектив Івано-Франківської академії Івана Золотоустого з початком 2023/2024 навчального року продовжував поєднувати наукову та освітню працю, практичну діяльність і літургійне життя, спрямовані на формування молодого покоління фахівців з богослов'я, передусім майбутніх священиків і вчителів духовно-моральних дисциплін, а також плекання наукової та культурної спадщини української нації.

У своєму слові до студентської спільноти після урочистої Літургії з нагоди початку нового академічного 2023/2024 року ректор Академії, доктор богослов'я о. Олег Каськів сказав: «Кожен раз, коли владику висвячує диякона

на священника, після того він його прикликає, бере частинку Агнця, тобто самого Бога, і каже: "Прийми цей Агнець і старайся протягом цілого свого життя пронести його гідно і достойно, бо про Нього, – тобто про Агнця, – тебе будуть допитувати у час другого приходу Ісуса Христа", не питати й навіть не запитувати, а допитувати. Тому я зичу собі, Вам, дорогі отці, і усім Вам, дорогі браття, щоб ви дійшли до цього моменту, коли Владика вам скаже цю фразу. А найголовніше, щоб ми, коли станемо перед Богом і глянемо Йому у вічі, могли сказати, що ми не змарнували цього Агнця, але пронесли його гідно і достойно впродовж нашого життя»¹. Цей заклик ректора Академії для багатьох став одним із стимулів провадження освітньої та наукової праці упродовж академічного 2023/2024 року.

Важливою умовою успішного розвитку закладу, здійснення освітнього процесу та наукової роботи стали ініціативи та практичні заходи ректорату щодо укладення нових договорів про співпрацю з іншими закладами освіти, науковими установами та іншими організаціями. Так, 25 вересня 2023 р. ректор Академії митр. прот. д-р Олег Каськів уклав Договір про співпрацю з Благдійною організацією «БФ «Карітас Івано-Франківськ УГКЦ» в особі директора митр. прот. Володимира Чорнія, що передбачає співпрацю у сфері освітньої, профорієнтаційної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної, організаційної роботи, а також залучення студентів Академії до соціальних проєктів². Невдовзі, 3 жовтня 2023 р., ректори закладів вищої освіти професор Ігор Чудик і митр. прот. д-р Олег Каськів підписали Договір про співробітництво між Івано-Франківською академією Івана Золотоустого та Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу, яким передбачено обмін досвідом з реалізації освітніх та наукових проєктів і програм; проведення спільних заходів (наукових конференцій, семінарів, круглих столів, конкурсів тощо); залучення співробітників до проведення лекцій, методологічних семінарів, відкритих занять для викладачів та студентів, аспірантів, докторантів; організацію підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, а також організацію стажувань; спільну реалізацію права студентів на академічну мобільність; проходження виробничої практики студентами; організацію та проведення спільних наукових досліджень; підготовку та видання спільних навчальних посібників, наукових праць та інших видань наукового і методичного характеру, рецензування наукової та навчальної літератури, монографій, дисертаційних досліджень тощо³. Такого ж змісту Договір про співпрацю 4 жовтня 2023 р. ректор Олег

¹ Початок академічного року в Академії. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 05.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1139-pochatok-akademichnoho-roku-v-akademii.html> (дата звернення: 01.03.2024).

² Договір про співпрацю з Карітасом. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 25.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1153-dohovir-pro-spivpratsiu-z-karitasom.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³ Підписано угоду про співробітництво. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 03.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1164-pidpysano-uhodu-pro-spivrobitnytstvo.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Каськів підписав із професоркою Галиною Юрчишин, директором Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв, за участі в.о. начальника управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної військово-цивільної адміністрації Тетяни Лапки⁴. Відтак, 19 січня 2024 р. ректор Академії митр. прот. д-р Олег Каськів підписав угоду співпраці із головою Комісії УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я с. Севастяною Карвацькою, що передбачала, зокрема, сприяння впровадженню результатів освітніх та наукових досліджень і розробок, педагогічних і соціально-харитативних практик Академії у роботу Комісії, проведення спільних науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, залучення до капеланського служіння в Комісії фахових спеціалістів з богослов'я – випускників і здобувачів освіти Академії, перепідготовку, підвищення кваліфікації і стажування медичних капеланів на базі Академії у співпраці з Комісією тощо⁵.

Водночас ректорат Академії продовжив реалізувати низку чинних, раніше укладених договорів про співпрацю. Так, в рамках реалізації угоди про співпрацю між Івано-Франківською академією Івана Золотоустого та Тернопільською вищою духовною семінарією імені Патріарха Йосифа Сліпого, 11 січня 2024 р. відбулася робоча зустріч ректора Академії, митрофорного протоієрея д-ра Олега Каськіва та ректора Семінарії, протоієрея Івана Римара, під час якої було обговорено ряд питань щодо специфіки провадження освітньої діяльності⁶. У рамках співпраці з Дубовецькою територіальною громадою 30 серпня 2023 р. ректор Академії Олег Каськів освятив молодіжний центр «Крок за кроком» у с. Водники Дубовецької територіальної громади, завданням якого є сприяння розвитку молодих людей, громадянській освіті, популяризації здорового способу життя, волонтерства, молодіжного підприємництва⁷. Згодом, 15 вересня 2023 р., ректор Академії Олег Каськів взяв участь в урочистостях з нагоди початку навчального року в навчальному підрозділі Бурштинського енергетичного фахового коледжу Івано-

⁴ Угода про співробітництво. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 04.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1166-uhoda-pro-spivrobotnytstvo.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁵ Комісія УГКЦ підписала угоду з академією про співпрацю. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 19.01.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1203-komisiia-uhkts-pidpysala-uhodu-z-akademiieiu-pro-spivpratsiu.html> (дата звернення: 01.03.2024); Угода про співпрацю між приватним закладом вищої освіти «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого» і Комісією УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я від 19 січня 2024 року. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. URL: <http://ifaiz.edu.ua/images/pdf/Dohovora/dohovir-komisija-ohorony-zdorovia-ugcc.pdf>.

⁶ Робоча зустріч ректорів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 11.01.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1200-robocha-zustrich-rektoriv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁷ Співпраця з Дубовецькою ТГ. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 31.08.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1136-spivpratsia-z-dubovetskoju-th.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Франківського національного технічного університету нафти і газу в селі Маріямпіль Дубовецької територіальної громади⁸.

В рамках реалізації угоди про співпрацю між двома закладами вищої освіти 3 листопада 2023 р. проректор Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, кандидат політичних наук, доцент Олег Білоус і доцент кафедри права та публічного управління Університету Короля Данила, кандидат соціологічних наук Олександра Пташник провели бінарне лекційне заняття на тему «Політичні партії та їх роль у громадянському суспільстві» для студентів другого курсу спеціальності «Право» у межах вивчення дисципліни «Цінності громадянського суспільства»⁹. Такого ж роду бінарну лекцію 11 листопада 2023 року провели також доцент кафедри психології та суспільствознавчих дисциплін імені академіка УАН отця Івана Луцького Університету Короля Данила, кандидат філософських наук Олег Савчук та завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Івано-Франківської академії Івана Золотоустого, кандидат історичних наук Руслан Делятинський провели бінарну лекцію з дисципліни «Методологія наукової роботи» на тему «Курсова та дипломна робота: особливості, написання, оформлення, захист» для студентів 1-го курсу магістратури за спеціальністю «Богослов'я», під час якої студенти змогли з'ясувати можливості верифікації методологічного інструментарію та специфіку міждисциплінарного підходу, зокрема, з позицій богослов'я, релігієзнавства та історії¹⁰.

Ректорат і науково-педагогічний колектив Академії для заохочення студентів до більш активної освітньої й наукової праці, їх підготовки до професійної діяльності використовував різні інноваційні засоби, зокрема, зустрічі із визначними діячами. Цікавою у цьому плані стала відкрита лекція, яку на запрошення ректора Академії провів 16 листопада 2023 р. Заступник Міністра молоді та спорту Владислав Яцук, який представив власне бачення перспективи участі молоді у суспільно-політичному житті України після війни¹¹. Відтак, 14 лютого 2024 р. на запрошення професорки кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Академії, доктора філософських наук Людмили Филипович в рамках вивчення дисципліни «Державно-церковні відносини» студентами 1-го курсу освітнього рівня магістра на практичне заняття на тему «Державна політика України в сфері релігії» була запрошена

⁸ Міжвузівська співпраця. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 16.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1145-mizhvuzivska-spivpratsia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁹ Співпраця між закладами вищої освіти регіону. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 04.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1179-spivpratsia-mizh-zakladamy-vyshchoi-osvity-rehionu.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹⁰ Бінарна лекція з методології. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 10.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1241-binarna-lektsiia-z-metodolohii.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹¹ Заступник Міністра молоді та спорту Владислав Яцук провів відкриту лекцію для студентів Академії. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 16.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1185-zastupnyk-ministra-molodi-ta-sportu-vladyslav-yatsuk-proviv-vidkrytu-lektsiiu-dlia-studentiv-akademii.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Лариса Владиченко, доктор філософських наук, завідувачка відділом з питань релігій, забезпечення права громадян на свободу совісті та віросповідання Департаменту гуманітарної та соціальної політики Секретаріату Кабінету міністрів України¹². Викладач кафедри богослов'я Івано-Франківської Академії імені Івана Золотоустого протоієрей Тарас Огар 31 серпня 2023 р. надав наукову консультацію в рамках інтерв'ю місцевому телебаченню ТРК 3-Студія на актуальну тему впровадження з 1 вересня нового літургійного календаря в життя як Української Греко-Католицької Церкви, так і Православної Церкви України¹³.

Значну увагу науково-педагогічний колектив Академії звертав на всебічну практичну підготовку майбутніх фахівців з богослов'я, що поєднувала елементи освітньої та наукової праці в рамках викладання дисциплін «Педагогічна асистентська виробнича практика» та «Харитативна навчальна практика». Так, з 9 по 23 вересня 2023 року студенти 2-го курсу заочної форми за освітнім рівнем магістра в рамках педагогічної асистентської практики під керівництвом доцентки кафедри соціально-гуманітарних дисциплін с. Андрії Маслій та завідувача цієї ж кафедри Руслана Делятинського провели на базі Академії серію відкритих лекційних і практичних занять на актуальну тематику з дисциплін циклу професійної підготовки освітнього рівня бакалавра¹⁴. Важливою у процесі практичної підготовки бакалаврів богослов'я стала проведена під керівництвом викладача кафедри богослов'я о. Назара Кібеля у рамках дисципліни «Харитативна навчальна практика» зустріч 20 жовтня 2023 р. студентів 3-го та 4-го курсів із представниками БО «БФ «Карітас-Івано-Франківськ УГКЦ». Під час зустрічі о. Володимир Чорній, синкел у справах соціального служіння Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ та директор «Карітасу», розповів про особливості соціального служіння у сучасних обставинах, а координатори благодійної організації представили такі проекти як: «Долаючи розломи для соціальної згуртованості у постраждалих від війни громадах»; «Гуманітарний захист людей, які постраждали від конфлікту в Україні»; «Продовження реагування на надзвичайну ситуацію внаслідок війни в Україні»; «Розвиток соціального служіння для згуртування громад для підтримки ВПО та вразливих груп на парафіяльному рівні»; «Домашня опіка та праця із неповносправними людьми»¹⁵. Очевидно, презентована тематика

¹² Державно-церковні відносини – практичне заняття. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 14.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1210-derzhavno-tserkovni-vidnosyny-praktychne-zaniattia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹³ Викладач Академії про новий літургійний календар. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 01.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1143-vykladach-akademii-pro-novyi-liturgiinyi-kalendar.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹⁴ Відкриті заняття з педагогічної асистентської виробничої практики для студентів заочної форми. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 21.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1158-vidkryti-zaniattia-z-pedahohichnoi-asystentskoi-vyrobnychoi-praktyky-dlia-studentiv-zaочноi-formy.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹⁵ Представники "Карітас-Івано-Франківськ" провели відкриту лекцію. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 20.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1172-predstavnyky-karitas-ivano-frankivsk-provely-vidkrytu-lektsiiu.html> (дата звернення: 01.03.2024).

соціальних харитативних проєктів у перспективі може стати також предметом наукових досліджень і практичних науково-методичних розробок науково-педагогічного і студентського колективу Академії.

Тим часом вже цьогооріч науково-педагогічні працівники Академії започаткували позитивну тенденцію видання нових підручників з циклу дисциплін за освітньо-професійною програмою «Богослов'я». Першість у цій ділянці науково-методичної праці здобув магістр богослов'я, протоієрей Віталій Деркач, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Івано-Франківської академії Івана Золотоустого й аспірант кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, який з метою навчально-методичного забезпечення дисципліни «Історія філософії» у вересні 2023 р. опублікував перший навчальний посібник «Історія філософії: Стародавність, Середньовіччя та Відродження», а вже в січні 2024 р. – другий навчальний посібник «Історія філософії: від Нового часу до сучасності», при цьому обидва видання здобули позитивні відгуки й рецензії колег-науковців та були рекомендовані для студентів, викладачів і науковців¹⁶.

Водночас для достатнього забезпечення освітнього процесу та наукової праці студентів і викладачів ректорат Академії подбав про поповнення фондів бібліотеки новими виданнями і «подарунковими колекціями» відомих науковців. Серед них слід відзначити передусім найновіші наукові дослідження, зокрема, монографію «Довірений Митрополита Шептицького – Тит Войнаровський» Оксани Пасіцької, докторки історичних наук, старшої наукової співробітниці Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України¹⁷, монографію «Пророк чи єретик? Релігійний світогляд Івана Франка» Ігоря Медвідя, кандидата історичних наук, наукового співробітника Відділу літературного процесу в Західній Україні та компаративістики державної наукової установи «Інститут Івана Франка НАН України»¹⁸, монографію «Митрополит Андрей Шептицький і нацистський режим, 1941-1944: між християнськими ідеалами і політичними реаліями» о. доктора Андрія Михалейка, професора-ад'юнкта Католицького університету

¹⁶ Чергове поповнення бібліотечного фонду. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 11.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1140-cherhove-popovnennia-bibliotechno-fondu.html> (дата звернення: 01.03.2024); Новий науковий доробок викладача Академії: посібник із сучасної історії філософії. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 08.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1208-novy-i-naukovyi-dorobok-vykladacha-akademii-posibnyk-iz-suchasnoi-istorii-filosofii.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹⁷ Фонд академічної бібліотеки поповнився фундаментальною монографією. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 01.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1137-fond-akademichnoi-biblioteku-popovnyvsia-fundamentalnoiu-monohrafiieiu.html> (дата звернення: 01.03.2024).

¹⁸ «Пророк чи єретик?» – нове поповнення в академічній книгозбірні. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 19.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny-biblioteku-2/1171-prorok-chy-ieretyk-nove-popovnennia-v-akademichnii-knyhozbirni.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Айхштет-Інгольштадт (Німеччина)¹⁹, підручник «Філософія критичного мислення та прийняття рішень» Володимира Сабадухи, доктора філософських наук, професора кафедри суспільних наук Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу²⁰. Крім того, академічна бібліотека поповнилася богословською літературою, яку у вересні 2023 р. подарував доктор наук з богослов'я, доцент кафедри богослов'я Академії, диякон Роман Завійський²¹. У жовтні 2023 р. викладач Івано-Франківського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, член Національної спілки краєзнавців України Богдан Волошинський подарував для академічної книгозбірні колекцію книг XIX – XX ст., видрукуваних українською, німецькою, польською й грецькою мовами²². В лютому 2024 р. доцент кафедри богослов'я о. Віталій Козінчук передав до фондів академічної бібліотеки книги від Асоціації мусульман України²³.

Взаємозв'язок освітньої, наукової і практичної діяльності колективу Академії сприяє формуванню нового покоління фахових богословів, які, реалізуючи здобуті знання та своє покликання, все активніше проявляють себе на професійній ниві й у громадському житті. Так, студент IV курсу спеціальності «Богослов'я» Зіновій Гвоздик, який проходить військову службу в 47 бригаді танкового батальйону Збройних Сил України на посаді начальника медичного пункту, на зустрічі з ректором академії 13 жовтня 2023 р. подякував за здобуті знання та підтримку академічної спільноти в новому служінні Богові та Україні²⁴. Водночас багато охочих пізнати основи богословської науки, які стануть дороговказом у житті, реалізують своєї покликання під час однорічного освітнього курсу Інституту вищої релігійної культури Академії, й знаменно, що 23 вересня 2023 р. цей курс завершили аж 41 особа, які отримали спеціальні сертифікати²⁵. Активна громадянська позиція студентської молоді Академії

¹⁹ Книгозбірня Академії поповнилась унікальним виданням. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 31.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny-biblioteky-2/1177-knyhozbirnia-akademii-popovnylasia-unikalnym-vydanniam.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²⁰ Поповнення у бібліотечному фонді. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 16.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny-biblioteky-2/1170-popovnennia-u-bibliotechnomu-fondi.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²¹ Нові надходження до академічної бібліотеки. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny-biblioteky-2/1160-novi-nadkhodzhennia-do-akademichnoi-biblioteky.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²² Поповнення Академічної бібліотеки. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 12.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny-biblioteky-2/1168-popovnennia-akademichnoi-biblioteky.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²³ Бібліотечний фонд Академії поповнився новими книгами. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny-biblioteky-2/1215-bibliotechnyi-fond-akademii-popovnyvsia-novymy-knyhamy.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²⁴ Академія – рідний заклад для студента – воїна Зіновія. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 13.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1169-akademiiia-ridnyi-zaklad-dlia-studenta-voina-zinoviiia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²⁵ Вручення сертифікатів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 23.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1154-vruchennia-sertyfikativ.html> (дата звернення: 01.03.2024).

була врахована під час обрання 22 лютого 2024 р. студента Тараса Котика асоційованим членом Експертної ради студентства закладів вищої освіти України, консультативно-дорадчого органу, метою якого є забезпечення участі студентства в законотворчому процесі, реалізації державної політики у сфері вищої освіти та співпраці з головою підкомітету з питань вищої освіти Комітету Верховної ради України з питань освіти, науки та інновацій²⁶.

Науково-педагогічний колектив Академії сприяв розвитку молодих наукових талантів, зокрема, через організацію гурткової роботи в рамках співпраці кафедр з Науковим товариством студентів, аспірантів і молодих вчених, заохочував студентів до участі в різних наукових заходах. Так, 21-23 вересня 2023 р. п'ятеро студентів Академії – Тарас Котик, Назар Франко, Володимир Бурдиляк, Дмитро Нагорняк, Нестор Нагорняк – взяли участь у науковій конференції «Святий Йосафат – пастир, який віддав своє життя за єдність Церкви», що відбулася на базі Василянського інституту філософсько-богословських студій імені митрополита Йосифа Рутського у Львові (Брюховичі), де виступили з ґрунтовними доповідями, які висвітлювали різні аспекти життя, діяльності та процесу канонізації і «мандрівки» мощей святого Йосафата²⁷. Відтак, популяризуючи наукові дослідження про першого святого УГКЦ, студенти IV курсу бакалаврату Івано-Франківської академії Івана Золотоустого Тарас Котик, Володимир Бурдиляк і Мар'ян Дорошенко 16 листопада 2023 р. провели для учнів старших класів Католицького лицю святого Василя Великого відкриту лекцію про святого священномученика Йосафата Кунцевича²⁸. Найбільш талановиті студенти Академії були відзначені відповідними нагородами різних рівнів. Так, 27 листопада 2023 р. студент 1-го курсу магістратури Віталій Худзін «за сукупністю творчих досягнень» отримав стипендію голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації та голови Івано-Франківської обласної ради²⁹. Невдовзі, 21 грудня 2023 р., студент третього курсу бакалаврату та бібліотекар Академічної книгозбірні Назар Франко став одним із 100 стипендіатів мера міста Івано-Франківська³⁰.

²⁶ Голова Студентського самоврядування Академії увійшов до складу Експертної ради студентства закладів вищої освіти. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 24.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1213-holova-studentskoho-samovriaduvannia-akademii-uviiishov-doskladu-ekspertnoi-rady-studentstva-zakladiv-vyshchoi-osvity.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²⁷ «Святий Йосафат — пастир, який віддав своє життя за єдність Церкви». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 23.09.2023. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1152-sviatyiyosafat-pastyr-iakyy-viddav-svoie-zhyttia-za-iednist-tserkvy.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²⁸ Священномученик Йосафат – відкрита лекція в Католицькому лиціі св. Василя Великого. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 17.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1186-sviashchennomuchenyk-yosafat-vidkryta-lektsiia-v-katolytskomu-litse-sv-vasyliia-velykoho.html> (дата звернення: 01.03.2024).

²⁹ Студент Академії – обласний стипендіат. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 07.12.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1195-student-akademii-oblasnyi-stypendiat.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³⁰ Студент Академії – стипендіат міського голови Івано-Франківська. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 21.12.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1198-student-akademii-stypendiat-miskoho-holovy-ivano-frankivska.html> (дата звернення: 01.03.2024).

З метою стратегічної підтримки талановитої учнівської молоді колектив Академії продовжив розвивати співпрацю з Івано-Франківським обласним відділенням Малої академії наук України, яке очолює Надія Дерев'янка. Так, 17-18 січня 2024 р. проректор з науково-педагогічної роботи Академії Олег Білоус взяв участь в роботі журі I-го етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України у секції релігієзнавства Відділення філософії та суспільствознавства. Під час цього конкурсу, зокрема, було презентовано оригінальне дослідження учениці Тисменицького ліцею Тисменицької міської ради Ангеліни Гури «“Монастирська” церква у Тисмениці – сакральна перлина Прикарпаття», виконане під науковим проводом Богдана Нагорняка, керівника гуртка теології, релігієзнавства та історії релігії Івано-Франківського обласного відділення Малої академії наук України³¹. Відтак, під час 2-го етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, який відбувся 17-18 лютого 2024 р., представники Академії Івана Золотоустого проректор Олег Білоус і доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Олег Савчук продовжили роботу в секції релігієзнавства, де оцінювали наукові дослідження учнів під керівництвом педагогів-професіоналів із загальноосвітніх закладів Івано-Франківської області, зокрема з Калуша, Тисмениці, Долини, Івано-Франківська і Снятина. Переможницею цього етапу конкурсу-захисту стала Анастасія Кулик, учениця Івано-Франківського ліцею імені Миколи Сабата, яка представила виконане під керівництвом вчителя християнської етики Михайла Брика дослідження «Євхаристійний культ у пастирсько-богословській праці блаженного Григорія Хомишина»³². Така співпраця Академії Івана Золотоустого з обласним відділенням МАН України сприятиме популяризації богословської освіти і науки в сучасному українському суспільстві, допоможе багатьом людям переосмислити можливості практичної реалізації християнських цінностей.

Знаковими прикладами, що засвідчили популярність і затребуваність богослов'я серед різних суспільних верств, зокрема, представників наукової інтелігенції, стало навчання в Академії й здобуття диплома магістра за освітньою програмою «Богослов'я» двох науковців – Василя Мельничука і Тетяни Мазур. Так, доктор філософії з фізики та астрономії Тетяна Мазур, доцент кафедри загальної та прикладної фізики Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, йдучи за власним покликанням до практикуючого християнського життя, успішно захистила магістерську роботу на тему «Спільнота «Матері в молитві» Івано-Франківської архієпархії Української Греко-Католицької Церкви та її роль в духовно-

³¹ Проректор Академії взяв участь у роботі журі Малої академії наук. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 19.01.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1205-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-roboti-zhuri-maloi-akademii-nauk.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³² Представники Академії взяли участь у роботі Малої академії наук. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 19.02.2024. URL: <http://ifaiz.edu.ua/novyny/1211-predstavnyky-akademii-vzialy-uchast-u-roboti-maloi-akademii-nauk-2.html> (дата звернення: 01.03.2024).

моральному вихованні (2005–2022 рр.)» під керівництвом доктора наук з богослов'я, професора кафедри богослов'я і ректора Академії Олега Каськіва. Доктор філософії з політології Василь Мельничук, маючи зацікавлення і практичний досвід облаштування пам'ятних місць блаженного Миколая Чарнецького на Городенківщині, захистив магістерську роботу «Діяльність блаженного священномученика Миколая Чарнецького в контексті суспільно-релігійних викликів ХХ століття» під науковим керівництвом кандидата політичних наук, доцента кафедри соціально-гуманітарних дисциплін і проректора Академії Олега Білоуса³³.

Важливим напрямком наукової роботи Академії стала участь науково-педагогічних працівників в наукових конференціях регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів, що дозволяла кожного разу презентувати й обговорювати результати своїх наукових досліджень та розробок.

Так, 26 жовтня 2023 р. в онлайн-форматі на базі Національного заповідника «Давній Галич» відбувся регіональний науковий семінар «Етнорелігійний вимір національно-визвольної боротьби супроти тоталітарних режимів у Галичині (у рамках відзначення ювілею давнього Галича та 80-ї річниці постанови Української народної самооборони)», під час якого завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Академії Руслан Делятинський виступив із доповіддю «Отець Володимир Самотулка (1887–1967): портрет священника на тлі історії»³⁴. Згодом, 20 лютого 2024 р. відбулася регіональна наукова конференція на тему «Патріотично-національно-духовне виховання української молоді: витоки і перспективи», проведена на базі Івано-Франківського коледжу технологій і бізнесу, співorganizаторами якої виступили також Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника та Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. На конференції Академію представляли чотири викладачі та два студенти, презентуючи свої доповіді, зокрема, доцент кафедри богослов'я о. Віталій Козінчук – «Роль Андрея Шептицького для формування церковного мистецтва України»; директор НДІ історії Церкви Олег Єгрешій – «Митрополит Андрей Шептицький – духовний наставник українського народу»; завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Руслан Делятинський – «Отець Юліан Фацієвич (1876–1928) – приклад доброго душпастиря і патріота України»,

³³ Науковці Прикарпаття здобули в Академії другу вищу освіту з богослов'я. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1217-naukovtsi-prykarpattia-zdobuly-v-akademii-druhu-vyshchu-osvitu-z-bohoslovia.html> (дата звернення: 01.03.2024); Наукові досягнення наших студентів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 23.08.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1134-naukovi-dosiahnennia-nashykh-studentiv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³⁴ «Етнорелігійний вимір національно-визвольної боротьби супроти тоталітарних режимів у Галичині». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1174-etnorelihiinyi-vymir-natsionalno-vyzvolnoi-borotby-suproti-totalitarnykh-rezhymiv-u-halychyni.html> (дата звернення: 01.03.2024).

студент магістратури Климентій (Петро) Туркевич МЗСАА – «Історія утворення організації УМХ митрополитом Андреем Шептицьким», доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін с. Андрея Маслій ЗСМ та студент магістратури Святослав Юнгер – «Роль жіночого чернецтва Української Греко-Католицької Церкви у духовно-моральне виховання українського суспільства (1946-1989 рр.)»³⁵.

Науково-педагогічні працівники Академії були учасниками декількох всеукраїнських наукових конференціях. Так, 14-15 вересня 2023 р. на базі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Національного заповідника «Давній Галич» відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Галич і Галицька земля», привчена 1125-річчю першої писемної згадки про Галич, в якій від Академії взяли участь ректор, доктор наук з богослов'я, митрофорний протоієрей Олег Каськів, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук п. Руслан Делятинський і викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін о. Віталій Деркач. Зокрема, Руслан Делятинський виступив на засіданні секції історико-релігієзнавчих студій 15 вересня 2023 року із доповіддю «Духовенство Галицького деканату в структурі Львівської архієпархії Галицької митрополії УГКЦ (1891–1914 рр.): спроба просопографічного портрета»³⁶. Згодом, 12 грудня 2023 р. в Академії відбулося вручення нагород переможцям XIII-го Всеукраїнського екологічного конкурсу «Відповідальність за створіння» на тему «Енергоефективність та енергозбереження», під час якого доцент кафедри богослов'я Академії та голова УГКЦ з питань екології проф. д-р Володимир Шеремета у привітальному слові наголосив: «Наш конкурс 2023, мав на меті в контексті екологічно-енергетичних викликів війни плекати культуру енергоефективності та енергозбереження як невід'ємну складову християнської відповідальності за створений Богом світ»³⁷. Відтак, 22 січня 2024 р. проректор з Академії Олег Білоус виступив із доповіддю «Українська греко-католицька церква і єднання українського суспільства» на всеукраїнському онлайн-проекті «Народжена бути єдиною!» (до Дня Соборності України), який зібрав понад 150 учасників із Запоріжжя, Львова, Києва, Івано-Франківська, Одеси та інших регіонів³⁸.

³⁵ Участь представників Академії у науковій конференції «Патріотично-національно-духовне виховання української молоді: витоки і перспективи». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 22.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1218-uchast-predstavnykiv-akademii-u-naukovii-konferentsii-patriotychno-natsionalno-dukhovne-vykhovannia-ukrainskoi-molodi-vytoyky-i-perspektyvy.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³⁶ Участь представників Академії у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Галич і Галицька земля». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 18.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1159-uchast-predstavnykiv-akademii-u-vseukrainskii-naukovo-praktychnii-konferentsii-halych-i-halytska-zemlia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³⁷ Відповідальність за створіння. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 13.12.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1196-vidpovidalnist-za-stvorinnia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³⁸ Проректор Академії взяв участь у всеукраїнському онлайн-проекті до Дня Соборності України. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 22.01.2024. URL:

Окремої уваги заслуговують наукові заходи міжнародного рівня, в яких представники Академії брали активну участь. Так, у рамках реалізації за підтримки Європейського Союзу міжнародного науково-дослідного проекту «Life Mercury-Free Complex Awareness Raising and Behaviour Change for the Mercury-Free City Environment» («Комплексний підхід до інформування та зміни поведінки населення для організації «вільного» від ртуті міста») 21-22 вересня 2023 р. в Інституті комп'ютерних наук та інформаційних технологій Національного університету «Львівська політехніка» відбувся науковий круглий стіл «Сталі практики та заходи щодо запобігання забрудненню звалищ ртутьвмісними відходами», в роботі якого серед 50 учасників з України та ще п'яти країн Європейського Союзу взяли участь і представники Івано-Франківської академії Івана Золотоустого – проректор з науково-педагогічної роботи Олег Білоус, керівник проекту Роман Завійський і виконавчий менеджер проекту Наталя Марчук³⁹. 26-29 жовтня 2023 р. проректор Академії Олег Білоус взяв участь у міжнародній конференції проректорів з наукової роботи закладів вищої освіти України «Євроінтеграція української освіти й науки: проблеми та виклики», проведеної на базі Ужгородського національного університету, за результатами якої було сформовано обґрунтовані пропозиції для органів влади щодо реалізації державної політики у сфері науки⁴⁰. Водночас, 27 жовтня 2023 р. представники Івано-Франківської академії Івана Золотоустого взяли участь у роботі IV Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість в історії, літературі та методиці навчання» на базі Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, на яку зібралось понад 90 науковців з України, Польщі, Німеччини і Туреччини. У рамках роботи конференції в секції «Роль особистості у виборюванні незалежності та розвитку держави» свої доповіді виголосили: доцент кафедри богослов'я протоієрей Віталій Козінчук і студент бакалаврату Тарас Котик – «Вплив творів сакрального мистецтва на виховання молоді», студент магістратури Петро Туркевич – «“Політично ненадійний” дяк Григорій Кметь», завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Руслан Делятинський – «Отець Василь Кузьма (1891–1963): душпастирська та громадська діяльність греко-католицького священика на тлі епохи»⁴¹. Відтак, 26-27 січня 2024 р. проректор Академії Олег Білоус взяв участь у роботі Першого міжнародного форуму

<http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1206-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-vseukrainskomu-onlain-proiekti-do-dnia-sobornosti-ukrainy.html> (дата звернення: 01.03.2024).

³⁹ В Академії триває реалізація проекту Європейського Союзу «Life Mercury-Free». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 22.09.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1156-v-akademii-tryvaie-realizatsiia-proiektu-yevropeiskoho-soiuzu-life-mercury-free.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴⁰ Проректор Академії взяв участь у конференції проректорів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 30.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1173-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-konferentsii-prorektoriv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴¹ IV Міжнародна науково-практична конференція «Особистість в історії, літературі та методиці навчання». *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 28.10.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1175-iv-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiia-osobystist-v-istorii-literaturi-ta-metodytsi-navchannia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

політологів в Україні, який було організовано Центром політичних досліджень (Львів) на базі кафедри політології Львівського національного університету імені Івана Франка за партнерства Вроцлавського університету (Польща), Університету Печа (Угорщина), Пряшівського університету (Словаччина), Університету Градець-Кралове (Чехія), та об'єднав понад сто учасників з країн Європи⁴².

У 2023–2024 рр. Івано-Франківська академія Івана Золотоустого виступила організатором декількох наукових заходів. Так, 2 листопада 2023 р. для студентів і науково-педагогічних працівників Академії відбулася презентація книги «Жити по справедливості» Томаса Массаро, доктора соціальної етики, професора морального богослов'я у Фордгамському університеті США, здійснена з ініціативи доцента кафедри богослов'я отця-диякона Романа Завійського, який є керівником проекту та випусковим редактором українського видання цього бестселера, що містить ґрунтовний аналіз соціального вчення Католицької Церкви. Під час презентації також виступили проректор Академії Олег Білоус і директор Бюро УГКЦ з питань екології та доцент кафедри богослов'я Володимир Шеремета⁴³.

Особливою подією в житті Академії стала організована в її стінах Міжнародна науково-практична конференція «Життя і діяльність владики Софрона Мудрого (до 100-річчя від дня народження)», присвячена одному з співзасновників і довголітніх ректорів цього закладу. У перший же день конференції, 27 листопада 2023 р., у Катедральному соборі Воскресіння Христового відбулася присвячена 100-літтю від дня народження владики Софрона Мудрого Архієрейська Літургія, яку очолив Архієпископ і Митрополит Івано-Франківський УГКЦ Володимир Війтишин у співслужінні єпископа-помічника Миколая Семенишина за участю представників Академії, духовної семінарії та духовенства⁴⁴. Напередодні Глава УГКЦ Блаженніший Святослав Шевчук подякував Академії Івана Золотоустого за організацію конференції, й у своєму слові до учасників підкреслив роль Єпископа Софрона Мудрого як віце-ректора, ректора, а згодом Правлячого єпископа Івано-Франківської єпархії УГКЦ⁴⁵. Під час пленарного засідання міжнародної конференції 27 листопада 2023 р. із вітальним словом до учасників звернулися

⁴² Проректор Академії взяв участь у міжнародному форумі політологів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 28.01.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1207-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-mizhnarodnomu-forumi-politologiv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴³ «Жити по справедливості» - побачив світ бестселер про католицьке соціальне вчення. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 02.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1178-zhyty-po-spravedlyvosti-pobachyv-svit-bestselers-pro-katolytske-sotsialne-vchennia.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴⁴ Минає 100 років від дня народження Софрона Мудрого. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1189-mynaie-100-rokiv-vid-dnia-narodzhenia-sofrona-mudroho.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴⁵ Глава УГКЦ подякував академії Івана Золотоустого за організацію конференції. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1190-hlava-uhkts-podiakuvav-akademii-ivana-zolotoustoho-za-orhanizatsiiu-konferentsii.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Архієпископ і Митрополит Івано-Франківський УГКЦ Володимир Війтишин, єпископ-помічник Івано-Франківської архієпархії УГКЦ Миколай Семенишин, ректор Івано-Франківської академії Івана Золотоустого митр. прот. д-р Олег Каськів, в. о. начальника Управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської ОДА Тетяна Лапка, заступник Міського голови Івано-Франківська Віталій Федорів. Відтак із своїми доповідями в режимі відеозвернень виступили Архієпископ і Митрополит Філадельфійський УГКЦ Борис Гудзяк, Архієпископ і Митрополит Перемисько-Варшавський УГКЦ Євген Попович, виконувач обов'язків Апостольського Нунція в Демократичній республіці Конго протоієрей Андрій Євчук, голова Національного Карітасу Північної Македонії протоієрей Зоран Стоянов, ректор Української Папської Колегії Святого Йосафата отець Луїс Касіян⁴⁶. Відтак, 28 і 29 листопада 2023 р. послідовно відбулися засідання тематичних секцій міжнародної конференції: «Владика Софрон Мудрий і гуманітарно-історичні дослідження» та «Владика Софрон Мудрий і богословські дослідження»⁴⁷.

Уже 1 грудня 2023 р. в Академії відбулася Міжнародна конференція експертів в онлайн-форматі «Національна безпека України у контексті російсько-української війни: релігійні, політичні і правові аспекти», співorganizаторами якої виступили Центр інформації та документації НАТО в Україні, Литовська асоціація атлантичного договору, Чорноморський міжнародний університет (Грузія), Бюро УГКЦ з питань екології, Відділення релігієзнавства Інституту філософії Національної академії наук України, Івано-Франківський національний медичний університет, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Національний заповідник «Давній Галич», Громадська організація «Центр міжнародної безпеки». Участь в конференції взяли 57 учасників з 4 країн світу, зокрема, Академію Івана Золотоустого представляли проректор Олег Білоус, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін і провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди

⁴⁶ Конференція, присвячена 100-літтю від дня народження владики Софрона Мудрого. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 27.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1191-rozpochalasia-konferentsiia-prysviachena-100-littiu-vid-dnia-narodzhennia-vladyky-sofrona-mudroho.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴⁷ У третій день Міжнародної науково-практичної конференції «Життя і діяльність владики Софрона Мудрого» відбулося секційне засідання «Владика Софрон Мудрий і гуманітарно-історичні дослідження». Дата оновлення: 29.11.2023. URL: [https://www.facebook.com/academia.zolotoustoho?__cft__\[0\]=AZVTmE6GKt9dePV_POOnK_WEQWtIKv aiMPoMeS3hFgbTK5rcUbMfrvEZHjfgauw86c9lu-UpKTmKU5V6U51Usk88c63dCTLqy_FqNbTWK_oZgqPPoO-p09Cu26S4_4tJa8F39FfU-t4jPkACfdL8r7yXPFc7IAMR1L8HqklxNHstTYJ4reLYIJHwdZ8i6admK9LAtcXHhLNHijN6VGSvFK64&__tn__=-UC%2CP-R](https://www.facebook.com/academia.zolotoustoho?__cft__[0]=AZVTmE6GKt9dePV_POOnK_WEQWtIKv aiMPoMeS3hFgbTK5rcUbMfrvEZHjfgauw86c9lu-UpKTmKU5V6U51Usk88c63dCTLqy_FqNbTWK_oZgqPPoO-p09Cu26S4_4tJa8F39FfU-t4jPkACfdL8r7yXPFc7IAMR1L8HqklxNHstTYJ4reLYIJHwdZ8i6admK9LAtcXHhLNHijN6VGSvFK64&__tn__=-UC%2CP-R) (дата звернення: 01.03.2024); У четвертий день Міжнародної науково-практичної конференції «Життя і діяльність владики Софрона Мудрого» відбулося секційне засідання «Владика Софрон Мудрий і богословські дослідження». Дата оновлення: 30.11.2023. URL: [https://www.facebook.com/academia.zolotoustoho?__cft__\[0\]=AZWxr_2Wihapatlq5ydC80FfZUYbJ0-O1_virI9HWTUXENXe0-pb-6Z7UBwo0mKx128FVTb2_BIdFg93NrHk84dYAdcJNBQLQqNoT-IaVwhYoMjCZVb6EG5ulrXpDmMJDJJaG12EfV3XSEDYBEyyBbxIISmmXSR90tvNrokSuVTFWnNNNU GPodk_WywXB4vvR2QejHsCbey2qa9gxuG3IF5z&__tn__=-UC%2CP-R](https://www.facebook.com/academia.zolotoustoho?__cft__[0]=AZWxr_2Wihapatlq5ydC80FfZUYbJ0-O1_virI9HWTUXENXe0-pb-6Z7UBwo0mKx128FVTb2_BIdFg93NrHk84dYAdcJNBQLQqNoT-IaVwhYoMjCZVb6EG5ulrXpDmMJDJJaG12EfV3XSEDYBEyyBbxIISmmXSR90tvNrokSuVTFWnNNNU GPodk_WywXB4vvR2QejHsCbey2qa9gxuG3IF5z&__tn__=-UC%2CP-R) (дата звернення: 01.03.2024).

Національної академії наук України Людмила Филипович, доцент кафедри богослов'я протоієрей Руслан П'яста, доцент кафедри богослов'я та керівник Бюро УГКЦ з питань екології Володимир Шеремета⁴⁸.

Важливе значення для розвитку наукових досліджень та їх поєднання з освітнім процесом має практична взаємодія з різними стейкхолдерами (буквально «зацікавленими сторонами»), врахування позиції органів державної влади у процесі акредитації освітніх програм. З цією метою 1 грудня 2023 р. проректор Академії Олег Білоус взяв участь у засіданні керівників та представників закладів вищої освіти приватної форми власності в рамках діяльності Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності, на яке був запрошений голова Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Андрій Бутенко⁴⁹. Відтак, 20 грудня 2023 р. за рекомендацією Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти проректор Академії Олег Білоус взяв участь у вебінарі «Рейтингування університетів»⁵⁰. Згодом, 19 лютого 2024 р. проректор Академії Олег Білоус взяв участь у засіданні Громадської ради при Державній службі України з етнополітики та свободи совісті за участю Голови ДЕСС Віктора Єленського, на якій обговорили проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Переліку мов національних меншин (спільнот) України, яким загрожує зникнення»⁵¹.

10 січня 2024 р. проректор Академії Олег Білоус взяв участь у звітно-виборній конференції Української асоціації релігієзнавців, під час якої після заслуховування й обговорення звітів про діяльність УАР у 2021-2023 рр. делегати обрали почесним Президентом УАР Анатолія Колодного, президентом УАР – Людмилу Филипович, вченим секретарем – Ганну Кулагіну-Стадніченко⁵². Невдовзі, в лютому 2024 р., за рішенням правління

⁴⁸ Відбулася представницька Міжнародна конференція експертів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 02.12.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1193-vidbulasia-predstavnytska-mizhnarodna-konferentsiia-ekspertiv.html> (дата звернення: 01.03.2024); 1 грудня відбудеться Міжнародна конференція експертів. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 30.11.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1192-1-hrudnia-vidbudetsia-mizhnarodna-konferentsiia-ekspertiv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁴⁹ Проректор Академії взяв участь у зустрічі із головою Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 03.12.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1194-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-zustrichi-iz-holovoiu-natsionalnoho-ahentstva-iz-zabezpechennia-iakosti-vyshchoi-osvity.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁵⁰ Проректор Академії взяв участь у вебінарі. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 20.12.2023. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1197-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-vebinari.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁵¹ Проректор Академії взяв участь у засіданні Громадської ради при Державній службі України з етнополітики та свободи совісті. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 20.02.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1212-prorektor-akademii-vziav-uchast-u-zasidanni-hromadskoi-rady-pty-derzhavnii-sluzhbi-ukrainy-z-etnopolityky-ta-svobody-sovisti.html> (дата звернення: 01.03.2024).

⁵² Відбулася звітно-виборна конференція Української асоціації релігієзнавців. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 10.01.2024. URL: <http://www.ifaiz.edu.ua/novyny/1201-vidbulasia-zvitno-vyborna-konferentsiia-ukrainskoi-asotsiatsii-relihiiieznavtsiv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Української асоціації релігієзнавців, проректор з науково-педагогічної роботи Олег Білоус очолив Івано-Франківський обласний осередок Української асоціації релігієзнавців⁵³.

Отже, за перший семестр 2023/2024 року колектив Івано-Франківської академії Івана Золотоустого продовжив активну наукову та освітню діяльність, спрямовану на розвиток і популяризацію богослов'я в Україні.

⁵³ Проректор Академії очолив обласний осередок Української асоціації релігієзнавців. *Івано-Франківська академія Івана Золотоустого*. Дата оновлення: 09.02.2024. URL: <http://www.ifaz.edu.ua/novyny/1209-prorektor-akademii-ocholyv-oblasnyi-oseredok-ukrainskoi-asotsiatsii-relihiieznavtsiv.html> (дата звернення: 01.03.2024).

Автори журналу

1. **БІЛОУС Олег** – кандидат політичних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ІФАІЗ, керівник Наукового відділу ІФАІЗ, науковий співробітник Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук ІФАІЗ.
2. **БУЛЬБУК Олександр** – кандидат медичних наук, доцент, директор фахового медичного коледжу Івано-Франківського національного медичного університету.
3. **ВАСИЛІВ Павло** – доктор наук з богослов'я, доцент кафедри богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», науковий співробітник Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук ІФАІЗ, протоієрей УГКЦ.
4. **ВОЛОШИНОВИЧ Володимир** – кандидат медичних наук, доцент кафедри судової медицини, медичного та фармацевтичного права Івано-Франківського національного медичного університету.
5. **ГАЛЯН Тарас** – магістр історії, головний спеціаліст відділу використання інформації документів Державного архіву Івано-Франківської області, магістрант ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
6. **ГРЕСЬКО Андрій** – магістр історії, аспірант кафедри історії України і методики викладання історії факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
7. **ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан** – кандидат історичних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», перший заступник директора і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви ІФАІЗ, завідувач відділу ліцензування, акредитації та моніторингу вищої освіти ІФАІЗ.
8. **ДЕРКАЧ Віталій** – магістр богослов'я, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви ІФАІЗ, аспірант 2-го року підготовки зі спеціальності 033 «Філософія» у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, протоієрей УГКЦ.
9. **ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Михайло** – магістр богослов'я, викладач кафедри богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», науковий співробітник Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук ІФАІЗ, протоієрей УГКЦ.

10. **ДУБЦЬКА Ольга** – магістр богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
11. **ЄГРЕШІЙ Олег** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України і методики викладання історії факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, директор і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
12. **КАСЬКІВ Олег** – доктор наук з богослов'я, ректор ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», професор кафедри богослов'я ІФАІЗ, директор Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук ІФАІЗ, директор інституту постійної священничої формації ІФАІЗ, протопресвітер Дубівецького протопресвітеріату Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ, митрофорний протоієрей УГКЦ.
13. **КОЗАНЬ Наталія** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри судової медицини, медичного та фармацевтичного права Івано-Франківського національного медичного університету.
14. **КОНЦУР-КАРАБІНОВИЧ Наталія** – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.
15. **КОЦЮБИНСЬКА Юлія** – доктор філософії, доцент кафедри судової медицини, медичного та фармацевтичного права Івано-Франківського національного медичного університету.
16. **МАЗУР Тетяна** – доктор філософії з фізики та астрономії, доцент кафедри загальної та прикладної фізики Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, магістр богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
17. **МАКСИМІВ Оксана** – магістр богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
18. **МАРТИНЮК Назарій** – магістр богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
19. **МАСЛІЙ Ольга (с. Андрея)** – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», другий заступник директора і науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви ІФАІЗ, відповідальний секретар наукового журналу «Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого "Добрий Пастир"». Богослов'я. Філософія. Історія».
20. **МЕЛЬНИК Катерина** – магістр публічного управління та адміністрування Донецького національного університету імені Василя Стуса.
21. **ПАСІЧНИК-РАК Василь** – доктор східних церковних наук, синкел у справах капеланського служіння Івано-Франківської Архієпархії, протоієрей УГКЦ.

22. **ПОПИК Віталій** – магістр богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
23. **ПРИЛЕПСЬКИЙ Юрій** – ліцензіят канонічного права, голова комісії у справах родини і мирян Івано-Франківської Архієпархії, протоіерей УГКЦ.
24. **РОХМАН Богдан** – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
25. **РУДЯК Денис** – магістр богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого».
26. **САВЧУК Олег** – кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та суспільствознавчих дисциплін імені академіка УАН отця І. Луцького ЗВО «Університет Короля Данила»; доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», науковий співробітник Науково-дослідного інституту родини і капеланства ІФАІЗ.
27. **ТОДОРОВ Ігор** – доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій Ужгородського національного університету.
28. **ТУЧАПЕЦЬ Василь** – доктор наук з богослов'я, завідувач кафедри богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», науковий співробітник Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук ІФАІЗ.
29. **ФЕДЯК Ірина** – кандидат фармацевтичних наук, доцент, декан фармацевтичного факультету, доцент кафедри судової медицини, медичного та фармацевтичного права Івано-Франківського національного медичного університету.
30. **ФИЛИПОВИЧ Людмила** – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», науковий співробітник Науково-дослідного інституту історії Церкви ІФАІЗ; провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України, президент Української асоціації релігієзнавців.
31. **ХМІЛЬОВСЬКА Ольга** – провідний фахівець науково-організаційного відділу Національного інституту стратегічних досліджень.
32. **ЧАДЮК Валерія** – асистент кафедри судової медицини, медичного та фармацевтичного права Івано-Франківського національного медичного університету.
33. **ЧАЛЬЦЕВА Олена** – доктор політичних наук, доцент, професор і завідувач кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса.
34. **ЧИТАДЗЕ Ніка** – професор, директор Центру міжнародних досліджень Міжнародного Чорноморського університету.

35. **ЯРОЦЬКИЙ Петро** – доктор філософських наук, професор, старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України.
36. **ЯЦИШИН Андрій** – кандидат наук з богослов'я, доцент кафедри богослов'я ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», перший заступник директора Науково-дослідного інституту родини і капеланства ІФАІЗ.

До відома авторів

Вимоги до матеріалів та їх оформлення

1. **Обсяг доповіді / статті:** 8–12 сторінок тексту (до 25 тис. знаків (як виняток, не більше 35 тис. знаків)).
2. **Технічні вимоги:** текст статті подається у форматі Microsoft Word. Увесь матеріал статті повинен міститись в одному файлі. Файл повинен бути підписаний українською мовою відповідно до прізвища та ініціалів учасника конференції та містити в другій частині вид матеріалу (наприклад: Петренко_А.Б._стаття; Петренко_А.Б._дані про автора).
3. Текст статті повинен бути набраним через 1,5 інтервали, шрифт «Times New Roman», кегль 14. Поля: верхнє та нижнє – 2,0 см, ліве – 2,0 см, праве – 1,0 см., формат А-4.
4. Текст статті може містити графіки, діаграми, таблиці, ілюстрації.
5. **Стаття має бути оформлена за схемою:**
 - **УДК** (у лівому верхньому куті аркуша, звичайним шрифтом);
 - **DOI:** (у лівому верхньому куті аркуша, звичайним шрифтом);
 - **назва статті** (заголовними буквами, жирним шрифтом по центру);
 - **автор (співавтори)** – прізвище, ім'я (жирним шрифтом по центру), науковий ступінь, вчене звання, назва установи – основного місця роботи, підрозділу (факультету, кафедри тощо), робоча адреса, електронна пошта, ORCID ID, (курсивом по центру);

Наприклад:

один автор:

УДК 271.4-282.7-74(477)

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2022.17.2>

БОГОСЛУЖБОВІ КНИГИ КИЇВСЬКОЇ ЦЕРКВИ - ДЖЕРЕЛО ПАРТИКУЛЯРНОГО ПРАВА

КАСЬКІВ Олег

доктор наук з богослов'я, професор

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: kaskiv.o@ifaiz.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>

Бібліографічний опис статті: Каськів О. (2022). Богослужбові книги Київської Церкви – джерело партикулярного права. *Добрий Пастир: науковий вісник*

Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія, 17, 18–26. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2022.17.2>

два автори:

УДК 94(477.83/.86):27:2-559"1843/1896"Юліан Пелеш

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2018.12-13>

ЄПИСКОП ЮЛІАН ПЕЛЕШ (1843 – 1896 рр.) В РЕЛІГІЙНО-ЦЕРКОВНОМУ І ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ: НАРИС ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОЇ ВИСТАВКИ

ДЕЛЯТИНСЬКИЙ Руслан

кандидат історичних наук, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: r.deliatynskyi@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6020-7666>

ЄГРЕШІЙ Олег

кандидат історичних наук, доцент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

кафедра історії України і методики викладання історії

вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна;

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

Науково-дослідний інститут історії Церкви ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: ludyna@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0639-910X>

Бібліографічний опис статті: Делятинський Р., Єгрешій О. (2018). Єпископ Юліан Пелеш (1843–1896 рр.) в релігійно-церковному і громадському житті України: нарис за матеріалами науково-популярної виставки. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 12–13, 326–390. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2018.12-13>

- **анотація** (курсивом по ширині тексту) українською (900–1000 знаків) та англійською мовами (2000 знаків); анотація повинна бути структурованою, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки;
- **ключові слова** українською та англійською мовами;

– **виклад основного матеріалу** із дотримання вимог ВАК України, що передбачає наступні складові елементи:

- 1) актуальність і постановка проблеми в загальному вигляді;
- 2) аналіз основних досліджень та виокремлення невирішених частин проблеми;
- 3) формування мети (завдань) дослідження (доповіді / статті);
- 4) виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- 5) висновки з проведеного дослідження;
- 6) перспективи подальших досліджень окресленої проблеми;

– обов'язковий **список використаних джерел** наприкінці статті; нумерований список ЗА АЛФАВІТОМ. Джерела та література повинні бути оформлені з усіма бібліографічними відомостями ЗГІДНО ДСТУ 8302:2015 (автор, назва, місце видання, рік видання, кількість сторінок видання (за останніми вимогами МОН України)).

– після списку використаних джерел надається цей же список джерел латинським алфавітом (**References** – транслітерація). При впорядкуванні *references* дотримуватися постанови Кабінету Міністрів України (постанова від 27 січня 2010 р. № 55) про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею – <http://ukrlit.org/transliteratsiia>;

6. Покликання на джерела і літературу у тексті статті – підтекстові посторінкові (у текстовому редакторі Microsoft Word проводиться через команду «Зсилки» → «Зноски» → «Внизу сторінки»).

Наприклад:

Ця стаття виконується в рамках проєкту біографічного словника духовенства Станиславівської єпархії ГКЦ (1885–1946 рр.), ініційованого Інститутом історії Церкви Івано-Франківського богословського університету УГКЦ⁵⁵².

7. До статті додаються (окремим файлом) відомості про автора (за схемою: прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи, адреса проживання, електронна пошта, контактний мобільний телефон).

8. Статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються рецензією кандидата, доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку.

⁵⁵² Єгрешій О., Делятинський Р., Маслій А. Концепція науково-дослідної діяльності Інституту історії Церкви Івано-Франківського Богословського Університету імені Св. Івана Золотоустого Івано-Франківської Архиєпархії та Митрополії УГКЦ (опублік.: 28 січня 2015) // Івано-Франківський Богословський Університет імені Св. Івана Золотоустого УГКЦ: [електронний ресурс] – режим доступу: <http://ifbu.org.ua/naukova-diialnist/institut-istorii-tserkvy.html> [31.01.2015].

Наукове видання

**ДОБРИЙ ПАСТИР: НАУКОВИЙ ВІСНИК
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО
Богослов'я. Філософія. Історія
Випуск 19/2 2024**

Головний редактор: *прот. Річард Горбань*
Відповідальний секретар: *Ольга (с. Андрея) Маслій*
Комп'ютерна верстка: *Руслан Делятинський*
Офіційний інтернет-ресурс: *прот. Роман Боярський*
Комп'ютерний набір: *Автори статей*

Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія / Гол. ред. Р. А. Горбань. Випуск 19. Частина 2. Івано-Франківськ : ІФА, 2024. 288 с.

Good Parson: scientific bulletin of Ivano-Frankivsk Academy of John Chrysostom. Theology. Philosophy. History / Editor-in-Chief R. A. Gorban. Issue 19. Part 2. Ivano-Frankivsk : IFA, 2024. 288 p.

Зареєстровано Національною Радою України з питань телебачення і радіомовлення:
онлайн-медіа: [протокол № 14 від 09.05.2024 р.](#) - ідентифікатор медіа - R40-05179,
друковане медіа: [протокол № 27 від 16.11.2023 р.](#) - ідентифікатор медіа - R30-01942.

Здано до верстки: 27.08.2024 р. Підписано до друку: 10.09.2024 р.
Папір офсетний. Друк лазерний. Формат 60x84/8.
Умов. друк. арк. 60,87. Обл.-вид. арк. 61,87. Гарнітура Times New Roman.
Зам. № 257. Наклад 300 примірників.

Видавець: Видавництво «Нова Зоря» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ.
76018, м. Івано-Франківськ, пл. Міцкевича, 5.

Друк: Видавництво «Нова Зоря» Івано-Франківської Архієпархії УГКЦ.
76018, м. Івано-Франківськ, пл. Міцкевича, 5.
Тел.: +38 (0342) 52-73-48; +38 (068)-35-63-450
E-mail: druk.novazoria@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 402 від 04.04.2001 р.